

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

การวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน”

พ.ศ. 2561

AN ANALYSIS OF CONTENTS AND VALUES IN “TUNG-SANG-TAWAN”
TELEVISION PROGRAMS IN 2018

WANG ZHIZI

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

พ.ศ. 2563

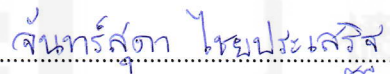
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

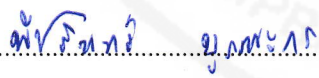
การวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561
AN ANALYSIS OF CONTENTS AND VALUES IN “TUNG-SANG-TAWAN”
TELEVISION PROGRAMS IN 2018

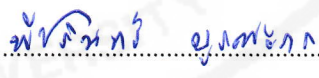
WANG ZHIZI

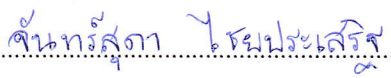
ได้รับพิจารณาอนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)
เมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563

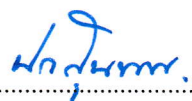

รองศาสตราจารย์ ดร.มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์
ประธานกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

อาจารย์ ดร.จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ
อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร
กรรมการ

อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร
ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

อาจารย์ ดร.จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ
กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิก สุนทรธัย
คณบดีคณะศิลปศาสตร์

การวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561

WANG ZHIZI 616036

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ, อ.ด.

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาและวิเคราะห์คุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ในปี พ.ศ. 2561 จำนวน 52 ตอน ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 สามารถแบ่งเป็น 5 หมวดหมู่ ได้แก่ 1) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นำเสนอการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์ธรรมชาติ และความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติในท้องถิ่น 2) วัฒนธรรม นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะ อาหาร ประเพณี และความเชื่อของชุมชนต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของวัฒนธรรมในประเทศไทย 3) ภูมิปัญญาท้องถิ่น นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน การจักสานด้วยพืช การถนอมอาหาร ของเล่นพื้นบ้าน และการทำคัมภีร์โบราณด้วยใบลาน 4) การใช้เวลาว่างของเยาวชน นำเสนอเยาวชนในรายการได้ใช้เวลาว่างไปพัฒนาความรู้ พัฒนาทักษะการใช้มือ และเป็นมัคคุเทศก์น้อยของชุมชน และ 5) การติดตามผู้เคยออกรายการ เป็นลักษณะพิเศษของรายการ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับผู้ที่เคยออกรายการเกินสิบปีในด้าน การประกอบอาชีพ ทักษะคติในการทำงาน การใช้เวลาว่าง และผลจากประสบการณ์วัยเด็ก ทำให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เคยร่วมรายการ เนื้อหาที่นำเสนอในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ทำให้เห็นถึงความสำคัญของธรรมชาติที่มีต่อมนุษย์ และเด็กรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับการจัดเวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เรียนรู้ และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อได้มีชีวิตที่ยั่งยืนเนื่องจากประสบการณ์วัยเด็กมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก

ด้านคุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 พบว่า รายการมีคุณค่าหลายประการ ได้แก่ ด้านการให้ความรู้ ด้านการให้แง่คิด ด้านการให้ความบันเทิง ด้านการเป็นสื่อกลาง ด้านการแสดงตัวตนของกลุ่มชน และด้านการให้ความสำคัญต่อภาษาถิ่น ซึ่งคุณค่าต่าง ๆ ดังกล่าวแสดงให้เห็นแนวทางการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบันที่ต้องอนุรักษ์ธรรมชาติและรักษาวัฒนธรรมของตนเอง

คำสำคัญ: สารคดี รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน”

AN ANALYSIS OF CONTENTS AND VALUES IN “TUNG-SANG-TAWAN” TELEVISION
PROGRAMS IN 2018

WANG ZHIZI 616036

MASTER OF ARTS (COMMUNICATIVE THAI AS A SECOND LANGUAGE)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: JANSUDA CHAIPRASERT, Ph.D.

ABSTRACT

This research aimed to study the contents of Tung-sang-tawan Television Program in 2018 in order to analyze their values. Fifty-two episodes of the program broadcasted through Channel 3 Thailand in 2018 were studied.

It was found that contents of Tung-sang-tawan broadcasted in 2018 could be sorted into five topics, including 1) the nature and environment, presenting about humans consumption and conservation of natural resources and the abundance of local nature. 2) Varieties of local Thai culture, including art; food; traditions; and beliefs. 3) Local wisdom, showing herbs using; handicraft making; food preservation; folk toys; and making of palm leaf scriptures. 4) Recreations of adolescence, like attending knowledge training or skills developing programs, or being junior local tour-guides. And 5) the follow-up of program participants, the 2018 specialty, presenting about carriers; ideas of working; recreations; and childhood experience of over last 10-year participants of the program. All contents of Tung-sang-tawan television program in 2018 conveyed the importance of nature to humans. They also guided that the new generation should usefully spend their free time; learn and inherit of traditions and the local wisdom. The childhood experience was hinted as an important influence of life.

Regarding to values of the program, various contributions could be observed, including knowledge sharing; ideas spreading; entertaining; a mediator; marginal focusing; and dialect promoting. All the values reflected the present ways of life that emphasized ideas of natural and cultural conservations.

Keywords: non-fiction, television program for children, Tung-sang-tawan television program

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จเรียบร้อยดี โดยได้รับความกรุณาและการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดีจาก อาจารย์ ดร. จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งให้คำแนะนำในการศึกษาหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ อีกทั้งยังได้กรุณาสละเวลาตรวจ แก้ไข และให้คำปรึกษา เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้จนรายงานวิจัยเสร็จสมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณกรรมการสอบเค้าโครงและสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์ อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร และอาจารย์ ดร.จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ ที่ได้สละเวลาในการสอบเค้าโครงและสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้แนวคิดและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ที่ให้ความช่วยเหลือในด้านการเรียนและการดำรงชีวิตอยู่ในประเทศไทย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดาที่ให้ความห่วงใย ความรัก และกำลังใจแก่ผู้วิจัยในการมาศึกษาเล่าเรียนในประเทศไทย

ขอขอบพระคุณเพื่อนนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ทุก ๆ คนที่ให้ความช่วยเหลือ

WANG ZHIZI

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
1.4 ขอบเขตในการวิจัย	4
1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ	6
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย	7
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับสารคดี	8
2.1.1 ความหมายของสารคดี	9
2.1.2 ลักษณะของสารคดี	10
2.1.3 ประเภทของสารคดี	12
2.1.4 เนื้อหาของสารคดี	14
2.1.5 คุณค่าของสารคดี	15
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อโทรทัศน์ รายการโทรทัศน์ และรายการสารคดี	17
2.2.1 ความหมายและลักษณะของสื่อโทรทัศน์	17
2.2.2 ความสำคัญของสื่อโทรทัศน์	18
2.2.3 รูปแบบและประเภทของรายการโทรทัศน์	19
2.2.4 บทบาทและอิทธิพลของรายการโทรทัศน์	22
2.2.5 คุณค่าของสื่อโทรทัศน์	23
2.2.6 ลักษณะของรายการสารคดีโทรทัศน์	24
2.3 ความรู้เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน”	25

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3.1 ประวัติของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน”	25
2.3.2 ลักษณะของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน”	26
2.3.3 รางวัลที่รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” ได้รับ	26
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับสารคดี	27
2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์	32
2.4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน”	35
บทที่ 3 เนื้อหาของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561	
3.1 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	39
3.1.1 การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ	39
3.1.2 การอนุรักษ์ธรรมชาติ	45
3.1.3 ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ	49
3.2 วัฒนธรรม	53
3.2.1 ศิลปะ	53
3.2.2 อาหาร	61
3.2.3 ประเพณี	64
3.2.4 ความเชื่อ	67
3.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น	68
3.3.1 การใช้สมุนไพรพื้นบ้าน	68
3.3.2 การย้อมสีด้วยสีธรรมชาติ	71
3.3.3 การจักสาน	74
3.3.4 การถนอมอาหาร	76
3.3.5 การทำของเล่นพื้นบ้าน	77
3.3.6 การทำคัมภีร์โบราณด้วยใบลาน	79
3.4 การใช้เวลาว่างของเยาวชน	81
3.4.1 พัฒนาความรู้	81
3.4.2 พัฒนาทักษะการใช้มือ	83
3.4.3 เป็นมีคฤเทศก์น้อยของชุมชน	85

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.5 การติดตามผู้เคยออกรายการ	87
3.5.1 การประกอบอาชีพ	87
3.5.2 ทักษะคติในการทำงาน	91
3.5.3 การใช้เวลาว่าง	94
3.5.4 ผลจากประสบการณ์วัยเด็ก	96
บทที่ 4 คุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561	
4.1 ด้านการให้ความรู้	106
4.1.1 ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ	106
4.1.2 ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	108
4.1.3 ความรู้เกี่ยวกับชุมชน	110
4.2 ด้านการให้ความบันเทิง	113
4.2.1 ทำให้เกิดความสุขสนุกสนาน	113
4.2.2 ทำให้เกิดความประทับใจ	115
4.3 ด้านการให้แง่คิด	118
4.3.1 แง่คิดด้านรู้จักการเรียนรู้	118
4.3.2 แง่คิดด้านอนุรักษ์ธรรมชาติ	120
4.3.3 แง่คิดด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	122
4.4 ด้านการเป็นสื่อกลาง	125
4.4.1 เป็นสื่อกลางด้านการเผยแพร่ความรู้และวัฒนธรรมท้องถิ่น	125
4.4.2 เป็นสื่อกลางด้านเชิญชวนผู้ชมให้ปฏิบัติตาม	127
4.5 ด้านการแสดงตัวตนของกลุ่มชน	130
4.5.1 การแสดงตัวตนของเด็กชนบท	130
4.5.2 การแสดงตัวตนของชาวบ้าน	132
4.6 ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมให้ใช้ภาษาถิ่น	135
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	138
5.1.1 เนื้อหาของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561	138
5.1.2 คุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561	140

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.2 อภิปรายผล	141
5.3 ข้อเสนอแนะ	144
บรรณานุกรม	145
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก เอกสารรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย	152
ประวัติผู้เขียน	153

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า	
1	แม่ค้าร้านเร็นข้าวยาสมุนไพรใช้ใบตองห่อข้าวยาให้ลูกค้า	40
2	ไม้กวาดที่ทำด้วยไม้ไผ่ฝีมือเด็ก	41
3	ต้นสนสองใบที่โดนขูดน้ำมัน	42
4	บ้านดินมดแดงที่ตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี	43
5	เครื่องปั้นดินเผาที่เด็กออกแบบด้วยตัวเอง	44
6	จิ้งโกร่งในป่าดงภู	45
7	ต้นสนสองใบ เลขที่ 118	46
8	พ่อนกแก๊กป้อนอาหารให้ลูก	49
9	ดอกกระเจียวสีชมพู	51
10	รูปหนังตะลุงกลุ่มตัวตลก	54
11	เครื่องดนตรีประกอบหนังตะลุง	55
12	เด็กบ้านดงบังฝึกแสดงหนังประโมทัยที่กรุงเทพฯ	56
13	การแสดงหนังใหญ่ที่วัดขนอน	57
14	น้องตุ้ตะกับเพื่อน ๆ กำลังโชว์ตัวหุ่นละครกระต๊อบข้าว	58
15	บ้านแหลมสุพรรณบุรี	59
16	จิตรกรรมฝาผนังโบราณเรื่องสินไซที่วัดขนอน จังหวัดขอนแก่น	60
17	แม่ค้ากำลังขายข้าวยาที่ตลาดหัวลานหัวเลี้ยว ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมาลองชิม	61
18	ขนมคันหลาว เป็นขนมไทยโบราณที่ทำจากแป้งข้าวเหนียว ต้มแล้วคลุกกับมะพร้าวคั่ว น้ำตาล งา และเกลือ	62
19	ข้าวเกรียบจิ้งหรีดของตำบลบางกระสอบ	63
20	เด็กที่ร่วมงานมาเป็นคู่บ่าวสาวของชุมชนคลองแดน	65
21	ชาวบ้านเดินรำเพื่อบวงสรวงเจ้าพ่อดงภูดิน	66
22	เจ้าพ่อดงภูดิน	67
23	การปอกเปลือกส้มเกลี้ยงก่อนบีบน้ำมัน	69
24	เปราะป่า	70
25	หัวร้อยรู	71
26	เด็กกำลังโชว์ผลงานการย้อมผ้าของตนเอง	72

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
27 ลูกตะปุ่นที่หันเป็นขึ้น ๆ ก่อนนำไปต้ม	73
28 มินากำลังแสดงขนมหุซังที่ตัวเองทำ	74
29 หมวกและกระเป่าที่จักสานด้วยผักตบชวา	75
30 ของจักสานที่ทำด้วยกระจูด	76
31 ปลาตุกร้า อาหารเฉพาะของชุมชนหัวลานหัวเลี้ยว	77
32 น้องปุ่นกำลังโจษขอร้องเล่นพื้นบ้านพญาลีมกาย	78
33 ของเล่นพื้นบ้านไม้ไผ่บินได้	79
34 น้องครีมกำลังแนะนำเรื่องราวของคัมภีร์โบลาน	80
35 งานประดิษฐ์จากเปลือกสน ลูกสน ฝีมือน้องเด็ก ๆ	83
36 เด็ก ๆ ร่วมกันทำรูปสีที่บ้านรูปหอมพรหมเศรษฐี	84
37 จาวรี พิธีกรรายการใจเต็มใจ พ.ศ. 2553	89
38 เด็ก ๆ สร้างบ้านดินด้วยความสามัคคี	116
39 เด็กผาบึงสอนพี่ ๆ ชาวอเมริกันทำขนมไทย	117
40 น้องปุ่นกับของเล่นที่ออกแบบด้วยตนเอง	132

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนในยุคใหม่ ทำให้บุคคลได้รับข้อมูลและข่าวสารของอีกฝ่ายหนึ่งได้อย่างสะดวก และชัดเจน มีทั้งภาพและเสียงปรากฏให้ผู้ชมทุกรุ่นทุกวัยเข้าใจได้ง่าย ซึ่งผู้ชมไม่ต้องนั่งรถไปยังโรงภาพยนตร์ หรือโรงละคร และดูละครร่วมกับคนอื่นอย่างในยุคเก่า อีกทั้งยังไม่จำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการชม สื่อโทรทัศน์สามารถนำภาพไปเสนอให้กับผู้ชมถึงบ้าน ซึ่งปรากฏการณ์นี้สามารถสร้างความรู้สึกใกล้ชิดให้กับผู้ชมและมีความเป็นส่วนตัวสูง ทำให้รู้สึกว่าโลกภายนอกถูกนำเข้ามาหาตัวเราผ่านการดูรายการโทรทัศน์ (อรนุช เลิศจรรรยารักษ์, 2558 : 12-13) นอกจากนี้ สื่อโทรทัศน์ยังสามารถสื่อสารข้อมูลอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะรายการสด สามารถเสนอเหตุการณ์ได้ทันที ผู้ชมจะได้ทั้งภาพและเสียงพร้อมกัน ทำให้ผู้ชมเกิดความสนใจเป็นอย่างมาก และทำให้รู้สึกว่าได้ร่วมอยู่ในเหตุการณ์นั้นด้วย สื่อโทรทัศน์จึงเป็นสื่อมวลชนที่มีความสำคัญมากต่อชีวิตประจำวันของผู้คน ดังที่ สมสุข หินวิมาน และคณะ (2557 : 3) กล่าวว่า “ทั้งวิทยุและโทรทัศน์เป็นช่องทางการสื่อสารที่ทำให้มนุษย์ได้เห็นและได้ยินในสิ่งที่เกิดขึ้นจากพื้นที่อันห่างไกล โดยผ่านคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าเป็นตัวกลางที่ขวางกั้นระหว่างผู้ส่งสาร/ผู้ผลิตกับผู้รับสาร/ผู้ฟัง/ผู้ชม”

รายการโทรทัศน์มีประเภทหลากหลาย ดังที่ กาญจนา แก้วเทพ (2552 : 236) กล่าวว่า รายการโทรทัศน์มี 3 ประเภท คือ 1) รายการประเภทที่เป็นเรื่องจริงและมีเนื้อหาสาระ (Non-Fiction/Journalistic) 2) รายการประเภทที่เป็นเรื่องแต่งขึ้นแบบละคร (Fiction/Dramatic) ได้แก่ รายการละครโทรทัศน์ประเภทซิตคอม และ 3) รายการประเภทให้ความบันเทิงแบบเบา ๆ (Light Entertainment) เช่น รายการเกมโชว์

รายการสารคดีเป็นรายการโทรทัศน์ประเภทหนึ่งที่ได้จัดได้ว่าเป็นรายการประเภทที่เป็นจริงและมีเนื้อหาสาระ มีเนื้อหาที่มาจากความเป็นจริง ดังที่ อุษณีย์ ศิริสุนทรไพบูลย์ (2552 : 238) กล่าวว่า “รายการสารคดี (Documentary Programme) เป็นรายการที่นำเสนอเรื่องราวที่เป็นจริงหรือมีพื้นฐานอยู่บนความจริง ไม่ใช่จากการแต่งขึ้น ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ผูกพันกับเหตุการณ์และบุคคลจริง แต่การนำเสนอจะต้องมีลักษณะสร้างสรรค์ไม่ใช่ลอกเลียนจากเรื่องจริงทั้งหมดโดยไม่มี การตกแต่ง รายการสารคดีเป็นรายการที่มุ่งเน้นให้ความรู้มากกว่า ความบันเทิง” รายการสารคดีเป็นรายการที่มีบทบาทและความสำคัญมากต่อพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ที่ได้ชมรายการ โดยผู้ชมจะได้รับอิทธิพลไม่มากนักน้อยจากการชมรายการโทรทัศน์ อาจเลียนแบบหรือปฏิบัติตาม โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและวัยรุ่น ซึ่งกำลังอยู่ในวัยอยากรู้อยากเห็น กำลังสร้างโลกทัศน์และค่านิยมของตนเอง เพราะฉะนั้น การเลือกรายการที่ดีจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” เป็นรายการสารคดีสำหรับเด็กที่น่าสนใจ เป็นรายการสารคดี (Documentary) ที่บุกเบิกประเด็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพื่อเด็กมาตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2534 ในช่วงที่กระแสเรื่องสิ่งแวดล้อมก่อตัวขึ้นไม่นาน โดยเน้นนำเสนอประเด็นมนุษย์กับการอยู่ร่วมกับธรรมชาติเชิงบวกเพื่อต้องการรักษาสิ่งแวดล้อมไว้ โดยได้เล่าเรื่องราวของเด็กที่ใช้ชีวิตอยู่ในชนบท เพื่อให้ผู้ชมได้มองชีวิตผ่านสายตาคณธรรมดา (สายสวรรค์ ขยันยิ่ง. 2558 : วิตทัศน์)

รายการสารคดีทุ่งแสงตะวัน เป็นรายการที่มีการนำเสนอเนื้อหาสาระด้วยภาพและเสียงบรรยายตลอดรายการ มีพิธีกรเป็นผู้เดินเรื่อง ทำหน้าที่เสมือนพูดคุยกับผู้ชม และมีกลุ่มเยาวชนและชาวบ้านในชุมชนเป็นผู้ทำ ทำหน้าที่บอกเล่าเรื่องราวของตนเองสลับกับพิธีกร โดยรายการได้นำเสนอเนื้อหาหลากหลาย เช่น ด้านการอนุรักษ์และ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนาความสามารถของเด็ก การดำเนินชีวิตในสังคมชนบทและสังคมเมือง เป็นต้น รายการสารคดีทุ่งแสงตะวันได้ให้ความสำคัญแก่เด็ก ทั้งเด็กที่เป็นผู้ร่วมรายการ และเด็กที่เป็นผู้ชม ซึ่งเป็นกลุ่มที่กำลังเติบโต อยู่ในวัยเรียนรู้ รายการทุ่งแสงตะวันมีความประสงค์จะให้ผู้ชมหันกลับมาให้ความสนใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้เด็ก ๆ ทั้งในเมืองและชนบทได้เรียนรู้และสัมผัสธรรมชาติมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย (“รายการทุ่งแสงตะวัน” 2561 : ออนไลน์) การชมรายการ “ทุ่งแสงตะวัน” จะทำให้เด็กเกิดประโยชน์มากมายในการดำเนินชีวิตของตัวเอง ทั้งได้พัฒนาความสามารถ ทั้งเรียนรู้ในด้าน การอนุรักษ์ธรรมชาติและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ ยังได้สัมผัสวิถีชีวิตของคนอื่น ๆ ที่ใช้ชีวิตในสังคมชนบทและสังคมเมือง ซึ่งรายการสารคดีทุ่งแสงตะวันเป็นรายการที่มีคุณภาพ มีสาระ มีประโยชน์ต่อผู้ชม มีจุดประสงค์อย่างดียิ่งและมีคุณค่า เป็นรายการสารคดีที่น่าศึกษา

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” เป็นรายการสารคดีที่มีมานานกว่า 20 ปี และได้รับรางวัลหลายรางวัล เช่น รายการเพื่อสิ่งแวดล้อมดีเด่น ชมรมสภาวะแวดล้อมสยาม พ.ศ. 2536 รายการดีเด่นสำหรับเด็ก จากการประกวดสารคดีนานาชาติ (JAPAN PRIZE) ที่ญี่ปุ่น พ.ศ. 2537 รายการสำหรับเยาวชนดีเด่น สำนักงานคณะกรรมการประสานงานเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (สยช.) พ.ศ. 2538 สารคดีสำหรับเด็กและเยาวชนดีเด่น โทรทัศน์ทองคำ พ.ศ. 2539 รายการสำหรับเด็กและเยาวชนดีเด่น เมขลา พ.ศ. 2542 และผลงานรางวัลลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 10 ประจำปี 2551 เป็นต้น รายการสารคดีเป็นรายการคุณภาพจนได้รับรางวัลมาก จึงได้รับความสนใจจากนักวิจัยต่าง ๆ ซึ่งการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้เห็นว่า ที่ผ่านมามีการศึกษารายการทุ่งแสงตะวัน ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยแนววิทยาศาสตร์ เช่น การศึกษารูปแบบรายการและกลวิธีการนำเสนอ การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการผลิตรายการ การศึกษาประสิทธิภาพผลของรายการและการศึกษาเกี่ยวกับความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของเยาวชนในรายการ เป็นต้น เช่น ในงานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการผลิตรายการสารคดี

ทางโทรทัศน์ชุดทุ่งแสงตะวัน งานวิจัยเรื่องความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของเยาวชนในรายการทุ่งแสงตะวัน และงานวิจัยเรื่องประสิทธิผลของรายการ “ทุ่งแสงตะวัน” ในด้านความรู้และทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก แต่ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาและคุณค่าของรายการโทรทัศน์ทุ่งแสงตะวันอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเนื้อหา และคุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน”

เนื้อหาที่มีคุณภาพที่ปรากฏในรายการสารคดี “ทุ่งแสงตะวัน” เช่น ในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” ตอน *ไม้พาเพลิน* ได้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับครูในโรงเรียนพาเด็ก ๆ ไปเรียนรู้วิธีการทำไม้กวาดด้วยไม้ไผ่ในป่า และส่งสอนเด็ก ๆ อนุรักษ์ไม้ไผ่ ทำให้เห็นถึงประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติ ในตอน *ยกชั้นหมากปทุม* ได้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับผู้ใหญ่และเด็ก ๆ ในชุมชนจะร่วมกันทำชั้นหมากเพื่อประเพณียกชั้นหมากปทุม ซึ่งเด็ก ๆ ได้เรียนรู้วิธีการทำชั้นหมากและสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ในตอน *โรงเรียนในภูเขา* ได้นำเสนอเรื่อง ครูสอนเด็กร้องเพลง ปั่นดิน และวาดรูปโดยระบายสีอย่างอิสระเพื่อให้เด็กได้สัมผัสความสวยงามของศิลปะและพัฒนาจินตภาพของเด็ก เป็นต้น ซึ่งการศึกษายังจะทำให้เห็นถึงคุณค่าของรายการในด้านการให้ความรู้ที่ประกอบด้วยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การดำเนินชีวิตในสังคมเมืองและสังคมชนบท วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ และด้านการทำให้เกิดความสนุกสนาน การพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาสาขาการสื่อสารภาษาไทย เป็นภาษาที่สอง การศึกษาเนื้อหาและคุณค่าของรายการทุ่งแสงตะวัน จะทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้และเข้าใจวิถีชีวิตของคนไทยมากขึ้นด้วย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเลือกศึกษารายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” เฉพาะพ.ศ. 2561 เนื่องจากรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 เป็นรายการล่าสุด เนื้อหาทันสมัย เข้ากับชีวิตของคนในปัจจุบัน และรายการ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ยังได้เพิ่มรายการชุดพิเศษคือ การติดตามเด็กที่เคยออกรายการเกิน 10 ปี เพื่อให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่และการเปลี่ยนแปลงของผู้ร่วมรายการ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากประสบการณ์ในวัยเด็ก นอกจากนี้ รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้รับรางวัลผู้ถือศตวรรษเพื่อสิ่งแวดล้อม ปี 2561 ถือว่าเป็นรายการที่มีคุณค่าที่จะนำมาศึกษา

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาเนื้อหารายการโทรทัศน์ ทุ่งแสงตะวัน พ.ศ. 2561
- 2) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของรายการโทรทัศน์ ทุ่งแสงตะวัน พ.ศ. 2561

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้กรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย 2 ด้าน คือ การศึกษาเนื้อหาของรายการสารคดีและการวิเคราะห์คุณค่าของเนื้อหารายการสารคดี ดังนี้

1.3.1 เนื้อหาของรายการสารคดี

เนื้อหาเป็นส่วนประกอบสำคัญสำหรับรายการสารคดี รายการสารคดีนอกจากมีคำพูดจากผู้ดำเนินรายการและผู้ร่วมรายการ ยังมีภาพประกอบตลอดเพื่อให้เข้าถึงบริบทเนื้อหาได้ชัดเจน เนื้อหาของรายการมาจากความเป็นจริง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประสบการณ์จริงของผู้ร่วมรายการในชีวิตประจำวัน ลักษณะเนื้อหาที่มีความหลากหลาย ประกอบด้วยวิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น การอยู่กับธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งประกอบด้วยความรู้ที่มาจากชีวิตจริง ทำให้ผู้ชมได้รับความรู้ ความคิดจากการชม และนำไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตต่อไป นอกจากนี้ เนื้อหาสารคดียังทำให้ผู้ชมได้รับความเพลิดเพลินอีกด้วย

1.3.2 คุณค่าของรายการสารคดี

รายการสารคดีเป็นสารคดีประเภทหนึ่ง ใช้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง และสามารถให้ผู้ชมได้เกิดความสุขสนาน ซึ่งรายการสารคดีมีคุณค่าเช่นเดียวกับสารคดีทั่วไป ได้แก่ ด้านการให้ความรู้ ทั้งความรู้ด้านการอยู่กับธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื้อหาของรายการสารคดี จึงมีคุณค่าที่ให้ผู้ชมได้ประสบการณ์ใหม่จากการชมรายการสารคดี ได้ความรู้จากชีวิตประจำวันของคนอื่น ๆ ผู้ชมจะเกิดความเพลิดเพลินในการชม ได้ให้ผู้ชมพักผ่อนหย่อนใจและเกิดความคิดความสงสัยในด้านการใช้ชีวิตอยู่ในสังคม ซึ่งรายการสารคดีสามารถให้ผู้ชมเกิดประโยชน์ได้แก่คิดในการดำเนินชีวิต

1.4 ขอบเขตในการวิจัย

การศึกษวิเคราะห์รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ศึกษาจากโปรแกรมของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 6 มกราคม 2561 ถึงวันที่ 29 ธันวาคม 2561 ทั้งหมดจำนวน 52 ตอน โดยผู้วิจัยบันทึกรายการจากเว็บไซต์ยูทูบ ดังมีรายชื่อตอนเรียงลำดับตามวันที่ออกอากาศต่อไปนี้

ลำดับ	ชื่อตอน	วันที่ออกอากาศ
1.	ฟ้าใส พึ่งอุดม	6 มกราคม 2561
2.	คืนสู่รากเหง้า (พ.ศ. 2543)	13 มกราคม 2561
3.	กล้วยไม้ ดี แอนิเมเตอร์	20 มกราคม 2561
4.	จายปอน	27 มกราคม 2561

ลำดับ	ชื่อตอน	วันที่ออกอากาศ
5.	ฟิล์มเมคเกอร์	3 กุมภาพันธ์ 2561
6.	ครูดนตรี	10 กุมภาพันธ์ 2561
7.	บันทึกการเรียนรู้ของ นัทธ	17 กุมภาพันธ์ 2561
8.	เรียนแบบแปลน รามิล (พ.ศ. 2555)	24 กุมภาพันธ์ 2561
9.	ไผ่พาเพลิน	3 มีนาคม 2561
10.	ลานธัมม์	10 มีนาคม 2561
11.	โรงเรียน เรียนรู้	17 มีนาคม 2561
12.	บ้านของหอม	24 มีนาคม 2561
13.	บัว มหาสวัสดิ์	31 มีนาคม 2561
14.	หัวลานหัวเลี้ยว เทียวให้ถึงทะเลน้อย	7 เมษายน 2561
15.	ตลาดกรีน มั่งมั่ง	14 เมษายน 2561
16.	นายหนังรุ่งจิว ดิวน้อย	21 เมษายน 2561
17.	รักหนึ่ง จ.นครศรีธรรมราช	28 เมษายน 2561
18.	สนสองใบ ไม้สูงในที่ต่ำ	5 พฤษภาคม 2561
19.	มะม่วง คุณปู่	12 พฤษภาคม 2561
20.	พาเที่ยวชุมชนริมน้ำ จ.สุพรรณบุรี	19 พฤษภาคม 2561
21.	สวนครูอุ๋งน ทองหล่อ ซอย 3	26 พฤษภาคม 2561
22.	เด็กจุงม้า ม้าจุงเด็ก	2 มิถุนายน 2561
23.	ยกขันหมากปฐม	9 มิถุนายน 2561
24.	นักข่าวรุ่งจิว	16 มิถุนายน 2561
25.	บ้านน้ำทรัพย์ อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี	23 มิถุนายน 2561
26.	ปุด..จากป่า	30 มิถุนายน 2561
27.	สวนของตาสรรค์ จ.นครศรีธรรมราช	7 กรกฎาคม 2561
28.	หมอลำหุ่น สิ้นไซน้อย 100 ปี	14 กรกฎาคม 2561
29.	ความลับของหูช้าง	21 กรกฎาคม 2561
30.	ต้นกล้าสี่ชมพู จ.ชัยภูมิ	28 กรกฎาคม 2561
31.	หนังใหญ่วัดขนอน 2018	4 สิงหาคม 2561
32.	จำปี ที่ซบจำปา	11 สิงหาคม 2561
33.	ไกด์เด็ก บางลำพู “เกสรลำพู”	18 สิงหาคม 2561

ลำดับ	ชื่อตอน	วันที่ออกอากาศ
34.	ปั้นดิน ปั้นสุข	25 สิงหาคม 2561
35.	จังหวัด โภชนา	1 กันยายน 2561
36.	วิถีแห่ง ผาป่า	8 กันยายน 2561
37.	ชิมเมอร์@ผาป่า	15 กันยายน 2561
38.	บ้านสองแคว	22 กันยายน 2561
39.	เด็กสร้างสื่อ	29 กันยายน 2561
40.	हरराषाประสาของ	6 ตุลาคม 2561
41.	ปูนปูน@มิวเซียมสยาม	13 ตุลาคม 2561
42.	สีสันลูกตะบูน	20 ตุลาคม 2561
43.	วันนี้ ที่วัดอรุณา	27 ตุลาคม 2561
44.	นากน้อย บางขุนเทียน	3 พฤศจิกายน 2561
45.	บ้านไม้เสี้ยว จ.นครราชสีมา	10 พฤศจิกายน 2561
46.	ห้องท่าระแนง	17 พฤศจิกายน 2561
47.	ปิดป่าเปิดใจ	24 พฤศจิกายน 2561
48.	โรงเรียนในภูเขา	1 ธันวาคม 2561
49.	บ้านดง อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่	8 ธันวาคม 2561
50.	ป่าดงภูดิน รวมใจ	15 ธันวาคม 2561
51.	นิทานโลงไม้ บ้านไร่ อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน	22 ธันวาคม 2561
52.	ต้นกล้าศิลปะ	29 ธันวาคม 2561

1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1) **รายการสารคดี** หมายถึง รายการโทรทัศน์ที่เป็นประเภทสารคดี เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้ร่วมรายการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความรู้ ความคิด โดยให้ผู้ร่วมรายการเล่าประสบการณ์และแสดงเรื่องราวในชีวิตประจำวันของตนเอง และใช้ภาพและเสียงประกอบอยู่ในรายการเพื่อให้เข้าใจได้อย่างชัดเจน

2) **เนื้อหาของรายการสารคดี** หมายถึง เรื่องราวที่เสนอในรายการสารคดีทั้งหมด เป็นข้อเท็จจริง ข้อมูล ความรู้จากประสบการณ์ของผู้ร่วมรายการ เช่น วิถีชีวิตบุคคล การอยู่กับธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

3) คุณค่าของรายการสารคดี หมายถึง ประโยชน์ที่ได้จากการชมรายการสารคดี ได้แก่ ทำให้ผู้ชมได้ความรู้ที่น่าเชื่อถือและเกิดความคิดสร้างสรรค์ นำแนวคิดที่ตีมาใช้ในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ ยังได้ทำให้เกิดความเพลิดเพลินในการชม

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์ตัวบทรายการโทรทัศน์ (Textual Analysis) โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

- 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของสารคดี เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย
- 2) ศึกษาและรวบรวมรายการโทรทัศน์ที่เป็นรายการสารคดี
- 3) คัดเลือกรายการสารคดีที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเมืองและสังคมชนบท ได้แก่ รายการ “ทุ่งแสงตะวัน”
- 4) ศึกษารายการ “ทุ่งแสงตะวัน” ที่ออกอากาศเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2561 ถึงวันที่ 29 ธันวาคม 2561 จำนวน 52 ตอน
- 5) ศึกษาเนื้อหาของรายการสารคดี “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561
- 6) วิเคราะห์คุณค่าของรายการสารคดี “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561
- 7) นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ มีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับดังนี้

- 1) ทำให้เข้าใจเนื้อหาของรายการสารคดี “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ที่ให้สาระความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น และทำให้ผู้วิจัยได้รู้จัก เข้าใจวิถีชีวิตของคนไทยมากขึ้น
- 2) ทำให้รู้ถึงคุณค่าของรายการสารคดี “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ในด้านการให้ความรู้ การอนุรักษ์ธรรมชาติ การสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญา และนำประโยชน์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
- 3) ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนไทยมากขึ้น
- 4) ทำให้ได้แนวทางการศึกษาสารคดีที่เป็นประเภทรายการโทรทัศน์

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของรายการโทรทัศน์ทุ่งแสงตะวัน ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสารคดี

- 2.1.1 ความหมายของสารคดี
- 2.1.2 ลักษณะของสารคดี
- 2.1.3 ประเภทของสารคดี
- 2.1.4 เนื้อหาของสารคดี
- 2.1.5 คุณค่าของสารคดี

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อโทรทัศน์ รายการโทรทัศน์ และรายการสารคดี

- 2.2.1 ความหมายและลักษณะของสื่อโทรทัศน์
- 2.2.2 ความสำคัญของสื่อโทรทัศน์
- 2.2.3 รูปแบบและประเภทของรายการโทรทัศน์
- 2.2.4 บทบาทและอิทธิพลของรายการโทรทัศน์
- 2.2.5 คุณค่าของสื่อโทรทัศน์
- 2.2.6 ลักษณะของรายการสารคดีโทรทัศน์

2.3 ความรู้เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน”

- 2.3.1 ประวัติของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน”
- 2.3.2 ลักษณะของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน”
- 2.3.3 รางวัลที่รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” ได้รับ

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.4.1 งานวิจัยเกี่ยวกับสารคดี
- 2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์
- 2.4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน”

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสารคดี

สารคดีเป็นงานเขียนที่ถ่ายทอดความรู้และขณะเดียวกันยังให้ความเพลิดเพลินด้วย ดังนั้นนักวิชาการได้อธิบายความหมาย ลักษณะ ประเภท เนื้อหาและคุณค่าของสารคดีไว้ดังนี้

2.1.1 ความหมายของสารคดี

ความหมายของคำว่า “สารคดี” มีคำอธิบายหลายประการ ผู้วิจัยได้ค้นหาตำราหนังสือ และเอกสารเกี่ยวกับความหมายของสารคดี รายละเอียดดังต่อไปนี้

ประภาศรี เทียนประเสริฐ (2559 : 55) กล่าวว่า สารคดีเป็นข้อเขียนที่มีความประสงค์ให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน ภาษาที่ใช้ในสารคดีจะแต่งให้มีความน่าอ่าน สนุกสนานเพลิดเพลิน อาจมีการผสมผสานระหว่างรูปแบบของสารคดี และบันเทิงคดี อาจมีภาพประกอบอยู่ในนั้นด้วย

เกศินี จุฑาวิจิตร (2557 : 182) กล่าวว่า สารคดีเป็นความเรียงที่มุ่งเสนอข่าวสาร ข้อมูลความรู้และข้อเท็จจริง ขณะเดียวกัน ยังสามารถให้ความเพลิดเพลินและความพึงพอใจผ่าน การใช้ภาษาที่เน้นหนัก ใ้ใจ ไพเราะ และงดงาม สารคดีที่ดีต้องนำเสนอเนื้อหาอย่างฉลาดเฉลียวในฐานะผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญตัวจริง ด้วยความคิดเห็นและจินตนาการที่แปลกใหม่ ด้วยเหตุนี้จึงไม่น่าแปลกใจที่ในมุมมองของนักเขียนสารคดีและผู้ชำนาญในวงการวารสารศาสตร์จำนวนหนึ่งจะรู้สึกและมองว่า ในการเขียนสารคดีแต่ละเรื่องนั้น เวลาส่วนใหญ่มักใช้ในการศึกษาหาตัวข้อมูลมากกว่าใช้ในการเขียน

คมสัน รัตนะสิมากุล (2555 : 173) กล่าวว่า สารคดีเป็นการนำเสนอความเป็นจริงเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างละเอียดโดยวิธีการที่แปลกใหม่ ซึ่งขึ้นอยู่กับรูปแบบการสื่อสารต่าง ๆ มาผสมผสานกัน เพื่อให้เกิดความน่าดึงดูดใจ และทำให้ผู้รับสารติดตามเรื่องราวได้อย่างสนุกสนาน ซึ่งความจริงที่น่าเสนอนั้นได้ทำให้เห็นมุมมองหรือทัศนคติของผู้เขียนที่ผ่านการตีความความจริงแล้ว

ธีรภาพ โลหิตกุล (2552 : 12-14) กล่าวว่า สารคดีมีมิติ ซึ่งมีมิติในความหมายตามพจนานุกรม หมายถึง กว้าง (คุณ) ยาว (คุณ) ลึก มิติในทางสารคดีมีดังนี้

ด้านกว้าง หมายถึง เสนอเรื่องราวอย่างครอบคลุมทุกประเด็นสำคัญที่ล้อมรอบตัวข้อมูลที่จะนำเสนอ เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา มองได้ทั้งในแง่ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ธรณีวิทยา ศิลปวัฒนธรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ หรือเรื่องช้าง มองได้ทั้งในแง่ชีววิทยา จิตวิทยา ประวัติศาสตร์ วรรณคดี ฯลฯ

ด้านยาว หมายถึง การนำเสนอภาพที่ทำให้มองเห็นและรู้ถึงพัฒนาการอันยาวไกลจากอดีตจนถึงปัจจุบัน จากยุคหนึ่งจนถึงยุคหนึ่ง เช่น แม่น้ำเจ้าพระยามีชื่อปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกในประวัติก็คือในสนธิสัญญาที่สยามทำกับฝรั่งเศส แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช การเปลี่ยนแปลงทางเดินของสายน้ำเจ้าพระยาทำให้มีการขุดคลองลัดและก่อเกิดชุมชนบางเกาะหรือบางกอก ปัจจุบันแม่น้ำเจ้าพระยากำลังพบวิกฤตรุนแรงที่สุดทั้งปัญหาน้ำแห้งและมลภาวะ

ด้านลึก หมายถึง การนำเสนอเรื่องราวที่ลึกลงไปในจิตใจของผู้คนที่มีความผูกพันกับสถานที่นั้น ๆ ก่อให้เกิดอารมณ์ในด้านต่าง ๆ เช่น ตื่นเต้น ตื่นตาตื่นใจ ปิติยินดี โศกเศร้า เพลิดเพลิน ตีใจ ตลกขบขัน น่ารัก หรือประทับใจอย่างรุนแรง อันจะนำมาซึ่งสำนึกหรือการตระหนักในจิตใจอย่างใดอย่างหนึ่ง

ชลอ รอดลอย (2551 : 3-4) กล่าวว่า สารคดี คือ งานเขียนร้อยแก้วที่ผู้เขียนมุ่งที่จะเสนอความรู้และความจริงที่เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ เป็นหลัก เพื่อให้ผู้อ่านได้รับทั้งสาระความรู้และความเพลิดเพลินไปพร้อม ๆ กันด้วย เป็นบทความประเภทหนึ่งที่มีลักษณะสั้น ๆ ลักษณะเด่น ๆ เป็นข้อเขียนที่พิมพ์ในนิตยสารหรือหนังสือพิมพ์ มีเนื้อหาที่นำเสนอความรู้หรือความคิดเห็น โดยวิธีการเขียนเป็นภาษาร้อยแก้วที่สละสลวย คมคาย อ่านได้อย่างเพลิดเพลิน มักใช้ภาษาอังกฤษว่า Feature หรือ Article

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และ บาทยัน อิมสำราญ (2548 : 105) กล่าวว่า คำว่า “สารคดี” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า non-fiction ซึ่งหมายถึง เรื่องราวทั่วไปที่เป็นเรื่องจริงไม่ใช่เรื่องแต่งขึ้นเหมือนบันเทิงคดี ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า fiction สารคดีเป็นงานเขียนหรือวรรณกรรมที่ผู้เขียนมุ่งนำเสนอความรู้ที่เป็นจริงตามข้อเท็จจริงและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้ ทักษะ ความกระจ่าง แต่ขณะเดียวกันผู้เขียนยังต้องการสร้างสรรค์ผลงานของตนเองอย่างมีศิลปะ มีวิธีการเสนอเรื่องให้เกิด “รส” เหมือนว่า ผู้อ่านมีส่วนร่วมในเรื่องหรือเหตุการณ์นั้น ๆ จนทำให้เกิดความบันเทิงใจหรือความประทับใจ

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543 : 235) กล่าวว่า สารคดี (Non-fiction) คือ วรรณกรรมร้อยแก้วที่มีเจตนาให้ผู้อ่านได้สาระ ข้อเท็จจริง ความรู้ และมุมมองเป็นส่วนสำคัญ ขณะเดียวกันก็มุ่งให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินจากศิลปะการใช้ภาษาของผู้แต่งพร้อมกันด้วย

สรุปได้ว่า สารคดี หมายถึง งานเขียนประเภทร้อยแก้วสำหรับบุคคลทั่วไป สามารถถ่ายทอดความรู้ สาระที่มาจากความเป็นจริง เสนอความคิดและให้ผู้อ่านได้เกิดความสุขสนานในการอ่านโดยผู้เขียนอาจจะสอดแทรกจินตนาการของตนด้วยศิลปะการเขียน

2.1.2 ลักษณะของสารคดี

สารคดีเป็นงานเขียนที่มีลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งมีความแตกต่างจากงานเขียนประเภทอื่น ๆ มีรายละเอียดต่อไปนี้

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2553 : 15) กล่าวว่า คุณลักษณะที่มีความสำคัญของงานเขียนสารคดีตามความหมาย คือ

- 1) เป็นงานเขียนที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องจริงหรือเรื่องไม่สมมติ (non-fiction)
- 2) จุดมุ่งหมายของการเขียน คือ มุ่งให้สาระและความรู้แก่ผู้อ่านเป็นประเด็นหลักและให้ความเพลิดเพลินเป็นประการรอง
- 3) นำเสนอเนื้อหาอย่างมีศิลปะ

ชลอ รอดลอย (2551 : 4-5) กล่าวว่า ลักษณะเด่นของสารคดีก็คือ ต้องเป็นงานเขียนร้อยแก้วที่ผู้เขียนมุ่งเสนอความรู้ และเรื่องราวที่เป็นข้อเท็จจริงแก่ผู้อ่าน แต่การที่ต้องการให้

ผู้อ่านได้รับความบันเทิงใจอาจจะมีการสอดแทรกจินตนาการไปด้วยก็ได้ ผู้เขียนจะใช้วิธีการนำเสนอตามท่วงทำนองหรือลีลาการใช้ภาษาและความสามารถเฉพาะตนซึ่งมีความหลากหลาย

จู่ไรรัตน์ ลักษณะศิริ และ บาหยัน อิมสำราญ (2548 : 106) กล่าวว่า สารคดีเป็นงานเขียนที่มีลักษณะดังนี้

1) มีเนื้อหาที่ให้ความรู้และทัศนะ ข้อมูลที่นำมาเสนออาจจะได้มาจากประสบการณ์ ความรอบรู้หรือความคิดเห็นของตนเองหรือเขียนจากการศึกษา อ้างอิงจากหนังสือต่าง ๆ หรือจากการสัมภาษณ์ก็ได้ แต่เรื่องที่น่ามาเขียนต้องเป็นเรื่องจริง ไม่ใช่เรื่องสมมติที่แต่งขึ้นจากจินตนาการหรือความคิดฝัน

2) มีส่วนที่เป็นการนำเสนอมุมมองของผู้เขียน แม้ว่าสารคดีบางเรื่องอาจเขียนโดยเน้นการให้ข้อมูลที่ค้นคว้ามาจากแหล่งข้อมูลในหอสมุดหรือจากการสัมภาษณ์ แต่การเสนอข้อมูลความจริงโดยไม่มีความคิดเห็นประกอบเลยนั้นอาจจะไม่ได้เป็นลักษณะที่ดีของการเขียนสารคดี เพราะคุณค่าประการหนึ่งของงานเขียนสารคดีที่ให้แก่ผู้อ่าน ก็คือ ความคิดเห็นของผู้เขียน ซึ่งอาจแตกต่างหรือเหมือนกับมุมมองของผู้อื่นก็ได้

3) มีเนื้อหาที่ผู้คนสนใจ เนื้อหาที่นำมาเขียนเป็นสารคดีควรจะเป็นเรื่องที่คนส่วนใหญ่สนใจและทันสมัยหรืออาจเป็นเรื่องในอดีตที่ผู้คนเพิกเฉย แต่ผู้เขียนมองว่าน่าจะหยิบยกมาเขียนเพื่อดึงดูดความสนใจในแง่มุมใหม่ เนื้อหาของสารคดีอาจจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม การบริโภคการพักผ่อน การแต่งกาย การจัดบ้าน การจัดสวน การเดินทางท่องเที่ยว วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การศึกษา ศาสนา ตลอดจนการวิพากษ์วิจารณ์ข่าวสารหรือเหตุการณ์ที่ปรากฏในชีวิตประจำวัน

4) มีกลวิธีการเขียนที่ชักชวนผู้อ่านติดตาม กลวิธีการเขียนสารคดีจะมีความแตกต่างจากการเขียนตำราหรือการเขียนงานทางวิชาการที่มีเจตนาให้สาระความรู้ และข้อเท็จจริงแก่ผู้อ่านทั้งสร้างเสริมความรู้สึกเฉพาะสาขาวิชาโดยไม่ได้ให้ความสำคัญแก่เรื่องความบันเทิงหรือความสนุกสนาน การเขียนสารคดีจะต้องใช้กลวิธีการเขียนที่เพิ่มความน่าอ่าน ความน่าติดตาม มุ่งให้ข้อเท็จจริง ความรู้ ขณะเดียวกันก็ยังให้ความเพลิดเพลินด้วย นับตั้งแต่การตั้งชื่อเรื่อง การเรียงลำดับความ สำนวนโวหาร การเปิดเรื่องและปิดเรื่องต้องมีความสัมพันธ์กัน ผู้อ่านสามารถอ่านได้อย่างบันเทิงใจโดยไม่รู้สึกรำก่าลังถูกบังคับให้อ่านงานเขียนที่มุ่งแต่ให้สาระ นอกจากนี้ ลักษณะการนำเสนอหรือกลวิธีการเขียนยังเกี่ยวข้องกับลีลาการเขียนของผู้เขียนแต่ละคน เพราะฉะนั้นวิธีการนำเสนอเนื้อหาของสารคดีจึงทำให้เห็นรูปร่างหรือ “ตัวตน” ของผู้เขียนผ่านการอ่านตัวอักษร ทำให้ผู้อ่านรู้ว่าผู้เขียนเป็นใคร มีความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติ ค่านิยมต่าง ๆ อย่างไร

วนิดา บำรุงไทย (2545 : 7) กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของงานสารคดีเป็นข้อมูลหรือเรื่องราวที่เป็นเรื่องจริงหรือข้อเท็จจริง แตกต่างจากบันเทิงคดี (Fiction) ซึ่งเป็นเรื่องราวแต่งขึ้น

ในขณะที่เดียวกันยังมีความแตกต่างจากตำรา หนังสือวิชาการ บทเรียน หรืองานวิจัยต่าง ๆ ด้วย แม้จะเป็นงานเขียนที่นำเสนอข้อมูล ความรู้ ข้อเท็จจริงเช่นเดียวกัน เพราะงานเขียนเชิงวิชาการเหล่านั้นมีรูปแบบลีลา การนำเสนอที่เป็นทางการ และโดยทั่วไปมักมีเนื้อหาที่ลึกซึ้งซึ่งเหมาะสำหรับนักวิชาการ เฉพาะสาขา ส่วนงานเขียนสารคดีมีจุดมุ่งหมายที่ให้อ่านทั่ว ๆ ไป เกิดความสนใจ จึงไม่เจาะลึกด้านเนื้อหา และนิยมมีลีลาการเขียนที่ประเทืองอารมณ์ คือ ให้ความสนุกสนานบันเทิงในการอ่านด้วย

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543 : 241) กล่าวว่า แม้สารคดีจะเป็นงานเขียนที่มีเนื้อหาสาระมุ่งให้ความรู้ ทักษะและข้อเท็จจริงแก่ผู้อ่านเป็นประการสำคัญก็จริง แต่สารคดีไม่ได้เป็นตำราทางวิชาการโดยตรง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าตำราทางวิชาการจะมุ่งให้อ่านได้เพิ่มพูนความรู้และสติปัญญา เป็นเรื่องสำคัญ ฉะนั้น การเขียนตำราวิชาการไม่จำเป็นต้องใช้ศิลปะการใช้ภาษา การเรียบเรียงความมากนัก ขึ้นอยู่กับการเรียบเรียงความคิดตามลำดับของเนื้อหาเพื่อให้อ่านเข้าใจได้ง่ายก็เพียงพอแล้ว สารคดีนอกจากจะมีหน้าที่เสนอเรื่องราวหรือเนื้อหาสาระตามแบบหนังสือทางวิชาการแล้ว สารคดียังต้องมีหน้าที่ชักนำความคิดผู้อ่านให้คิดตามแง่คิดที่ผู้แต่งเสนอไปพร้อม ๆ กับการทำหน้าที่ให้ความเพลิดเพลินชวนอ่านด้วย

สรุปได้ว่า สารคดีมีลักษณะเป็นงานเขียนร้อยแก้วที่นำเสนอข้อมูลที่มาจากความเป็นจริง เนื้อหาเข้าใจได้ง่าย เหมาะสำหรับบุคคลทั่วไป มีลีลาการเขียนที่สามารถสร้างความบันเทิงใจผู้อ่าน อาจจะมีการสอดแทรกจินตนาการและความคิดเห็นของผู้เขียนไปด้วย สารคดีนอกจากมีหน้าที่เสนอเนื้อหาสาระ ซึ่งเป็นหน้าที่หลัก ยังมีหน้าที่ชักนำความคิดผู้อ่านให้คิดตามไปด้วย

2.1.3 ประเภทของสารคดี

สารคดีมีหลายประเภท มีนักวิชาการและผู้รู้ได้แบ่งประเภทของสารคดีไว้แตกต่างกัน รายละเอียดดังต่อไปนี้

ประภาศรี เทียนประเสริฐ (2559 : 55-56) กล่าวว่า สารคดีแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1) สารคดีเชิงข่าว เป็นการนำเอาข่าวที่เกิดขึ้นมาจัดเรียงทำเป็นสารคดี โดยการนำเสนอข้อมูลให้ละเอียดกว่าข่าว เสนอความคิดเห็นเชิงบวกและลบเพิ่มเติมเข้าไปในงานเขียนด้วย

2) สารคดีน่ารู้ เป็นการนำเอาความรู้ทุกประเด็นที่ผูกพันกับชีวิตประจำวันมาเขียน ไม่ว่าจะเป็นการแพทย์ วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม ขนบประเพณี ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และชีวประวัติบุคคล

3) สารคดีท่องเที่ยว เป็นงานเขียนที่นำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวมาเขียน พร้อมทั้งมีภาพประกอบช่วยแต่งและขยายเนื้อหา เพื่อให้เกิดความสนใจให้ไปท่องเที่ยว หรือทำให้อ่านได้รับความเพลิดเพลิน นอกจากนี้แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวแล้ว อาจยังได้แนะนำที่พักและหรือวิธีการเดินทางไปด้วย

คมสัน รัตนะสิมากุล (2555 : 173) กล่าวว่า ในทางวิชาการ ได้มีการแบ่งประเภทของสารคดีแบบกว้าง ๆ ออกได้ 2 ประเภท คือ

1) สารคดีเชิงข่าว จำแนกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ สารคดีเสริมข่าว (bright) และ สารคดีเคียงข่าว (sidebar)

2) สารคดีทั่วไป (non-news feature) จำแนกได้หลายประเภท ประกอบด้วย สารคดีบุคคล (personal profiles) สารคดีโอกาสพิเศษ (seasonal stories) สารคดีประวัติศาสตร์ (historical features) สารคดีจดหมายเหตุ (archives) สารคดีความทรงจำ (memory) สารคดีท่องเที่ยว (travel features) สารคดีศิลปะและวัฒนธรรม (art and culture) สารคดีแนะนำ (how-to-do features) และสารคดีเกี่ยวกับมนุษย์ (human stories)

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2553 : 24-27) ได้เรียบเรียงประเภทย่อย ๆ ของสารคดีที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์และแบ่งออกเป็น 9 ประเภท ได้แก่ สารคดีชีวิตบุคคล สารคดีเด็ก สารคดีท่องเที่ยว สารคดีเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สารคดีวิถีชีวิต สารคดีเกี่ยวกับสตรี สารคดีรายงานพิเศษ และสารคดีเชิงวิจารณ์

ชลอ รอดลอย (2551 : 48) ได้สรุปประเภทของสารคดีที่ควรศึกษาเป็น 4 ประเภท ได้แก่ สารคดีประเภทชีวประวัติและอัตชีวประวัติ สารคดีประเภทบทความ สารคดีประเภทความเรียง และ สารคดีท่องเที่ยว

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และ บำหยัน อิมสำราญ (2548 : 107) กล่าวว่า สารคดีสามารถจำแนกได้อย่างกว้าง ๆ 2 ประเภท ดังนี้

1) สารคดีทั่วไป เป็นสารคดีที่ตีพิมพ์อย่างเผยแพร่โดยไม่จำกัดเพศ อายุ ตลอดจนระดับความรู้ของผู้อ่าน อีกทั้งมีเนื้อหาที่หลากหลายแบ่งเป็น

(1) สารคดีแนวประวัติ เป็นสารคดีที่นำเสนอความเป็นไปของบุคคล สถานที่ หรือ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง

(2) สารคดีแนวพหุปัญญา เป็นสารคดีที่นำเสนอเนื้อหาสาระทั้งทางโลกและทางธรรมโดยศึกษาผ่านความรู้ ทัศนคติของผู้เขียนที่ปรากฏในงานเขียนสารคดี

(3) สารคดีแนวท่องเที่ยว เป็นสารคดีที่แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ บอกเส้นทาง การเดินทาง ภาพชีวิตและผู้คนของผู้เขียนพบเจอ

(4) สารคดีแนะนำ เป็นสารคดีที่ให้ข้อมูลเชิงแนะนำเรื่องต่าง ๆ หรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ งานอดิเรกหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

2) สารคดีวิชาการ เป็นสารคดีที่มีเนื้อหาผูกพันกับทางวิชาการ เทคโนโลยี สังคมศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม เป็นต้น จึงเป็นแนวคิดหรือเป็นทฤษฎีที่ใส่สาระความรู้ เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการ และนำมาเขียนโดยให้ผู้อ่านได้รับความบันเทิงใจไม่เคร่งเครียดเหมือนการอ่านตำราหรืองานวิจัยทางวิชาการ การอ่านสารคดีวิชาการนี้ ผู้อ่านอ่านเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในสาขาวิชานั้น ๆ และอ่านอย่างมีสติ

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543 : 246) ได้ใช้ขนาดของสารคดีเป็นเกณฑ์ในการจำแนกประเภทของสารคดี และจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ สารคดีขนาดสั้น และสารคดีขนาดยาว ยังได้ใช้รูปแบบและวิธีการเขียนของสารคดีเป็นเกณฑ์ในการจำแนก ได้จำแนกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ บทความ ความเรียง และงานเขียนประเภทเรื่องเล่าจากประสบการณ์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สารคดีท่องเที่ยว สารคดีชีวประวัติ จดหมาย อนุทิน บันทึกความทรงจำ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การแบ่งประเภทของสารคดีมีหลักเกณฑ์หลายประการในการแบ่งตามจุดประสงค์ของการเขียน เนื้อหาของการเขียน และการเรียบเรียงเนื้อเรื่อง เพราะฉะนั้น การแบ่งประเภทของสารคดีจึงมีความแตกต่างกันตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.1.4 เนื้อหาของสารคดี

เนื้อหาของสารคดีมาจากความเป็นจริงและต้องมีสาระ สามารถให้ผู้อ่านได้รับความรู้จากการอ่านสารคดี นักวิชาการได้อธิบายลักษณะเนื้อหาของสารคดี ดังนี้

เกศินี จุฑาวิจิตร (2557 : 182) กล่าวว่า เนื้อหาของสารคดีนั้น นอกจากเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องหรือต่อเนื่องจากข่าวหรือเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่ปรากฏในสังคมแล้ว ก็อาจเป็นเรื่องทั่วไปที่ได้รับความสนใจของผู้คน รวมทั้งเรื่องราวของบุคคลธรรมดา ๆ ที่อยู่ในสถานการณ์ไม่ธรรมดา เรื่องของคนหรือประสบการณ์ของคนในประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านเกิดความสนใจใคร่รู้

ธีรภาพ โลหิตกุล (2552 : 142) กล่าวว่า คุณสมบัติของเนื้อหาสารคดีที่ดี คือ

- 1) เป็นประเด็นที่น่าสนใจใคร่รู้ของมนุษย์ (Human Interest)
- 2) เป็นการสร้างสรรค์ใหม่ (Creative) ถ้าเป็นประเด็นที่เคยมีการนำเสนอมาแล้ว ก็จำเป็นมีข้อมูลคืบหน้าใหม่ ๆ เพิ่มเติม ไม่ใช่ซ้ำเหมือนงานเขียนเดิมทั้งหมด
- 3) ก่อให้เกิดมุมมองเชิงบวก (Positive) แม้ว่าเรื่องที่น่าสนใจจะเป็นเรื่องที่กระชั้นชิด เช่น เรื่องการทรงเจ้า แต่มุ่งในการนำเสนอไม่ควรเร้าให้เกิดความงมงาย แต่ก็ไม่จำเป็นต้องชี้หน้าหรืออบรมสั่งสอนจนเกินไป

4) มีเรื่องของอารมณ์ความรู้สึกมาสอดแทรก (Emotion) หมายถึง อารมณ์สนุกสนาน ตื่นเต้น แปลกใจ ระทึกใจ โศกเศร้า ตกชบขัน ฯลฯ ไม่ใช่นำเสนอแต่ข้อมูลทางกายภาพแห้ง ๆ แต่อาจจะมีข้อมูลทางความรู้สึก ความคิดหรือจิตใจของบุคคลที่เกี่ยวข้องมานำเสนอด้วย ซึ่งเรียกได้ว่า ข้อมูลทางจินตภาพ

5) เป็นประเด็นที่ผู้เขียนมีข้อมูล คืบเคย และน่าเชื่อถือ (Convincingly) ข้อมูลจากประสบการณ์จริงในการลงภาคสนาม หรือข้อมูลจากการค้นคว้าหนังสือ และจะดียิ่งนักถ้ามีข้อมูลทั้ง 2 ด้าน เพราะฉะนั้น การริเริ่มงานเขียนด้วยประเด็นที่ใกล้ตัว ประเด็นที่คนเราสนใจใคร่รู้เป็นการส่วนตัวจึงเป็นการเริ่มต้นการเขียนที่ดีวิธีการหนึ่ง

6) เป็นประเด็นที่มีความขัดแย้ง หักมุม เปรียบเทียบเห็นความต่างกัน (Conflict, Contrast) เพราะบางทีการที่ผู้อ่านคาดคิดเนื้อเรื่องตอนจบถูกบ้าง ไม่ถูกบ้าง เพราะได้ใช้วิธีการหักมุมจบ จะช่วยเพิ่มอรรถรสในการอ่านหรือชมมากยิ่งขึ้น

ชลอ รอดลอย (2551 : 37) ได้อธิบายเนื้อหาที่จะนำมาเขียนเป็นสารคดี ดังนี้

- 1) เรื่องทั่วไป เช่น การท่องเที่ยว การกีฬา งานอดิเรก อุบัติเหตุ การจราจร สงคราม
- 2) เรื่องปรัชญา เช่น ความคิดใหม่ คติธรรม
- 3) ศาสนา เช่น ศิล ปัญญา สมาธิ แนวปฏิบัติต่าง ๆ
- 4) สังคมศาสตร์ เช่น รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์
- 5) ภาษาศาสตร์ เช่น วรรณคดี ภาษาหรือนิรุกติศาสตร์
- 6) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น คณิตศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ อาหารและโภชนาการ กลศาสตร์
- 7) เกษตรศาสตร์ เช่น เลี้ยงสัตว์ ป่าไม้ เพาะปลูก ประมง ขยายพันธุ์
- 8) อาชีววิทยา เช่น การสืบสวนสอบสวนคดี อาชญากรรม การพิสูจน์หลักฐาน
- 9) ศิลปะ เช่น สังคีต ประติมากรรม นาฏกรรม สถาปัตยกรรม การแสดง ละคร ภาพยนตร์

มานพ ถนอมศรี (2543 : 71) ได้อธิบายหน้าที่ของเนื้อหาสารคดี กล่าวว่า เนื้อหาของสารคดีมีหน้าที่ดำเนินเรื่องราวที่ต้องการนำเสนอ อธิบายรายละเอียดของเนื้อเรื่อง แสดงความคิดเห็นรวบรวมเพื่อให้ความรู้ ความบันเทิงแก่ผู้อ่าน

สรุปได้ว่า เนื้อหาที่สามารถเขียนเป็นสารคดีมีอยู่มากมาย นอกจากเรื่องที่คุ้นเคย เช่น งานอดิเรก การท่องเที่ยว วัฒนธรรม ฯลฯ ยังมีสารคดีที่เกี่ยวกับวิชาการ ศาสตร์ต่าง ๆ เนื้อหาของสารคดีมีหน้าที่ดำเนินและอธิบายเรื่องราวที่จะมานำเสนอ เนื้อหาที่ดีจะเป็นประเด็นที่น่าเชื่อถือ ทำให้ผู้อ่านสนใจ ได้ทัศนะเชิงบวก และเกิดอารมณ์สนุกสนานในการอ่าน

2.1.5 คุณค่าของสารคดี

สารคดีสามารถนำความรู้ ความคิด และความเพลิดเพลินให้เกิดแก่ผู้อ่าน จึงเป็นงานเขียนที่มีคุณค่า คุณค่าของสารคดี มีนักวิชาการได้อธิบายไว้ดังต่อไปนี้

ประภาศรี เทียนประเสริฐ (2559 : 160-161) กล่าวว่า ปัจจุบันงานเขียนสารคดีมีการผสมผสานระหว่างรูปแบบของสารคดีและบันเทิงคดี สามารถให้ผู้อ่านได้ความบันเทิงจากลีลาทางภาษาที่สละสลวยและจินตนาการของผู้เขียน

เกศินี จุฑาวิจิตร (2557 : 183) กล่าวว่า ข่าวหรือเหตุการณ์บางเรื่องสามารถนำมาเขียนเป็นสารคดีได้ จะทำให้ผู้อ่านได้รับรู้จุดยืน มุมมองและแง่คิดด้านที่มีอารมณ์สอดแทรกใน

งานเขียน ซึ่งสามารถกระตุ้นเตือนและสะกิดให้ผู้อ่านสำนึกผิดชอบชั่วดีและสะท้อนใจในเรื่องที่กล่าวถึง

สมสุข หินวิมาน และคณะ (2557 : 102) กล่าวว่า สารคดีให้ความรู้ไม่ว่าสารคดีจะนำเสนอประเด็นอะไรก็ตาม จุดมุ่งหมายของผู้ผลิตสารคดี คือ การให้ความรู้แก่ผู้ชม หรือผู้ฟังในเรื่องนั้น ๆ แม้ว่าสารคดีมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ แต่ต่างจากรายการเพื่อการศึกษาที่มุ่งให้ผู้รับสารได้รับความรู้เฉพาะเรื่อง

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และ วีรวัดน์ อินทรพร (2556 : 136) กล่าวว่า สารประเภทสารคดีแม้จะมีเนื้อหาที่เบากว่าตำรา แต่ก็สามารถช่วยพัฒนาความรู้ที่ทำให้ได้เกิดความรู้ จุดมุ่งหมายสำคัญของการอ่านสารคดีประการหนึ่ง คือ การอ่านเพื่อพัฒนาความรู้ ที่มีใช้ความรู้เฉพาะในตำราเรียนเท่านั้น

ชลอ รอดลอย (2551 : 12-15) กล่าวว่า คนในยุคสมัยนี้ย่อมต้องการที่จะค้นหาความรู้จากวิชาการที่ก้าวหน้าไปทุกเวลากันมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันคนที่เกิดมาภายหลัง นอกจากจำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องราวของยุคปัจจุบันและอนาคตแล้ว ยังจำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องราวในอดีตมากพอ ว่าเรื่องราวมีความเป็นมาอย่างไร มีการเจริญก้าวหน้าอย่างไร และอนาคตจะเป็นอย่างไร งานเขียนสารคดีจะแสดงความจริงของโลกได้ดีชัดเจนที่สุดและจะแสดงความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ได้มากกว่างานเขียนประเภทอื่น ๆ

หน้าที่หลักของสารคดี คือ ให้ผู้อ่านได้ความรู้ และข้อมูลที่ต้องการจากการอ่านงานเขียน ดังนั้น สารคดีมีคุณค่าด้านการนำเสนอความรู้ ทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้มากขึ้น เข้าใจเนื้อเรื่องที่เสนอในสารคดีและเป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตของตนเอง

สารคดีต่างจากหนังสือวิชาการที่นำเสนอความรู้อย่างมีเกณฑ์ที่เคร่งครัด ผู้เขียนจะใช้ศิลปะการใช้ภาษาเพื่อให้อ่านได้เกิดอารมณ์สในการอ่านงานเขียนสารคดี บางทีอาจจะสอดแทรกจินตนาการของผู้เขียนเพื่อให้สารคดีมีน้ำหนัก ทำให้อ่านเกิดความสนใจและเกิดความเพลิดเพลินและความหย่อนใจ ซึ่งเป็นเป้าหมายรองของการเขียนสารคดี

รุ่งฤดี แผลงศร (2548 : 4) กล่าวว่า สารคดีมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สาระความรู้ทั้งความรู้ทั่วไป และความรู้ในวิชาต่าง ๆ แก่ผู้อ่าน สารคดีทุกเรื่องล้วนนำเสนอความรู้แก่ผู้อ่าน แต่ระดับความรู้ที่เสนอมีความแตกต่าง โดยทั่วไปผู้เขียนจะสอดแทรกความรู้ในเรื่อง เมื่อผู้อ่านได้อ่านเรื่องราวนั้นก็จะได้รับความรู้ที่แฝงในเรื่องด้วย นอกจากนี้ ยังมีสารคดีบางเรื่องเจาะจงเสนอความรู้ด้านใดด้านหนึ่งเป็นสำคัญ เช่น เพลงนอกศตวรรษ ของ เอนก นาวิกมูล (2527) ความรู้เรื่องเงินจากผู้เฒ่า ของ จิตรา กอนันทเกียรติ (2535) เป็นต้น

นอกจากนี้ สารคดียังสามารถแสดงข้อคิด มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสนอข้อคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างมีระเบียบ เพื่อให้ข้อคิดนั้นเป็นแนวทางในการใช้ชีวิตของผู้อ่านหรือพัฒนา

ชุมชนสังคมให้ดียิ่งขึ้น เช่น ด้านค่านิยมและทัศนคติต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นต้น จะทำให้ผู้อ่านได้กระทบกับความคิดเห็นของผู้เขียนโดยไม่รู้ตัว ขณะที่สารคดีบางเรื่อง ผู้เขียนจะตั้งใจให้ผู้อ่านคิดตาม และให้คำแนะนำแก่ผู้อ่านในการใช้ชีวิต

สายทิพย์ นุกูลกิจ (2543 : 241) กล่าวว่า สารคดีไม่ใช่หนังสือที่มุ่งให้ความเพลิดเพลินเหมือนนวนิยายและเรื่องสั้น เนื่องจากจุดมุ่งหมายหลักของสารคดีไม่ได้อยู่ที่ความเพลิดเพลิน แต่หนังสือ สารคดีหลายเรื่องสามารถให้ผู้อ่านได้บันเทิงใจเหมือนบันเทิงคดี ทั้งในด้านวิธีการนำเสนอเรื่อง วิธีการแสดงความคิดเห็นและวิธีการใช้ถ้อยคำสำนวน

สรุปได้ว่า คุณค่าของสารคดีสามารถสรุปเป็น 3 ด้าน ได้แก่ คุณค่าด้านเสนอความรู้ให้แก่ผู้อ่าน คุณค่าด้านการให้ผู้อ่านได้เกิดความเพลิดเพลิน และคุณค่าด้านการให้ผู้อ่านได้ข้อคิดต่าง ๆ ในการอ่านสารคดีและสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อโทรทัศน์ รายการโทรทัศน์ และรายการสารคดี

สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่เข้าถึงได้ง่าย สามารถกระจายข้อมูลได้รวดเร็ว รายการโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่สามารถให้ความรู้ สาระ และความบันเทิง โดยใช้ภาพเคลื่อนไหวที่มีสีสันและเสียงบรรยายมาประกอบ เป็นสื่อที่ได้รับความนิยมและมีอิทธิพลต่อการโน้มน้าวผู้ชมเป็นอย่างมาก ดังนั้นวิชาการและผู้รู้ได้อธิบายความหมายและลักษณะของสื่อโทรทัศน์ ความสำคัญของสื่อโทรทัศน์ รูปแบบของรายการโทรทัศน์ บทบาทและอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ และคุณค่าของสื่อโทรทัศน์ไว้ดังนี้

2.2.1 ความหมายและลักษณะของสื่อโทรทัศน์

ผู้วิจัยได้ค้นหาตำรา หนังสือ และเอกสารเกี่ยวกับความหมายและลักษณะของสื่อโทรทัศน์ รายละเอียดดังต่อไปนี้

สุรศักดิ์ ปาเฮ (2560 : 335) ได้กล่าวว่า “สื่อโทรทัศน์ หมายถึง การส่งและรับภาพและเสียงโดยเครื่องส่งและเครื่องรับอิเล็กทรอนิกส์ ออกอากาศด้วยคลื่นวิทยุใช้พลังงานไฟฟ้าเป็นคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าจากเครื่องส่งไปยังเครื่องรับที่อยู่ห่างไกล”

อรนุช เลิศจรรรยารักษ์ (2558 : 12-13) กล่าวว่า ลักษณะของสื่อโทรทัศน์มีอยู่ 3 ประการ ได้แก่ 1) โทรทัศน์เป็นสื่อที่เข้าถึงได้ง่าย (accessibility) 2) ความรวดเร็ว (immediacy) 3) ความใกล้ชิด (intimacy) ในแง่ของการนำเสนอ (presence)

สมสุข หินวิมาน และคณะ (2557 : 4-9) กล่าวว่า ในฐานะที่เป็นช่องทางการสื่อสารมวลชน สื่อโทรทัศน์มีลักษณะ 9 ประการ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของสื่อวิทยุและโทรทัศน์มีอายุสั้น ๆ 2) โทรทัศน์ผลิตโดยองค์กรที่เป็นทางการ (formal organisation) 3) โทรทัศน์เป็นช่องทางการสื่อสารที่ผลิตโดยอาศัยเทคนิคด้านสื่อ 4) ผู้รับสารของโทรทัศน์มีลักษณะเป็นมวลชน (mass)

5) โทรทัศน์เป็นช่องทางการสื่อสารในระดับสาธารณะ (public communication) 6) การไหลของข่าวสารทางโทรทัศน์เป็นไปในทิศทางเดียว (one-directional flow) 7) โทรทัศน์มีการสื่อสารปฏิกิริยาตอบกลับแบบทางอ้อม (indirect feedback) 8) โทรทัศน์เป็นสื่อที่มีปัจจัยเรื่องเวลาเป็นตัวกำหนด 9) โทรทัศน์มีลักษณะการทำงานที่ต่อเนื่อง/ไม่สิ้นสุด (continual)

อุษณีย์ ศิริสุนทรไพบุลย์ (2552 : 7-8) ได้อธิบายความหมายของสื่อโทรทัศน์ (Television) ว่า การใช้คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าในการส่งและรับภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง โดยสัญญาณภาพและเสียงดังกล่าวนั้นจะถูกแพร่ภาพและกระจายเสียงไปอย่างไกลและอย่างรวดเร็ว ผู้คนที่ต้องการรับสารจะต้องมีเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ เพื่อทำหน้าที่เปลี่ยนคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าให้กลับเป็นภาพและเสียงที่สามารถรับสารได้

สรุปได้ว่า สื่อโทรทัศน์เป็นระบบรับส่งภาพ และเสียงอย่างรวดเร็วโดยผ่านเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่ใกล้ชิดชีวิตของผู้คน เป็นช่องทางการสื่อสารในระดับสาธารณะ เป็นสื่อที่เข้าถึงง่ายและมีอิทธิพลต่อผู้คนไม่มากนักน้อย

2.2.2 ความสำคัญของสื่อโทรทัศน์

สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่ใกล้ชิดกับชีวิตของผู้คนปัจจุบัน เป็นสื่อที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของผู้คนเป็นอย่างมาก รายละเอียดดังต่อไปนี้

สมสุข หินวิมาน และคณะ (2557 : 3) กล่าวว่า ทั้งวิทยุและโทรทัศน์เป็นช่องทางการสื่อสารที่ทำให้มนุษย์ได้เห็นและได้ยินในสิ่งที่เกิดขึ้นจากพื้นที่อันห่างไกล โดยผ่านคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าเป็นตัวกลางที่ขวางกั้นระหว่างผู้ส่งสาร/ผู้ผลิตกับผู้รับสาร/ผู้ฟัง/ผู้ชม

สุทธิ ชัตติยะ (2555 : 7-12) กล่าวว่า สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่มีความสำคัญดังนี้

1) สื่อเสริมสร้างสติปัญญา การเสริมสร้างสติปัญญา มี 3 ประการ คือ การให้ข้อเท็จจริงแก่ผู้คน การให้ความรู้และการนำเสนอความคิดเห็น

2) สื่อพัฒนาชาติ สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่สามารถพัฒนาประเทศในด้านการศึกษาด้านการเมือง ด้านขนบพ และด้านเศรษฐกิจและสังคม

3) สื่อในการสื่อสารระหว่างประเทศ การส่งสัญญาณผ่านดาวเทียมเพื่อให้คนในทั่วโลกได้รู้ถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเขตต่าง ๆ ทำให้ได้ติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันได้อย่างรวดเร็วทันที

รุ่งรัตน์ ชัยสำเร็จ (2553 : 182) กล่าวว่า การเขียนบทโทรทัศน์เน้นสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจแก่กลุ่มคนเป้าหมาย จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติ ค่านิยมตลอดจนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ รวมทั้งส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้เกิดขึ้นแก่องค์กร

ศุภางค์ นันตา (2552 : 25) ได้แบ่งความสำคัญของสื่อโทรทัศน์ออกเป็น 3 ด้าน คือ

1) ความสำคัญต่อยุคสังคมข่าวสาร สื่อโทรทัศน์เป็นเครื่องมือเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความรู้ การแสดงความคิดเห็น และสร้างความบันเทิง

2) ความสำคัญด้านการเป็นสื่อพัฒนาประเทศ สื่อโทรทัศน์สามารถพัฒนาทางการศึกษา การเมือง ชนบท ทางด้านเศรษฐกิจ และพัฒนาทางด้านสังคม ซึ่งสามารถสร้างค่านิยมใหม่ ๆ ในสังคมและเป็นกระจกสะท้อนสังคม

3) ความสำคัญด้านการเป็นเครื่องมือในการสื่อสารของโลก สื่อโทรทัศน์มีความสำคัญในการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโลก มีความสำคัญในการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้ ความบันเทิงในรูปแบบอื่น ๆ และมีความสำคัญในการใช้เป็นสื่อที่ทำให้เกิดการพึ่งพาซึ่งกันและกันทั่วทั้งโลก

ในฐานะสื่อมวลชน สื่อโทรทัศน์มีความสำคัญในการให้ข่าวสาร ให้ความรู้ และให้ความบันเทิง ในฐานะเป็นสื่อเพื่อพัฒนาประเทศ สื่อโทรทัศน์มีความสำคัญด้านการพัฒนาทางการศึกษา การเมือง เศรษฐกิจและสังคม ในฐานะเป็นเครื่องมือการสื่อสารของโลก สื่อโทรทัศน์มีความสำคัญในการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกและมีความสำคัญในการใช้เป็นสื่อที่ทำให้เกิดการพึ่งพาซึ่งกันและกันในโลก (Global Interdependency) (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชานิติศาสตร์. 2545 : 25-35)

สรุปได้ว่า สื่อโทรทัศน์มีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตของบุคคลทั่วไป เนื่องจากสื่อโทรทัศน์เป็นช่องทางการสื่อสาร สื่อสติปัญญา สารระ ชั่วสารต่าง ๆ ทำให้ผู้คนที่ใช้ชีวิตแตกต่างกันหรือในสังคมแตกต่างกัน ได้แลกเปลี่ยนข่าวสาร ความคิดเห็นกัน แม้กระทั่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม พฤติกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต

2.2.3 รูปแบบและประเภทของรายการโทรทัศน์

รายการโทรทัศน์มีรูปแบบหลากหลาย การแบ่งรายการโทรทัศน์ออกเป็นรูปแบบต่าง ๆ เป็นการพยายามที่ทำให้รายการน่าสนใจและดึงดูดใจผู้ชม นักวิจัยหรือผู้รู้ได้แบ่งรูปแบบของรายการโทรทัศน์ รายละเอียดดังนี้

สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่เกิดภายหลังสื่อวิทยุ ดังนั้น รูปแบบรายการต่าง ๆ จึงยืมมาจากวิทยุ อรุณข เลิศจรรยาภักดิ์ (2558 : 63-65) กล่าวว่า รูปแบบของรายการแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ รายการที่ไม่ใช่ละคร (nondramatic programs) และรายการละคร (dramatic programs)

รายการที่ไม่ใช่ละคร ประกอบด้วย

- 1) รายการข่าว (news programs)
- 2) รายการสนทนา (discussion programs)
- 3) อภิปราย (panels) เกม (games) การตั้งปัญหาให้ผู้เข้าแข่งขันตอบปัญหา (quizzes) และการประกวด (contests)
- 4) รายการผู้หญิง (women's programs)
- 5) รายการเด็ก (children's programs)

- 6) รายการวัยรุ่น (teen-age programs)
- 7) รายการการศึกษา (educational programs)
- 8) รายการให้ความรู้ (informational programs)
- 9) รายการศาสนา (religious programs)
- 10) รายการปิกนิกและรายการดนตรี (variety and musical programs)

ส่วนรายการละคร ประกอบด้วย

- 1) ละครเล่นเป็นตอน (serials)
- 2) ละครตลก (situation comedies)
- 3) ละครตะวันตก (westerns)
- 4) ละครสืบสวน (detective drama)
- 5) เรื่องที่เขียนเป็นตอน ๆ (anthology series)
- 6) ละครพิเศษ (dramatic special)

ชัยยงค์ พรหมวงศ์, นิคม ทาแดง และ ไพบุรณ์ คะเชนทรพรรค (2546 : 149-154)

กล่าวว่า รายการโทรทัศน์สามารถแบ่งได้เป็น 14 รูปแบบ ได้แก่

- 1) รายการพูดคุย (Talk Programme หรือ Talk Show)
- 2) รายการสนทนา (Conversational Programme)
- 3) รายการอภิปราย (Discussion Programme หรือ forum หรือ panel)
- 4) รายการสัมภาษณ์ (Interview Programme)
- 5) รายการเกมหรือการตอบปัญหา (Game Show หรือ Quiz Show)
- 6) รายการสารคดี (Documentary Programme)
- 7) รายการข่าว (News Programme)
- 8) รายการละคร (Drama Programme)
- 9) รายการสารระละคร (Docu-drama Programme)
- 10) รายการสาธิตและทดลอง (Demonstration and Experimental Programme)
- 11) รายการเพลงและดนตรี (Music Programme)
- 12) รายการนิตยสาร (Magazine Programme)
- 13) รายการปิกนิก (Variety Programme)
- 14) รายการสปอต (Spot Programme)

กาญจนา แก้วเทพ (2552 : 236) กล่าวว่า รายการโทรทัศน์มี 3 ประเภท คือ

- 1) รายการประเภทที่เป็นเรื่องจริงและมีเนื้อหาสาระ (Non-Fiction/Journalistic) 2) รายการประเภท

ที่เป็นเรื่องแต่งขึ้นแบบละคร (Fiction/Dramatic) ได้แก่ รายการละครโทรทัศน์ประเภทซิทคอม

3) รายการประเภทให้ความบันเทิงแบบเบา ๆ (Light Entertainment) เช่น รายการเกมโชว์

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ และ เมธา เสรีธนาวงศ์ (2547 : 442-443) ได้แบ่งรายการโทรทัศน์ตามประเภทเนื้อหาสาระเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

1) รายการแนวข่าวสารและสารคดี หรือรายการจากข่าวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น (news and reality programme หรือ non-fiction) ได้แก่

- (1) รายการข่าวและวิเคราะห์ข่าว (news and current affairs)
- (2) รายการสารคดี (feature and documentary)
- (3) รายการการศึกษา (education)
- (4) รายการสนทนา (talk)
- (5) รายการบรรยายนอกสถานที่ในการถ่ายทอดสด (commentary on public events)

2) รายการแนวจินตคติหรือบันเทิง (imaginative/fiction programme/entertainment programme) ได้แก่

- (1) รายการละครโทรทัศน์ (television drama or soap opera)
- (2) รายการละครแนวตลก (situation comedy)
- (3) รายการภาพยนตร์ (movies)
- (4) รายการการ์ตูน (cartoon)
- (5) รายการเกมและแข่งขันตอบปัญหา (game and quiz show)
- (6) รายการปิกนิกะบันเทิง (light entertainment)
- (7) รายการดนตรีและเพลง (music)
- (8) รายการกีฬา (sports)

3) รายการแนวการมีส่วนร่วมของผู้ชมและวิทยากรรับเชิญ (audience oriented programme) ได้แก่

- (1) รายการเปิดสายจากผู้ชม (phone-in)
- (2) รายการอภิปราย (discussion)
- (3) รายการเพื่อผู้บริโภค (consumer)

4) รายการโฆษณา (commercial programme) ได้แก่

- (1) รายการโฆษณาสินค้า (commercial or advertisement)
- (2) รายการประกาศบริการ (public service announcement)
- (3) รายการรณรงค์เพื่อสังคม (social advertisement)

การจำแนกประเภทรายการเพื่อสร้างความชัดเจนให้กับทั้งผู้ผลิตรายการ และผู้ชมรายการ รวมทั้งการกำหนดเนื้อหาของรายการ (สมสุข หินวิมาน และคณะ, 2557 : 77-79) สำหรับผู้ผลิตรายการ จะทำให้ผู้ผลิตรายการได้แนวทางในการผลิต คือ รู้ว่าจะใช้เทคนิคในการเล่าเรื่องแบบไหน และเลือกใช้อุปกรณ์ประกอบที่รายการแต่ละประเภทต้องมี หรือจำเป็นต้องรักษาไว้อย่างถูกวิธี สำหรับผู้ชมรายการ จะมีอิทธิพลต่อผู้ชมในด้านของการตอบสนองความจำเป็น หรือความคาดหวัง เนื่องจากผู้ชมได้มีวิถีคิด และมีประสบการณ์เดิมในการเปิดรับชมโทรทัศน์ สำหรับเนื้อหาหรายการ นอกจากจะมีประโยชน์ต่อการเสริมสร้างตระกูลรายการใหม่ ๆ ยังได้ให้รับรู้ว่า ในยุคสมัยหนึ่ง ๆ สังคมมีแนวคิดหรือค่านิยมอย่างไรผ่านเนื้อหาของแต่ละตระกูลรายการ

สรุปได้ว่า นักวิชาการแบ่งรูปแบบและประเภทของรายการโทรทัศน์มีความแตกต่างกัน โดยใช้หลักเกณฑ์ที่แตกต่างกัน การจำแนกรูปแบบและประเภทของรายการโทรทัศน์ นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ชมที่เลือกรายการที่เหมาะสมตามความสนใจ ยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ผลิตรายการที่มีแนวทางในการผลิต รวมทั้งทำให้ทราบสนิยมในการเลือกรายการในยุคสมัยหนึ่ง ๆ

2.2.4 บทบาทและอิทธิพลของรายการโทรทัศน์

รายการโทรทัศน์สามารถให้ผู้คนได้ความรู้ ข่าวสารต่าง ๆ เป็นสื่อที่ขาดไม่ได้ในชีวิตประจำวัน มีอิทธิพลต่อผู้คนเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยได้ค้นคว้าหนังสือ ตำรา และเอกสารเกี่ยวกับบทบาทและอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ รายละเอียดดังต่อไปนี้

รายการโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่ง เพราะฉะนั้น บทบาทของสื่อมวลชนก็เป็นบทบาทของรายการโทรทัศน์เช่นกัน สื่อมวลชนมีบทบาทการเสนอข่าว เสนอความคิดเห็น ให้ความบันเทิง ให้การศึกษา และประชาสัมพันธ์และโฆษณา (“บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน” 2559 : ออนไลน์)

ศิริมิตร ประพันธ์ธุรกิจ (2558 : 365) กล่าวว่า รายการโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ สามารถให้ข้อมูลข่าวสารและความบันเทิงกับผู้ชมในชีวิตประจำวัน บทบาทสำคัญอีกด้านหนึ่งที่มีถูกมองข้ามไปคือบทบาททางด้านธุรกิจ ซึ่งธุรกิจโทรทัศน์มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงมากและสูงสุดเป็นอันดับหนึ่งในบรรดาสื่อมวลชนทั้งหมด

อุษณีย์ ศิริสุนทรไพบูลย์ (2552 : 286, 306-317) กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของรายการโทรทัศน์แบ่งเป็นได้ 4 ประการ ได้แก่ บทบาทหน้าที่ให้ข่าวสาร บทบาทหน้าที่ให้ความบันเทิง บทบาทหน้าที่ให้การศึกษา และบทบาทหน้าที่ให้ความบันเทิง ส่วนอิทธิพลของรายการโทรทัศน์มี 2 ประการหลัก คือ พัฒนาทฤษฎีที่เกี่ยวกับสื่อมวลชน และอิทธิพลของสื่อมวลชนในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ด้านการบริโภคสินค้าหรือบริการของประชาชน ด้านการเมือง ด้านประชาชาติ ด้านอิทธิพลต่อเด็ก ด้านสังคมกรรม และด้านการศึกษา

สรุปได้ว่า รายการโทรทัศน์มีบทบาทการกระจายข่าวสาร การเสนอความคิดเห็น ให้ความบันเทิง ให้การศึกษา การประชาสัมพันธ์ และบทบาททางด้านธุรกิจ ส่วนอิทธิพลของรายการ

โทรทัศน์มีอยู่ 2 ประเด็นหลัก คือ ให้แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับสื่อมวลชนได้พัฒนาขึ้น และมีอิทธิพลต่อด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ด้านการศึกษา ด้านการเมือง ด้านประชนชาติ เป็นต้น

2.2.5 คุณค่าของสื่อโทรทัศน์

สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่สามารถกระจายข้อมูล ข่าวสาร สามารถถ่ายทอดความรู้ เรื่องราวให้แก่ผู้คน เป็นสื่อที่มีคุณค่า คุณค่าของสื่อโทรทัศน์ มีดังต่อไปนี้

สุรศักดิ์ ปาเฮ (2560 : 338) กล่าวว่า สื่อโทรทัศน์มีคุณค่าพิเศษในประเด็นต่อไปนี้

- 1) สามารถที่จะนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ไกลให้เข้าอยู่ใกล้ตัวผู้ชมได้
- 2) ได้รวบรวมคุณค่าที่ดีของวิทยุและภาพยนตร์มาประยุกต์ใช้ร่วมกัน
- 3) มีประโยชน์ต่อการต่อสู้กับอุปสรรคของการเรียนให้คนจำนวนมากได้เป็นอย่างดี
- 4) ก่อให้ครุมีโอกาสอนทางโทรทัศน์ สามารถติดต่อหรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนหรือผู้ชมที่อยู่ทั่วไปได้

5) เป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญในการปรับแก้ไขสังคมให้ดีขึ้นในหลาย ๆ ด้าน ทั้งในด้านวัฒนธรรม การศึกษา เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง

กาญจนา แก้วเทพ (2552 : 14-15) กล่าวว่า การวิเคราะห์สื่ออย่างเป็นระบบมีทฤษฎีพื้นฐานรองรับเป็นหลักฐานและมีเทคนิคที่ชัดเจนนั้น จะมีอิทธิพลและเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวงการสื่อมวลชนดังนี้

1) ประโยชน์ต่อฝ่ายผู้ผลิต การวิเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้รับสาร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงสื่อ การเปิดรับสื่อ การรับรู้และการตีความหมายแบบแผนการใช้สื่อ รสนิยมของผู้รับสาร ฯลฯ ล้วนเป็นประโยชน์ต่อผู้ส่งสารในการคัดเลือกเนื้อหาและเทคนิคเพื่อผลิตผลงานให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้รับสาร

2) ประโยชน์ต่อฝ่ายผู้รับสาร ผลของการนำเสนอรายงานการวิเคราะห์สื่ออย่างเป็นระบบนั้น อาจมีผลในการช่วยลับทัศนคติในการวิพากษ์วิจารณ์สื่อของผู้รับสารให้มีน้ำหนักขึ้น การวิเคราะห์สื่อจะเป็นขั้นตอนหนึ่งในการยกระดับคุณภาพของผู้รับสารได้

3) ประโยชน์ต่อนักวิชาการหรือนักวิจัย ด้วยสภาพความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การวิเคราะห์สื่อที่เป็นรูปแบบหนึ่งของการวิจัย จึงเป็นวิธีการหนึ่งในการตรวจสอบองค์ความรู้ของนักวิชาการและนักวิจัยว่าได้แก้ไขไปพร้อม ๆ กับความเป็นจริงหรือไม่ นักวิจัยมีความจำเป็นต้องปรับแนวคิดของตนให้เข้ากับความเป็นจริงที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา

ณัฐกิจ ชันแก้ว (ม.ป.ป. : ออนไลน์) กล่าวว่า สื่อโทรทัศน์มีประโยชน์มากต่อการศึกษามาก ได้แก่ 1) ให้การศึกษากับผู้เรียนจำนวนมากในเวลาเดียวกัน 2) สื่อสารได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ทำให้การเรียนรู้มีคุณภาพ ชวนให้เกิดการปฏิบัติ 3) สามารถใช้วิธีการต่าง ๆ ในการนำเสนอ 4) สามารถส่งเสริมแรงบันดาลใจและให้ข้อมูลย้อนกลับต่อผู้เรียนได้ทันที 5) มีชัยชนะกับข้อจำกัด

เกี่ยวกับระยะเวลา เวลา เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สามารถทำให้ข้อมูลเข้าถึงผู้เรียนได้ง่าย 6) ประหยัดเวลาการเรียนการสอนได้ 7) เป็นประโยชน์ต่อการฝึกสอนและฝึกงาน 8) ให้โอกาสทางการเรียนการศึกษาของผู้คนเท่าเทียมกัน

สรุปได้ว่า สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่รวมคุณค่าของวิทยุและภาพยนตร์ สามารถให้ผู้คนสัมผัสเรื่องราว ข่าวสารที่มาจากไกลตัว เป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน การวิเคราะห์สื่ออย่างเป็นระเบียบจะเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายผู้ผลิต ฝ่ายผู้รับสารและนักวิชาการ นักวิจัยต่าง ๆ

2.2.6 ลักษณะของรายการสารคดีโทรทัศน์

รายการสารคดีเป็นรายการโทรทัศน์ประเภทหนึ่งที่มีมุ่งให้ความรู้ สาระ และความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิต นักวิชาการและนักวิจัยได้อธิบายความหมายและรูปแบบของรายการสารคดีรายละเอียดดังนี้

สมิทธิ์ บุญชุตินา (2561 : 49) กล่าวว่า รายการสารคดี (Documentary Programme) เป็นรายการที่นำเสนอสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสาระความรู้ที่จากข้อเท็จจริง โดยอาศัยวิธีการสร้างสรรค์ในการเล่าเรื่องที่ดึงดูดติดตาม ตลอดจนใช้ภาพ เสียงบรรยายและการตัดต่อชวนให้ผู้ชมเพลิดเพลินกับความรู้ โดยทั่วไปเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับบุคคล ธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

อุษณีย์ ศิริสุนทรไพบุลย์ (2552 : 238) กล่าวว่า รายการสารคดี (Documentary Programme) เป็นรายการที่นำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงหรือมีพื้นฐานอยู่บนความจริง ไม่ใช่เรื่องแต่งขึ้น ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์และบุคคลจริง แต่ในการนำเสนอรายการจะต้องมีประเด็นสร้างสรรค์ไม่ใช่ลอกเลียนจากจริงทั้งหมดโดยไม่มีกรตกแต่งใด ๆ รายการสารคดีเป็นรายการที่มีประสงค้ให้ความรู้มากกว่าความเพลิดเพลิน

รายการสารคดีมีเอกลักษณ์ของตน ดังที่ สมสุข หินวิมาน และคณะ (2557 : 102-103) กล่าวว่า สิ่งที่สารคดีทุกเรื่องมีเหมือนกัน หรือที่เรียกว่าเป็นเอกลักษณ์คือ 1) นำเสนอข้อมูลที่เป็นจริง 2) ให้ความรู้ 3) นำเสนอด้วยความจริงจัง (seriousness) 4) นำเสนอส่วนของ : ชีวิตคน สัตว์ เหตุการณ์ สิ่งของ ในช่วงเวลาหนึ่ง 5) ใช้เสียงบรรยาย

ธีรภาพ โลหิตกุล (2552 : 16-17) ได้กล่าวถึงรายการสารคดีที่ดีจะมี 3 ประการ ได้แก่

1) รูปแบบการนำเสนอที่ดี ผู้ชมสามารถได้รับอารมณ์ ความบันเทิง ความเพลิดเพลินที่เกิดจากการตั้งโครงเรื่อง การดำเนินเรื่องดี การใช้ภาษาอย่างมีลีลา การเคลื่อนไหวของกล้องได้อารมณ์สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง การลำดับภาพดี ดนตรีประกอบเข้ากับภาพและเนื้อหาอย่างกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียว ผู้ให้เสียงบรรยายได้อารมณ์ เชื่อถือได้

2) แง่คิดมุมมองดี ผู้ชมได้รับข้อคิดใหม่ ๆ หรือหลังการชมได้ข้อคิดอันทำให้เกิดความคิดในทางสร้างสรรค์ เช่น นึกถึงที่รักและแหวนหวงแม่น้ำอันเป็นเส้นเลือดหล่อเลี้ยงชีวิตและ

วัฒนธรรม ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าจำเป็นต้องมีการสรุป หรือนำความคิดผู้ชมไปทางใดทางหนึ่งอย่างตายตัวในสารคดีเรื่องหนึ่งตอนหนึ่ง อาจมีหลาย ๆ ข้อคิดหรือมุมมองที่จะให้ผู้ชมได้ใช้ในการวิจารณ์ได้

3) เนื้อหาที่ดี ผู้ชมได้รับความรู้ต่าง ๆ ได้รับความรู้สึกใหม่ ๆ อันเกิดจากมุมมองสร้างสรรค์ในการจับประเด็นของผู้เขียนบท ข้อมูลถูกต้องน่าเชื่อถือ ชัดเจนแม่นยำ และมีข้อมูลครบถ้วน ไม่ด่วนสรุปในประเด็นที่มีข้อโต้แย้ง

รูปแบบรายการสารคดีทั่วไป : Common Documentary Types ที่ได้นำเสนอผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ 5 ประเภทที่สำคัญ ๆ ได้แก่

- 1) สารคดีที่อยู่บนรากฐานแห่งปัญหาของผู้คน (Public Affairs Issues)
- 2) สารคดีที่เป็นเรื่องที่สร้างสรรค์งานของผู้คน (Creative Effort)
- 3) สารคดีที่เป็นเหตุการณ์หรือกระบวนการงานต่าง ๆ ของผู้คน (Event or Process)
- 4) สารคดีธรรมชาติวิทยา (Nature Documentary)
- 5) สารคดีที่เป็นเรื่องเสี้ยวหรือส่วนหนึ่งของสิ่งมีชีวิต (Slice-of-Life) ได้ผสมผสาน

ระหว่างสารคดีประเภทต่าง ๆ ทั้งหมดโดยคัดเลือกมาเสนอส่วนที่น่าสนใจและมีคุณค่า (วิชญ์ สุวรรณเพิ่ม. ตุลาคม-ธันวาคม 2555 : 92)

รายการสารคดีมีประเภทหลากหลาย บุญเกื้อ ควรหาเวช (2540 : 147) ได้แบ่งออกรายการสารคดีเป็น 5 ประเภท ได้แก่ สารคดีทั่วไป (General Feature) สารคดีเนื่องในโอกาสพิเศษ (Special Occasion Feature) สารคดีเชิงวิเคราะห์ (Documentary) สารคดีเชิงข่าว (News Documentary) และสารคดีท่องเที่ยว (Touring Feature)

สรุปได้ว่า รายการสารคดีเป็นรายการที่นำเสนอเรื่องราวที่มีอยู่จริง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ผูกพันกับเหตุการณ์และบุคคลจริง การนำเสนอมีลักษณะสร้างสรรค์ มุ่งให้ความรู้มากกว่าให้ความบันเทิง รายการสารคดีมีอยู่หลายรูปแบบโดยแบ่งตามหลักเกณฑ์ของการจำแนก

2.3 ความรู้เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน”

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษารายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” ดังนั้น ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและรวบรวมความรู้ที่เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” ดังนี้

2.3.1 ประวัติของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน”

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” เป็นรายการโทรทัศน์ที่บุกเบิกประเด็นสิ่งแวดล้อมเพื่อเด็กมาตั้งแต่ปลายปี 2534 ในช่วงที่กระแสเรื่องสิ่งแวดล้อมก่อตัวขึ้นไม่นาน ออกอากาศทางช่อง 11 เมื่อพ.ศ. 2534 แล้วย้ายไปออกอากาศทางช่อง 3 ในทุกวันเสาร์ เวลา 06.25-06.50 น. ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2535 จนถึงปัจจุบัน ผลิตโดยบริษัท ป่าใหญ่ครีเอชัน จำกัด (“ทุ่งแสงตะวัน” ม.ป.ป. : ออนไลน์) พิธีกรคือ นิรมล เมธีสุวกุล ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับรางวัลหลายรางวัล เช่น รางวัล

เกียรติยศคนที่วี ประจำปี 2561 (“พิธีกรหญิงเก่ง “นิรมล เมธีสุวกุล” คว่ำรางวัลเกียรติยศคนที่วี งานโทรทัศน์ทองคำ ครั้งที่ 33” 29 มกราคม 2562 : ออนไลน์)

2.3.2 ลักษณะของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน”

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” เป็นรายการสารคดีที่เสนอเรื่องราวระหว่างเด็กกับธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้วยเห็นคุณค่าของธรรมชาติ รายการทุ่งแสงตะวันมีความประสงค์จะให้ผู้ชมหันกลับมาสนใจเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้เด็ก ๆ ทั้งในเมืองและชนบทได้เรียนรู้และสัมผัสธรรมชาติมากขึ้น นอกจากนี้ การเดินทางและถ่ายรายการในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ และมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ีระดับครอบครัว ชุมชน โรงเรียน ทำให้เห็นว่า ผู้ผลิตยังมุ่งให้ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวดีขึ้น การเรียนการสอนไม่คับแคบเฉพาะในห้องสี่และห้องเรียน รวมทั้ง ให้เด็กและผู้ชมรายการมีความภาคภูมิใจในชุมชนและภูมิปัญญาไทย (“ทุ่งแสงตะวัน” ม.ป.ป. : ออนไลน์)

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” เป็นรายการที่เน้นเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเด็ก ผู้ชม เป้าหมายเป็นเด็กเหมือนกัน ซึ่งบทของรายการจะเหมาะกับลักษณะของเด็ก ดังที่ อรุณช เลิศจรยารักษ์ (2558 : 69) กล่าวว่า บทสำหรับรายการเด็ก เนื้อหาไม่ควรยาวเกินไป ภาษาที่ใช้ควร เหมาะสมเนื้อเรื่องที่จะสื่อสารกับเด็ก ทำให้เด็กเข้าใจได้ง่าย ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม ความสนใจ ความชอบของเด็กแต่ละวัย เป้าหมายสำคัญของบทสำหรับเด็กควรจะปลูกฝัง ส่งเสริม พัฒนาสิ่งที่ ดีงามในด้านต่าง ๆ ให้กับเด็ก

ทุกตอนของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” มีระยะเวลาประมาณ 20 นาที ไม่ยาวเกินไป นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของเด็ก โดยให้ผู้ร่วมรายการ ซึ่งเป็นเด็กมาดำเนิน รายการแทนพิธีกร ต่างจากรายการทั่วไป ได้สร้างบรรยากาศสบาย ๆ ดึงดูดใจผู้ชม ให้ชมต่อไป เหมาะสมความสนใจของเด็ก ๆ

2.3.3 รางวัลที่รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” ได้รับ

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” ในฐานะที่เป็นรายการสารคดีสำหรับเด็ก ได้รับ รางวัลมากมาย เช่น รายการเพื่อสิ่งแวดล้อมดีเด่น ชมรมสภาวะแวดล้อมสยาม พ.ศ. 2536 รายการ ดีเด่นสำหรับเด็ก จากการประกวดสารคดีนานาชาติ (JAPAN PRIZE) ที่ญี่ปุ่น พ.ศ. 2537 รายการ สำหรับเด็กและเยาวชนดีเด่น เมขลา พ.ศ. 2542 (“ทุ่งแสงตะวัน” ม.ป.ป. : ออนไลน์) ผลงานรางวัล ลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 10 ประจำปี 2551 (“รายการทุ่งแสงตะวัน” 12 พฤศจิกายน 2561 : ออนไลน์) รางวัลรายการส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติ มณีเมขลาดีเด่นยอดเยี่ยม รางวัลเมขลา ครั้งที่ 24 ประจำปี พ.ศ. 2554 (“ณเดชน์-ชมพู่” คว่ำดารานำชาย-หญิง ‘รางวัลเมขลา ครั้งที่ 24’” 10 มีนาคม 2555 : ออนไลน์) รางวัลผู้อุทิศตนเพื่อสิ่งแวดล้อม ปี 2561 (“ผู้ได้รับรางวัลผู้อุทิศตนเพื่อสิ่งแวดล้อม ปี 2561” 25 มิถุนายน 2561 : ออนไลน์)

สรุปได้ว่า รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” เป็นรายการสารคดีที่ให้ความสำคัญแก่เด็ก ซึ่งเป็นกลุ่มที่อยู่ในวัยเรียนรู้ ปุถุคฝงค่านิยม เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเด็ก มุ่งให้ผู้ชมได้รับความรู้ ความคิด เกี่ยวกับการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพไปใช้ในชีวิตของตนเอง เป็นรายการที่ได้รับความนิยมและได้รับ รางวัลหลากหลาย เป็นรายการที่มีอิทธิพลและมีคุณค่าต่อผู้ชม

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยงานวิจัยที่เกี่ยวกับสารคดี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ รายการโทรทัศน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์ทุ่งแสงตะวัน มีสาระสำคัญดังนี้

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับสารคดี

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวกับเนื้อหาและคุณค่าของสารคดีมีดังนี้

Liu Sunyue (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สารคดีที่ได้รับรางวัลแว่นแก้ว ปี พ.ศ. 2553-2556 มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของสารคดีที่ได้รับรางวัลแว่นแก้ว ปี พ.ศ. 2553-2556 ขอบเขตการวิจัย คือ สารคดีที่ได้รับรางวัลแว่นแก้วปี พ.ศ. 2553-2556 จำนวน 8 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาสารคดีที่ได้รับรางวัลแว่นแก้วปี พ.ศ. 2553-2556 แบ่งได้เป็น 2 ประเภท 1) สารคดีที่ให้ความรู้เชิงวิชาการ นำเสนอเนื้อหาทางปัญญาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้ ชีววิทยาเกี่ยวกับสัตว์ชนิดต่าง ๆ ความรู้ภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรม ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ 2) สารคดีเล่าประสบการณ์ นำเสนอประสบการณ์ชีวิตของเด็ก ๆ ได้แก่ การเลี้ยงนก การใช้ชีวิตในชุมชน ตลาด กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนและการเป็นลูกศิษย์ วัด นอกจากนี้ ยังพบว่า สารคดีที่ได้รับรางวัลแว่นแก้วปี พ.ศ. 2553-2556 มีคุณค่าในด้านการให้ความรู้ ข้อคิดและความบันเทิงโดยผู้เขียนใช้ภาษาและสำนวนโวหารที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ใช้กลวิธีการเขียนที่สามารถถ่ายทอดความรู้ ข้อเท็จจริงและความเพลิดเพลิน เป็นประโยชน์ต่อการอ่านของเยาวชน

Siyuan Duan (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สารคดีรางวัลนายอินทร์ ฮอร์ตระหว่าง พ.ศ. 2548-2553 มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของสารคดีที่ได้รับรางวัลนายอินทร์ฮอร์ตระหว่าง พ.ศ. 2548 ถึง พ.ศ. 2553 ขอบเขตการวิจัย คือ สารคดีที่ได้รับรางวัลนายอินทร์ฮอร์ต จำนวน 6 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า สารคดีรางวัลนายอินทร์ฮอร์ตระหว่าง พ.ศ. 2548 ถึง พ.ศ. 2553 มีเนื้อหาด้านการเดินทางไปประเทศอังกฤษ ญี่ปุ่น เนปาล พม่า และ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศไทย ได้กล่าวถึงเหตุผลการเดินทาง วิธีการเดินทาง สภาพทางภูมิศาสตร์ ลักษณะทางวัฒนธรรม ปัญหาสังคม และความคิดเห็นของผู้เขียน ทำให้เห็น ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้เดินทางไปสำรวจ สารคดีรางวัลนายอินทร์ฮอร์ตมีคุณค่าในด้านการให้สาระความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงและประสบการณ์ของผู้เขียน

เกี่ยวกับวัฒนธรรมของสถานที่ที่ผู้เขียนได้ชม มีคุณค่าที่ให้ข้อคิดด้านคุณธรรม วิธีการศึกษา การใช้ชีวิตร่วมกับคนต่างวัฒนธรรมและการเมือง ยังได้ให้ความเพลิดเพลินด้วยการใช้กลวิธีการแต่งสารคดี ได้แก่ การใช้ระดับภาษาและการใช้โวหารต่าง ๆ

Feng Ni (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สารคดีชีวประวัติชาวจีนอพยพในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของสารคดีชีวประวัติชาวจีนอพยพในประเทศไทย ขอบเขตการวิจัย คือ สารคดีที่เกี่ยวกับชีวประวัติชาวจีนอพยพที่ประสบความสำเร็จจำนวน 5 เล่ม ผลการวิจัยพบว่า สารคดีชีวประวัติชาวจีนอพยพ 5 เล่มนี้ได้นำเสนอเนื้อหาว่า ชีวิตของชาวจีนที่อพยพในประเทศไทยใช้ชีวิตอย่างยากจนในช่วงแรก ๆ ต้องประสบความยากลำบากมากมาย ต้องต่อสู้กับอุปสรรคเพื่อให้ชีวิตดีขึ้น และนำเสนอเนื้อหาด้านคุณธรรมของชาวจีนอพยพ ได้แก่ ความพยายาม ความอดทน ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ คุณธรรมเหล่านี้ทำให้ชาวจีนที่อพยพในประเทศไทยประสบความสำเร็จ หลังจากนั้น พวกเขา ก็ช่วยเหลือสังคมไทย สารคดีชีวประวัติชาวจีนอพยพในประเทศไทยยังมีคุณค่าแก่ผู้อ่านในหลายด้าน ได้แก่ คุณค่าด้านการเป็นบุคคลตัวอย่าง คุณค่าด้านเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ชีวิต ด้านการให้ข้อคิด คุณค่าด้านความบันเทิง สารคดีชีวประวัติชาวจีนอพยพในประเทศไทยเป็นสารคดีที่มีคุณค่าต่อผู้อ่าน ถ้าผู้อ่านนำคุณค่าดังกล่าวไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันก็จะเกิดคุณค่าต่อสังคมไทยด้วย

Shi Gang (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สารคดีชีวประวัติลูกหลานชาวจีนอพยพในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของสารคดีชีวประวัติลูกหลานชาวจีนอพยพในประเทศไทย ขอบเขตการวิจัย คือ สารคดีชีวประวัติลูกหลานชาวจีนอพยพในประเทศไทยจำนวน 5 เล่ม ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาของสารคดีชีวประวัติลูกหลานชาวจีนอพยพในประเทศไทยได้กล่าวถึงชีวิตความเป็นอยู่ของลูกหลานชาวจีนอพยพในประเทศไทยผ่านความยากลำบากอย่างมากมาย แต่ได้ผ่านพ้นจากอุปสรรคต่าง ๆ โดยใช้เวลายาวนาน นอกจากนี้ยังทำให้เห็นอุปนิสัยของลูกหลานชาวจีนอพยพในประเทศไทย เก่งเรื่องการค้าขาย ช่วยเหลือสังคมไทย ยังพบว่า สารคดีชีวประวัติลูกหลานชาวจีนอพยพในประเทศไทยมีคุณค่าแก่ผู้อ่านในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านการเป็นบุคคลตัวอย่างที่ดี คุณค่าด้านให้ความรู้เกี่ยวกับครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีน คุณค่าด้านความบันเทิงและคุณค่าด้านการให้แง่คิด คุณค่าเหล่านี้จะสอนให้ผู้อ่านเดินตามรอยเท้าของลูกหลานชาวจีนอพยพในประเทศไทย

นภาพรรณ พันธุ์จินดา (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สารคดีชีวประวัติพระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการพระนิพนธ์ ลักษณะการใช้ภาษาและคุณค่าด้านเนื้อหาของสารคดีชีวประวัติพระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ขอบเขตการวิจัย คือ สารคดีชีวประวัติพระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา

กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ จำนวน 4 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า ด้านกลวิธีการพระนิพนธ์พบว่า สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงมีการเปิดเรื่องแบบอธิบายและการเปิดเรื่องแบบตรงไปตรงมา ทรงนำเสนอเรื่องโดยการเล่าเรื่องตามลำดับเวลาและทรงเสนอเรื่องที่น่าสนใจโดยการใช้แผนผังและแผนที่ การอ้างอิงข้อมูลการแทรกเนื้อหาที่น่าประทับใจการแทรกบทสนทนาและภาพถ่าย สำหรับการปิดเรื่องทรงปิดเรื่องโดยการใช้บทกวี การสรุปความ การกล่าวขอบคุณผู้ช่วยเหลือและแสดงพระพรศนะ การกล่าวถึงอุปสรรคและปัญหาในการนิพนธ์และการปิดเรื่องแบบไม่มีการทิ้งท้าย ทรงตั้งชื่อโดยบอกเนื้อหา การบอกที่มาของเนื้อหา และการตั้งชื่อตามสถานที่ในเนื้อหา ด้านการใช้ภาษาในสารคดีชีวประวัติของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์พบว่า ทรงใช้ภาษาแบบเป็นทางการระดับมาตรฐานราชการ ภาษาแบบไม่เป็นทางการระดับกึ่งทางการ และภาษาแบบไม่เป็นทางการระดับสนทนา ภาษาที่พบมากที่สุด คือ ภาษาแบบไม่เป็นทางการระดับกึ่งทางการ ด้านการใช้คำ พบการใช้คำซ้ำ คำซ้อน คำราชาศัพท์ คำภาษาต่างประเทศ คำย่อ และอักษรย่อ ส่วนการใช้สำนวนนั้นพบเพียง 1 สำนวน การใช้โวหารพบว่า ทรงใช้บรรยายโวหาร อธิบายโวหาร และพรรณนาโวหาร ทรงใช้ภาพพจน์แบบอุปมา อุปลักษณ์ และอุปพจน์ สำหรับการเชื่อมโยงความมีการเชื่อมโยงความด้วยการอ้างอิงถึงการเชื่อมโยงความด้วยการละและการเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำเชื่อมสัมพันธ์สาร คุณค่าของเนื้อหาพระนิพนธ์สารคดีชีวประวัติพบคุณค่าด้านการให้แง่คิด คุณทำด้านการให้ความรู้ คุณค่าด้านความบันเทิงและคุณค่าด้านพระพรศนะ

พิบูล รุ่งศรีภนก (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สารคดีเยาวชน เรื่อง โสภโฆโฆไขว้ และลมแล้งเริงระบำ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสารคดีเยาวชนเรื่อง โสภโฆโฆไขว้และลมแล้งเริงระบำ ในด้านเนื้อหาทั้งที่เป็นความรู้หรือข้อเท็จจริง เนื้อหาที่เป็นพรศนะของผู้เขียน กลวิธีการเขียน และคุณค่าของสารคดีเยาวชนเรื่อง โสภโฆโฆไขว้และลมแล้งเริงระบำ ขอบเขตของการวิจัยคือ ศึกษาสารคดีเยาวชน เรื่อง โสภโฆโฆไขว้และลมแล้งเริงระบำ ผลงานของจตุพร พงทองดี ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2553 ผลการศึกษาด้านเนื้อหาพบว่า สารคดีเยาวชนเรื่อง โสภโฆโฆไขว้และลมแล้งเริงระบำ มีการเสนอเนื้อหาที่เป็นความรู้หรือข้อเท็จจริง ได้แก่ วิถีชีวิต ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของคนอีสาน และเนื้อหาที่เป็นพรศนะของผู้เขียน ส่วนใหญ่เป็นพรศนะที่มีต่อธรรมชาติ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการใช้ชีวิตของคนอีสาน และพรศนะเกี่ยวกับการปลูกฝังให้ผู้คนใช้ชีวิตด้วยกัน ตั้งใจทำงานและเห็นคุณค่าของข้าว ส่วนกลวิธีการเขียน ผู้เขียนมีกลวิธีในการใช้ภาษาและโวหารภาพพจน์มากมาย ทำให้ผู้อ่านเกิดอรรถรส ช่วยให้เรื่องราวน่าสนใจมากขึ้น ด้านคุณค่าของสารคดีเยาวชนทั้ง 2 เรื่อง พบว่า มีคุณค่าด้านคุณธรรมจริยธรรม ความรู้และความบันเทิง ทำให้ผู้อ่านโดยเฉพาะเยาวชนได้รับประโยชน์จากการอ่าน กล่าวคือ ได้รับความรู้ แ่งคิดด้านการใช้ชีวิตที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวอีสาน ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ และยังได้รับความเพลิดเพลินไปพร้อมกัน

กันยารัตน์ ผ่องสุข (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เนื้อหาและกลวิธีทางภาษาในงานเขียนสารคดีท่องเที่ยวของ “นั้วกลม” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีทางภาษาในสารคดีท่องเที่ยวของ นั้วกลม ขอบเขตการวิจัย คือ สารคดีท่องเที่ยวของ นั้วกลม จำนวนทั้งสิ้น 5 เล่ม ผลการศึกษาพบว่า ด้านเนื้อหา นั้วกลมได้นำเสนอข้อมูล 2 ประการ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและทัศนคติของผู้เขียน ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว 2) คำแนะนำสำหรับนักเดินทาง 3) เกร็ดเสริม ส่วนทัศนคติของผู้เขียน ได้แก่ 1) ทัศนคติเกี่ยวกับโลก 2) ทัศนคติเกี่ยวกับชีวิต นั้วกลมเน้นนำเสนอทัศนคติของผู้เขียนมากกว่านำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว นั้วกลมยังได้เชื่อมโยงเข้าสู่ประเด็นทัศนคติเกี่ยวกับโลกและทัศนคติเกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ 1) โลก คือที่มาแห่งเรียนรู้ 2) โลกและสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ในโลกล้วนต้องพึ่งพากัน 3) โลกและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายลงด้วยน้ำมือมนุษย์และ 4) โลกเป็นของสิ่งมีชีวิตในวัยหนุ่มสาว ส่วนทัศนคติเกี่ยวกับชีวิต ซึ่งเป็นทัศนคติที่นั้วกลมเน้นมากที่สุดประกอบด้วย 1) มนุษย์จำเป็นต้องเข้าใจชีวิต คือมนุษย์ต้องมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น มนุษย์มีชีวิตไม่ยืนยาว มีความฝันและความหวัง ต้องพบปัญหาและมนุษย์ต้องการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ 2) มนุษย์ควรใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ด้านกลวิธีทางภาษาพบว่า นั้วกลมมีกลวิธีทางภาษาที่หลากหลายและน่าสนใจในการนำเสนอทัศนคติ ได้แก่ 1) การเน้น 2) การเล่นคำ 3) การละเมียดการเกิดคู่กัน 4) การใช้ความเปรียบ 5) การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ 6) การสรุปด้วยคำคม 7) การกล่าวอ้างข้อความ 8) การใช้บทสนทนา กลวิธีทางภาษาต่าง ๆ ไม่ค่อยปรากฏอยู่อย่างโดดเด่น ถ้าแต่ปรากฏร่วมกับกลวิธีอื่น ๆ ในการนำเสนอทัศนคติทุกครั้ง

อมรรัตน์ ศรีตระกูลกิจการ (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์สารคดีของ อรสม สุทธิสาคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภท กลวิธีการนำเสนอของเนื้อเรื่องที่ปรากฏในสารคดีของ อรสม สุทธิสาคร และภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในงานสารคดีของอรสมสุทธิสาคร ขอบเขตการวิจัยคือ สารคดีของอรสมสุทธิสาครจำนวน 20 เล่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 ถึงปี พ.ศ. 2548 ผลการวิจัยพบว่า ประเภทของเรื่องในสารคดีของอรสมสุทธิสาครที่ปรากฏสามารถแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้ (1) ประเภทประวัติบุคคลมี 5 เล่ม (2) ประเภทเรื่องเล่าจากมี 10 เล่ม (3) ประเภทท่องเที่ยวมี 1 เล่ม (4) ประเภทบทความมี 4 เล่ม กลวิธีการนำเสนอของ อรสมสุทธิสาคร ที่ปรากฏเป็นส่วนมาก ได้แก่ กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องแบบชี้หน้าและการใช้สัญลักษณ์ กลวิธีการเปิดเรื่องแบบบรรยายและแบบพรรณนา กลวิธีการดำเนินเรื่องโดยใช้บทสัมภาษณ์ กลวิธีการเลือกผู้เล่าเรื่องในมุมมองของบุรุษที่ 3 และกลวิธีการปิดเรื่องแบบสรุปความ ภาพสะท้อนสังคมในงานสารคดีของอรสม สุทธิสาคร ได้สะท้อนภาพสังคมไทยในสมัยปัจจุบันอย่างชัดเจน ได้แก่ ด้านครอบครัว การใช้ชีวิตคู่ ปัญหาสังคม ค่านิยมในสังคมไทย ประเพณี และวิถีชีวิต

เกศราพร มากจันทร์ (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยว สาธารณรัฐประชาชนจีน พระราชานิพนธ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของการเสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน วัตถุประสงค์ที่ทรงพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยว และวิเคราะห์รูปแบบ เนื้อหา กลวิธีการทรงพระราชนิพนธ์การใช้ภาษา และคุณค่าที่ได้รับจากพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีน ขอบเขตการวิจัย คือ สารคดีท่องเที่ยวพระราชนิพนธ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีที่เสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนเท่านั้น จำนวนทั้งหมด 9 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า การเสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนทุกครั้งมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ เสด็จฯ เยือนตามคำกราบบังคมทูลเชิญ และเสด็จพระราชดำเนินเพื่อปฏิบัติพระราชกิจตามวัตถุประสงค์ ส่วนวัตถุประสงค์สำคัญที่ทรงพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยว คือ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีน และเพื่อจดจำความทรงจำและถ่ายทอดประสบการณ์เกี่ยวกับการเสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อประชาชนชาวไทยในด้านการรู้จักสาธารณรัฐประชาชนจีนมากขึ้น รูปแบบของพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีน มี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบบันทึก และรูปแบบจดหมายพระราชนิพนธ์ ส่วนใหญ่ใช้รูปแบบบันทึก เนื้อหาของพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีน กล่าวถึงเส้นทางการเสด็จพระราชดำเนิน ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ ความรู้อื่น ๆ และพระราชทรงสนทนา กลวิธีการทรงพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีนมี การตั้งชื่อเรื่อง การเปิดเรื่อง การเสนอเรื่อง การปิดเรื่อง และศิลปะการจัดรูปเล่ม กลวิธีการทรงพระราชนิพนธ์ที่น่าสนใจที่สุด คือการเสนอเรื่อง โดยสอดแทรกพระอารมณ์ขันและการใช้ภาพประกอบที่สวยงามดึงดูดความสนใจ ลักษณะการใช้ภาษาในพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีนพบว่า มีการใช้ถ้อยคำและสำนวนทั้งภาษาไทยและภาษาจีน ใช้โวหารแบบบรรยายโวหาร อธิบายโวหาร และพรรณนาโวหารในการเล่าเรื่อง โดยใช้บรรยายโวหารเป็นหลัก ใช้ภาพพจน์แบบอุปมาอุปไมยมากที่สุด ปรากฏการใช้ภาษาระดับทางการ ระดับกึ่งทางการ และระดับสนทนา โดยใช้ภาษาระดับกึ่งทางการและระดับสนทนาเป็นส่วนมาก คุณค่าที่ได้รับจากพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีนมีทั้งคุณค่าด้านการให้ความรู้ คุณค่าด้านการให้ความบันเทิง และคุณค่าด้านการให้แง่คิด

รัตนดา อัจฉริยะ (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์สารคดีของ อธิภาพ โลหิตกุล (พ.ศ. 2533-2545) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิจัยงานเขียนประเภทสารคดีของ อธิภาพ โลหิตกุล ในด้านประเภทและเนื้อหาในงานเขียนสารคดี ด้านกลวิธีการนำเสนอในงานเขียนสารคดี และด้านความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ชีวิตกับงานเขียนสารคดี ขอบเขตของการวิจัย คือ งานเขียนสารคดีของ อธิภาพ โลหิตกุล ที่ได้รับการลงพิมพ์รวมเล่มครั้งแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533-2545 ทั้งหมด 27 เล่มจำนวน 360 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า ในด้านลักษณะเนื้อหา สารคดีของ อธิภาพ โลหิตกุล มีเนื้อหาหลากหลายถึง 12 ประเภท เรียงลำดับจากที่ปรากฏมากที่สุดถึงน้อยที่สุด คือ สารคดีวิถีชีวิต และวัฒนธรรม สารคดีประวัติศาสตร์ สารคดีท่องเที่ยว สารคดีเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สารคดีชีวิตบุคคล สารคดีรายงานเหตุการณ์ สารคดีเกี่ยวกับสัตว์ สารคดีโอกาสพิเศษ สารคดีเบื้องหลังข่าว สารคดีเกี่ยวกับเด็ก สารคดีเกี่ยวกับสตรี และสารคดีเชิงทัศนะวิจารณ์ ประเภทที่ปรากฏมากที่สุดนั้น มักเน้นการนำเสนอเรื่องราววิถีชีวิตของกลุ่มคนต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทยและในประเทศเพื่อนบ้าน ในบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่าง เป็นสารคดีที่ประกอบด้วยสาระความรู้และมีคุณค่าทางวิชาการเป็นอย่างมาก

จากงานวิจัยต่าง ๆ ข้างต้น สรุปได้ว่า เนื้อหาของสารคดีมีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับประเด็นที่เน้นนำเสนอ ประกอบด้วยประวัติศาสตร์ ชีวิตกลุ่มคน การท่องเที่ยว วัฒนธรรม วิถีชีวิต เป็นต้น ซึ่งเนื้อหาเหล่านี้ ล้วนมาจากความเป็นจริง สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อ่าน เนื้อหาของสารคดี นอกจากมีข้อเท็จจริงแล้ว ยังได้สอดแทรกความคิดเห็นของผู้เขียนในบางเรื่องด้วย งานวิจัยบางเรื่องยังได้วิเคราะห์ประเภทของสารคดี กลวิธีการนำเสนอ การใช้ภาษา การใช้โวหารต่าง ๆ คุณค่าของสารคดีมีอยู่หลายประเด็น สารคดีแต่ละเรื่อง มีคุณค่าที่แตกต่างกัน สำหรับสารคดีโดยทั่วไป ส่วนใหญ่จะมีคุณค่าด้านการให้ความรู้ ด้านการให้แง่คิด และคุณค่าด้านการให้ความบันเทิง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารคดีดังกล่าว จะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ในด้านการวิเคราะห์เนื้อหา และคุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” ซึ่งเป็นรายการสารคดีสำหรับเด็ก และได้ชี้แนวทางให้เห็นว่า สารคดีแต่ละเรื่องมีความโดดเด่นเฉพาะตน ซึ่งต้องให้ความสำคัญแก่เนื้อหาที่มีความโดดเด่นเหล่านี้ในการวิเคราะห์

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์มีดังนี้

Zhao Yanyan (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตของสังคมเมืองที่สะท้อนผ่านในรายการโทรทัศน์วัฒนธรรมชูปะแป้งทอด มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์วิถีชีวิตของคนไทย และวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาสังคมจากรายการโทรทัศน์ “วัฒนธรรมชูปะแป้งทอด” ขอบเขตการวิจัยคือ รายการโทรทัศน์ “วัฒนธรรมชูปะแป้งทอด” จากโปรแกรมสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ซึ่งบันทึกออกอากาศตั้งแต่ 26 มิถุนายน 2556 ถึง 6 เมษายน 2559 จำนวนทั้งหมด 63 ตอน ผลการวิจัยพบว่า ด้านวิถีชีวิตของคนไทยประกอบด้วย 1) ชีวิตความเป็นอยู่ ในสังคมไทยมีคนหลายเชื้อชาติและสัญชาติ คนไทยพึ่งพาห้างสรรพสินค้า ในปัจจุบันคนไทยยอมรับความรักของคนเพศเดียวกันมากขึ้น คนไทยชอบใช้รถยนต์ส่วนตัวมากกว่ารถสาธารณะ คนไทยใช้วิธีการสื่อสารสมัยใหม่มากขึ้น คนไทยนิยมผูกพันกับสัตว์เลี้ยงเป็นอย่างมาก ชอบเดินทางท่องเที่ยว และดูแลสุขภาพตนเองด้วยการออกกำลังกาย คนไทยประกอบอาชีพหลากหลาย คนไทยสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมากขึ้น 2) ค่านิยม คนไทยนิยมชื้อห่วย นิยมใช้อินเทอร์เน็ตในชีวิตประจำวัน 3) ความเชื่อ คนไทยเชื่อเรื่อง “หมอดู” และเรื่อง “ผี” 4) วัฒนธรรม คนไทยชอบดื่มกาแฟและชามากขึ้น นิยมกินอาหารรสหวาน 5) ประเพณี คนไทยนิยมทำบุญตักบาตรและสนใจประเพณีการแต่งงาน ด้านปัญหาสังคมพบว่า

มีปัญหาสังคมหลายปัญหา เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาโรคติดต่อ ปัญหาการให้ความสำคัญกับเงินมากเกินไป ปัญหาการอ่านหนังสือน้อย ปัญหาการพึ่งพาอินเทอร์เน็ตมากเกินไป ปัญหาความรุนแรง เป็นต้น โดยนำเสนอแนวทางแก้ปัญหาสังคมหลายแนวทาง เช่น การสร้างบรรยากาศที่ดีต่อสังคม การสร้างความรับผิดชอบต่อตัวเอง การช่วยเหลือสังคม เป็นต้น

รักชนก สมศักดิ์ และ ทิฆัมพร เอี่ยมเรไร (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทหน้าที่ของรายการโทรทัศน์ในการสื่อสารอัตลักษณ์อาหารไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาทของรายการอาหารทางโทรทัศน์ในปัจจุบันที่เกี่ยวกับการสื่อสารอัตลักษณ์ และวิเคราะห์ภาพตัดขวางขอบเขตการวิจัยคือ รายการอาหารทางโทรทัศน์ทั้งหมด 8 รายการจำนวน 16 ตอนที่น่าสนใจวิธีการสาธิต การประกอบอาหารไทยที่มีชื่อเสียงระดับโลก 8 เมนู ผลการวิจัยพบว่า รายการโทรทัศน์มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการสื่อสารอัตลักษณ์อาหารไทยทั้งสิ้น 11 บทบาทหน้าที่ด้วยกัน คือ 1) บทบาทหน้าที่ในการสร้างข้อตกลงร่วมกัน 2) บทบาทในการสร้างความมั่นใจ 3) บทบาทในการสร้างพื้นที่ที่ต่อรอง 4) บทบาทในการสร้างต้นแบบ 5) บทบาทในการสร้างความแตกต่างกัน 6) บทบาทในการเสริมสร้างความภาคภูมิใจ 7) บทบาทในการสร้างความเป็นไทย 8) บทบาทในการสร้างความแปลกใหม่ 9) บทบาทในการสร้างคุณค่า 10) บทบาทในการสร้างมูลค่าความเป็นไทยที่ทันสมัยและ 11) บทบาทในการให้พื้นที่แก่ชาวต่างประเทศมีส่วนร่วมในการนำเสนออัตลักษณ์ความเป็นไทยของอาหารไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งรายการโทรทัศน์ไทยมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ร่วม “collective identity” เพื่อแก้ปัญหาวิกฤติทางวัฒนธรรม (cultural crisis) ที่เกิดขึ้นในยุคที่วัฒนธรรมอาหารไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา รายการโทรทัศน์ไทยได้เป็นสถาบันหรือองค์กรทางวัฒนธรรมที่มีอำนาจด้านการกำกับทิศทางสื่อสารอัตลักษณ์อาหารไทยที่จะบอกกับผู้ชมคนไทย “พวกเรา” ถึงความเป็นไทยของอาหารไทย

ญาดา แสงเพ็ชร (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนึ่งพาทไป มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการนำเสนอของรายการหนึ่งพาทไป ศึกษาและอธิบายเนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนึ่งพาทไป ศึกษาความเป็นชนบและความแปลกใหม่ของรายการหนึ่งพาทไป ขอบเขตของการวิจัย คือ รายการหนึ่งพาทไปของสถานีโทรทัศน์ Thai PBS ทั้งหมดสองฤดูกาล โดยฤดูกาลที่ 1 มี 36 เทป และฤดูกาลที่ 2 มี 27 เทป จำนวนรวมทั้งสิ้น 63 เทป ผลการวิจัยพบว่า 1) รายการหนึ่งพาทไปเป็นรายการที่มีรูปแบบหลากหลาย ได้แก่ รูปแบบรายการสาระบันเทิง (Edutainment) รูปแบบรายการสารคดี (Documentary programme) รูปแบบรายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV) รูปแบบรายการท่องเที่ยวและรูปแบบรายการลูกผสม (Hybrid programme) 2) รายการหนึ่งพาทไปมีความน่าสนใจในการนำเสนอเนื้อหาด้านการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบคุณภาพชีวิตมนุษย์ของ Lennart and Anderson (1975) สันเคราะห์ร่วมกับตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตของโครงการกำหนดดัชนีคุณภาพชีวิตของไทยกระทรวงการพัฒนาสังคม

และความมั่นคงของมนุษย์ (2548) โดยพบว่า มีการนำเสนอเรื่องการคมนาคมและการสื่อสารมากที่สุด อันดับสอง คือ การนำเสนอเรื่องสิ่งแวดล้อม และอันดับสาม คือ การนำเสนอเรื่องความปลอดภัย 3) รายการมีความแปลกใหม่ (Invention) ทั้งในด้านรูปแบบและการนำเสนอ เช่น มีผู้ผลิตเพียง 2 คนในขณะที่รายการอื่น ๆ ใช้ทีมงานที่มีคนจำนวนมาก มีพิธีกรที่ไม่ได้เป็นดารานักแสดง หรือบุคคลที่มีชื่อเสียงเหมือนพิธีกรของรายการอื่น ๆ และการนำตัวอักษรมาใช้ตลอดรายการ เป็นต้น ส่วนเนื้อหาของรายการ นอกจากนำเสนอเนื้อหาด้านการพัฒนาแล้ว ยังนำเสนอค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการถ่ายทำรายการ ซึ่งส่วนของรูปแบบและเนื้อหาดังกล่าวในรายการหนึ่งจะไปจะมีมากกว่าความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่ที่รายการนำเสนอ สอดคล้องกับเหตุผลที่ผู้ชมรายการสนใจรายการด้วย

สินีนานู เทพบุญ (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในการส่งเสริมสติปัญญาเยาวชนไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสติปัญญาเยาวชนไทยในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยทีวีสาธารณะ (Thai PBS) ขอบเขตของการวิจัย คือ ประชากรรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กจำนวน 6 รายการ ได้แก่ รายการมดคันไฟ รายการ English Breakfast... เต็มอาหารจานใหญ่ใส่สมอง รายการชมรมเพื่อนพ้องเพียง รายการแรงคิด TV รายการขบวนการนักอ่าน และรายการกล่องนักคิด ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาของรายการดังกล่าวที่ออกอากาศระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน พ.ศ. 2553 จำนวนทั้งสิ้น 46 ตอน ผลการวิจัยพบว่า รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสทุกรายการได้นำเสนอเนื้อหาตามวัตถุประสงค์หลักอย่างชัดเจน ซึ่งวัตถุประสงค์หลักที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นว่า ทุกตอนที่ออกอากาศ มีเนื้อเรื่องที่เป็นแนวคิดหลักของรายการ (Theme) เป็นสำคัญ ส่วนเนื้อหาในด้านอื่น ๆ จะเป็นส่วนที่ทำให้การนำเสนอแนวคิดหลักของรายการสมบูรณ์มากขึ้น รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสพบเนื้อหาในรายการที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเรียงลำดับมากที่สุดถึงน้อยที่สุด ดังนี้ 1) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 2) ด้านภาษา และด้านการเข้าใจตัวเอง 3) ด้านธรรมชาติวิทยา 4) ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว 5) ด้านมิติสัมพันธ์ 6) ด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ 7) ด้านดนตรี

สุชาภรณ์ ตั้งจิตสาธุกิจ (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาสังคมและค่านิยมของเยาวชนไทยในรายการโทรทัศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาที่สะท้อนปัญหาสังคมและค่านิยมของเยาวชนไทยในรายการ “หลุมดำ” ขอบเขตการวิจัยคือ รายการ “หลุมดำ” จำนวน 32 ตอน (28 เรื่อง) ที่ออกอากาศในวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2548 ถึงวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2549 ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหารายการ “หลุมดำ” ได้สะท้อนปัญหาสังคมของเยาวชนทั้งสิ้น 23 ด้าน ที่ปรากฏมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาครอบครัว การขาดการศึกษาและสิ่งเสพติดให้โทษ ส่วนปัญหาสังคมของเยาวชนที่ปรากฏน้อยที่สุด โดยปรากฏในรายการกลุ่มตัวอย่างเพียงเรื่องเดียว ได้แก่ โรคเอดส์

ภาษาไทยวิบัติ และอันตรายจากยาลดความอ้วน นอกจากนี้ ยังพบปัญหาสังคมของเยาวชนที่เกี่ยวข้อง เรื่องเพศหลายด้าน ได้แก่ พฤติกรรมเสรีทางเพศ การตั้งครรภ์ การทำแท้ง และการขายบริการทางเพศ ค่านิยมของเยาวชนไทยที่นำเสนอผ่านรายการ “หลุมดำ” มากที่สุด ได้แก่ การเปลี่ยนคู่นอน และความต้องการการยอมรับจากเพื่อน การติดเพื่อน และค่านิยมของเยาวชนที่ปรากฏน้อยที่สุด ได้แก่ กลัวความอ้วน การแก้แค้น การมีแฟน การแสดงความเป็นชาย และการเลียนแบบตำรา

จากงานวิจัยต่าง ๆ สรุปได้ว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาเนื้อหาจากรายการโทรทัศน์ ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวที่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตในสังคม ประกอบด้วยวิถีชีวิตปัญหาสังคม มนุษย์สัมพันธ์ วัฒนธรรมอาหาร สารความรู้ต่าง ๆ เป็นต้น เนื้อหาของทุกรายการได้เสนอตามวัตถุประสงค์ของรายการได้เสนอเรื่องราวหรือข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ชม ซึ่งผู้ชมสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเอง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์ดังกล่าว จะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ในด้านการวิเคราะห์เนื้อหาจากรายการสารคดีโทรทัศน์ว่าการวิเคราะห์รายการโทรทัศน์ต่างจากการวิเคราะห์สารคดีที่อยู่ในสื่อพิมพ์ต่าง ๆ การศึกษาวิเคราะห์รายการสารคดีโทรทัศน์ นอกจากสามารถวิเคราะห์คำพูดจากพิธีกรและผู้ร่วมรายการได้ ภาพในรายการโทรทัศน์ยังมีบทบาทสำคัญ ซึ่งสามารถสื่อความหมายให้แก่ผู้ชมได้ เป็นข้อมูลที่เอามาวิเคราะห์ได้ด้วย

2.4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน”

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์ทุ่งแสงตะวันมีดังนี้ กนกวลี เตือนฉาย (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เนื้อหารายการสารคดีเด็ก กรณีศึกษา รายการทุ่งแสงตะวัน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงของเนื้อหารายการสารคดีเด็กที่ได้รับจากประเพณี วัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ขอบเขตการวิจัย คือ รายการทุ่งแสงตะวัน ตั้งแต่มีการผลิตมาจนถึงปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาของรายการเป็นการนำเสนอการเปลี่ยนแปลงของสังคมประเพณี และวัฒนธรรม รูปแบบรายการจึงปรับเปลี่ยนไปพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคม ซึ่งผู้ผลิตรายการก็ต้องการจะปรับเปลี่ยนเพื่อให้รายการเข้าถึงกลุ่มผู้ชมและดำเนินต่อไปได้และในอนาคตรายการทุ่งแสงตะวันจะยังคงสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ด้วยเอกลักษณ์และเนื้อหาที่โดดเด่นไม่เหมือนใคร

ยุพา รอดเกลี้ยง (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของเยาวชนในรายการทุ่งแสงตะวัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ลักษณะสภาพการณ์ที่ทำให้มีความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเยาวชน ขอบเขตของการวิจัย คือ การศึกษาชีวิตเด็กที่เคยถ่ายทำในรายการทุ่งแสงตะวัน ในตอนที่เคยเสนอประเด็นเรื่องเด็กกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยคัดเลือกเยาวชนอย่างเจาะจง 3 กรณีศึกษา จำนวน 4 คน ผลการวิจัยพบว่า การทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของเยาวชนในรายการต่อเนื่องหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับภูมิลำเนาขององค์ประกอบจากครอบครัวและปัจจัย

ภายนอก คือ การสั่งสอนเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดจากพ่อแม่หรือบุคคลใกล้ชิดโดยถ้ามีกิจกรรมของครอบครัวสอดคล้องกับการทำกิจกรรมการอนุรักษ์ ในกรณีศึกษาที่ 1 และการทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับอาชีพประมงพื้นบ้าน ในกรณีที่ 3 ถือเป็นสภาพการณ์ที่ช่วยให้เกิดความต่อเนื่องในการร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ ขณะที่บทบาทผู้นำชุมชนที่โดดเด่น ความเข้มแข็งของชุมชนและการมีพื้นที่ให้เยาวชนทำกิจกรรมมีผลต่อการก่อให้เกิดความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมและเป็นฐานที่สำคัญของเยาวชน รายการทุ่งแสงตะวัน ควรมีการจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเด็กในแต่ละชุมชนเพื่อให้เกิดความรัก และภาคภูมิใจในชุมชนตัวเอง

สิริมา เสนะพันธ์ (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทิศทางรายการสารคดีเพื่อสิ่งแวดล้อมในอนาคต : ศึกษาเฉพาะกรณี “รายการทุ่งแสงตะวัน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทิศทางรายการทุ่งแสงตะวัน ขอบเขตของการวิจัย คือ ความนิยมรายการประเภทสารคดีประจำเดือนกุมภาพันธ์ มีนาคม และมีถุนายน พ.ศ. 2539 ผลการวิจัยพบว่า รายการสารคดีเพื่อสิ่งแวดล้อม จะสามารถดำรงอยู่ได้หรือไม่คงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่าง เช่น นโยบายรัฐบาล นโยบายสถานี ผู้ชม นโยบายสปอนเซอร์ คุณภาพในการผลิตรายการ ช่วงเวลาในการออกอากาศ เป็นต้น

รัชนิดา ชำนาญมนต์ (2539) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพผลของรายการทุ่งแสงตะวัน ในด้านความรู้และทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้และทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก่อนและหลังการชมรายการทุ่งแสงตะวัน ตลอดจนการพัฒนาความรู้และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานครกับนักเรียนในเขตชนบท ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาความรู้และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับตัวแปรทางด้านเพศ อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ และพฤติกรรมการรับชมรายการ และศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นของนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานครกับนักเรียนในเขตชนบทที่มีต่อรายการทุ่งแสงตะวัน ขอบเขตของการวิจัย คือ กลุ่มนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตอำเภอสูงเนิน อำเภอ สีคิ้ว อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา และศึกษาเฉพาะผลการเปลี่ยนแปลงในแง่ความรู้ ทัศนคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในเขตกรุงเทพมหานครมีความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากกว่านักเรียนในเขตชนบททั้งก่อนและหลังการรับชมรายการ แต่นักเรียนในเขตชนบทมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งก่อนและหลังการรับชมรายการ ดีกว่านักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร สำหรับการพัฒนาความรู้ในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนทั้งสองกลุ่มนั้นไม่แตกต่างกัน ส่วนตัวแปรทางด้านเพศ อาชีพของมารดา ฐานะทางเศรษฐกิจและพฤติกรรมการรับชมรายการ ไม่สัมพันธ์กับการพัฒนาความรู้ และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ยกเว้นตัวแปรอาชีพของบิดา ที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนด้านความคิดเห็นที่มี

ต่อรายการ กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกัน กล่าวคือ นักเรียนในเขตกรุงเทพมหานครคิดว่ารายการทุ่งแสงตะวันเป็นรายการที่ดีและมีประโยชน์ ทำให้ได้รับความรู้และรู้ถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ส่วนนักเรียนในเขตชนบทคิดว่าเป็นรายการที่ดีและมีประโยชน์ ได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน ทำให้เกิดความรักและสนใจสิ่งแวดล้อมในภูมิสำเนาของตัวเอง ตลอดจนชื่นชอบพิธีกร ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของรายการ และต้องการให้เพิ่มเนื้อหาสิ่งแวดล้อมในเขตชนบท โดยเฉพาะเรื่องราวระหว่างเด็กกับสัตว์เลี้ยงให้มากขึ้น

ชลลิสมา มากแผ่นทอง (2538) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการผลิตรายการสารคดี ทางโทรทัศน์ชุดทุ่งแสงตะวัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของกระบวนการผลิตและปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการผลิตรายการสารคดีทางโทรทัศน์ชุดทุ่งแสงตะวัน ขอบเขตของการวิจัยคือ รายการสารคดีทุ่งแสงตะวันในระหว่างเดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538 กับกระบวนการผลิตและผู้ผลิตรายการ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการผลิตรายการสารคดีทางโทรทัศน์ชุดทุ่งแสงตะวันประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การประชุมเพื่อพัฒนาแนวคิด 2) การสำรวจสถานที่และข้อมูล 3) การประชุมเพื่อผลิตรายการ 4) การเตรียมการผลิต 5) การผลิตรายการ 6) การตัดต่อรายการ 7) การเผยแพร่รายการออกอากาศ ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตรายการสารคดีทางโทรทัศน์ชุดทุ่งแสงตะวัน ประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ 1) อุดมคติและความมุ่งหมายขององค์กรผู้ผลิตเน้นสร้างผลงานให้เป็นที่ยอมรับของอาชีพและมุ่งหวังเกิดประโยชน์ต่อสังคม 2) คณะผู้ผลิตรายการได้ปฏิบัติหน้าที่และประสานงานกันได้ดี 3) เงื่อนไขและขีดจำกัดในการดำเนินการผลิตรายการมีอยู่ 5 ประการ ประกอบด้วย สถานที่ถ่ายทำ ตัวละคร เวลา สถานีโทรทัศน์ และแหล่งข้อมูล

งานวิจัยต่าง ๆ ทำให้เห็นว่า รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” มีความโดดเด่นในด้านการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับการอยู่กับธรรมชาติ นอกจากนี้ ยังมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี เนื้อหาเหล่านี้ได้เป็นประโยชน์ต่อเด็ก ๆ ในการดำเนินชีวิต รูปแบบรายการได้มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งดำเนินควบคู่ไปตามกระแสสังคม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” จะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ในด้านการให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” การวิจัยครั้งนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” ดังกล่าว คือ มุมมองแตกต่างกัน การวิจัยครั้งนี้จะวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจะนำแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 เพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีแนวทางการวิจัยที่ชัดเจน

บทที่ 3

การวิเคราะห์เนื้อหาทรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” เป็นรายการสารคดีที่เน้นเสนอเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับธรรมชาติและวัฒนธรรม ผู้ร่วมรายการส่วนใหญ่เป็นเด็กที่ดำเนินชีวิตอยู่ในชนบท การศึกษาเนื้อหาของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยพบว่า เนื้อหาของรายการมีลักษณะการนำเสนอผสมผสานหลายเรื่องในแต่ละตอน โดยมีเนื้อหาแบ่งเป็น 5 หมวดหมู่ ดังนี้

3.1 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- 3.1.1 การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ
- 3.1.2 การอนุรักษ์ธรรมชาติ
- 3.1.3 ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ

3.2 วัฒนธรรม

- 3.2.1 ศิลปะ
- 3.2.2 อาหาร
- 3.2.3 ประเพณี
- 3.2.4 ความเชื่อ

3.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

- 3.3.1 การใช้สมุนไพรพื้นบ้าน
- 3.3.2 การย้อมสีด้วยสีธรรมชาติ
- 3.3.3 การจักสาน
- 3.3.4 การถนอมอาหาร
- 3.3.5 การทำของเล่นพื้นบ้าน
- 3.3.6 การทำคัมภีร์โบราณด้วยใบลาน

3.4 การใช้เวลาว่างของเยาวชน

- 3.4.1 พัฒนาความรู้
- 3.4.2 พัฒนาทักษะการใช้มือ
- 3.4.3 เป็นมัคคุเทศก์น้อยของชุมชน

3.5 การติดตามผู้เคยออกรายการ

- 3.5.1 การประกอบอาชีพ
- 3.5.2 ทักษะคติในการทำงาน

3.5.3 การใช้เวลาว่าง

3.5.4 ผลจากประสบการณ์วัยเด็ก

เนื้อหาของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” ได้ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เนื้อหาที่เกี่ยวกับการอยู่กับธรรมชาติและ การอนุรักษ์ธรรมชาติในรายการ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 เป็นเนื้อหาที่ปรากฏมากที่สุด โดยได้นำเสนอเกี่ยวกับวิธีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ความสำคัญและวิธีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และคำสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ เพื่อให้เด็กอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน เนื้อหาที่เกี่ยวกับธรรมชาติแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์ธรรมชาติ และความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ รายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1 การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติที่นำเสนอผ่านรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 มีความหลากหลาย ทั้งทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ และสัตว์ป่า รายการได้นำเสนอให้เห็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของแต่ละชุมชนมาใช้เป็นประโยชน์ตามความต้องการในชีวิตประจำวัน เช่น การใช้ทรัพยากรป่าไม้เป็นของใช้ประจำวัน การนำทรัพยากรดินสร้างเป็นที่อยู่อาศัย และการนำสัตว์ป่าเป็นอาหารและค้าขาย เป็นต้น มีตัวอย่างดังนี้

3.1.1.1 ป่าไม้

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสิ่งมีชีวิต มีประโยชน์ในการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม และยังเป็นวัตถุดิบของเครื่องใช้ประจำวัน อาหาร และที่อยู่อาศัย เนื้อหาที่เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 มีตัวอย่างดังนี้

ตอน หัวลานหัวเลี้ยว เทียวให้ถึงทะเลน้อย นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับแม่ค้าขายเหนียงขายข้าวย่านในชุมชนหัวลานหัวเลี้ยว และใช้ใบตองมาห่อข้าวย่าน ได้ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวและลดการใช้ถุงพลาสติกในชุมชน ดังตัวอย่าง

พิธีกร : ข้าวย่านขายเหนียง จะกินที่นี่หรือห่อกลับบ้านก็ได้ค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 14 หัวลานหัวเลี้ยว เทียวให้ถึงทะเลน้อย ออกอากาศ 7 เม.ย. 61)

ภาพที่ 1 แม่ค้าร้านเร็นข้าวยาสมุนไพรใช้ใบตองห่อข้าวยาให้ลูกค้า

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 14 หัวลานหัวเลี้ยว เทียวให้ถึงทะเลน้อย ออกอากาศ 7 เม.ย. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า แม่ค้าเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่มีมากในชุมชน และนำใบตองมาใช้แทนกล่องโฟมหรือถุงพลาสติก นอกจากช่วยดึงดูดใจนักท่องเที่ยวและลูกค้า และทำให้คนในชุมชนสนใจเรื่องการใช้วัสดุธรรมชาติแทนถุงพลาสติก ยังสามารถลดค่าใช้จ่ายในการซื้อถุงพลาสติก ประหยัดต้นทุน การใช้ใบตองแทนถุงพลาสติกยังเป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติ สามารถลดภาระด้านการจัดการขยะของชุมชน ได้ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนอีกด้วย

ตอน ไม้พาเพลิน นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับคนบ้านใหม่พัฒนา ตำบลป่าซาง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ชุมชนชาวอาข่า ใช้ไม้ไผ่ทำเป็นของใช้ประจำวันต่าง ๆ เช่น ไม้กวาด ตะกร้า กระจัง กระจุง ดั่งตัวอย่าง

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : บ้านของหนูใช้ไม้ไผ่เยอะเหมือนกันคะ มีทั้ง ไม้กวาด ตะกร้า กระจัง กระจุงก็มี

ผู้ร่วมรายการ 2 (เด็ก) : ไม้ไผ่ทำได้หลากหลายอย่าง เช่น เครื่องใช้ไม้กวาด แล้วยังแก้วน้ำ ที่ผมนั่งอยู่นี่คือแก้วไม้ไผ่ครับ แล้วยังเป็นโต๊ะไม้ไผ่ พี่ป.6 เป็นคนทำ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 9 ไม้พาเพลิน ออกอากาศ 3 มี.ค. 61)

ภาพที่ 2 ไม้กวาดที่ทำด้วยไม้ไผ่ฝีมือเด็ก

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 9 ไม้ปาเพลลิน ออกอากาศ 3 มี.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ทรัพยากรธรรมชาติสามารถนำไปใช้ประโยชน์ของใช้ในชีวิตประจำวันรวมถึงเครื่องตกแต่งบ้านเรือน เช่น เฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ การรู้จักนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ นอกจากเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ยังสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายและสร้างรายได้ให้คนในชุมชน ซึ่งคนในชุมชนสามารถนำผลผลิตไปขายให้คนภายนอก ทำให้เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้า ให้ชุมชนได้พัฒนามากขึ้นโดยการผลิตของใช้ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ และสามารถทำให้คนในชุมชนเข้าสู่ชีวิตที่พอเพียง

ตอน สนสองใบ ไม้สูงในที่ต่ำ นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับป่าชุมชนบ้านห้วยหินเพลิง อำเภอยาง่าง จังหวัดเพชรบุรี มีต้นสนสองใบจำนวนมาก ซึ่งต้นสนสองใบส่วนใหญ่อยู่ที่ภูเขาสูงในเขตภาคเหนือ แต่บริเวณนี้พื้นที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลเพียง 25 เมตร ถือว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์ ลุงเขียวเป็นผู้อนุรักษ์ป่า ได้แนะนำเรื่องราวของต้นสนสองใบในชุมชนให้เด็ก ๆ ว่าเมื่อก่อนชาวบ้านจะนำต้นสนสองใบไปทำบ้าน และทำเชื้อเพลิงเพื่อจุดไฟ ดังตัวอย่าง

ผู้ร่วมรายการ (ชาวบ้าน) : เมื่อสมัยที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ชาวบ้านก็มาขุดต้นนี้เพื่อทำน้ำมันจุดไฟ ตอนนี้นักเราก็ช่วยกันอนุรักษ์ไว้ นะ ครั้งล่าสุดมีเหลือประมาณ 225 ต้น ก็มีตายไปบ้างอะไรไปบ้าง...

ผู้ร่วมรายการ (ชาวบ้าน) : เมื่อก่อนนี่เอาไปทำบ้าน แล้วก็ทำเชื้อเพลิงนั่นแหละ เชื้อเพลิงเพื่อจุดไฟ ก็เอาน้ำมันไปทำเชื้อจุดไฟ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 18 สนสองใบ ไม้สูงในที่ต่ำ ออกอากาศ 5 พ.ค. 61)

ภาพที่ 3 ต้นสนสองใบที่โดนขุดน้ำมัน

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 18 สนสองใบ ไม้สูงในที่ต่ำ ออกอากาศ 5 พ.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ทรัพยากรธรรมชาติมีความสำคัญมากต่อการใช้ชีวิตของผู้คน โดยเฉพาะในเวลาที่เขาเทคโนโลยีและของใช้ประจำวันไม่เพียงพอ มนุษย์ต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณชุมชนเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น การนำต้นไม้มาทำที่อยู่อาศัยและเชื้อเพลิงจุดไฟเป็นวิธีการดำเนินชีวิตของคนในอดีต แต่เมื่อใช้เพียงอย่างเดียวโดยไม่มีการปลูกทดแทน ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนลดลง

3.1.1.2 ดิน

ดินเป็นทรัพยากรที่หาได้ง่าย มีประโยชน์ต่อสิ่งที่มีชีวิตในธรรมชาติและมนุษย์ เช่น เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย เป็นแหล่งเก็บกักน้ำ เป็นประโยชน์ต่อการเกษตรกรรม เป็นต้น นอกจากนี้ ทรัพยากรดินของบางท้องถิ่นยังนำไปสร้างบ้านและทำเครื่องดินเผาตกแต่งบ้าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตอน *ปั้นดิน ปั้นสุข* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้บ้านดินมดแดงที่ตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีมีกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องดินหลายอย่าง มีทั้งปั้นดิน ทำไข่เค็ม และสร้างบ้านด้วยดิน ครูผู้เป็นผู้นำให้ความรู้แก่เด็ก ๆ ที่ร่วมกิจกรรมสร้างบ้านดิน ดังตัวอย่าง

ผู้ร่วมรายการ (ชาวบ้าน) : นี่เลยเป็นบ้านดินของเราลูก ผีจะไม่เท่ากัน ผีจะขรุขระ ๆ นี่คือเส้นหัวของบ้านดินลูก บ้านดินที่จะให้สวยและแข็งซี่ต้องมีแบบนี้ สังเกตไหมลูก ถ้าเกิดลูกอยู่ข้างนอก อุณหภูมิเป็นอีกอย่างหนึ่ง เวลาลูกอยู่ใกล้ ๆ บ้านดินอุณหภูมิจะเย็น เด็ก ๆ รู้ไหมว่าบ้านดินเนี่ยสามารถเก็บอุณหภูมิได้อยู่ที่ 26 องศาของทั้งปี ซึ่งเป็นความมหัศจรรย์มาก เนื่องจากพื้นผิวดินของเราเนี่ยอากาศสามารถถ่ายเทได้ ซึ่งเหมาะมากเลยไม่ต้องติดแอร์

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 34 ปั้นดิน ปั้นสุข ออกอากาศ 25 ส.ค. 61)

ภาพที่ 4 บ้านดินมดแดงที่ตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 34 ปันดิน ปันสุข ออกอากาศ 25 ส.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า คนลพบุรีจะนำดินมาทำเป็นที่อยู่อาศัยเนื่องจากดินเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่หาได้ง่ายและบ้านดินสามารถเก็บอุณหภูมิที่เหมาะสมกับการพักอาศัย เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและประหยัดค่าไฟฟ้า เพราะผิวดินสามารถถ่ายเทอากาศได้ ซึ่งการสร้างบ้านด้วยดินเหมาะกับสภาพอากาศของจังหวัดลพบุรี นอกจากนี้ ยังประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อวัสดุสร้างบ้าน การสร้างบ้านด้วยดินเป็นวิธีสร้างบ้านด้วยวัฒนธรรมชาติและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของพื้นที่

นอกจากนี้ ในตอน ปันดิน ปันสุข ยังได้นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินของศูนย์เรียนรู้ของครูตุ้ย ซึ่งครูตุ้ยได้เป็นผู้สอนเรื่องบ้านดินและการใช้ดินมาทำเครื่องปั้นดินเผา เช่น ตุ๊กตา รองเท้าแตะ เป็นต้น เพื่อให้เด็กที่มาเรียนรู้เรื่องบ้านดินได้เห็นคุณค่าของทรัพยากรดินดังตัวอย่าง

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : ครูตุ้ยคะ ดินที่เราใช้มาจากไหนคะ

ผู้ร่วมรายการ (ชาวบ้าน) : มาจากที่เราเหยียบบเลยลูก ดินจากท้องนา

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : ตอนนี่เรากำลังทำไข่ไก่สองก้อน แล้วก็มารวมกัน แล้วก็กดลงไปให้เป็นหนึ่งเซ้น เดี่ยวจะทำไส้กรอกอีกสองเส้น แล้วก็ทำรองเท้าอย่างนี้ค่ะ

ผู้ร่วมรายการ (ชาวบ้าน) : เสร็จจากนี้แล้ว ปั้นไปแล้วเนี่ย เราไม่ทำอะไรเลย ปล่อยตากเอาไว้ ชั่งงานก็จะอยู่ได้ประมาณ 2 ปี ถ้าอยากให้มันอยู่เป็นร้อยปี พันปี ก็จะทำ 7 วัน หลังจากนั้นเอาไปเผา 2 วัน...

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 34 ปันดิน ปันสุข ออกอากาศ 25 ส.ค. 61)

ภาพที่ 5 เครื่องปั้นดินเผาที่เด็กออกแบบด้วยตัวเอง

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 34 ปั้นดิน ปั้นสุข ออกอากาศ 25 ส.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า คนลพบุรีนอกจากจะใช้ดินมาสร้างบ้านเป็นที่อยู่อาศัย ยังมีการนำดินมาทำเครื่องปั้นดินเผาเพื่อตกแต่งบ้านเรือน ทำให้บ้านเรือนมีชีวิตชีวามากขึ้น การทำเครื่องแต่งบ้านด้วยดินยังเป็นมิตรกับธรรมชาติ ไม่ทำร้ายสิ่งแวดล้อม และการที่让孩子们มาเรียนรู้ทำเครื่องปั้นดินเผาช่วยเด็กให้เห็นถึงคุณค่าของดินในชุมชน เด็กสามารถได้รับความสนุกสนานพร้อมความรู้เกี่ยวกับการปั้นดินและความรักต่อดิน

3.1.1.3 สัตว์ป่า

สัตว์ป่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติประเภทหนึ่ง รวมทั้งสัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์ปีก และแมลง สัตว์ป่าอำนวยประโยชน์หลายประการให้มนุษย์ เช่น การนำไปทำเสื้อกันหนาว การนำไปเป็นอาหาร การนำไปเลี้ยงเป็นสัตว์เฝ้าบ้าน เป็นต้น การใช้ทรัพยากรสัตว์ป่าในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 มีตัวอย่างดังนี้

ตอน *ป่าดงภูดิน รวมใจ* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับป่าชุมชนดงภู ตำบลหนองแค อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ อุดมสมบูรณ์มาก เพราะคนในชุมชนมีความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อดงภูดิน ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกป้องดูแลป่า ได้ดูแลป่าเป็นอย่างดี ทำให้ในป่ามีต้นไม้และสัตว์มากมาย การจับจิ้งโกร่งในป่ากลายเป็นกิจกรรมเล่นสนุกของเด็กนอกห้องเรียน และจิ้งโกร่งที่ได้มาสามารถนำไปเป็นอาหารและสร้างรายได้แก่คนในชุมชน ดังตัวอย่าง

พิธีกร : ช่วงปลายฝนแบบนี้ ผลไม้หลายชนิดก็หมดฤดูไปแล้ว แต่มีสิ่งที่ทำได้ในฤดูนี้ค่ะ หากันเป็นลำเป็นสัน เรียกว่าเป็นอาชีพเสริมเลยก็ได้ นั่นก็คือจิ้งโกร่ง ชาวบ้านที่นี่เรียกว่าจิโป้มคะ การขุดรูจิโป้มหรือว่าจิ้งโกร่งนี้ไม่ยุ่งเลยนะคะ ต้องอาศัยความชำนาญ คือ จิโป้งเนี่ยเขาแก่ แล้วก็ฉลาดพอตัวเลยคะ ต้องสังเกตแล้วก็คาดเดาด้วย ขุดลงไปแล้ว รูของมันจะไปทางไหน จะได้ขุดตามไปถึงในสุดของรู

ถ้าตามถูกก็จะเจอจิโปม แต่ถ้าขุดผิดที่ผิดทาง มันอาจจะหนีหรือว่าซ่อนตัวเงียบ
หาไม่เจอค่ะ ...

พิธีกร : จริง ๆ แล้ว การขุดจิโปมเป็นกิจกรรมสนุก ๆ ที่เด็ก ๆ และชาวบ้าน
หลายพื้นที่ชอบ ถ้านำไปทอด ไปคั่วก็อร่อย นำไปขายก็ได้ราคาค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 50 ป่าดงภูดิน รวมใจ ออกอากาศ 15 ธ.ค. 61)

ภาพที่ 6 จิ้งโกร่งในป่าดงภู

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 50 ป่าดงภูดิน รวมใจ ออกอากาศ 15 ธ.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า สัตว์ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติอย่างหนึ่ง
สามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนได้ อย่างเช่นจิ้งโกร่ง เป็นสัตว์ที่อาศัยอยู่ในป่า สามารถนำมาเป็น
อาหาร หรือค้าขายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน เป็นสัตว์เศรษฐกิจชนิดหนึ่ง เห็นได้ว่า ในธรรมชาตินั้น
มีสิ่งของมากมายที่สามารถสร้างประโยชน์ต่อผู้คน

สรุปได้ว่า เนื้อหารายการ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ทำให้เห็นว่า มนุษย์พึ่งพา
ทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างมาก และมีวิธีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติหลากหลาย เช่น ทำเป็นที่อยู่
อาศัย ของใช้ประจำวันและเฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ ทำเป็นเชื้อเพลิงเพื่อจุดไฟ นำไปกินเป็นอาหาร การนำ
ทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์แสดงให้เห็นถึงพื้นที่อยู่อาศัยของหลายชุมชนยังคงมี
ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ โดยผู้คนจะใช้ทรัพยากรธรรมชาติรอบตัวให้เกิดประโยชน์ การที่ได้
เด็กเรียนรู้ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติจะช่วยให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและเป็น
ประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตที่ยั่งยืนสำหรับเด็กต่อไป

3.1.2 การอนุรักษ์ธรรมชาติ

มนุษย์พึ่งพาธรรมชาติเป็นอย่างมาก และจำเป็นต้องอยู่กับธรรมชาติอย่างกลมกลืน
เพราะฉะนั้น เรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ รายการ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561

ได้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับผู้คนในชุมชนต่าง ๆ รักษาสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ธรรมชาติ ทั้งต้นไม้ สัตว์ป่า ดอกไม้ ตลอดทั้งสิ่งแวดล้อมในป่าด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การปิดป่าในหน้าฝน การตั้งกติกาในสวน การปลูกต้นไม้และดอกไม้ การสร้างบ้านให้สัตว์ การปลูกฝังแง่คิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติให้เด็ก และเชิญชวนเด็กมาร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติของชุมชน เป็นต้น เนื้อหาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ มีตัวอย่างดังนี้

ตอน สนสองใบ ไม้สูงในที่ต่ำ นำเสนอเรื่องชุมชนบ้านห้วยหินเพลิงว่าในอดีตมีต้นสนสองใบจำนวนมาก แต่ชาวบ้านไม่ได้ให้ความสำคัญกับการรักษาต้นสนสองใบ ทำให้จำนวนต้นสนสองใบ ซึ่งเป็นต้นไม้ที่อุดมไปด้วยน้ำมัน และหายากในภาคกลางลดลงเนื่องจากต้นสนสองใบส่วนใหญ่จะขึ้นที่พื้นที่ที่สูงจากระดับน้ำทะเล 700-1,500 เมตร ปัจจุบันนี้ คนในชุมชนอนุรักษ์ต้นสนสองใบอย่างเต็มที่ ด้วยวิธีติดหมายเลขและขึ้นทะเบียนต้นสนสองใบทุกต้นเพื่อรักษาง่าย ดังคำอธิบายของพิธีกรและผู้ร่วมรายการ ดังนี้

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : ต้นสนสองใบที่ขึ้นที่นี่ค่ะ เป็นแค่ที่เดียวในภูมิภาคตะวันตก แล้วถ้าจะหาจะต้องไปหาที่ภาคเหนือ ในป่าชุมชนเรามีประมาณ 224-225 ต้นค่ะ

พิธีกร : ต้นสนสองใบของป่าชุมชนห้วยหินเพลิงขึ้นปะปนอยู่ในป่าเต็งรัง ธรรมชาติของป่าเต็งรังจะมีไฟป่าในฤดูแล้งต้นสนสองใบซึ่งมีเนื้อติดไฟง่ายจึงต้องช่วยกันดูแลเป็นพิเศษค่ะ...ตอนนี้ออนุรักษ์แล้ว จะเก็บไว้เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติ ทุกต้นติดหมายเลข นับจำนวน ขึ้นทะเบียนไว้หมดค่ะ

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : ตรงนี้นะคะ เคยมีคนมาขูดเอาน้ำมันค่ะ แต่มันไม่ตายค่ะ ตอนนี้ออนุรักษ์ ไม่ให้คนมาขูดเอาน้ำมันอีกแล้วค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 18 สนสองใบ ไม้สูงในที่ต่ำ ออกอากาศ 5 พ.ค. 61)

ภาพที่ 7 ต้นสนสองใบ เลขที่ 118

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 18 สนสองใบ ไม้สูงในที่ต่ำ ออกอากาศ 5 พ.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การอนุรักษ์ธรรมชาติเป็นเรื่องที่สำคัญ การคิดและทำงานอย่างเป็นระบบ เช่น การตีความเลขให้ต้นไม้ส่งผลให้การอนุรักษ์ธรรมชาติประสบความสำเร็จและยั่งยืน การอนุรักษ์ธรรมชาติมีประโยชน์มากมาย นอกจากจะทำให้ป่า มีความอุดมสมบูรณ์ ชุมชนมีของกินของใช้ มีอากาศดี ๆ การอนุรักษ์ธรรมชาติยังจะทำให้ผู้คนผูกพันกับธรรมชาติ ทำให้ลูกหลานของคนในชุมชนมีโอกาสใช้ชีวิตใกล้ชิดธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์อีกด้วย การอนุรักษ์ต้นสนสองใบด้วยวิธีตีความเลขทำให้ต้นสนสองใบในป่าชุมชนบ้านห้วยหินเพลิงได้รับการรักษาเป็นอย่างดี และดึงดูดคนในชุมชนให้เห็นความสำคัญกับการอนุรักษ์ต้นสนสองใบมากขึ้น

ตอน *สวนของตาสวรรค์ จ.นครศรีธรรมราช* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับตาสวรรค์มีสวนที่อุดมสมบูรณ์และเปิดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ตาสวรรค์ได้ตั้งกติกาต่าง ๆ สำหรับการท่องเที่ยวในสวนเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมที่ดี ดังความว่า

พิธีกร : ที่นี่มีกติกาการมาเที่ยวคะ ห้ามสูบบุหรี่ แล้วก็ห้ามกินเหล้า ห้ามเอาขนมไปกินข้างล่าง ห้ามเอาหมากกับแมลงมาข้างล่าง ห้ามเอาสบู่และยาสระผม ยาสระผมมันทำให้ปลาตายได้...

พิธีกร : สวนตาสวรรค์ไม่ใช่แค่พื้นที่พักผ่อนเท่านั้น ยังเป็นพื้นที่ตัวอย่างให้เห็นว่า หากเราอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเข้าใจไม่เบียดเบียนพึ่งพาอาศัยกัน สิ่งที่ดีก็จะยังคงอยู่ต่อไป...

พิธีกร : เด็ก ๆ รู้จักธรรมชาติ นี่คือน้ำที่ตาสวรรค์มอบให้กับลูกหลานช่างมีค่ามากกว่าสิ่งใด หวังว่าเด็ก ๆ จะช่วยกันรักษาส่งดี ๆ เหล่านี้ตลอดไปนะคะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 27 สวนของตาสวรรค์ จ.นครศรีธรรมราช ออกอากาศ 7 ก.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การตั้งกติกาเป็นวิธีการหนึ่งที่ดีและได้ผลสำหรับการอนุรักษ์ธรรมชาติในสวน เนื่องจากสวนเป็นพื้นที่ส่วนบุคคลและคนที่เข้ามาจำเป็นต้องปฏิบัติตามกติกาที่ตั้งไว้ เมื่อธรรมชาติได้รับการอนุรักษ์ให้ดี ทำให้คนที่ประสงค์จะมาท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น และทำให้เจ้าของสวนได้รายได้มากขึ้นด้วย นอกจากนี้ ธรรมชาติที่ดีงามยังเป็นของขวัญสำหรับลูกหลาน ทำให้ลูกหลานมีโอกาสสัมผัสธรรมชาติที่ดีและมีความสุข เพราะฉะนั้น คนเราต้องรู้จักวิธีการอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ลูกหลานได้ใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติที่สวยงามต่อไป

ตอน *จำปี ที่ชัยจำปา* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับเด็ก ๆ ชมรมอนุรักษ์จำปีสิรินธรฯ โรงเรียนท่าหลวงวิทยาคม อำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี ช่วยกันปลูกต้นจำปีสิรินธรฯ เนื่องจากต้นจำปีสิรินธรฯ อยู่รอบ ๆ เมืองโบราณชัยจำปาและเป็นต้นหายากประจำถิ่นของตำบลชัยจำปา ดังตัวอย่าง

พิธีกร : เด็ก ๆ ชมรมอนุรักษ์จำปีสิรินธรฯ โรงเรียนท่าหลวงวิทยาคมและผู้ใหญ่หลายฝ่ายช่วยกันปลูกจำปี ทดแทนต้นที่ล้มลงเพราะแรงลมและความแห้งแล้ง

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : คือที่คุณครูและเพื่อน ๆ พี่ ๆ เลือกที่ปลูกที่ตรงนี้ เพราะว่าเป็นที่ชุ่ม ดินขุดง่ายคะ ดูจากสีดินได้เลยคะ เพราะว่าเกิดจากใบไม้ที่ทับถมกันและกลายเป็นดิน กลายเป็นปุ๋ยคะ ปุ๋ยจุลินทรีย์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ไม่ได้ทำ ไม่ได้ใส่สารเคมีใด ๆ คะ คือเราเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมที่สุดคะ ที่ว่ารากจะไม่ล้มหรือยืนต้นตายได้ง่ายคะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 32 จำปี ที่ซบจำปา ออกอากาศ 11 ส.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า คนในชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องการลดลงจำนวนของต้นจำปีสิรินธรฯ จึงร่วมกันอนุรักษ์ การปลูกต้นจำปีสิรินธรฯ ต้องเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมกับการเติบโตของต้นจำปีสิรินธรฯ เพื่อให้ต้นจำปีสิรินธรฯ ได้อยู่อย่างยืนยาว และต้องให้เด็กร่วมอยู่ในกิจกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้วิธีการอนุรักษ์ธรรมชาติและสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติ การอนุรักษ์ต้นจำปีสิรินธรฯ โดยการปลูกเพิ่มและดูแลเป็นพิเศษทำให้เด็ก ๆ ได้มีโอกาสมองเห็นดอกจำปีเบ่งบานหลังการเติบโตสืบทอดไปของต้นจำปีสิรินธรฯ เด็กในรายการได้เลือกพื้นที่ที่เหมาะสมกับการปลูกต้นจำปีสิรินธรฯ ยังทำให้เห็นว่าเด็กมีความรู้เกี่ยวกับดินอีกด้วย

ตอน บ้านน้ำทรัพย์ อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับนกแก๊กเป็นสัตว์ป่าที่หายาก มักจะอยู่ในป่าที่มีธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ครอบครัวของโจโจ้ใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติที่ดีทำให้นกแก๊กคู่หนึ่งมาพึ่งพาอาศัย ครอบครัวโจโจ้จึงร่วมกันอนุรักษ์นกแก๊กเพื่อให้นกแก๊กมีบ้านและอยู่อย่างปลอดภัย ดังความว่า

พิธีกร : จากนกแก๊กที่สร้างบ้านในโพรงไม้ใหญ่ ต้องมาอาศัยไทรเป็นบ้านบ้านไทร เดิมบ้านไทรต้องมะม่วงคะ เพราะไม่ได้ใช้งาน ยายของโจโจ้ก็มาทิ้งไว้วางที่ต้นไม้ วันดีคืนดี แม่นกแก๊กก็มาสำรวจหาที่สร้างรัง มันวนเวียนเข้าออก เหมือนจะวัดขนาดให้เหมาะ พ่อโจโจ้ก็เลยช่วยยกไทรขึ้นต้นสะเดา จะได้ดูปลอดภัยขึ้น หลังจากนั้น แม่นกแก๊กก็เข้าไปวางไข่ พ่อนกแม่นกช่วยกันปิดปากไทรด้วยดินหนาฟักไข่แล้ว ก็เลี้ยงลูกอยู่ในนี้

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 25 บ้านน้ำทรัพย์ อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี

ออกอากาศ 11 ส.ค. 61)

ภาพที่ 8 ฟ่อนกแก๊กป้อนอาหารให้ลูก

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 25 บ้านน้ำทรัพย์ อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี ออกอากาศ 11 ส.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า มนุษย์สามารถอยู่กับสัตว์ในธรรมชาติได้อย่างกลมกลืน และได้ให้ความช่วยเหลือแก่สัตว์ตามกำลังความสามารถของตน สิ่งของบางอย่างที่เราไม่ใช้แล้ว อาจจะสร้างประโยชน์แก่สัตว์ก็ได้ สิ่งที่แสดงให้เห็นจากการที่นกแก๊กมาอยู่อาศัยนั้นคือบริเวณนั้นมีความสมบูรณ์

สรุปได้ว่า วิธีการอนุรักษ์ธรรมชาติมีความหลากหลาย เช่น ดัดเลขที่ให้ต้นไม้ ปลุกต้นไม้ การตั้งกตึกาเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม สร้างบ้านให้สัตว์ เป็นต้น รายการได้นำเสนอการอนุรักษ์ด้วยการให้เด็กได้เข้าร่วมกิจกรรมด้วย นอกจากจะสืบทอดวิธีและความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติที่มีต่อผู้คนแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความสุขที่ยั่งยืนสำหรับเด็กด้วย

3.1.3 ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ

ในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอธรรมชาติที่สวยงามและอุดมสมบูรณ์ในหลาย ๆ พื้นที่ รวมทั้งชุมชนที่อยู่ในชนบทที่ไกลจากเมือง และชุมชนที่อยู่ในเมืองกรุงเทพมหานคร มีสิ่งที่มีชีวิตนานาชนิดอาศัยอยู่ในบริเวณนั้น เช่น สัตว์ป่า ต้นไม้ เป็นต้น มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตอน *นากน้อย บางขุนเทียน* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับในโรงเรียนทวิธาภิเศก บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร มีนากและสัตว์นานาชนิดอาศัยอยู่ที่นั่นเนื่องจากธรรมชาติสวยงามเหมาะกับการอยู่อาศัย ครูท็อปได้จัดกิจกรรมการส่งเสริมเด็กเรียนรู้เกี่ยวกับนากเพื่อให้เรียนรู้สัตว์ที่หายากชนิดนี้ ดังคำอธิบายของพิธีกรดังนี้

พิธีกร : ยามรุ่งอรุณ สิ่งมีชีวิตนานาชนิดก็เคลื่อนไหว ออกจากแหล่งที่อยู่อาศัย พามารับเช้าวันใหม่ที่สดใสละ เชื้อใหม่คะ สิ่งมีชีวิตน้อยใหญ่แห่งนี้อยู่ใน

กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่โรงเรียนทวิธาภิเศก เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯค่ะ
 ธรรมชาติแบบนี้ หายากมากในกรุงเทพฯ ถือเป็นแหล่งพิเศษจริง ๆ นกนานาชนิด
 ต้นไม้เขียวขจี ยังไม่ใช่ความพิเศษที่จะพูดถึง ตัวเอกของเราก็คือ นาก ที่ถือเป็นสัตว์
 หายากในธรรมชาติ...

พิธีกร : จุดที่สังเกตเห็นนี้ ครูถือบอกว่า มักพบนากเดินผ่านออกไปหากิน
 นากจะมีเส้นทางประจำของเขาค่ะ เช้า ๆ จากแถวบ่อน้ำข้างหอประชุม เดินไปที่
 หน้าโรงเรียน ข้ามถนน ไปหาอาหารที่บ่อน้ำข้าง ๆ ตอนกลางวัน ก็ฝั่งแดดที่หลัง
 อาคาร บางครั้ง เหล่านากก็ว่ายน้ำเล่น ไม่ไกลจากตรงนี้ค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 44 นกน้อย บางขุนเทียน ออกอากาศ 3 พ.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนทวิธาภิเศกมีธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ มีสัตว์นานา
 ชนิดพึ่งพาอาศัยอยู่ในโรงเรียน ได้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและปลอดภัยเนื่องจากสามารถพักผ่อน
 และได้อาหารในบริเวณโรงเรียน

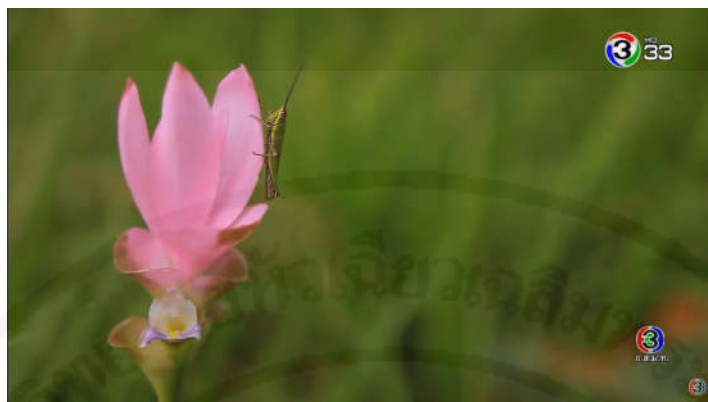
ตอน ต้นกล้าสีชมพู จ. ชัยภูมิ นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับโรงเรียนบ้านหนองใหญ่
 ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ อยู่ใกล้อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม เป็นแหล่งเพาะพันธุ์
 ดอกกระเจียว มีธรรมชาติสวยงาม ดังความว่า

พิธีกร : เมื่อฤดูฝนมาถึง ทุ่งทุ่งแห่งเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิกลายเป็นทุ่งสี
 ชมพู ดอกกระเจียวรับน้ำฝนชุ่มฉ่ำพากันแบ่งบาน โรงเรียนบ้านหนองใหญ่อยู่ใกล้
 อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ที่นี่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์
 ดอกกระเจียวในโครงการกระเจียวคืนทุ่ง...

พิธีกร : กระเจียวพีชล้มลุกค่ะ มีอายุยาวนานหลายปีเลย ช่วงฤดูฝน
 หากโดนพาไปที่ไหน ก็จะเติบโตที่นั่น ในทุ่งกระเจียวป่าหินงาม เห็นดอกกระเจียว
 กระจาย บางแห่งหนาแน่น บางแห่งก็บางตาตามธรรมชาติ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 30 ต้นกล้าสีชมพู จ. ชัยภูมิ ออกอากาศ 28 ก.ค. 61)

ภาพที่ 9 ดอกกระเจียวสีชมพู

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 30 ต้นกล้าสีชมพู จ.ชัยภูมิ ออกอากาศ 28 ก.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า อำเภอเทพสถิตมีทุ่งดอกกระเจียวสวยงามเนื่องจากมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ และยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ดอกกระเจียว ทำให้ผู้คนในท้องถิ่นให้ความสำคัญกับดอกกระเจียว สนใจและเกิดความรักต่อธรรมชาติในท้องถิ่น

ตอน บ้านสองแคว นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับบ้านสองแคว ตำบลเถินบุรี อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง มีธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เหมาะกับการเกษตร คนในท้องถิ่นนิยมปลูกส้มเกลี้ยง ไร่สารพิษ และจะใช้น้ำมันส้มเกลี้ยงมาทำสบู่ ครีมนำรุงผิว และยากันยุง ดังความว่า

พิธีกร : พื้นที่เกษตรกรรมริมแม่น้ำวังไหลผ่านอำเภอเถินและอำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง อุดมสมบูรณ์ ดินดำน้ำดี จะปลูกอะไรก็ได้ผล เกษตรกรในละแวกนี้จึงมีทั้งทำนาทำไร่ทำสวนผลไม้ที่เถินและแม่พริกจะเป็นอะไรไปไม่ได้นอกจากส้มเกลี้ยงผลไม้ประจำถิ่นที่นี่ค่ะ

[...]

พิธีกร : คุณชฎา คุณวิชัย จันทราชเป็นเกษตรกรสวนส้มเกลี้ยงไร่สารพิษ ตำบลเถินบุรี ปลูกส้มเกลี้ยงผสมผสานกับพืชผลหลากหลายชนิด

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 38 บ้านสองแคว ออกอากาศ 22 ก.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า บ้านสองแควเหมาะกับการเกษตร เพราะดินและน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ ส้มเกลี้ยงเป็นผลไม้ที่นิยมปลูกในบ้านสองแควเนื่องจากเป็นผลไม้ประจำถิ่นและเป็นผลไม้ที่นำไปทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้ สร้างรายได้แก่ชุมชน ทำให้คุณภาพการใช้ชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น

ตอน มะม่วง คุณปู่ นำเสนอเรื่องที่บ้านคลองเขื่อน อำเภอคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา สวนของคุณปู่โมทย์มีมะม่วงหลากหลายสายพันธุ์ มีทั้งแรดโสรธร มหาชนก และชายตึก

มิลค์กับเนียร์ได้เก็บมะม่วงในสวนและช่วยผู้ใหญ่ทำอาหารด้วยมะม่วง ดังคำอธิบายของพิธีกรและผู้ร่วมรายการดังนี้

พิธีกร : ความสุขของลูกหลานชาวสวนจะมีอะไรดีไปกว่าการได้กินผลผลิตสด ๆ อร่อย ๆ ในสวนตนเอง สวนลุงโมทย์หรือปู่โมทย์ของเด็ก ๆ ที่คลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา ไม่เคยเจียบเหงาเลยล่ะ ลูกหลานทั้งรุ่นเล็กรุ่นโตแวะเวียนมาช่วยงาน มาเล่นสนุก และที่สำคัญมีความอร่อยรออยู่ค่ะ

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : มะม่วงเยอะเยอะมาจากสวนบ้านหนู มีมะม่วงขายดีก็แรดโธธร มหาชนก วันนี้ชวนกันมาทำมะม่วงน้ำปลาหวาน แล้วก็ยกไป

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 19 มะม่วง คุณปู่ ออกอากาศ 12 พ.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า สวนของคุณปู่โมทย์ปลูกมะม่วงหลากหลายสายพันธุ์ได้เนื่องจากธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ธรรมชาติที่ดียังส่งผลดีกับผู้คนในท้องถิ่น ทำให้เกิดวัฒนธรรมการกินอาหารเฉพาะท้องถิ่น ลดค่าใช้จ่ายในการหาซื้ออาหาร เพราะวัตถุดิบต่าง ๆ สามารถหาได้จากสวนที่อุดมสมบูรณ์ของตัวเอง

สรุปได้ว่า รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์จากหลายท้องถิ่น ซึ่งมีทั้งป่าไม้เขียวขจี สัตว์ป่าหายาก ทุ่งดอกไม้ และผลไม้ที่มีหลากหลายสายพันธุ์ให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ แสดงว่าธรรมชาติที่ดีมีผลดีอย่างยิ่งสำหรับสิ่งที่มีชีวิต และความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติยังสร้างมูลค่าให้กับคนในท้องถิ่น ทำให้คนในท้องถิ่นได้ทำการเกษตรและมีโอกาสสร้างรายได้เพิ่มขึ้น

เนื้อหารายการ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ที่นำเสนอเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้เห็นว่า มนุษย์จำเป็นต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นอย่างมากเนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติทำให้มนุษย์ได้มีของกินของใช้ ได้ดำเนินชีวิตต่อไป การพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติของมนุษย์อยู่ในระดับสูง เพราะฉะนั้น มนุษย์ต้องให้ความสำคัญแก่เรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติ และให้คนรุ่นใหม่ร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติเพื่อทำให้ทรัพยากรธรรมชาติได้รับการอนุรักษ์อย่างต่อเนื่องและถาวร การอยู่กับธรรมชาติอย่างกลมกลืนมีความสำคัญต่อทุกคน จะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความสุขที่ยั่งยืน เนื้อหาที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประโยชน์ต่อผู้ชมในด้านที่ทำให้รู้จักความหลากหลายของธรรมชาติ ความสำคัญของธรรมชาติ วิธีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และวิธีการอนุรักษ์ป่าชุมชน และยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ร่วมรายการ คือทำให้ผู้ร่วมรายการเกิดภาคภูมิใจในบ้านเกิดที่มีธรรมชาติสวยงามและตนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไป

3.2 วัฒนธรรม

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นหรือสร้างขึ้น มีความหลากหลายตามหมู่คณะของมนุษย์ สามารถถ่ายทอดกันได้ เนื้อหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 เป็นเนื้อหาส่วนสำคัญ ได้ทำให้เห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของประเทศไทย รายการได้นำเสนอวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทยเกี่ยวกับศิลปะ อาหาร ประเพณี และความเชื่อ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 ศิลปะ

ศิลปะ คือ การงานอันเป็นความพากเพียรของมนุษย์ ซึ่งต้องใช้ความพยายาม ด้วยมือและ ความคิด มีประเภทหลากหลาย มีทั้งจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรม จิตรกรรม นาฏศิลป์และดุริยางค์ศิลป์ ศิลปะที่นำเสนอในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ นาฏศิลป์และดุริยางค์ศิลป์ สถาปัตยกรรม และจิตรกรรม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1.1 นาฏศิลป์และดุริยางค์ศิลป์

นาฏศิลป์เป็นศิลปะการแสดงประกอบดนตรี เช่น ฟ้อน รำ ระบำ โขน แต่ละท้องถิ่นมีชื่อและมีลีลาการแสดงที่แตกต่างกัน ดุริยางค์ศิลป์เป็นศิลปะของการบรรเลงเครื่องดนตรี ซึ่งมี 4 ประเภทตามลักษณะการบรรเลง ได้แก่ ดิด สี ตี เป่า เนื้อหาที่เกี่ยวกับนาฏศิลป์และดุริยางค์ศิลป์ในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอถึงหนังตะลุง หนังประโมทัย หนังใหญ่ หุ่นละคร และเครื่องดนตรีประกอบหนังตะลุง มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตอน *นายหนังรุ่งจิต ติวน้อย* นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับหนังตะลุง ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงของภาคใต้ ติวเป็นเด็กที่ชอบการแสดงหนังตะลุง โดยได้เรียนรู้จากผู้ใหญ่ในชุมชนมาหลายปี รู้จักรูปหนังตะลุงเป็นอย่างดี ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : ต่อไปผมจะแนะนำเรื่องรูปครับ อันนี้เป็นรูปพระฤๅษีครับ ถ้าเป็นนายหนังเก่า ๆ จะมีการปักเรียกว่า ร่ายมนต์ฤๅษีเพื่อปัดรังควานเสนียดจัญไร ป้องกันสิ่งชั่วร้ายมาสู่ตัวนายหนังได้ครับ

พิธีกร : หนังตะลุงแต่ละเรื่องมีตัวหนังหลายตัวนะคะ กลุ่มตัวพระ เจ้าเมือง นางเมืองใช้สำหรับตัวละครพระเอกนางเอก อีกกลุ่มหนึ่งคือตัวตลก จะมีบุคลิกลักษณะที่ชัดเจน เพราะส่วนใหญ่จะนำแบบมาจากบุคคลที่มีชีวิตอยู่จริง ๆ ค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 16 นายหนังรุ่งจิต ติวน้อย ออกอากาศ 21 เม.ย. 61)

ภาพที่ 10 รูปหนังตะลุงกลุ่มตัวตลก

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 16 นายหนังรุ่งจิต ติวน้อย ออกอากาศ 21 เม.ย. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า หนังตะลุงเป็นการแสดงประจำท้องถิ่นของภาคใต้ เนื้อหาในการแสดงมักจะเกี่ยวข้องกับเรื่องเล่าต่าง ๆ ของภาคใต้ และเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง แต่ละเรื่องมีตัวหนังหลาย ๆ ตัว และจะมีตัวตลก สามารถให้ความบันเทิงพร้อมความรู้แก่ผู้ชม หนังตะลุงเป็นการรวบรวมภูมิปัญญาด้านศิลปะและความบันเทิงของคนภาคใต้ เป็นศิลปะการแสดงที่สวยงามและมีคุณค่าหลาย ๆ ด้าน เช่น ให้นักหลานเรียนรู้สืบทอดเรื่องราววิถีชีวิตและวัฒนธรรมพื้นบ้านจากบรรพบุรุษ ให้รู้ถึงความเชื่อด้านสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นต้น

นอกจากนี้ ในตอน นายหนังรุ่งจิต ติวน้อย ยังได้นำเสนอเครื่องดนตรีประกอบการแสดงหนังตะลุงด้วย ทำให้การแสดงมีชีวิตชีวามากขึ้น ดึงดูดผู้ชมให้สนใจขึ้น ดังตัวอย่าง

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : อันนี้เรียกว่าทับครับ อันนี้ฉิ่งครับ ต่อไปคือโหม่งครับ อันนี้เสียงต่ำ อันนี้เสียงสูง ต่อไปกลองใหญ่ กลองเล็ก เสียงจะแตกต่างกัน อันนี้เสียงจะใหญ่ อันนี้เรียกว่ากลองเล็ก เสียงมันจะเล็ก ๆ สิ่งสำคัญที่ต้องใช้ในหนังตะลุง อันนี้เครื่องดนตรีมีแค่สี่ชิ้น แต่ว่ามีอีกอย่างหนึ่งที่ขาดไป ก็คือปี่ครับ เพราะว่าปี่ต้องใช้แรงมาก ส่วนมากเด็กที่มาหัดยังมีแรงไม่มากพอที่จะเป่าปี่

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 16 นายหนังรุ่งจิต ติวน้อย ออกอากาศ 21 เม.ย. 61)

ภาพที่ 11 เครื่องดนตรีประกอบหนังตะลุง

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 16 นายหนังรุ่งจิ๋ว ดิวน้อย ออกอากาศ 21 เม.ย. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า เครื่องดนตรีที่ประกอบหนังตะลุงเป็นประจำมีอยู่ 5 อย่าง ได้แก่ ทับ ฉิ่ง โหม่ง กลอง และปี่ เครื่องดนตรีแต่ละอย่างได้มีบทบาทสำคัญในการแสดงหนังตะลุง ถ้าขาดเสียงดนตรีในการแสดง จะทำให้การแสดงสูญเสียเสน่ห์ เพราะเครื่องดนตรีต่าง ๆ ทำให้เกิดเสียงสูง ต่ำ ซึ่งสร้างความตื่นเต้นแก่ผู้ชม การแสดงจะน่าดูและมีรสมากขึ้น การที่让孩子们เรียนรู้เรื่องดนตรีพื้นบ้าน จะเป็นประโยชน์ต่อการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น

ตอน *เด็กสร้างสื่อ* นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเด็ก ๆ และผู้สอนการแสดงหนังประโมทัยจากบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มาแสดงหนังประโมทัย ซึ่งเป็นงานแสดงศิลปะของภาคอีสานที่กรุงเทพมหานครเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมหนังประโมทัยและฝึกฝนทักษะของเด็ก ดังความว่า

พิธีกร : ยาวชนบ้านดงบัง จังหวัดมหาสารคาม นำหนังประโมทัยหรือหนังตะลุงอีสานคณะเพชรอีสานเข้ามาเมืองกรุง ฝึกซ้อมและฝึกสอนโดยคุณครูและศิลปินท้องถิ่น จนมาถึงวันนี้ เป็นที่ภาคภูมิใจออกงานเผยแพร่ในที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ

[...]

พิธีกร : หนังประโมทัยเรื่องสังข์ศิลป์ชัย ได้ถอดความมาจากเสียงอีสานที่บ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม นำเรื่องราวจากรรณกรรมพื้นบ้านอีสานมาทำให้ตัวหนังโลดแล่นบอกเรื่องราวและเด็ก ๆ เป็นคนถ่ายทอดค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 39 เด็กสร้างสื่อ ออกอากาศ 29 ก.ย. 61)

ภาพที่ 12 เด็กบ้านดงบังฝึกแสดงหนังประโมทัยที่กรุงเทพฯ

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 39 เด็กสร้างสื่อ ออกอากาศ 29 ก.ย. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า หนังประโมทัยหรือหนังตะลุงอีสาน เป็นศิลปะความบันเทิงอย่างหนึ่งของชาวอีสาน คนในท้องถิ่นให้ความสำคัญและช่วยกันอนุรักษ์ เรื่องราวในการแสดงหนังมักมาจากวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน ภาษาในการแสดงก็เป็นภาษาอีสาน การแสดงหนังประโมทัยเป็นวัฒนธรรมที่ดงามส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย เด็ก ๆ อีสานเป็นคนสืบทอดหนังประโมทัย และมีภาคภูมิใจที่ได้ให้คนกรุงเทพฯ รู้จักหนังประโมทัยมากขึ้น ขณะเดียวกัน ยังทำให้เด็กได้กำลังใจที่จะเรียนรู้และเผยแพร่วัฒนธรรมในวันข้างหน้า

ตอน *หนังใหญ่วัดখনอน 2018* นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการแสดงหนังใหญ่เป็นการแสดงท้องถิ่นของวัดখনอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เพื่อสืบทอดการแสดงหนังใหญ่เด็ก ๆ ในชุมชนจึงเรียนรู้การแสดงกับผู้เชี่ยวชาญการแสดงหนังใหญ่ และฝึกฝนตนเองโดยมีการจัดแสดงหนังใหญ่ที่วัดখনอนทุกวันเสาร์ อาทิตย์ ดังตัวอย่าง

พิธีกร : เสียงดนตรีและการแสดงหนังใหญ่ที่มีท่วงท่าเต็มไปด้วยพลังแบบนี้ จะแสดงทุกเช้าวันเสาร์ อาทิตย์ที่วัดখনอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ...

พิธีกร : เสน่ห์ของหนังใหญ่นอกจากตัวหนังที่ใหญ่มากและลีลาท่าทางตอนเชิดแล้ว เสียงพากย์ก็เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ดึงดูดผู้คนที่สนใจและหลงใหล

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 31 *หนังใหญ่วัดখনอน 2018* ออกอากาศ 4 ส.ค. 61)

ภาพที่ 13 การแสดงหนังใหญ่ที่วัดขนอน

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 31 หนังใหญ่วัดขนอน 2018 ออกอากาศ 4 ส.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การแสดงหนังใหญ่เป็นการแสดงที่น่าหลงใหลของจังหวัดเพชรบุรี มีลักษณะพิเศษ คือ ตัวหนังใหญ่มาก และนักแสดงก้าวตามจังหวะของเสียงดนตรีประกอบ ซึ่งนักแสดงส่วนใหญ่เป็นเด็กที่ประสงค์จะเรียนรู้และสืบทอดการแสดงหนังใหญ่ เด็กแสดงหนังใหญ่ในวันเสาร์อาทิตย์ นอกจากจะพัฒนาความสามารถด้านศิลปะของเด็ก ยังทำให้เด็กมีความภาคภูมิใจต่อวัฒนธรรมของตนเอง และเป็นประโยชน์ต่อการเผยแพร่วัฒนธรรมการแสดงหนังใหญ่

ตอน หมอลำหุ่น ลินไซน้อย 100 ปี นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเด็ก ๆ โรงเรียนบ้าน สาระถิ อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่นได้พัฒนาการแสดงหุ่นละครเรื่องลินไซและแสดงที่งานของโรงเรียนเนื่องจากเรื่องลินไซเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมอีสาน ดังตัวอย่าง

พิธีกร : จากภาพฝาผนัง ซึ่งเป็นต้นแบบ เด็ก ๆ พัฒนามาเป็นหุ่นละครกระต๊อบข้าว จะดูละครให้สนุกต้องรู้จักตัวละครก่อนคะ ตัวละครเอกสีโท ตัวเป็นสิงห์หัวเป็นช้าง ลินไซหรือว่าลินชัยพระเอกของเรื่อง สังข์ทองพี่น้องฝาแฝดของลินชัย มีครึ่งล่างเป็นหอยสังข์คะ และตัวตันเรื่องก็คือนางสุมนชาและยักษ์กุมภภัณฑ์คะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 28 หมอลำหุ่น ลินไซน้อย 100 ปี ออกอากาศ 14 ก.ค. 61)

ภาพที่ 14 น้องตุ้ตะกับเพื่อน ๆ กำลังโชว์ตัวหุ่นละครกระต๊อบข้าว

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 28 หมอลำหุ่น สิ้นไชน้อย 100 ปี ออกอากาศ 14 ก.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า หุ่นละครกระต๊อบข้าวเป็นการแสดงที่พัฒนาจากนิทานพื้นบ้านอีสานเรื่องสินไซ เป็นนิทานพื้นบ้านอีสาน การดัดแปลงนิทานให้เป็นหุ่นละครโดยเลือกวัสดุพื้นบ้านที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมการบริโภคข้าวของคนอีสาน จะดึงดูดเด็กให้เกิดความสนใจใคร่รู้วัฒนธรรมอีสานและเรียนรู้การแสดงหุ่นละครเรื่องสินไซ เป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมอีสาน ทำให้วัฒนธรรมพื้นบ้านได้มีโอกาสพัฒนาและเผยแพร่มากขึ้น

3.2.1.2 สถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรมเป็นผลงานศิลปะที่เป็นสิ่งก่อสร้างมาจากการออกแบบของมนุษย์ สถาปัตยกรรมยังเป็นสื่อความคิด และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมด้วย เนื้อหาที่เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 มีทั้งที่อยู่อาศัยของคนท้องถิ่นและศาสนสถาน มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตอน พาเที่ยวชุมชนริมน้ำ จ.สุพรรณบุรี นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมบ้านทรงไทยริมแม่น้ำท่าจีน ซึ่งมีคุุเทศก์น้อยของบ้านแหลม จังหวัดสุพรรณบุรีพาชมดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : นี่แหละครับ บ้านแหลม เพราะมันเป็นจุดของบ้านแหลมครับ ถ้าล่องเรือแม่น้ำสุพรรณนะครับ ก็จะได้เห็นบ้านแหลมทุกครึ่งนะครับ บ้านแบบนี้เขาเรียกว่าบ้านทรงไทยนะครับ เป็นบ้านไม้สมัยโบราณครับนี่แหละครับ เป็นที่มาของคำขวัญบ้านเรา

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 20 พาเที่ยวชุมชนริมน้ำ จ.สุพรรณบุรี ออกอากาศ 19 พ.ค. 61)

ภาพที่ 15 บ้านแหลมสุพรรณบุรี

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 20 พาเที่ยวชุมชนริมน้ำ จ.สุพรรณบุรี ออกอากาศ 19 พ.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า บ้านแหลมเป็นบ้านทรงไทยชนิดหนึ่ง เป็นบ้านไม้สมัยโบราณอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน คนที่มาเที่ยวชุมชนบ้านแหลมสามารถสัมผัสบ้านทรงไทยที่มีลักษณะพิเศษ ซึ่งบ้านแหลมเป็นสถาปัตยกรรมที่สวยงามและแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาด้านการสร้างบ้านของคนในจังหวัดสุพรรณบุรีที่สร้างบ้านตามสภาพอากาศท้องถิ่น

ตอน *วันนี้ ที่วัดอรุณฯ* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับพระปรางค์วัดอรุณฯ ซึ่งครอบครัว เทียนหอมมาเที่ยวที่วัดอรุณฯ ในเวลาว่างเพื่อให้เทียนหอมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของประเทศไทย พระได้บอกเล่าเรื่องราวของพระปรางค์ที่วัดอรุณฯ ให้เรียนรู้ ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ (วิทยากร) : พระปรางค์องค์นี้ก็สร้างตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 2 นะครับ ที่แรกว่าจะสร้างเป็นพระมหาธาตุสำหรับพระนคร เดิมสูงแค่ 16 เมตร ปัจจุบันนี้สูงมากครับ สูงประมาณ 76 เมตร ข้างบนสุดก็เป็นยอด เป็นพระมหาพิชัยมงกุฏนะครับ ธรรมดาจะเป็นยอดนภศูล รัชกาลที่ 3 พระองค์ก็เอามงกุฏมาไว้บนพระปรางค์...

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 43 วันนี้ ที่วัดอรุณฯ ออกอากาศ 27 ต.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า พระปรางค์วัดอรุณฯ เป็นโบราณสถานและศาสนาสถานที่มีความสำคัญ และมีประวัติความเป็นมายาวนาน ได้รับการบูรณะและสร้างให้ยิ่งใหญ่งดงาม จนปัจจุบันพระปรางค์วัดอรุณฯ ได้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ดึงดูดทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ให้มาเยี่ยมชม การนำเสนอสถาปัตยกรรมในรายการให้ผู้ชมได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของพระปรางค์วัดอรุณฯ ด้วย

3.2.1.3 จิตรกรรม

จิตรกรรมเป็นงานศิลปะที่แสดงออกด้วยการวาด ระบายสี และการจัดองค์ประกอบความงามอื่นเพื่อให้เกิดภาพสองมิติ เป็นงานศิลปะที่มนุษย์ใช้เป็นสื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึก ความคิด และความเชื่อ เนื้อหาที่เกี่ยวกับจิตรกรรมในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตอน หมอลำหุ่น สิ้นไช่น้อย 100 ปี นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับจิตรกรรมฝาผนังโบราณเรื่องสิ้นไชที่วัดขนอน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเรื่องสิ้นไชเป็นนิทานพื้นบ้านและเด็ก ๆ ในชุมชนได้นำจิตรกรรมฝาผนังของวัดขนอนมาพัฒนาเป็นหุ่นละคร ดังความว่า

พิธีกร : สิ้นไช ลังข์ทอง สีโห เป็นผู้มีบุญมาเกิด แต่มีลักษณะร่างกายที่พิเศษก็เลยถูกรังเกียจ และถูกขับไล่ให้ไปอยู่นอกเมืองค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 28 หมอลำหุ่น สิ้นไช่น้อย 100 ปี ออกอากาศ 14 ก.ค. 61)

ภาพที่ 16 จิตรกรรมฝาผนังโบราณเรื่องสิ้นไชที่วัดขนอน จังหวัดขอนแก่น

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 28 หมอลำหุ่น สิ้นไช่น้อย 100 ปี ออกอากาศ 14 ก.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า จิตรกรรมฝาผนังสีสันทนสวยงามที่วัดขนอนได้เป็นการบันทึกวรรณคดีเรื่องสิ้นไช ซึ่งจิตรกรรมฝาผนังได้เป็นรูปแบบการบันทึกเรื่องราวด้วยภาพ คนปัจจุบันได้รับรู้เรื่องราวในอดีตจากจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งส่วนใหญ่จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านเป็นศิลปะที่ตกทอดจากบรรพบุรุษ มีคุณค่าด้านศิลปะเป็นอย่างมาก เราควรจะรักษาไว้ให้ดีและสืบทอดให้ลูกหลานต่อไป

สรุปได้ว่า เนื้อหาที่เกี่ยวกับศิลปะในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอศิลปะไทยในหลาย ๆ ด้าน ประกอบด้วย นาฏศิลป์และดุริยางค์ศิลป์ สถาปัตยกรรม และจิตรกรรม การแสดงของแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน แต่ต่างก็มีเสน่ห์ของตน เนื้อหาเรื่องการแสดงมักจะมา

จากเรื่องราวพื้นบ้าน และได้สอดแทรกปัญญาของคนท้องถิ่น เพื่อไม่ให้วัฒนธรรมของตนเองสูญหาย ผู้ใหญ่และครูจะฝึกความสามารถด้านการแสดงของเด็กในชุมชน ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นมีความยั่งยืน

3.2.2 อาหาร

อาหารเป็นปัจจัยที่ขาดไม่ได้สำหรับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ วัฒนธรรมอาหารของแต่ละภาคมีลักษณะของตน ทำให้เห็นถึงสภาพการใช้ชีวิตของคนในแต่ละท้องถิ่น เนื้อหาที่เกี่ยวกับอาหารในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาประกอบการนำเสนอเรื่องหลักของแต่ละตอนโดยมีการนำเสนออาหารท้องถิ่น ขนมโบราณต่าง ๆ และวัตถุดิบที่ใช้ในการทำอาหารก็มาจากป่าชุมชน มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตอน หัวหลานหัวเลี้ยว เทียวให้ถึงทะเลน้อย นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับตลาดของชุมชน หัวหลานหัวเลี้ยวมีอาหารหลากหลาย และมีอยู่ร้านหนึ่งขายข้าวยาสูตรโบราณ เป็นอาหารท้องถิ่นของอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ดังตัวอย่าง

ผู้ร่วมรายการ (ชาวบ้าน) : มีข้าว มีผัก เป็นผักสมุนไพร สมุนไพรโบราณ
 ค่ะ ไม่มีผักสมัยใหม่ะคะ แล้วก็มิน้ำปลา มะพร้าวคั่ว พริก มะม่วง สูตรโบราณค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 14 หัวหลานหัวเลี้ยว เทียวให้ถึงทะเลน้อย

ออกอากาศ 7 เม.ย. 61)

ภาพที่ 17 แม่ค้ากำลังขายข้าวยาที่ตลาดหัวหลานหัวเลี้ยว ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมาลองชิม

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 14 หัวหลานหัวเลี้ยว เทียวให้ถึงทะเลน้อย ออกอากาศ 7 เม.ย. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ข้าวยาเป็นอาหารประจำถิ่นของภาคใต้ ทำด้วยข้าวสวย คลุกกับกุ้งแห้งป่น มะพร้าวคั่ว ใบกระพังโหม ถั่วฝักยาว ตะไคร้ เป็นต้น เมื่อกินราดน้ำเค็ม หรือน้ำปรุงรส บางทีก็ใส่มะนาว หรือพริกป่นในข้าวยาด้วย การกินข้าวยามีประโยชน์ต่อร่างกาย เนื่องจากเวลาทำข้าวยา ได้ใส่สมุนไพรต่าง ๆ ลงไป เป็นวัฒนธรรมอาหารส่วนหนึ่งของชาวภาคใต้

ตอน พาเที่ยวชุมชนริมน้ำ จ.สุพรรณบุรี นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับการทำขนมคั้นหลาวของชุมชนบ้านแหลม จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นขนมท้องถิ่นใช้ในงานพิธีมงคลต่าง ๆ สืบทอดในการทำขนมคั้นหลาวล้วนมาจากสี่ธรรมชาติ ได้แก่ สีส้มแครอท สีม่วงอัญชัน สีเขียวใบเตย เด็ก ๆ ในชุมชนได้เรียนรู้และช่วยกันทำขนมคั้นหลาวในเวลาว่าง ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : นีนะครับ คือขนมคั้นหลาว นี๋ผมทำครั้งแรกขนมคั้นหลาวเป็นขนมโบราณครับ คนในสมัยนี้คงไม่รู้จักขนมคั้นหลาว ถ้าเอาขนมคั้นหลาวที่สุกแล้วมาคลุกกับมะพร้าว งา น้ำตาล เกลือ คลุกให้มันเข้ากันนะครับ รสชาติอร่อยมากเลยครับ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 20 พาเที่ยวชุมชนริมน้ำ จ.สุพรรณบุรี ออกอากาศ 19 พ.ค. 61)

ภาพที่ 18 ขนมคั้นหลาว เป็นขนมไทยโบราณที่ทำจากแป้งข้าวเหนียว ต้มแล้วคลุกกับมะพร้าวคั่ว น้ำตาล งาและเกลือ

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 20 พาเที่ยวชุมชนริมน้ำ จ.สุพรรณบุรี ออกอากาศ 19 พ.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ขนมคั้นหลาว เป็นขนมไทยโบราณของจังหวัดสุพรรณบุรี ถือว่าเป็นขนมมงคลในท้องถิ่น ขนมคั้นหลาวเป็นขนมที่ได้รวมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน การย้อมสีธรรมชาติ เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมอาหารของจังหวัดสุพรรณบุรี

ตอน จิ้งหรีด โกชนา นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับการเลี้ยงจิ้งหรีดและทำอาหารจากจิ้งหรีดที่ตำบลบางกระสอบ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เด็ก ๆ ในชุมชนร่วมกันนำจิ้งหรีดมาทำอาหารหลังเลิกเรียนและได้รับความสนุกสนานและความอร่อย ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : ประโยชน์ของจิ้งหรีดก็มี ทำให้สุขภาพแข็งแรง จิ้งหรีดสี่ตัวเท่ากับนมหนึ่งแก้ว ทำให้เราสูงขึ้น จิ้งหรีดนะคะ มีโปรตีนสูงมาก ทำให้เราฉลาดได้เลยค่ะ

ผู้ร่วมรายการ 2 (เด็ก) : กลุ่มแม่บ้านของเราจะมีผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบ
จังหวัด น้ำพริกจังหวัด

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : หนูเพิ่งรู้ว่าจังหวัดทำน้ำพริกได้ด้วย แซบแซบ...

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 35 จังหวัด โภชณา ออกอากาศ 1 ก.ย. 61)

ภาพที่ 19 ข้าวเกรียบจังหวัดของตำบลบางกระสอบ

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 35 จังหวัด โภชณา ออกอากาศ 1 ก.ย. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า บางท้องถิ่นอย่างเช่นตำบลบางกระสอบ นิยมนำแมลงไป
ทำเป็นอาหารเพื่อได้โปรตีนสูง และยังได้พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ไปขาย นอกจากได้ความอร่อย
แล้ว ยังทำให้ผู้คนในชุมชนได้ประกอบอาชีพเลี้ยงจิ้งหรีดและขายผลิตภัณฑ์จิ้งหรีด สามารถพัฒนา
เศรษฐกิจชุมชนให้มีระบบโดยการจัดโรงงานและทำให้ผู้คนมีความสุข

ตอน บัว มหาสวัสดิ์ นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับบัวในคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม มีจำนวนมากและสวยงาม คนในท้องถิ่นนิยมใช้บัวมาทำอาหาร ป้าอุบลสอนเด็ก
ทำเมนูเมี่ยงคำดอกบัวหลวงริมคลองมหาสวัสดิ์ ดังตัวอย่าง

ผู้ร่วมรายการ 1 (ชาวบ้าน) : ต่อไป ดูนี้นะ เราจะหั่นมันให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ
พยายามแบ่งขนาดให้เท่า ๆ กัน แล้วแต่ที่เราหั่นหนาหั่นบางนะ...

ผู้ร่วมรายการ 2 (เด็ก) : เตรียมหั่นมะนาว หั่นหัวหอม แล้วก็หั่นขิงค่ะ
แล้วก็เตรียมถั่วลิสง กุ้งแห้ง มะพร้าว น้ำหอมคั่ว แล้วก็น้ำจิ้มค่ะ แล้วก็ดอกบัวหลวง
ค่ะ เพื่อจะเอามาทำเมี่ยงคำดอกบัวหลวงค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 13 บัว มหาสวัสดิ์ ออกอากาศ 31 มี.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า บางท้องถิ่นนิยมกินอาหารจากธรรมชาติ อย่างเช่น
เมี่ยงคำดอกบัวหลวง เป็นอาหารที่มีความสวยงามที่ทำจากดอกบัวและสมุนไพรต่าง ๆ เป็นอาหารที่

ผ่านการปรุงน้อย เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ การที่ได้ได้ร่วมกันทำอาหารเมี่ยงคำดอกบัวหลวง จะทำให้ได้มีโอกาสพัฒนาความสามารถของตัวเองและเรียนรู้ความรู้รอบตัว เกิดความรักต่อวัฒนธรรมอาหารของบ้านเกิดด้วย

สรุปได้ว่า อาหารการกินเป็นเรื่องสำคัญในชีวิตประจำวัน แต่ละชุมชนจะมีวัฒนธรรมอาหารที่แตกต่างกัน เช่น บางชุมชนนิยมนำจิ้งหรีดเป็นอาหาร บางชุมชนนิยมย้อมสีอาหาร บางชุมชนนิยมใช้วัตถุดิบอาหารจากธรรมชาติโดยตรง ซึ่งแต่ละชุมชนมีอาหารที่เป็นพิเศษของตน แต่ล้วนมีวัตถุดิบจากป่าชุมชน วัฒนธรรมอาหารของคนในแต่ละชุมชนได้สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหาร เช่น การถนอมอาหาร การทำอาหารให้มีสีสัน และการคัดเลือกวัตถุดิบจากธรรมชาติ เป็นต้น รายการ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารเพื่อให้เห็นว่า ผู้คนได้มีวัฒนธรรมอาหารหลากหลายเนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติมากมายและอุดมสมบูรณ์ ธรรมชาติทำให้คนในชุมชนได้มีของกิน มีวัฒนธรรมอาหารที่มีสีสัน

3.2.3 ประเพณี

ประเพณีเป็นสิ่งที่เชื่อถือและยึดเป็นแนวปฏิบัติสืบต่อกันมาในสังคมหนึ่ง ๆ จนเป็นแบบแผน และขนบธรรมเนียม รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอประเพณีผสมกลมกลืนกับการนำเสนอเนื้อหาอื่น ๆ เนื้อหาที่เกี่ยวกับประเพณีในรายการเป็นประเพณีเฉพาะท้องถิ่นนั้น ๆ มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตอน *ยกขันหมากปฐม* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับประเพณียกขันหมากปฐมของชุมชนคลองแดน ภาคใต้ของไทย เป็นประเพณีที่สร้างกุศล เป็นงานบุญเพื่อช่วยกันระดมเงิน ในงานมีคนแต่งตัวเหมือนเจ้าบ่าวเจ้าสาว 32 คู่ และช่วยกันสะสมเงินจากญาติพี่น้องเพื่อช่วยงานถวายวัด ดังความว่า

พิธีกร : งานยกขันหมากปฐม บางท้องถิ่นเรียกยกขันหมากพระปฐมหรือยกขันหมากพระถม งานบุญนี้เลยมีการยกขันหมาก เหมือนงานแต่งงานจริง ๆ ค่ะ...

พิธีกร : การจำลองขบวนขันหมากโบราณของคนคลองแดนนี้ มีคู่บ่าวสาวจำลองด้วยค่ะ จะเพศไหน วัยไหน ก็เป็นเจ้าบ่าวเจ้าสาวได้ทั้งนั้น เพราะเป้าหมายคือช่วยกันระดมเงินเงินสดเงินช่วยงานถวายวัด ให้คล้ายกับงานทอดผ้าป่าหรือว่างานทอดกฐินเพื่อจัดสร้างบูรณะซ่อมแซมโบสถ์วิหารหรือกำแพงวัด...

พิธีกร : ชุมชนหน่วยงานระแวกใกล้เคียงคู่บ่าวสาวมาร่วมสืบสานประเพณี 32 คู่ ยังมีคู่บ่าวสาวมากเท่าไร เงินจากการทำบุญก็จะมากขึ้นค่ะ จากเงินสดเงินขวัญถุง เงินเรียไรจากญาติพี่น้องที่มาร่วมงานบุญ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 23 ยกขันหมากปฐม ออกอากาศ 9 มิ.ย. 61)

ภาพที่ 20 เด็กที่ร่วมงานมาเป็นคู่ป่าวสาวของชุมชนคลองแดน

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 23 ยกชั้นหมากปทุม ออกอากาศ 9 มิ.ย. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ประเพณียกชั้นหมากปทุม เป็นประเพณีของภาคใต้ที่ให้คนในชุมชนร่วมกันสร้างกุศล ทำบุญร่วมกัน เงินทั้งหมดที่ได้จากงานยกชั้นหมากจะถวายให้วัดเพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ ผู้คนสามารถร่วมถวายเงิน และได้รับความเพลิดเพลินจากการร่วมงาน นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ๆ และคนในชุมชนยังได้สนิทสนมกันมากขึ้น จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งมีชีวิตชีวามากขึ้น ในงานประเพณี เด็กได้เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของประเพณีท้องถิ่น และสามารถสืบทอดวัฒนธรรมต่อไป และเป็นประโยชน์ต่อการสร้างชีวิตที่ยั่งยืนสำหรับเด็ก

ตอน ป่าดงภูดิน รวมใจ นำเสนอเรื่องคนราชสีไศล จังหวัดศรีสะเกษ มีป่าชุมชนอุดมสมบูรณ์และมีความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อดงภูดิน และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำป่า ทุกปีจะมีพิธีบวงสรวงศาลเจ้าพ่อดงภูดิน เป็นงานที่มีความสำคัญในชุมชน ดังความว่า

พิธีกร : ความเชื่อที่หลอมรวมใจคนราชสีไศลมานาน ก็คือศาลเจ้าพ่อดงภูดิน และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำป่า ทุกปีเลยคะ จะมีการบวงสรวงเรือเพราะเชื่อกันว่าบรรพชนเดินทางมาทางลำน้ำมูล เพื่อมาตั้งรกรากที่นี่ วันนี้บวงสรวงเรือ พรุ่งนี้จะบวงสรวง ศาลเจ้าพ่อดงภูดิน

[...]

พิธีกร : วันบวงสรวงศาลเจ้าพ่อดงภูดินมาถึงแล้ว ชาวบ้านจะท่อมอำเภอราชสีไศลพากันนำของเช่นไหว้บูชา สิ่งที่สำคัญและขาดไม่ได้เลยไม่เคยขาด นั่นก็คือบรรดาร่างเทียมหรือร่างทรง ผู้ประกอบพิธีจากทุกหมู่บ้านมารวมตัวกันเพื่อทำพิธีคะ (“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 50 ป่าดงภูดิน รวมใจ ออกอากาศ 15 ธ.ค. 61)

ภาพที่ 21 ชาวบ้านเต้นรำเพื่อบวงสรวงเจ้าพ่อดงภูดิน

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 50 ป่าดงภูดิน รวมใจ ออกอากาศ 15 ธ.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ประเพณีบวงสรวงศาลเจ้าพ่อดงภูดิน เป็นงานเคารพเจ้าพ่อดงภูดินสำหรับคนราชสีไศล ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปกป้องป่า ผู้คนจะทำพิธีเคารพบูชาเจ้าพ่อ ซึ่งเป็นงานใหญ่ ของคนในชุมชน การทำพิธีนอกจากได้บูชาเจ้าพ่อดงภูดิน ยังได้สร้างความผูกพันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ คนที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อดงภูดินจะไม่ทำร้ายป่า ซึ่งเป็นแหล่งอาหารของชุมชน

ตอน ลานธัมม์ นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับคัมภีร์โบราณที่ทำด้วยใบลานของวัดสูงเม่น อันเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมล้านนา ทุกปีจะมีประเพณีตากธรรมเพื่อรักษาคัมภีร์โบราณที่วัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ดังคำอธิบายของเด็กอนุรักษคัมภีร์ใบลานว่า

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่เห็นนี้นะคะ มีชื่อว่าประเพณีตากธรรม ตานข้าวใหม่ หิงไฟพระเจ้า เกิดจากการที่ครูบาศรีวิชัยญาณธรรมาภิบาลเถระ ท่านได้คิดประเพณีขึ้นมาเพื่อจะได้อนุรักษ์คัมภีร์ใบลานให้มีอายุมากที่สุดคะ แล้วก็เพื่อจะรักษาคัมภีร์ไว้ให้ถึง 5000 ปีคะ และประเพณีนี้นะคะจะจัดขึ้น 1 ปีมีแค่ครั้งเดียวคะ และจะมีที่เดียวในโลกที่วัดสูงเม่นด้วยคะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 10 ลานธัมม์ ออกอากาศ 10 มี.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ประเพณีตากธรรมเป็นประเพณีที่กระตุ้นให้ผู้คนให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมล้านนา มีคุณค่ามากสำหรับคนล้านนาในด้านการบันทึกเรื่องเล่าประวัติศาสตร์ ในกระบวนการร่วมงานประเพณี ผู้คนยังสามารถได้รับความเพลิดเพลินและพัฒนามนุษยสัมพันธ์ ทำให้คนในชุมชนสามัคคีกันและชุมชนเข้มแข็งขึ้น

สรุปได้ว่า ประเพณีที่นำเสนอในรายการ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอให้เห็นถึงความเชื่อและการดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น คนในชุมชนจะสนิทสนมกันมากขึ้น ชุมชนเข้มแข็ง

ขึ้น และเด็กรุ่นใหม่สามารถเรียนรู้และสืบทอดประเพณีของบ้านเกิดในการเป็นสมาชิกร่วมงาน การนำเสนอประเพณีท้องถิ่นในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับผู้ชม

3.2.4 ความเชื่อ

ความเชื่อ คือ การยอมรับว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริง หรือมีการดำรงอยู่จริง เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ และถือว่าเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์อย่างหนึ่ง ความเชื่อของแต่ละที่จะแตกต่างกัน เนื้อหาที่เกี่ยวกับความเชื่อในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 แม้นำเสนอไม่มากนัก แต่สามารถทำให้เห็นถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อตงภูดิน รายละเอียดดังนี้

ตอน *ป่าตงภูดิน รวมใจ* นำเสนอเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อตงภูดินของชุมชนตงภู จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเจ้าพ่อตงภูดินเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำป่าตงภู คนในชุมชนเชื่อว่าเจ้าพ่อได้ปกป้องป่าและทำให้ป่าอุดมสมบูรณ์ มีพิธีเคารพบูชาเจ้าพ่อตงภูดินทุกปี เป็นงานที่มีความสำคัญในชุมชน ดังความว่า

พิธีกร : พื้นที่ป่าเขียวขจี 4,700 กว่าไร่ นี่ คือ ป่าชุมชนตงภู อำเภอรามันศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษค่ะ ชาวบ้านพึ่งพาหารายได้จากป่านี้มาเป็นร้อยปีแล้ว ป่าตงภู ประกอบไปด้วยตงภูดินและตงภูแดง ชาวบ้านมีความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำป่า จึงมีศาลไวกุราบไหว้บูชา ความเชื่อนี้สืบทอดกันมายาวนานแล้วนะคะ คือเชื่อกันว่า ป่าตงภูเนี่ย มีเจ้าป่าเจ้าเขาเจ้าพ่อตงภูดินปกปักรักษา ทำให้ไม่มีใครกล้าละเมิด ทำร้ายค่ะ ในป่าก็เลยมีต้นไม้ใหญ่ ๆ อายุยืนและมีความอุดมสมบูรณ์

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 50 ป่าตงภูดิน รวมใจ ออกอากาศ 15 ธ.ค. 61)

ภาพที่ 22 เจ้าพ่อตงภูดิน

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 50 ป่าตงภูดิน รวมใจ ออกอากาศ 15 ธ.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผู้คนจะมีความเชื่อเฉพาะท้องถิ่น การที่มีความเชื่อเจ้าพ่อตงภูดินทำให้ผู้คนในราชสีไศลรักษาป่าชุมชน ทำให้ในป่ามีต้นไม้ใหญ่ ๆ อายุยืน ทุกปีผู้คนได้มีกิน ได้ใช้ทรัพยากรจากป่าเพราะเชื่อว่าเจ้าพ่อตงภูดินคอยปกป้องดูแลป่า และสร้างศาลเพื่อเคารพบูชาเจ้าพ่อจะให้คนรุ่นหลังรู้จักเคารพเจ้าพ่อตงภูดินและสืบทอดความเชื่อต่อไป

เนื้อหาทางด้านวัฒนธรรมที่นำเสนอในรายการทุ่งแสงตะวัน พ.ศ. 2561 ได้เสนอร่วมกับประเด็นอื่น ๆ ทำให้เห็นว่า วัฒนธรรมมีความหลากหลาย ประกอบด้วย ศิลปะ อาหาร ประเพณี ความเชื่อ รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมเพื่อให้เห็นถึงความหลากหลายและเสน่ห์ของวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมของแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างกัน และได้ให้ผู้คนในชุมชนร่วมกันใช้ชีวิตอยู่ในวัฒนธรรมเดียวกัน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ได้ร่วมกับกิจกรรมและงานต่าง ๆ ของชุมชน ทำให้วัฒนธรรมของแต่ละที่ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

3.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือความรู้ ความสามารถ ทักษะ ในการแก้ปัญหาของผู้คนที่สืบทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบัน เป็นการรวบรวมสติปัญญาของบรรพบุรุษ เป็นสิ่งที่มีเสน่ห์ มีคุณค่าและควรจะให้คนรุ่นใหม่สืบทอดต่อไป ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำเสนอผ่านรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 มีความหลากหลาย ประกอบด้วย 6 ประการ ได้แก่ การใช้สมุนไพรพื้นบ้าน การย้อมสีธรรมชาติ การจักสาน การถนอมอาหาร การทำของเล่นพื้นบ้าน และการทำคัมภีร์โบราณด้วยใบลาน รายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.1 การใช้สมุนไพรพื้นบ้าน

สมุนไพร คือ ยาจากธรรมชาติ เป็นสิ่งที่มีสรรพคุณสามารถนำมารักษาโรค ทำเป็นยาบำรุงสุขภาพ และของใช้ประจำวันต่าง ๆ เช่น สบู่อาบน้ำ สเปรย์ไล่ยุง ยาหม่อง เป็นต้น การใช้สมุนไพรพื้นบ้านในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตอน *บ้านสองแคว* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับแม่ อ้อยพาเด็กไปสวนส้มเกลี้ยงที่บ้านสองแคว ตำบลเนินบุรี อำเภอลำปาง เพื่อรู้จักส้มเกลี้ยงอย่างใกล้ชิด และหลังจากได้ชิมความอร่อยแล้ว แม่ อ้อยได้สอนเด็กบีบน้ำมันส้มเกลี้ยงเพื่อทำสบู่และสเปรย์ไล่ยุง ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : ป้าอ้อยจะเอาน้ำมันไปทำอะไรเจ้า

ผู้ร่วมรายการ 2 (ชาวบ้าน) : แม่ อ้อยจะเอาน้ำมันเนี่ย มาทำได้หลายอย่างเลย เอาไปใส่เป็นน้ำหอมของสบู่ ใส่กับครีม หรือว่าง่ายสุด เสาจะเอามาทำสเปรย์ไล่ยุงธรรมชาติ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 38 บ้านสองแคว ออกอากาศ 22 ก.ย. 61)

ภาพที่ 23 การปอกเปลือกส้มเกลี้ยงก่อนบีบน้ำมัน

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 38 บ้านสองแคว ออกอากาศ 22 ก.ย. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า คนตำบลเถินบุรีจะเอาเปลือกส้มเกลี้ยงไปใช้เป็นประโยชน์ โดยจะขูดน้ำมัน ทำเป็นน้ำหอม และทำเป็นสเปรย์ไถ่ยุง ทำให้เห็นถึงวิธีการใช้สมุนไพรของท้องถิ่น สามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์น้ำมันส้มเกลี้ยง เอาไปขายสร้างรายได้ของชุมชน ทำให้ชุมชนเจริญก้าวหน้า และการสอนวิธีการใช้สมุนไพรพื้นบ้านให้เด็ก ๆ นอกจากจะให้เด็กได้ความรู้และได้ความสนุกสนานในการร่วมกันขูดน้ำมันส้มเกลี้ยงแล้ว ยังทำให้เด็กสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและใช้เป็นประโยชน์ในวันข้างหน้า

ตอน บ้านไม้เสี้ยว จ.นครราชสีมา นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับชุมชนบ้านไม้เสี้ยว ผู้คนมองป่าชุมชนเป็นตู้เย็น จะเก็บเห็ดเก็บผักมาทำอาหารในชีวิตประจำวัน วันหนึ่ง ครูแก้วพานักเรียนเข้าป่าเก็บเปราะป่ามาทำยาหม่อง ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ (ครู) : ครูจะเอาเปราะตัวนี้ไปทำเป็นยาหม่องค่ะลูก เดี่ยวเราจะเอาเปราะอันนี้ เราจะใช้ส่วนหัวเอาไปล้าง ทำความสะอาดแล้วก็หั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วก็เอาไปทอดกับน้ำมันมะพร้าว แล้วเป็นส่วนผสมของยาหม่องของเราค่ะ

พิธีกร : เปราะป่า บางคนก็เรียกว่าว่าวนตูปหุบ พบทั่วไปในป่าเต็งรัง หากเขามีใบอ่อน ๆ ก็จะใช้แกงใช้ยำได้หมดเลยคะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 45 บ้านไม้เสี้ยว จ.นครราชสีมา ออกอากาศ 10 พ.ย. 61)

ภาพที่ 24 เปราะป่า

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 45 บ้านไม้เสี้ยว จ.นครราชสีมา ออกอากาศ 10 พ.ย. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า เปราะป่ามีสรรพคุณหลาย ๆ ด้าน สามารถนำไปทำเป็นส่วนผสมของยาหม่องและเครื่องแกงเครื่องยำ การใช้เปราะป่าเป็นประโยชน์ทำให้เห็นถึงภูมิปัญญาด้านการนำสมุนไพรเป็นยาและอาหารของคนนครราชสีมา ครูสอนวิธีการทำยาหม่องด้วยเปราะป่าให้นักเรียน ยังทำให้เห็นว่า ภูมิปัญญาที่มีคุณค่าควรจะสืบทอดให้แก่ลูกหลาน เพื่อให้ลูกหลานรู้จักการใช้สมุนไพรพื้นบ้านและใช้ให้เป็นประโยชน์ในวันข้างหน้า

ตอน *ท่องท่าระแนะ* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับบ้านท่าระแนะ ตำบลหนองคันทรอง อำเภอเมือง จังหวัดตราด มีป่าชุมชนธรรมชาติสวยงาม มีกิจกรรมหลายอย่างสามารถทำในป่า เด็กมัคคุเทศก์น้อยจะพานักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัสชีวิตท้องถิ่น ในป่าชุมชนยังมีหัวร้อยรู ซึ่งเป็นสมุนไพรที่หาได้ยากในปัจจุบัน คนท่าระแนะจะนำมาชงชาเพื่อรักษาสุขภาพ ดังคำอธิบายของผู้ร่วมรายการและพิธีกรดังนี้

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : อันนั้นเรียกว่าหัวร้อยรู สรรพคุณเยอะมาก เป็นพืชท้องถิ่นของประจำบ้านเราเลย ลักษณะก็คือ ข้างในจะมีรูเป็นร้อยรูเลย เป็นที่อาศัยของมด มดสามารถอยู่ในนั้นได้

พิธีกร : นี่ไม่ใช่กาฝากนะคะ แต่คือร้อยรูหรือกระเช้าฝีมดคะ เป็นพืชตระกูลหัว อิงอาศัยอยู่ตามต้นไม้ สมุนไพรที่คนท่าระแนะนำมาทำชา สรรพคุณหอมคะ บำรุงหัวใจ แก้ปวดเมื่อย น่าเสียดายทุกวันนี้เหลือน้อยลงทุกทีแล้วคะ ชาวบ้านก็ช่วยกันพยายามอนุรักษ์เอาไว้เพื่อให้ลูกหลานได้รู้จัก

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 46 ท่องท่าระแนะ ออกอากาศ 17 พ.ย. 61)

ภาพที่ 25 หัวร้อยรู

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 46 ท่องท่าระแนง ออกอากาศ 17 พ.ย. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวตราดนิยมนำหัวร้อยรูมาทำชาเพื่อบำรุงรักษาสุขภาพ ซึ่งหัวร้อยรูเป็นสมุนไพรที่มีสรรพคุณมากและหาได้ยากในปัจจุบัน หัวร้อยรูเป็นพืชที่คนส่วนใหญ่ไม่ค่อยรู้จัก แต่เป็นสมุนไพรที่มีคุณค่า ทำให้เห็นว่า พืชในป่าอาจจะมีคุณค่าที่พวกเราคาดไม่ถึง แต่บางท้องถิ่นได้ค้นพบคุณค่าของมันและใช้เป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของพื้นที่นั้น ๆ

สรุปได้ว่า สมุนไพรเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับคนท้องถิ่น มีสรรพคุณมากมาย ผู้คนจะนำสมุนไพรมาทำเป็นยาหม่อง เครื่องเทศ และชา การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรของแต่ละท้องถิ่นจะทำให้ผู้ชมได้รับรู้ประเภทและสรรพคุณที่มีความหลากหลายของสมุนไพรต่าง ๆ การบอกเล่าวิธีการใช้สมุนไพรที่หลากหลายสามารถพัฒนาองค์ความรู้ของผู้ชม

3.3.2 การย้อมสีด้วยสีธรรมชาติ

ในธรรมชาติมีพืชหลายชนิดสามารถนำมาย้อมสีได้ บางท้องถิ่นได้พบพืชที่มีสีธรรมชาติในป่าชุมชนและใช้ในการย้อมผ้าและย้อมอาหารเพื่อเพิ่มความสวยงามให้ชีวิต การย้อมสีด้วยสีธรรมชาติในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตอน บ้านของห้อม นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับห้อมเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดแพร่ เป็นพืชที่สามารถนำมาย้อมสี ชาวแพร่นิยมย้อมเสื้อผ้าด้วยห้อมและค้าขายเสื้อที่ย้อมสีด้วยห้อม ซึ่งห้อมถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญของจังหวัดแพร่ ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : ห้อมนี้เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดแพร่เจ้า

ก็อยากจะปลูกห้อม แล้วก็อยากจะลองมาย้อมห้อม แล้วก็มัดผ้าไปขายเจ้า

ผู้ร่วมรายการ 2 (เด็ก) : ห้อมเป็นสีธรรมชาติเจ้า มีประโยชน์เจ้า

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 12 บ้านของห้อม ออกอากาศ 24 มี.ค. 61)

ภาพที่ 26 เด็กกำลังโชว์ผลงานการย้อมผ้าของตนเอง

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 12 บ้านของห้อม ออกอากาศ 24 มี.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การย้อมสีผ้าด้วยห้อมเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดแพร่ การย้อมสีด้วยพืชจะทำให้เสื้อผ้าสวยงามขึ้นและไม่ทำร้ายธรรมชาติ นอกจากนี้ การย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติยังสามารถสร้างรายได้ให้ผู้คน ส่งเสริมให้เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้า ให้ชุมชนได้พัฒนามากขึ้น และคนในชุมชนก็สามารถใช้ชีวิตอย่างพอเพียงและมีความสุขด้วย การที่让孩子们ร่วมกิจกรรมย้อมสีด้วยห้อมยังเป็นประโยชน์ต่อการสืบทอดภูมิปัญญา

ตอน สีสันลูกตะบูน นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับบ้านท่าระแนะ ตำบลหนองคันทร่ง อำเภอมือ จังหวัดตราด มีป่าชุมชนธรรมชาติสวยงาม มีต้นไม้หลากหลายชนิด ต้นตะบูนเป็นต้นไม้ที่มีมากที่สุดและคนบ้านท่าระแนะนิยมใช้ลูกตะบูนมาย้อมสี ดังความว่า

พิธีกร : ที่นี่มีเรื่องราวการย้อมสีธรรมชาติที่น่าสนใจมากเลยนะคะ เพราะว่า
เขาย้อมจากเปลือกลูกตะบูนค่ะ วัตถุประสงค์พร้อมแล้ว เด็ก ๆ ก็พร้อมเช่นกัน...

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : เขาจะหั่นเป็นชิ้นเท่า ๆ กัน ก็คือว่าจะบางขนาดนี้
เขาก็จะเอาไปต้มประมาณ 30 นาที แล้วสีก็จะออก เราจะใช้เปลือกตะบูนนะครับ
1 ส่วนใช้น้ำ 2 ส่วน ถ้าอยากให้สีอ่อน ๆ ก็ครึ่งชั่วโมง ถ้าอยากให้สีเข้ม ๆ ก็ประมาณ
1 ชั่วโมง

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 42 สีสันลูกตะบูน ออกอากาศ 20 ต.ค. 61)

ภาพที่ 27 ลูกตะปุ่นที่หั่นเป็นชิ้น ๆ ก่อนนำไปต้ม

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 42 สีสันลูกตะปุ่น ออกอากาศ 20 ต.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า พืชบางอย่างนอกจากจะทำให้ธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้นแล้ว ยังสามารถนำไปใช้ในการย้อมสี สีที่มาจากพืชเป็นสีธรรมชาติปลอดภัย นำไปย้อมผ้าตามขั้นตอนจะทำให้เส้นผ้ามีสีสันขึ้น เรื่องการย้อมผ้าด้วยพืชเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นของจังหวัดแพร่ การนำพืชที่มีสีมาย้อมผ้า และการสังเกตของชาวบ้านยังสามารถทำให้ได้สีเข้ม อ่อนตามความต้องการโดยปรับเวลาการต้มให้มากน้อยแตกต่างกัน ผ้าที่ย้อมแล้วสามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ สร้างรายได้ให้ชุมชน และดึงดูดคนนอกมาเที่ยว เรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน นอกจากนี้ เด็ก ๆ ในชุมชนได้รู้ถึงประโยชน์ของพืชและเรียนรู้วิธีการย้อมผ้าด้วยพืช ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ในวันข้างหน้าและมีคุณค่าด้านการสร้างชีวิตที่ยั่งยืนสำหรับเด็ก

ตอน ความลับของหูช้าง นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับเด็กในตำบลดอน อำเภอบึงโขงพยุง จังหวัดนครราชสีมา รวมกันเก็บดอกอัญชัน ฟักทองและเผือกเพื่อทำขนมหูช้างที่มีสีสัน น่องมีนาได้อธิบายวิธีการทำขนมหูช้าง เมื่อนวดแป้งจะย้อมสีแป้งด้วยผักและดอกไม้ ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : ขั้นตอนที่กำลังทำอยู่นะคะ เป็นการนวดแป้ง เราจะใช้เป็นฟักทอง เผือกหรืออัญชัน ก็ได้คะเอาไปต้มหรือเอาไปนึ่งคะ แล้วก็เอาน้ำมันมากองให้ละเอียดแล้วก็ใส่น้ำแล้วก็ผสมกับแป้งข้าวเหนียวเนื้อประมาณนี้ใส่เกลือลงไปเล็กน้อยคะ

[...]

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : สมัยก่อนนะคะ ก็จะเป็นเอาเป็นแป้งผสมกับน้ำ ฟักทองเป็นกลม ๆ ประมาณนี้คะแต่สมัยนี้พวกหนูมาแต่งเพิ่มสีสารเป็น 2 สีแบบนี้ หรือว่าจะเขียนแบบนี้ก็ได้คะ ถ้าคิดสร้างสรรค์มาก ก็ 4 5 สีรวมกัน อย่างนี้คะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 29 ความลับของหูช้าง ออกอากาศ 21 ก.ค. 61)

ภาพที่ 28 มีนากำลังแสดงขนมหุซังที่ตัวเองทำ

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 29 ความลับของหุซัง ออกอากาศ 21 ก.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การยอมแบ่งด้วยสิทธรมชาติ จะทำให้ขนมหุซังมีสีส่นและน่ากินมากขึ้น เป็นภูมิปัญญาของคนจังหวัดนครราชสีมา เด็กร่วมกันทำขนมกับพี่ ๆ และผู้ใหญ่ในชุมชนทำให้เด็กได้มีโอกาสสัมผัสและสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้สีจากธรรมชาติมาผสมอาหาร เมื่อได้เรียนรู้ลงมือทำ ได้ประสบการณ์แล้ว มันจะกลายเป็นทักษะที่ล้ำค่า ต่อไปสามารถเอาไปใช้ในงานต่าง ๆ ช่วยผู้ใหญ่ หรือเผยแพร่และพัฒนาวัฒนธรรมของชุมชนต่อไป

สรุปได้ว่า ผู้คนในท้องถิ่นจะยอมเสียผ้าและอาหารโดยใช้สิทธรมชาติจากพืชต่าง ๆ การยอมสิทธรมชาติด้วยพืชนอกจากจะทำให้เสื้อผ้าและอาหารมีสีส่นขึ้น ทำให้คนในชุมชนได้โอกาสค้าขายเสื้อผ้าที่ยอมสิทธรมชาติ สร้างรายได้ให้กับชุมชน ยังเป็นเป็นวิธีการยอมสิทธรมชาติที่ไม่เกิดมลพิษและเป็นมิตรกับธรรมชาติอีกด้วย

3.3.3 การจักสาน

การจักสานเป็นการนำวัสดุขนาดเล็กและยาว มาขัด หรือสานกันจนเป็นชิ้นงาน คนในท้องถิ่นจะนำพืชในท้องถิ่นมาจักสานเป็นของใช้ประจำวัน เช่น ถังขยะ หมวก กระเป๋า เป็นต้น เนื้อหาที่เกี่ยวกับการจักสานประกอบด้วยจักรสานด้วยผักตบชวาและกระจูด มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตอน *พาเที่ยวชุมชนริมน้ำ จ.สุพรรณบุรี* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับเด็กมัคคุเทศก์น้อยพาเที่ยวชุมชนบ้านแหลม สัมผัสวิถีคนท้องถิ่นโดยใช้ผักปองที่อยู่ในแม่น้ำท่าจีนมาทำเป็นเครื่องจักสาน ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : ถ้ามาที่ชุมชนตำบลบ้านแหลมจะได้ล่องเรือ แล้วก็ได้เจอดันอ้อย กอไผ่ ผักบุงแล้วก็ผักปองครับ

พิธีกร : ชีวิตริมน้ำก็เลยมีพืชผักที่เติบโตริมน้ำบนน้ำหลากหลาย...
ผักตบชวา หลายคนบอกว่าเป็นสวะเป็นของเกะกะสร้างปัญหา แต่ที่นี่ใช้ผักตบชวา
เป็นประโยชน์...

พิธีกร : ผักตบชวาหรือผักปอง ตากและอบ ผสานกับภูมิปัญญาพื้นบ้าน
ด้านการจักสานกลายเป็นของสวย ๆ งาม ๆ แบบนี้ค่ะ
("ทุ่งแสงตะวัน" : ตอนที่ 20 พาเที่ยวชุมชนริมน้ำ จ.สุพรรณบุรี ออกอากาศ 19 พ.ค. 61)

ภาพที่ 29 หมวกและกระเป๋าที่จักสานด้วยผักตบชวา

ที่มา: "ทุ่งแสงตะวัน" ตอนที่ 20 พาเที่ยวชุมชนริมน้ำ จ.สุพรรณบุรี ออกอากาศ 19 พ.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ทรัพยากรธรรมชาติบางอย่างอาจจะสร้างปัญหาแก่ผู้คน
แต่ถ้าพบคุณค่าของมัน ก็สามารถนำไปทำของใช้ประจำวันได้ การที่นำผักตบชวาไปทำเครื่องจักสาน ทำเป็น
กระเป๋า หมวก หรือถังขยะ ถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดสุพรรณบุรี ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ สามารถเอา
ไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือเอาไปขาย จะสร้างรายได้แก่ครอบครัวและชุมชน ทำให้เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้า

ตอน หัวลานหัวเลี้ยว เทียวให้ถึงทะเลน้อย นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับคนใน
ชุมชนหัวลานหัวเลี้ยว อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ใช้กระจูดมาจักสาน และทำเป็นผลิตภัณฑ์
กระจูดค้าขายให้นักท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ดังความว่า

พิธีกร : เดินเที่ยวในชุมชนหัวลานหัวเลี้ยวก็จะเห็นลานตากกระจูดแบบนี้
หลายแห่ง งานหัตถกรรมกระจูดนี้มันมีหลายขั้นตอนมาก ๆ เลยนะคะจากกลม ๆ
สด ๆ ตากแล้วก็นำมาถัก ทัพด้วยแท่งซีเมนต์หนัก ๆ ให้นุ่ม แล้วก็แบนลง
("ทุ่งแสงตะวัน" : ตอนที่ 14 หัวลานหัวเลี้ยว เทียวให้ถึงทะเลน้อย ออกอากาศ 7 เม.ย. 61)

ภาพที่ 30 ของจักสานที่ทำด้วยกระจูด

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 14 หัวลานหัวเลี้ยว เทียวให้ถึงทะเลน้อย ออกอากาศ 7 เม.ย. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า คนทะเลน้อย ภาคใต้ของไทยจะนำกระจูดซึ่งเป็นพืชที่ขึ้นทั่วไปในท้องถิ่น ไปจักสานเพื่อสร้างมูลค่า ทำให้คนในชุมชนมีของใช้ประจำวัน และเอาไปขายที่ตลาดชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้ตนเองและชุมชน เป็นภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่นำพามาผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ให้ได้คุณสมบัติตามต้องการ และนำไปสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์

สรุปได้ว่า การจักสานด้วยพืชท้องถิ่นเป็นภูมิปัญญาที่สามารถช่วยแก้ปัญหาพืชที่ขึ้นอย่างรวดเร็วของชุมชน และสร้างมูลค่า คนที่มีความสามารถด้านการจักสานในท้องถิ่นยังได้มีโอกาสจักสานที่มีต้นทุนต่ำและค้าขายเพื่อสร้างรายได้ จนทำให้เศรษฐกิจชุมชนพัฒนาให้ดีขึ้น

3.3.4 การถนอมอาหาร

การถนอมอาหารเป็นวิธีที่ทำให้เก็บอาหารไว้บริโภคได้นานกว่าธรรมดา เป็นภูมิปัญญาของคนท้องถิ่น มีวิธีการหลายอย่าง เช่น ตากแห้ง ดอง แช่อิ่ม รมควัน เป็นต้น เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการถนอมอาหาร มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตอน หัวลานหัวเลี้ยว เทียวให้ถึงทะเลน้อย นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับที่ชุมชน หัวลานหัวเลี้ยว นอกจากมีการจักสานด้วยกระจูด ยังมีอาหารท้องถิ่น เช่น ปลาตุกร้า เป็นอาหารประจำถิ่นของอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ดังความว่า

พิธีกร : ของอร่อยขึ้นชื่ออีกอย่างหนึ่งต้องยกให้ปลาตุกร้าและปลาเนื้ออ่อน แดดเดียว ไม่ได้ชิม ถือว่ายังไม่ถึงค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 14 หัวลานหัวเลี้ยว เทียวให้ถึงทะเลน้อย ออกอากาศ 7 เม.ย. 61)

ภาพที่ 31 ปลาตุกร้า อาหารเฉพาะของชุมชนหัวลานหัวเลี้ยว

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 14 หัวลานหัวเลี้ยว เทียวให้ถึงทะเลน้อย ออกอากาศ 7 เม.ย. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ปลาตุกร้าเป็นอาหารเฉพาะที่อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นจังหวัดของภาคใต้ ปลาตุกร้าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในการถนอมอาหารของชาวใต้ที่นำไปตากแดดแห้ง ปลาตุกร้าสามารถนำไปทอด กินกับผักและข้าว หรือใส่ในแกง เป็นของอร่อยที่มีชื่อประจำท้องถิ่น ที่แสดงให้เห็นว่าอำเภอควนขนุนเป็นแหล่งปลาชุกชุม

3.3.5 การทำของเล่นพื้นบ้าน

ของเล่นเป็นของที่มดใจเด็ก ๆ ทุกคน นอกจากมีของเล่นที่มีอยู่ทั่ว ๆ ไปแล้ว แต่ละท้องถิ่นยังมีของเล่นพื้นบ้านด้วย ซึ่งของเล่นพื้นบ้านมักจะทำจากต้นไม้และไม้ไผ่ ทำให้เห็นถึงปัญญาท้องถิ่นในการปรับประยุกต์ไม้มาสร้างสรรค์เป็นของเล่นให้แก่ลูกหลานของคนในชุมชน เนื้อหาที่เกี่ยวกับของเล่นพื้นบ้านมีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตอน *โรงเรียน เรียนรู้* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับของเล่นในตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย มีของเล่นพื้นบ้านที่ทำจากไม้และเชือก ได้แก่ พญาสิมกาย เป็นของเล่นโบราณที่สืบทอดจากคนเฒ่าคนแก่ และคนในชุมชนได้จัดโรงเรียนเรียนรู้เพื่อให้คนภายนอกมาเรียนรู้ของเล่นพื้นบ้านของป่าแดด ดังคำอธิบายของพิธีกรและผู้ร่วมรายการดังนี้

พิธีกร : ของเล่นมดใจเด็ก ๆ ทุกวัย คุณค่าจากพ่ออู๋แม่อู๋ยกกลุ่มคนเฒ่าคนแก่ป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย มอบให้กับลูกหลานมายาวนานต่อเนื่อง

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : อันนี้จะเป็นของเล่นที่ผมชอบที่สุดในโรงเรียนแห่งนี้ นะครับ ของเล่นนี้ชื่อพญาสิมกายครับ ก็คือพญาพยนต์มาจากปัญญาความรู้ครับ แล้ว ง่ายคือตอนเช้าครับ ก็คือเล่นจนลืมเวลาเช้าครับ

พิธีกร : ลองผัดลองถูแก้ปัญหา ของเล่นพื้นบ้านผ่านกระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์ ได้เล่นได้คิดทดลองผัดและค้นพบบางอย่างด้วยตนเอง พญาลีมกาย ของเล่นพื้นบ้านและของเล่นอีกนานาชนิดทำให้เห็นว่าเรื่องเล่น ๆ ก็สร้างการเรียนรู้ ได้จริง ๆ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 11 โรงเล่น เรียนรู้ ออกอากาศ 17 มี.ค. 61)

ภาพที่ 32 น้องปูนกำลังโชว์ของเล่นพื้นบ้านพญาลีมกาย

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 11 โรงเล่น เรียนรู้ ออกอากาศ 17 มี.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ของเล่นพญาลีมกายเป็นของเล่นพื้นบ้านล้านนาที่มีประวัติ ยาวนาน เป็นของเล่นที่ทำจากไม้และเชือก ซึ่งเป็นวัตถุที่หาได้ง่าย แต่มีปัญญาความคิด ด้านการออกแบบของเล่นของบรรพบุรุษสอดแทรกอยู่ในนั้น ถึงแม้ว่ายุคสมัยเปลี่ยนไป แต่ของเล่น พื้นบ้านยังมีความสำคัญและคุณค่าของตนเอง ซึ่งพวกเราไม่ควรทอดทิ้งปัญญาที่สืบทอดมา ควรจะ พัฒนาให้มันน่าสนใจมากขึ้นและให้ผู้คนรู้จักมันพอสมควร

ตอน *ไผ่พาเพลิน* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับคนบ้านใหม่พัฒนา ตำบลป่าซาง อำเภอ แม่จัน จังหวัดเชียงราย มีของเล่นพื้นบ้านที่ทำจากไม้ไผ่ เช่น ไม้ไผ่บินได้ และชิงช้าไม้ไผ่ เด็กได้เข้าป่า เรียนรู้ไม้ไผ่กับครูในโรงเรียน และลงมือทำไม้ไผ่บินได้ ดังตัวอย่าง

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : ไม้ไผ่บินได้ก็สนุกค่ะ ถ้ามพี่ ๆ เขา พี่ ๆ ก็ตอบสนุก ด้วย ... รู้สึกดีค่ะ เพราะในโรงเรียนอื่นไม่มีทำแบบนี้ พวกหนูมี

พิธีกร : เด็ก ๆ ได้เรียนรู้หลายอย่างโดยเฉพาะวิธีการเลือกไม้ไผ่ เลือกแบบ ไหนเพื่อจะเอาไปทำของเล่นแบบไหนบ้าง เพราะว่าไผ่มีหลายคุณสมบัติ หลากหลาย พันธุ์มากนั่นเอง...

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 9 ไผ่พาเพลิน ออกอากาศ 3 มี.ค. 61)

ภาพที่ 33 ของเล่นพื้นบ้านไม้ไผ่บินได้

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 9 ไม้พาเพลิน ออกอากาศ 3 มี.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ของเล่นพื้นบ้านไม้ไผ่บินได้เป็นของเล่นที่ทำได้ง่ายสำหรับคนในตำบลป่าซาง ซึ่งใช้วัตถุดิบไม้ไผ่จากป่าชุมชน การที่ให้เด็กเข้าป่าเรียนรู้สายพันธุ์ไม้ไผ่จะทำให้เด็กรู้จักป่าชุมชน และการที่ทำของเล่นไม้ไผ่บินได้จะทำให้เด็กได้วิธีการทำของเล่นด้วยวัตถุดิบที่ใกล้ ๆ ตัว ได้เรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุปได้ว่า ของเล่นพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นมีลักษณะรูปร่างแตกต่างกัน แต่ล้วนได้ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบจากป่าชุมชน ของเล่นพื้นบ้านได้สร้างความสนุกและการเรียนรู้ให้เด็ก ๆ ในท้องถิ่น และยังเป็นการรวบรวมปัญญาด้านการออกแบบของเล่นโดยใช้วัตถุดิบธรรมชาติของบรรพบุรุษ ซึ่งเด็กรุ่นใหม่อาจจะเล่นสนุกแล้ว ยังควรจะสืบทอดต่อไป

3.3.6 การทำคัมภีร์โบราณด้วยไบลาน

การทำคัมภีร์ด้วยไบลานเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนภาคเหนือ เป็นวิธีการบันทึกเรื่องราวประวัติในสมัยก่อน ได้สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน เด็กยุคนี้ยังรักษาคัมภีร์ไบลานไว้เพื่อเรียนรู้และถ่ายทอดต่อไป เนื้อหาที่เกี่ยวกับการทำคัมภีร์โบราณด้วยไบลาน มีตัวอย่างดังนี้

ตอน ลานฮัมม์ นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับการใช้ไบลานมาทำคัมภีร์ในพื้นที่ล้านนา วัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ คนในท้องถิ่นเรียนรู้วิธีการทำคัมภีร์ด้วยไบลานและภาษาโบราณเพื่อให้ภูมิปัญญาได้สืบทอดต่อไป ดังตัวอย่าง

พิธีกร : คัมภีร์โบราณทำด้วยไบลานค่ะ บางเล่มพิเศษมาก ทาด้วยสีทอง

ผู้ร่วมรายการ : เจ้าเมืองจะต้องจ้างคนประมาณสิบกว่าคนค่ะเพื่อมาเขียนคัมภีร์ไบลาน ซึ่งใช้จำนวนเงินมาก ฉะนั้นคนธรรมดาจึงไม่สามารถทำได้ค่ะ

เพราะว่าจะมีการปิดทองแล้วก็เขียนลงในนี้เป็นผูก ๆ ค่ะ ซึ่งหนึ่งผูกจะมีใบลานอยู่ข้างในประมาณ 20 ถึง 25 แผ่นค่ะ

พิธีกร : ใบลานโบราณจะต้องต้มด้วยมะขามเปียกค่ะ ตากแห้ง ริดก่อน แล้วจึงจะนำไปใช้ ได้เห็น ได้รู้คุณค่าและร่วมใจกันรักษาค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 10 ลานธัมม์ ออกอากาศ 10 มี.ค. 61)

ภาพที่ 34 น้องศรีมกำลังแนะนำเรื่องราวของคัมภีร์ใบลาน

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 10 ลานธัมม์ ออกอากาศ 10 มี.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การนำใบลานไปทำคัมภีร์เป็นภูมิปัญญาในการบันทึกเรื่องราวเล่าประวัติศาสตร์ ในสมัยขาดเทคโนโลยี ทำให้คัมภีร์ที่มีคุณค่าได้ตกทอดแก่คนรุ่นหลัง กลายเป็นวัฒนธรรมส่วนหนึ่งของภาคเหนือ การที่ได้มาร่วมกันทำใบลานโบราณจะช่วยให้เด็กเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของล้านนา

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 เนื้อหาที่เกี่ยวกับการนำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความหลากหลาย ประกอบด้วย การใช้สมุนไพรพื้นบ้าน การจักสาน การถนอมอาหาร ของเล่นพื้นบ้าน และการทำคัมภีร์โบราณด้วยใบลาน ทำให้เห็นถึงการใช้ชีวิตและภูมิปัญญาของคนไทยในแต่ละภาค การนำเสนอเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นจะทำให้ผู้ชมรู้จักวิถีคนไทยมากขึ้น และให้คนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจอยากสืบทอดภูมิปัญญาต่อไป

3.4 การใช้เวลาว่างของเยาวชน

รายการ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้เวลาว่างของผู้ร่วมรายการที่เป็นเยาวชน ส่วนใหญ่ได้ใช้เวลาว่างมาเรียนรู้ พัฒนาทักษะของตนเองและร่วมกิจกรรมที่เกิดประโยชน์และฝึกฝนตนเอง รายละเอียดดังนี้

3.4.1 พัฒนาความรู้

ในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ผู้ร่วมรายการเด็กหลาย ๆ คนนิยมเรียนรู้สิ่งของรอบตัวนอกห้องเรียน และเข้าใกล้ชีวิตกับธรรมชาติเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และได้ประสบการณ์ มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตอน *ซัมเมอร์@ผาปัง* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับเด็ก ๆ ชาวอเมริกันได้ร่วมโครงการแลกเปลี่ยน มาเรียนรู้วัฒนธรรมไทยและสัมผัสวิถีชีวิตไทย รวมทั้งการเรียนเดินรำ ทอผ้าและทำอาหารท้องถิ่นที่โรงเรียนผาปังวิทยา ตำบลผาปัง อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : ตอนนี้มีพี่ชาวอเมริกันมาอยู่กับเราได้ 1 เดือนกว่าแล้วนะ เขามาช่วยสอนภาษาอังกฤษให้พวกเราค่ะ แล้วก็เล่นดนตรีให้เราฟัง แล้วก็ชวนเที่ยวรอบหมู่บ้านค่ะ

พิธีกร : แต่ว่าผาปังมีความพิเศษ เพราะให้ความสำคัญกับการศึกษามีชาวผาปังคนหนึ่งแต่งงานไปใช้ชีวิตอยู่ที่อเมริกา ลองจัดนักเรียนชั้นมัธยมปลายชาวอเมริกัน มาเรียนรู้ชีวิตชาวบ้าน ทำกันอย่างต่อเนื่องกันมาเป็นเวลากว่า 17 ปีแล้วมาอยู่ปีละ 1 เดือน ปีนี้มา 18 คนค่ะ...

พิธีกร : คนผาปังพึ่งตนเองสูง ชีวิตความเป็นอยู่ ยา อาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เป็นเพราะมีทรัพยากรรุ่มรวยพึ่งพาตนเอง เด็ก ๆ ชาวอเมริกันได้เรียนรู้ทุกวันที่ผาปัง

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 37 ซัมเมอร์@ผาปัง ออกอากาศ 15 ก.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า เด็กชาวอเมริกันได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ได้โอกาสร่วมโครงการแลกเปลี่ยนมาเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยและฝึกการสอนภาษาอังกฤษให้เด็กไทยได้รับรู้วิถีชีวิตผาปัง ประกอบด้วยวิถีการทอผ้า การทำอาหาร รำและตีกลอง ทำให้เข้าใจวัฒนธรรมไทยและได้พัฒนาความรู้และความสามารถของตนเอง

ตอน *ต้นกล้าสีชมพู จ.ชัยภูมิ* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับนักเรียนจากโรงเรียนบ้านหนองใหญ่ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ เรียนรู้วิธีการขยายสายพันธุ์ดอกกระเจียวกับครู และช่วยกันปลูกดอกกระเจียว ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ 1 (ครู) : นักเรียนดูว่ามีกี่หน่อเนี่ย...สอง...เราแยกได้ไหม...ได้เพราะว่าแต่ละหน่อจะมีราก...

พิธีกร : สายฟ้า ออโต้ ออฟ รวมทั้งเพื่อน ๆ ชั้นป. 5 ช่วยกันแยกต้นอ่อนเตรียมจะนำไปปลูกค่ะ

ผู้ร่วมรายการ 2 (เด็ก) : หลังจากเราปลูกเสร็จแล้ว เราก็จะดูแล คือ รดน้ำและใส่ปุ๋ย

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 30 ต้นกล้าสี่ชมพู จ.ชัยภูมิ ออกอากาศ 28 ก.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า นักเรียนได้ใช้เวลาในห้องเรียนเรียนรู้การขยายสายพันธุ์ดอกกระเจียว นอกจากจะได้ความรู้เกี่ยวกับการขยายสายพันธุ์และปลูกดอกกระเจียวยังทำให้เด็กเกิดความรักต่อธรรมชาติ มีความภาคภูมิใจต่อผลงานของตนเอง การเรียนรู้เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการเติบโตและการดำเนินชีวิตของเด็กเป็นอย่างมาก สามารถช่วยเด็กแก้ปัญหาในวันข้างหน้าได้

ตอน ปุด..จากป่า นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับเด็ก ๆ บ้านถ้ำผึ้ง ตำบลต้นยวน อำเภอพนมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ใช้เวลาว่างเข้าป่าและเรียนรู้เรื่องต้นไม้กับลุงพัน และยังเก็บผักเห็ดมาทำแกงส้ม แกงคั่วและกินกับน้ำพริก ดังความว่า

พิธีกร : เข้าป่ากับลุงบุญทัน ลุงบุญทันนี่นะคะ รู้จักป่าแทบทุกตารางนิ้ว เป็นกลุ่มผู้บุกเบิกการอนุรักษ์ป่านี้ค่ะ

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : ลุงทัน ต้นนี้อายุกี่ปี

ผู้ร่วมรายการ 2 (ชาวบ้าน) : ต้นนี้ ลุงว่าไม่ต่ำกว่า 25-30 ปี ดูลิ่วมันจะใหญ่ขนาดนี้ อยากจะรู้ไหม ลำน้ำกว้าง ๆ ตรงนี้ว่ามาจากไหน ไปไหน เคยขึ้นไปหรือยังป่าต้นน้ำตรงนี้ ธันวาเคยขึ้นไปหรือยัง ถ้ายังไม่เคย เดี่ยวลุงเล่าให้ฟังนะ คนรุ่นก่อน รุ่นตาบุรณ์ รุ่นลุงทัน ก็นับไว้ว่าอย่าให้ชาวบ้านบุกรุก เพราะถ้าเขาถางป่าทำสวนยาง สวนปาล์ม น้ำก็จะแห้ง

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 26 ปุด..จากป่า ออกอากาศ 30 มิ.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า นอกเวลาเรียน เด็กใช้เวลาว่างค้นหาความรู้รอบ ๆ ตัว เข้าป่ากับผู้ใหญ่ในชุมชน เรียนรู้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและเรื่องราวในป่าชุมชน ได้รับความสำคัญในด้านการอนุรักษ์ป่าชุมชน นอกจากได้ค้นพบและรู้จักต้นไม้ที่หลากหลาย ยังได้สร้างความผูกพันกับธรรมชาติและป่าชุมชน เกิดความรักต่อธรรมชาติ

สรุปได้ว่า ผู้ร่วมรายการที่เป็นเยาวชนในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้ใช้เวลาว่างมาพัฒนาความรู้ของตนเอง ส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้ในห้องเรียน เด็ก ๆ ได้ร่วมกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรม ทำให้เกิดความรักต่อธรรมชาติและวัฒนธรรมใจวัฒนธรรมของท้องถิ่นตนและคนอื่น

3.4.2 พัฒนาทักษะการใช้มือ

ทักษะการใช้มือเกิดจากการสร้างผลงานสิ่งประดิษฐ์ด้วยมือ ในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 เด็ก ๆ ทำงานฝีมือเป็นเครื่องแต่งบ้าน หุ่นมือ และรูปสี่ด้วยตนเอง มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตอน *สนสองใบ ไม้สูงในที่ต่ำ* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับเด็ก ๆ ในชุมชนบ้านห้วยหินเพลิง ได้ใช้เวลาว่างเข้าป่าชุมชนกับผู้ใหญ่เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับต้นสนสองใบ ซึ่งเป็นต้นไม้ที่หายากในภาคกลาง เด็ก ๆ ยังได้เก็บเปลือกสน ลูกสน ใบไม้ต่าง ๆ มาทำภาพประดิษฐ์พร้อมกันหลังจากเรียนรู้ต้นสนสองใบ ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : อันนี้เป็นภาพประดิษฐ์ค่ะ ทำเป็นแบบชุมชนของเรา อันนี้เป็นป่ายาง อันนี้เป็นป่าสน วัด แล้วก็หมู่บ้านค่ะ อันนี้เป็นลูกสน อันนี้เป็นเปลือกสน อันนี้เป็นหินที่ได้มาจากป่าสนค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 18 สนสองใบ ไม้สูงในที่ต่ำ ออกอากาศ 5 พ.ค. 61)

ภาพที่ 35 งานประดิษฐ์จากเปลือกสน ลูกสน ฝีมือเด็ก ๆ

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 18 สนสองใบ ไม้สูงในที่ต่ำ ออกอากาศ 5 พ.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การที่ทำภาพประดิษฐ์ในเวลาว่างเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ทำให้เด็กได้ฝึกทักษะการใช้มือของตนเองและการคิดสร้างสรรค์ การที่ใช้วัสดุดิบจากป่าชุมชน ยังเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นประโยชน์ เด็กออกแบบภาพประดิษฐ์ให้เหมือนชุมชนของตนเองและช่วยกันทำ ยังทำให้เด็กรักบ้านเกิดของตนเองมากขึ้นและสนิทสนมกับเพื่อน ๆ มากขึ้น

ตอน *สวนครูอุ้งน ทองหล่อ ซอย 3* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับเทียนหอมได้ไปดูละครหุ่นมือ และทำตุ๊กตาหุ่นมือกับแม่ในวันหยุดที่สวนครูอุ้งน ทองหล่อ ซอย 3 ที่กรุงเทพมหานคร ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : วันนี้แม่หนูพามาทำตุ๊กตาหุ่นมือ แล้วก็พาเพื่อนมาด้วย ชื่อก้อง แม่เขาชื่อแม่อ้อ เดี่ยวจะไปเย็บตุ๊กตา ไปดูกันค่ะ...

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : หนูได้เย็บตาของกระต่ายค่ะ แม่ผูกปมให้ หนูว่ามันยากตอนผูกปม แต่ว่าตอนที่เวลาหนูเย็บ มันง่าย หนูไม่เคยทำหุ่นมือ แล้วครั้งนี้ครั้งแรกที่หนูได้ทำ มันน่ารักดี

พิธีกร : จุดเด่นของหุ่นมือสวนครูอุ้งน คือ สร้างสรรค์จากเศษผ้า วัสดุอุปกรณ์เหลือใช้ ชีวิตใหม่ด้วยจินตนาการโลดแล่น เป็นนักแสดงตัวเอกในนิทาน

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 21 สวนครูอุ้งน ทองหล่อ ซอย 3 ออกอากาศ 26 พ.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผู้ร่วมรายการได้ทำหุ่นมือในเวลาว่าง การเย็บหุ่นมือทำให้เด็กพัฒนาทักษะการใช้มือ และฝึกความอดทนความพยายาม ทำให้ชีวิตนอกห้องเรียนมีความเพลิดเพลิน เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในอนาคต การทำหุ่นมือด้วยเศษผ้ายังทำให้เด็กรู้จักประหยัด และนำวัสดุเหลือใช้มาทำผลงานสร้างสรรค์

ตอน พาเที่ยวชุมชนริมน้ำ จ.สุพรรณบุรี นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับเด็ก ๆ ในชุมชนตำบลบ้านแหลมได้ทำกิจกรรมหลายอย่างในเวลาว่าง รวมทั้งถ่องเรือชมความงามของชุมชน ทำขนมคันหลาว และทำรูปสีต่าง ๆ เพื่อให้วัดพระที่บ้านรูปหอมพรหมเศรษฐกิจของชุมชนบ้านแหลมตั้งความว่า

พิธีกร : รูปสีประจำวันเกิดมีครบ 7 วัน 7 สี

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : วันอาทิตย์สีแดง วันจันทร์สีเหลือง วันอังคารสีชมพู วันพุธสีเขียว วันพฤหัสบดีสีส้ม วันศุกร์สีฟ้า วันเสาร์สีม่วง

พิธีกร : ทั้งหมดเป็นสีธรรมชาติและวัสดุที่ปลอดภัย เด็ก ๆ บั่นและทำเองได้ค่ะ
(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 20 พาเที่ยวชุมชนริมน้ำ จ.สุพรรณบุรี ออกอากาศ 19 พ.ค. 61)

ภาพที่ 36 เด็ก ๆ ร่วมกันทำรูปสีที่บ้านรูปหอมพรหมเศรษฐกิจ

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 20 พาเที่ยวชุมชนริมน้ำ จ.สุพรรณบุรี ออกอากาศ 19 พ.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า เด็กร่วมกันทำกิจกรรมทำรูปสีในเวลาว่าง นอกจากให้เด็กเกิดความสนุกสนานในการทำ สร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อน ยังได้พัฒนาความสามารถ การใช้มือของเด็ก การให้เด็กฝึกฝนทำรูปสี จะพัฒนาความอดทน ความพยายามของเด็ก เด็กจะมีภาคภูมิใจ เมื่อเห็นฝีมือของตนเอง ซึ่งการทำรูปสีเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่า

สรุปได้ว่า เด็ก ๆ ได้ใช้เวลาว่างมาพัฒนาทักษะการใช้มือโดยร่วมกิจกรรมต่าง ๆ นอกห้องเรียน ได้ช่วยกันสร้างเครื่องประดิษฐ์สวยงามที่เป็นภาพของชุมชนด้วยวัสดุดิบจากธรรมชาติ ได้ฝึกความพยายามความอดทนโดยการเย็บหุ่นมือและทำรูปสีด้วยตัวเอง การนำเสนอเรื่องดังกล่าว ทำให้เห็นการจัดเวลาว่างที่ดีของผู้ร่วมรายการ เป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้อื่น

3.4.3 เป็นมัคคุเทศก์น้อยของชุมชน

ในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 เด็ก ๆ มีกิจกรรมอีกอย่างหนึ่งในเวลาว่าง ได้แก่ การเป็นมัคคุเทศก์น้อยของชุมชน นอกจากได้รู้จักชุมชนของตนเองได้มากขึ้น ยังได้สร้างความผูกพันกับชุมชน และสร้างภาคภูมิใจในบ้านเกิดของตนเอง มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตอน *ท่องทุ่งระแนะ* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับเรื่องของเด็ก ๆ มัคคุเทศก์น้อยได้พานักท่องเที่ยวมาทำกิจกรรมในป่าชุมชน ทั้งถ่ายรูป เล่นโบว์ลิ่ง และชมความงามของธรรมชาติที่บ้านท่าระแนะ ตำบลหนองคันทรอง อำเภอเมือง จังหวัดตราด ดังความว่า

พิธีกร : เด็ก ๆ กลุ่มนี้เป็นมัคคุเทศก์น้อยของชุมชน คอยดูแลและบอกเล่าในขณะเดียวกันก็ต้องเรียนรู้เรื่องราวของชุมชนอีกหลายอย่างเอาไว้แล้ว วันนี้จะไปรู้จักบ้านท่าระแนะด้วยกันค่ะ

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : ถ้ามาที่นี่มีกิจกรรมก็มีโบว์ลิ่ง ถ่ายรูป แล้วก็ดูปูดูหอย ตามรากของตะปูนก็จะมียู มีหอย

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 46 ท่องทุ่งระแนะ ออกอากาศ 17 พ.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า มัคคุเทศก์น้อยมีหน้าที่บอกเล่าเรื่องราวของชุมชนให้นักท่องเที่ยว มีบทบาทด้านเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น และส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่น ทำให้เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้า ขณะเดียวกัน การเป็นมัคคุเทศก์น้อยของชุมชน ยังทำให้เด็กรู้จักบ้านเกิดมากขึ้น และได้ฝึกความอดทนและความพยายาม เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

ตอน *เด็กจุงม้า ม้าจุงเด็ก* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับเด็ก ๆ มัคคุเทศก์น้อยที่บ้านน้ำทรัพย์ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี จุงม้าพานักท่องเที่ยวเที่ยวที่หมู่บ้านและเล่าเรื่องหมู่บ้านให้นักท่องเที่ยว และยังรับผิดชอบดูแลม้า อาบน้ำให้ม้า ดังความว่า

พิธีกร : ม้านั้นแม้จะพยศ คือดิ่งบ้าง แต่ถ้าฝึกแล้วก็เป็นม้าที่ดีได้ เด็ก ๆ บอกว่าพวกหนูก็เหมือนกัน อาจจะซุกซนไปบ้าง แต่ได้ฝึกฝนตนเอง ก็สามารถทำ

ทุกอย่างได้ดีเช่นกันค่ะ ... เด็ก ๆ ในชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ แก่งกระจานมีส่วนร่วมดูแล
ม้า เพื่อให้พนักงานท่องเที่ยวได้มาสัมผัสกับหมู่บ้านท่องเที่ยวแบบคาบอวย

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : จุดดึงดูดของบ้านเราก็คือการขี่ม้าค่ะ การขี่ม้า
ท่องเที่ยวค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 22 เด็กจูงม้า ม้าจูงเด็ก ออกอากาศ 2 มิ.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า เด็กมีคฤเทศก์น้อยได้ฝึกฝนความสามารถ ความอดทน
ของตนเองในการเลี้ยงดูม้าและจูงม้าให้นักท่องเที่ยวเที่ยวในชุมชน การใช้ชีวิตแบบคาบอวยยังทำให้
เด็กได้ความสุข เข้าใกล้ชิดกับธรรมชาติ เกิดความรักธรรมชาติ และยังสามารถสร้างรายได้เพื่อจ่าย
ค่าเรียนค่าเทอม ทำให้ชีวิตวัยเด็กสมบูรณ์มากขึ้น

ตอน ไกด์เด็ก บางลำพู “เกสรลำพู” นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับเด็ก ๆ ในย่านบางลำพู
เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของบางลำพู ทั้งประวัติศาสตร์ ดนตรี วัฒนธรรมอาหาร และโบราณสถานเพื่อ
เป็นมัคคุเทศก์น้อยที่ดี ดังตัวอย่าง

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : เราเป็นกลุ่มไกด์เด็กบางลำพูในนามชมรมเกสรลำพู
ครับ รวมกลุ่มกันแนะนำชุมชนของตัวเองว่า ชุมชนของเรานั้น มีอะไรที่น่าดูบ้างครับ
มีทั้งหมดในกลุ่มประมาณ 30 กว่าคนครับ...อยากให้นักท่องเที่ยวชมชมชมชมบางลำพู
ไม่ใช่เป็นแค่สถานที่บันเทิง แต่เป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน

พิธีกร : ย่านบางลำพูวันนี้ เป็นเมืองท่องเที่ยวที่โด่งดังและเติบโตอย่าง
รวดเร็ว แต่ว่าคนในชุมชน ยังคงช่วยกันดูแลลูกหลาน อยากจะให้เด็ก ๆ เรียนรู้สิ่งดี
ในท้องถิ่นผ่านกิจกรรม ให้เด็ก ๆ มีส่วนร่วม พร้อมเผยแพร่ให้บุคคลภายนอกได้
มองเห็นในแง่มุมใหม่ ๆ นี้เลยค่ะ ไกด์เด็กบางลำพู

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 33 ไกด์เด็ก บางลำพู “เกสรลำพู” ออกอากาศ 18 ส.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชุมชนเป็นสถานที่เกิดของคนในท้องถิ่น มีความสำคัญ
พิเศษต่อผู้คน โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในวัยสร้างโลกทัศน์ จำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องราวดี ๆ ของชุมชนเพื่อ
สืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาต่อไป และให้คนนอกบ้านมองเห็นว่าในชุมชนของเรามีสิ่งดี ๆ
ที่น่าสนใจ การฝึกเด็กเป็นมัคคุเทศก์น้อยของชุมชนจะทำให้เด็กรู้ถึงเสน่ห์ของชุมชน มีภาคภูมิใจและ
รักบ้านเกิดของตัวเองมากขึ้น และกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดพัฒนาชุมชนของตนเองต่อไป

สรุปได้ว่า ผู้ร่วมรายการที่เป็นเด็กได้ดำเนินชีวิตที่มีสีสัน ส่วนใหญ่ได้ใช้เวลาว่างให้เกิด
ประโยชน์ ได้พัฒนาองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมและการอยู่กับธรรมชาติ สนใจพัฒนาความสามารถ
การใช้มือของตนเอง และได้ร่วมกิจกรรมที่สร้างความผูกพันกับชุมชน เป็นมัคคุเทศก์น้อย บอกเล่า
เรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชน

3.5 การติดตามผู้เคยออกรายการ

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้เพิ่มรายการสารคดีชุดพิเศษ ได้ติดตามผู้เคยออกรายการเกิน 10 ปีเพื่อให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่และการเปลี่ยนแปลงของผู้เคยร่วมรายการ ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 เนื้อหาที่เกี่ยวกับการติดตามผู้เคยร่วมรายการแบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ การประกอบอาชีพ ความคิดต่อการทำงาน การใช้เวลารว่าง และผลจากประสบการณ์วัยเด็ก มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.5.1 การประกอบอาชีพ

เวลาผ่านไป ผู้เคยร่วมรายการต่างก็เติบโตขึ้นและมีอาชีพของตัวเอง ซึ่งแต่ละคนได้ประกอบอาชีพตามความฝันของตนเอง ประกอบด้วยแอนิเมเตอร์ ฟู้ดสไตล์ลิสต์ พิธีกร โค้ช ครู และฟิล์มเมคเกอร์ รายละเอียดดังต่อไปนี้

3.5.1.1 แอนิเมเตอร์

แอนิเมเตอร์เป็นนักออกแบบและสร้างภาพการ์ตูนเคลื่อนไหว มีหน้าที่ทำการ์ตูนให้แก่ประชาชน กล้วยไม้ ซึ่งเคยเป็นหนึ่งในผู้ร่วมรายการ ได้เป็นแอนิเมเตอร์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอน *กล้วยไม้ ดี แอนิเมเตอร์* นำเสนอกกล้วยไม้ ซึ่งเป็นเด็กที่เคยค้นพบรอยเท้าของไดโนเสาร์ที่อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อเติบโตได้ประกอบอาชีพแอนิเมเตอร์ตามความสนใจของตนเอง ดังคำอธิบายของพิธีกรและผู้ร่วมรายการดังนี้

พิธีกร : จากบัณฑิตด้านบรรพชีวิน ศึกษาเรื่องราวชีวิตดึกดำบรรพ์ เพื่อไขปริศนาที่สงสัยและคาใจในวัยเด็ก กล้วยไม้ได้ค้นพบอีกหนึ่งความฝันที่ซุกซ่อนอยู่ในใจ คือ ก้าวสู่โลกของงานแอนิเมชัน

ผู้เคยร่วมรายการ : จริง ๆ ก็ดูมาเรื่อย ๆ ชอบมาเรื่อย ๆ ไม่รู้เราต้องเรียนอะไร ทำอะไรถึงจะมาตรงจุดนี้ เพราะว่าคิดว่าตัวเองวาดรูปไม่เก่ง ทำไม่ได้ แต่จริง ๆ แล้ว คืองานอนิเมชันมันมีทั้งวาด คือ 2D อันนี้ที่กล้วยไม้ทำคือใช้โปรแกรมทำ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 3 กล้วยไม้ ดี แอนิเมเตอร์ ออกอากาศ 20 ม.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า หลังจบการศึกษาที่มหาวิทยาลัย ผู้เคยร่วมรายการกล้วยไม้ได้เป็นแอนิเมเตอร์ตามความฝัน รับผิดชอบงานแอนิเมชันในด้านการออกแบบพฤติกรรมของตัวละครในแอนิเมชัน ให้ตัวละครมีความสมจริง และสามารถทำให้ผู้ชมเกิดความเพลิดเพลินในการรับชมแอนิเมชัน

3.5.1.2 ฟู้ดสไตล์ลิสต์

ฟู้ดสไตล์ลิสต์เป็นนักออกแบบอาหาร มีหน้าที่ตกแต่งอาหารให้สวยงามและน่ารับประทาน ทำให้ลูกค้าประทับใจและได้ประสบการณ์ที่ดีในการรับประทาน จาวได้เป็นฟู้ดสไตล์ลิสต์

ดังในตอน *คืนสุรารักเหง้า* (พ.ศ.2543) นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับจาวเป็นคนที เดิบโตในชนบท จาวเป็นคนทีใส่ใจเรื่องกรกิน และเกิดความคิดว่าอยากให้อาหารมีสีสัน จาวก็เปิด ร้านอาหารกับแฟน ขณะเดียวกันยังเป็นฟู้ดสไตล์ลิสต์ ดังคำอธิบายของพิธีกรและผู้เคยร่วมรายการดังนี้

พิธีกร : ตกแต่งจานสวยงามช่วยให้อาหารน่ารับประทานยิ่งขึ้นไปอีก
ดอกไม้กินได้ ปลูกไว้ที่บ้าน บานตามฤดูกาล บางชนิดก็บานทุกฤดูคะ

ผู้เคยร่วมรายการ : ช่วงหน้าแล้งอัญชันจะไม่ค่อยขึ้นเลย ถ้าลองปลูกเก็บไว้
ใกล้ ๆ ร้านเรา เราก็จะง่าย จะหาง่าย เราไม่ได้ใส่สารอะไรเลย แคร่น้ำ บางทีก็มี
มอดกินบ้าง เพลี้ยลงบ้าง...

ผู้เคยร่วมรายการ : ของทุกอย่างที่แต่งจาน ทานได้ทั้งหมดเลย ก็จะมีลูกค้า
บางคนทีแบบว่าทานหมดเลย เสาวรอะไรก็ทาน ดอกไม้ก็ทานหมดเลย แต่บางคน
แบบทานไม่เป็น

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 2 คืนสุรารักเหง้า (พ.ศ.2543) ออกอากาศ 13 ม.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า จาวเป็นเด็กทีเดิบโตอยู่ในสังคมชนบท ใกล้ชิด กับธรรมชาติตอนเด็ก ๆ และมีความรักต่อธรรมชาติ เมื่อโตขึ้น สนใจประกอบอาชีพฟู้ดสไตล์ลิสต์ ออกแบบอาหารให้มีความสวยงาม จึงได้นำวัตถุดิบไร้สารพิษจากธรรมชาติมาตกแต่งอาหาร ทำให้ลูกค้าได้รับประทานอาหารทีปลอดภัยและสวยงาม

3.5.1.3 พิธีกร

พิธีกร คือ ผู้ดำเนินรายการในกิจกรรมนั้น ๆ ให้เป็นไปตามกำหนด การเป็นอาชีพทีนำเสนอข่าวสาร ข้อมูลให้แก่ผู้ชม พิธีกรทีดีจะนำผู้ชมสัมผัสสถานการณ์ต่าง ๆ ทีผู้คน ควรจะให้ความสนใจในสังคม ผู้เคยร่วมรายการได้ใช้ชีวิตในสังคมชนบท รู้จักสภาพการดำเนินชีวิต ของเกษตรกร และได้เป็นพิธีกรของรายการเกี่ยวกับการเกษตร มีรายละเอียดดังนี้

ตอน *คืนสุรารักเหง้า* (พ.ศ.2543) นำเสนอจาวเคยเป็นพิธีกรรายการใจเต็มใจ บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการเกษตรเพื่อดึงดูดผู้ชมให้สนใจเรื่องเกษตร ดังความว่า

พิธีกร : ช่วงชีวิตหนึ่งของการทำงานจะมีโอกาสเดินทางไปพบปะเยี่ยมเยียน
เกษตรกรในฐานะพิธีกรรายการโทรทัศน์ด้านสุขภาพ ทำให้รู้ว่า การทำแบบทีทำ
ทุกวันนี้ จะมีส่วนช่วยเกษตรกรทำการผลิตทีเป็นมิตรกับธรรมชาติและผู้บริโภคด้วย

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 2 คืนสุรารักเหง้า (พ.ศ.2543) ออกอากาศ 13 ม.ค. 61)

ภาพที่ 37 จาวรี พิธีกรรายการใจเต็มใจ พ.ศ. 2553

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 2 คีนสุ่รากเหง้า (พ.ศ.2543) ออกอากาศ 13 ม.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า จาวรีในฐานะพิธีกรรายการโทรทัศน์ด้านสุขภาพ บอกเล่าเรื่องการกินอาหารเพื่อสุขภาพและสถานภาพชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร ให้ผู้ชมเกิดความสนใจและเป็นมิตรกับธรรมชาติ ทำให้เห็นว่าจาวรีมีความรับผิดชอบและความห่วงใยต่อบ้านเกิดที่เป็นชนบท พยายามให้คนในสังคมสนใจเรื่องการเกษตร

3.5.1.4 โค้ช

โค้ช คือ ผู้ฝึกสอนกีฬา มีหน้าที่สอนวิธีการออกกำลังกายให้แก่ผู้ที่อยากฝึกทักษะกีฬา ผู้เคยร่วมรายการฟ้าใสตอนเด็ก ๆ สนใจเรียนรู้สิ่งรอบ ๆ ตัว เมื่อโตขึ้น สนใจเรื่องกีฬา และได้เปิดโรงยิมและเป็นโค้ชสอนการออกกำลังกาย มีรายละเอียดดังนี้

ตอน ฟ้าใส พิ่งอุดม นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับฟ้าใสเป็นโค้ชในโรงยิม สอนคนที่มาออกกำลังกายให้รู้ถึงระเบียบการออกกำลังกาย ดังความว่า

ผู้เคยร่วมรายการ : ปัจจุบันอาชีพผมเนี่ย จริง ๆ เราไม่ใช่ครูสอนออกกำลังกาย ผมเรียกตัวเองและน้อง ๆ ในทีม เราเรียกตัวเองว่า educator คือ ผู้ให้การศึกษา เราให้สิ่งที่เป็นองค์ความรู้ที่เราไปย่อมาแล้วจากงานวิจัยต่าง ๆ หรือว่าพวก textbook ที่อ่านแล้วเราย่อเป็นหลักสูตร เอาหลักสูตรนี้เอามาสอน

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 1 ฟ้าใส พิ่งอุดม ออกอากาศ 6 ม.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า โค้ชฟ้าใส มีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้คนที่มีความต้องการศึกษาเรื่องการออกกำลังกายและมองตัวเองเป็นผู้ให้การศึกษา สอนความรู้ที่น่าเชื่อถือจากงานวิจัยให้แก่นักเรียน โดยมีความรับผิดชอบต่ออาชีพของตนเอง

3.5.1.5 ครู

ครูเป็นผู้ให้การศึกษานักเรียนได้ความรู้และทักษะเพื่อดำเนินชีวิตได้ดีขึ้น ผู้เคยร่วมรายการจ่ายกับฟางเป็นคนที่มีใจดนตรี ได้เรียนรู้ดนตรีและเป็นครูสอนดนตรีที่โรงเรียน มีรายละเอียดดังนี้

ตอน *จ่ายปอน* นำเสนอผู้เคยร่วมรายการ ปอน รักการเล่นเครื่องดนตรีพื้นบ้านต่าง ๆ ตั้งแต่เด็ก ๆ นอกจากจะแสดงในงานวัฒนธรรมต่าง ๆ จ่ายยังได้เป็นครูสอนตีกลองให้เด็กที่อยากได้ทักษะด้านดนตรีเมื่อโตขึ้น ดังความว่า

พิธีกร : ครูปอน สอนตีกลองละบัดชัยทุกวันตอนพักเที่ยง เด็ก 2 คนเป็น 5 เป็น 10 ผ่านไปไม่กี่เดือนมีเด็ก ๆ มาชะเง้ออยากเรียนบ้างอีกนับไม่ถ้วนเลยคะ

ผู้เคยร่วมรายการ : ก็มองเห็นตัวเองตอนเด็กเนาะ ว่าก็เห็นเด็กตัวเล็ก ๆ อะไรพวกนี้ยัยครับ ก็เห็นว่า ครั้งหนึ่งเราก็เป็นลูกศิษย์ ติดตามกันพ่อครูมานพ ไป ๆ มา ๆ จนถึงวันนี้มา เป็นคนสอนละ ก็ภูมิใจครับ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 4 จ่ายปอน ออกอากาศ 27 ม.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ปอนเรียนรู้เรื่องดนตรีพื้นบ้านตั้งแต่เด็กและเมื่อเติบโต ย่อมถ่ายทอดความรู้ที่เรียนมาให้เด็กรุ่นใหม่ ให้เด็กได้ทักษะการตีกลอง พัฒนางานอดิเรกของตนเองและสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อไป การเป็นครู ยังทำให้เกิดภาคภูมิใจที่ได้สั่งสอนคนอื่นให้มีความรู้ เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

ตอน *ครูดนตรี* นำเสนอ ฟาง ชอบดนตรีตั้งแต่เด็ก เมื่อโตขึ้นได้ไปเรียนที่มหาวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ และได้ทุนไปเรียนที่วิทยาลัยดนตรีนครเชียงใหม่ ตอนนี้เป็นครูสอนดนตรี ดังความว่า

พิธีกร : ปางฝันมีวิเศษติดใจหรือโรงเรียนดนตรีปางฝันอยู่ย่านหนองแขม กรุงเทพฯ เป็นโรงเรียนดนตรีที่ฟางเปิดร่วมกับเพื่อน ๆ ในปี 2555 ครูฟางมีนักเรียนหลายรุ่นแล้วคะ ตอนที่ฟางฝึกกีตาร์จริงจัง อายุรุ่นราวคราวเดียวกับลูกศิษย์ตอนนี้ละคะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 6 ครูดนตรี ออกอากาศ 10 ก.พ. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ฟางได้เปิดโรงเรียนดนตรีกับเพื่อน ๆ และได้เป็นครูสอนดนตรีตามความฝันตอนเด็ก ๆ ถ่ายทอดความรู้ทางศิลปะที่เรียนมาตั้งแต่เด็ก ๆ การประกอบอาชีพครูเป็นสิ่งที่น่าภูมิใจเพราะว่าได้ช่วยคนอื่นพัฒนาความรู้ตามความสามารถเท่าที่ตนทำได้ เป็นประโยชน์ต่อการเติบโตของนักเรียน

3.5.1.6 फिल्ममेคเกอร์

ฟิล์มเมคเกอร์ คือ ผู้สร้างภาพยนตร์ เป็นอาชีพที่น่าสนใจที่ไกลตัวมากใกล้ ๆ ตัว ทำให้ผู้ชมได้มองเห็นชีวิตของคนอื่น ผู้เคยร่วมรายการ แบงกับเป็ยะ เป็นพี่น้องที่เติบโตใน

สวนทุเรียนของพ่อ และได้เรียนการสร้างภาพยนตร์ที่ต่างประเทศ เกิดความคิดว่าอยากจะให้ชาวต่างชาติเข้าใจวิถีชีวิตไทย ก็ได้เป็นผู้สร้างภาพยนตร์ ถ่ายทำเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของคนไทยให้ชาวต่างชาติ มีรายละเอียดดังนี้

ตอน *ฟิล์มเมคเกอร์* นำเสนอเรื่องแ่งกับเปี้ยะไปเรียนที่ต่างประเทศและเป็นฟิล์มเมคเกอร์หลังจบการเรียน ถ่ายทำภาพยนตร์เกี่ยวกับชีวิตคนไทยเพื่อให้ชาวต่างชาติได้รู้ถึงวัฒนธรรมไทยได้มากขึ้น ดังความว่า

พิธีกร : จากคนที่เคยเป็นคนหน้ากล้องในวันวานในทุ่งแสงตะวันเมื่อปี 2543 ไปเข้าค่ายด้วยกัน 3 วัน 2 คืนในค่ายแสงตะวัน ไปเที่ยวด้วยกันในทุ่งแสงตะวันสัญจร วันนี้แ่งและเปี้ยะอยู่ในฐานะคนหลังกล้อง ถ่ายทำ กำกับ ภาพยนตร์หรือกำกับหนังสั้น สะท้อนมุมมองชาวต่างชาติที่มีสัมผัสวิถีชีวิตคนไทยแบบลึกซึ้งเป็นครั้งแรก

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 5 ฟิล์มเมคเกอร์ ออกอากาศ 3 ก.พ. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า หลังจากแ่งกับเปี้ยะเรียนจบหลักสูตรการถ่ายทำภาพยนตร์ที่ต่างประเทศ ได้ประกอบอาชีพเป็นฟิล์มเมคเกอร์ และเกิดความคิดว่าแสดงเรื่องราวการสัมผัสวิถีชีวิตไทยของชาวต่างชาติเพื่อให้ผู้ชมได้เห็นหนังสือที่บอกเล่าการปะทะกันของวัฒนธรรมที่แตกต่าง ให้คนที่ใช้ชีวิตอยู่ในต่างวัฒนธรรมเข้าใจกันได้ง่ายขึ้น

สรุปได้ว่า ผู้ที่เคยออกรายการในวันวาน ต่างก็ได้ประกอบอาชีพตามความฝันของตนเอง และในด้านที่ตนเองถนัด ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างรับผิดชอบ ประกอบด้วย แอนิเมเตอร์ ผู้ตีสไตลิสต์ พิธีกร โค้ช ครู และฟิล์มเมคเกอร์ เห็นได้ว่า อาชีพของผู้เคยร่วมรายการล้วนเป็นอาชีพที่มีคุณค่าต่อสังคม เป็นอาชีพที่เน้นเรื่องการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยให้เด็กผู้ชมรายการได้เปิดมุมมองอาชีพใหม่ ๆ และคิดฝันที่จะทำตามแบบอย่างพี่ ๆ ในรายการได้

3.5.2 ทักษะคติในการทำงาน

ผู้เคยร่วมรายการของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ส่วนใหญ่ได้ประกอบอาชีพของตนเอง และมีทัศนคติต่อการทำงานเชิงบวก มีความรับผิดชอบและมีความกระตือรือร้นในการทำงานของตนเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตอน *ฟ้าใส พิงอุดม* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับฟ้าใสในฐานะที่เป็นโค้ชในโรงยิม ต้องสอนสิ่งที่ถูกต้องและแน่ใจตามศาสตร์การกีฬา ดังความว่า

ผู้เคยร่วมรายการ : มองตัวเองว่าเป็นครู ว่าเป็นผู้รู้เลย ว่าเป็นโค้ชชอบศึกษาเพิ่มนะครับ คงใช้คำว่าอะไรที่ผมรู้ ผมก็พยายามจะพูดให้เข้าใจง่าย แต่อะไรที่เราไม่รู้ เราไม่บอก เราไม่ได้เอามาสอน เพราะว่าถ้าเราไม่รู้ไม่จริง การที่สอนไปอีก

หน่อย ถ้าไม่หน้าแตกก็อาจจะส่งผลเสียให้กับคนที่เรียนไปได้ นะครับ ยิ่งสอนมากขึ้น เราก็ได้บังคับตัวเองต้องเรียนมากขึ้น เนื่องจากว่า หากเราไม่รู้ เราก็สอนไม่ได้

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 1 ฟ้าใส พึ่งอุดม ออกอากาศ 6 ม.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผู้เคยร่วมรายการมีทัศนคติเชิงบวกต่อการทำงานของตนเอง พยายามที่จะทำหน้าที่ของตนให้ดีและมีประสิทธิภาพด้วยการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีความรับผิดชอบในการทำงาน รู้จักหน้าที่ของตนเอง การเป็นโค้ชมีหน้าที่สอนวิธีการออกกำลังกาย ให้ผู้ที่มาเรียน ซึ่งต้องสอนสิ่งที่ถูกต้องและสิ่งที่แน่ใจ การเป็นโค้ชนอกจากต้องให้นักเรียนได้ความรู้แล้ว ยังต้องรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของนักเรียนด้วย

ตอน คีนส์ร่ากเหง้า (พ.ศ.2543) นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับจาวเป็นเจ้าของร้านอาหารและได้รับการทำร้ายในการทำงาน แต่จาวไม่ได้ยอมแพ้ พยายามปรับปรุงร้าน จนได้รับคำชื่นชมจากลูกค้า ดังความว่า

ผู้เคยร่วมรายการ : ทำร้านอาหารมันเรื่องจุกจิกเยอะ แล้วก็มันเป็นเรื่องที่ต้องทำงานกับคนค่อนข้างเยอะ คืออึดอัดมาก คือมันเป็นเรื่องความกดดัน ทั้งความต้องเร่ง ต้องรีบ อะไรอย่างเนี้ย ซึ่งมันไม่ใช่เราเท่าไร ตั้งแต่ทำร้านอาหารตอนแรก ๆ รู้สึกว่าความที่เมื่อก่อนเป็นคนแบบชอบยิ้มให้กับทุกคน ใจเย็น แล้วก็แบบหัวเราะรำเริงคะ มีช่วงหนึ่งที่แบบความรู้สึกตรงนั้นหายไป...

ผู้เคยร่วมรายการ : พอมาถึงตอนนี้เรารู้สึกว่า ช่วงนั้นผ่านมาแล้วแป๊บเดียวเอง เหมือนจาวเป็นคนแค่ความรู้สึกของคนอื่น สมมุติลูกค้ามาว่าเรานิดนึง จริง ๆ ก็เป็นคำที่ดี ที่เราจะไปปรับปรุงร้านต่อไป แต่ว่าพอมันมาตี กำลังใจเรามันถอยลงไปหมดเลย เราเหนื่อยตรงนี้ด้วย เพราะมันมีประสบการณ์มากขึ้น มันกลับมาคิดอีกด้านนึงว่า เฮ้ย มันเป็นผลดีกับร้านเรามากเลยนะ เพราะว่าเราก็เอาคำตินั้นแหละ มาพัฒนาว่า ฉันทจะไม่ทำให้มันเกิดแบบนั้นขึ้นอีก เดียวนี้คะ พอเราเปิดร้านแล้ว เราได้ไปคุยกับลูกค้า เรารู้ว่า เฮ้ย คนนี้ก็กลับมาอีกครั้งหนึ่งคะ เพราะว่าเขาบอกว่าอาหารเรารสชาติอร่อยเลยคะ เป็นกำลังใจมากเลย พอทำร้านอาหารมาได้สักระยะนึงนะคะเราเริ่มรู้ระบบของเราว่า เราจะไปซื้อของวันไหนบ้าง วางระบบวันนี้ไปซื้อที่ไหน

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 2 คีนส์ร่ากเหง้า (พ.ศ.2543) ออกอากาศ 13 ม.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผู้เคยร่วมรายการมีทัศนคติในการทำงานเชิงบวก เมื่อพบความท้าทายก็ไม่ได้ยอมแพ้ ได้ปรับความคิด ความรู้สึกของตนเองให้ดี ต่อสู้กับอุปสรรค พยายามปรับปรุงร้าน จนทำให้การงานก้าวหน้าและประสบความสำเร็จ ทัศนคติของจาวทำให้รู้ว่า เวลาทำงานต้องพบอุปสรรคต่าง ๆ แต่ต้องพยายามต่อสู้กับมันเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จ

ตอน *กล้วยไม้ ดี แอนิเมเตอร์* นำเสนอเกี่ยวกับกล้วยไม้เป็นแอนิเมเตอร์ รักงานของตนเองและมีความสุขในการทำงาน ดังความว่า

ผู้เคยร่วมรายการ : ความสุขของการทำงานแต่ละชิ้น ก็แค่ได้เห็นผลงานที่เราทำออกมาอย่างเนี้ย คือนั่งยิ้มแล้วคะ คือไม่ว่าเราจะได้ทำส่วนไหน พอผลงานออกมา เราก็จะเห็นบนจอ อี้ตรงนี้เราทำ ดีเนาะที่เราแก้เป็นอย่างนี้...เมื่อเราได้ทำงานที่เรารัก เราก็จะไม่รู้สึก ตื่นขึ้นมาแล้วเบื่อ พรุ่งนี้วันจันทร์อะไรอย่างนี้ ถึงจะพรุ่งนี้เป็นวันจันทร์ เราก็ยังแบบอยากจะทำมาทำงาน

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 3 *กล้วยไม้ ดี แอนิเมเตอร์* ออกอากาศ 20 ม.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า กล้วยไม้มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ซึ่งการทำงานไม่ได้เป็นเรื่องที่น่าเบื่อสำหรับกล้วยไม้ ทำให้เห็นว่า ถ้าได้ทำงานที่ชอบและรัก การทำงานก็สามารถเป็นเรื่องที่สนุกและมีความสุข เมื่อรับผิดชอบงานและได้เห็นผลงานของตนเอง ก็จะเกิดภาคภูมิใจและมีความกระตือรือร้นในการทำงาน และส่งผลให้การทำงานก้าวหน้าได้มากขึ้น

ตอน *ฟิล์มเมคเกอร์* นำเสนอแปงกับเปี้ยะได้เป็นผู้สร้างภาพยนตร์หลังเรียนจบที่ต่างประเทศ มีเป้าหมายในการถ่ายทำหนัง คือ ให้ชาวต่างชาติได้สัมผัสวิถีชีวิตชาวไทยและให้ผู้คนในสังคมสนใจเรื่องเกษตรอินทรีย์ ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ : มีหนังหลายเรื่องเลยที่อยากทำ นอกจากเรื่องวัฒนธรรมแล้ว ก็คือเรื่องสวนทุเรียนของพ่อที่เติบโตขยายผลจนเป็นที่รู้จักในแวดวงเกษตรอินทรีย์ ...

ผู้ร่วมรายการ : จริง ๆ อยากจะทำคล้าย ๆ กับเป็นอนุรักษ์เพื่อสิ่งแวดล้อม แล้วก็อีกอย่าง ในงานที่ผมทำอยู่ ผมต้องการจะต่อยอดแนวคิดของคุณพ่อด้วย เพราะว่าเป็นการทำกล้วยธรรมชาติ แล้วก็อยากให้คนมองย้อนกลับไปที่ธรรมชาติบ้าง

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 5 *ฟิล์มเมคเกอร์* ออกอากาศ 3 ก.พ. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า แปงกับเปี้ยะเป็นคนที่มีความรับผิดชอบต่อการทำงาน ภาพยนตร์และรักงานของตนเอง มีความฝันและความพยายามที่จะพัฒนางานของตนเองอยู่เสมอ และมีความรับผิดชอบต่อสังคมในการปลูกฝังความคิดเรื่องธรรมชาติให้ผู้ชม

ตอน *ครูดนตรี* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับฟางเป็นครูสอนดนตรีหลังเรียนจบมหาวิทยาลัยที่ประเทศจีน ใส่ใจการสอนดนตรีให้นักเรียนและยังมีความคิดด้านการทำงาน คือเป็นช่างทำเครื่องดนตรี ดังความว่า

ผู้เคยร่วมรายการ : ตอนนี่ที่ผมทำอยู่ปัจจุบันก็สอนดนตรี แล้วก็ยังมีร้านเกม กระดานที่ทำอยู่กับเพื่อน ก็เป็นสองสิ่งหลักที่ทำอยู่ ก็คงพยายามทำเรื่อย ๆ ให้ดีที่สุดก่อนนะครับ แต่ว่าโดยส่วนตัวแล้ว ก็เป็นคนชอบเรียนรู้อะไรใหม่ ๆ เสมอครับ

อนาคตก็เคยมีความคิดว่าจะไปเรียนทำเครื่องดนตรีเป็นช่างทำ อาจจะเป็นกีตาร์ที่เล่นอยู่แล้ว หรือจริง ๆ สนใจไวโอลินนะครับ เป็นช่างซ่อมเครื่องดนตรีก็ดีครับ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 6 ครูดนตรี ออกอากาศ 10 ก.พ. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ฟางพอใจในสิ่งที่ทำอยู่และมีความคิดก้าวหน้าที่จะพัฒนาการทำงานของตนเอง เมื่อเป็นครูสอนดนตรีแล้ว ฟางยังสนใจค้นหาความรู้ต่อไป เกิดความคิด การเรียนทำเครื่องดนตรี และอยากเป็นช่างซ่อมดนตรี แสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ไม่มีวันสิ้นสุด ความรู้ที่เรียนมาจะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานและการดำรงชีวิต ทำให้มีความสามารถด้านการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน

สรุปได้ว่า ผู้เคยร่วมรายการล้วนมีทัศนคติในการทำงานเชิงบวก มีความรักและความรับผิดชอบต่องานของตนเอง เมื่อพบปัญหาต่าง ๆ ได้ปรับความคิดของตนเองให้ดีและพยายามแก้ปัญหา มีความรับผิดชอบต่อสังคม พยายามสื่อสารเรื่องที่ควรได้รับความสนใจในสังคมปัจจุบัน และบางคนยังมีความคิดพัฒนางานของตนเองให้ดีขึ้นต่อไป

3.5.3 การใช้เวลาว่าง

ผู้เคยร่วมรายการของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้บริหารเวลาว่างของตนเองได้ดี ส่วนมากได้ใช้เวลาว่างไปทำงานอดิเรก ประกอบด้วยการออกกำลังกาย เขียนบทความ ถ่ายรูป ปั่นต้นไม้ เป็นต้น มีตัวอย่างดังนี้

ตอน **ฟ้าใส พึ่งอุดม** นำเสนอเรื่องนอกจากการทำงานเป็นโค้ชในโรงยิม ฟ้าใสได้ใช้เวลาว่างไปทำงานอดิเรกต่าง ๆ เช่น วาดรูป ออกกำลังกาย อ่านหนังสือ เขียนบทความ เป็นต้น ดังความว่า

ผู้เคยร่วมรายการ : ผมมีงานอดิเรกเยอะมาก ตั้งแต่เด็ก ผมเล่นโมเดลที่เป็นรถถัง ถ้าตอนที่พ่อกมาตอนเด็ก ๆ ก็ให้เห็นผมมีรถถัง เครื่องบิน ผมมีการวาดรูป ผมชอบเขียนหนังสือ เขียนบทความ เขียนเรียงความตอนเด็ก เพราะแม่บังคับ แล้วก็ชอบอ่านหนังสือ ออกกำลังกายไม่ได้อยู่ในระบบของงานอดิเรกผมเลยจนถึงโต

[...]

ผู้เคยร่วมรายการ : ทั้ง 4 อย่างเนี่ยผมยังทำอยู่นะครับ ปัจจุบันผมหาเงินได้จากการเขียน เพราะผมเขียนตั้งแต่เด็ก ปัจจุบันเขียนบทความ ก็คือเขียนแป็บเดียวเสร็จ เพราะว่าทุกอย่างเราทำมาตั้งแต่เด็กแล้วนะครับ เราก็ไม่ทิ้งอะไรสักอย่างเลยที่เป็นอดิเรก

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 1 ฟ้าใส พึ่งอุดม ออกอากาศ 6 ม.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผู้เคยออกรายการฟ้าใสใช้เวลาว่างไปทำสิ่งที่สนใจงานอดิเรกที่ดีจะนำผลดีมาให้ นอกจากจะให้ตัวเองได้ทักษะต่าง ๆ ยังทำให้การใช้ชีวิตได้มีคุณภาพ

มากขึ้น ได้สร้างรายได้ให้กับตนเอง เห็นได้ว่า การจัดเวลาว่างอย่างมีระเบียบ จะเป็นประโยชน์ต่อการทำงาน และชีวิตประจำวันของตนเอง

ตอน *กล้วยไม้ ดี แอนิเมเตอร์* นำเสนอกกล้วยไม้ชอบถ่ายรูปในเวลาว่างเพื่อค้นพบสิ่งต่าง ๆ ที่สวยงามและสามารถใช้เป็นข้อมูลในการทำการ์ตูน ดังความว่า

พิธีกร : ชอบถ่ายรูปเป็นงานอดิเรก ภาพถ่ายของกล้วยไม้มักจะเป็นภาพชีวิตและผู้คน มีส่วนช่วยพัฒนางานด้วยค่ะ

ผู้เคยร่วมรายการ : อย่างแอนิเมเตอร์อย่างนี้ เขาต้องรู้แบบลัดส่วนตัวคนบุคลิกคน การถ่ายภาพมันก็จะม็องค์ประกอบของภาพ เราก็จะรู้ว่าโพสดีไหน มันคือธรรมชาติของมนุษย์ โพสดีไหนสวยก็รับมาใช้ในงานของเราได้

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 3 กล้วยไม้ ดี แอนิเมเตอร์ ออกอากาศ 20 ม.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า กล้วยไม้ได้ใช้เวลาว่างของตนเองให้เป็นประโยชน์ การสำรวจธรรมชาติและวิถีชีวิตผู้คน และถ่ายรูปบันทึก นอกจากจะทำให้ได้ความสนุกสนาน ยังมีอิทธิพลที่ดีต่อการทำงาน ส่งผลให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบงานแอนิเมชันมากมาย

ตอน *บันทึกการเรียนรู้ของ นัทธ* นำเสนอเกี่ยวกับผู้เคยร่วมรายการนัทธเป็นเด็กโสมสกุล เรียนรู้กับพ่อโดยการปีนต้นไม้ พายเรือ เรียนรู้ประวัติศาสตร์ตามแม่น้ำเจ้าพระยาในเวลาว่าง นัทธ ชอบปีนต้นไม้และสอนคนอื่นตั้งแต่เด็ก ดังความว่า

พิธีกร : นัทธ พงษ์กรวุฒิ ปีนต้นไม้มาตั้งแต่ 7 ขวบค่ะ ตอนนี่เธอเป็นนักปีนต้นไม้ที่เชี่ยวชาญในวัยเพียง 15 ปี นัทธเป็นเทรนเนอร์ให้พี่ ๆ น้อง ๆ ที่อยากจะปีนต้นไม้เมื่อมีโอกาสค่ะ

ผู้เคยร่วมรายการ : นัทธเพื่อทบทวนความจำ แล้วก็ออกกำลังกาย เล่นสนุกนะคะ ก็เพลิน ยังต้องเรียนรู้เรื่องการผูกเงื่อนด้วย หนูไม่ได้ปีนบ่อยหนูก็ลืมนะ เงื่อนนี้ผูกยังไงนะ แล้วก็การวางระบบเพราะว่าหนูรู้การวางระบบพื้นฐานแต่ว่ายังไม่แม่นย่มากค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 7 บันทึกการเรียนรู้ของ นัทธ ออกอากาศ 17 ก.พ. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า นัทธ ได้ใช้เวลาว่างปีนต้นไม้ตั้งแต่เด็ก ๆ ขณะที่ได้รับความเพลิดเพลิน ยังได้รับความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและการผูกเงื่อนด้วย การสอนการปีนต้นไม้ให้คนอื่นยังสามารถช่วยเหลือคนอื่นให้ได้ทักษะเช่นเดียวกัน ทำให้ชีวิตของตนเองสดใสและมีคุณค่ามากขึ้น

สรุปได้ว่า ผู้เคยออกรายการได้ใช้เวลาว่างของตนเองให้เป็นประโยชน์และมีงานอดิเรกหลากหลาย สิ่งที่ชอบทำในเวลาว่าง ส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อการทำงานหรือการดำเนินชีวิตของตนเอง การนำเสนอการใช้เวลาว่างของผู้เคยร่วมรายการ แสดงให้เห็นว่า การบริหารเวลาว่างให้ดีเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เราสามารถบริหารเวลาให้มีคุณค่าได้

3.5.4 ผลจากประสบการณ์วัยเด็ก

ผู้เคยออกรายการได้ดำเนินชีวิตตามความฝันของตนเอง ประกอบอาชีพหลากหลาย มีงานอดิเรกและวิถีชีวิตที่ต่างกันไป แต่ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากประสบการณ์วัยเด็กที่ส่งอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ประสบการณ์วัยเด็กของผู้เคยออกรายการมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพตามความสนใจ การค้นหาความรู้ การดูแลสุขภาพ และการถ่ายทอดความรู้ให้คนอื่น รายละเอียดดังนี้

3.5.4.1 การเลือกอาชีพตามความสนใจ

ผู้เคยร่วมรายการในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่และมีงานประจำ ซึ่งอาชีพที่ทำล้วนเกี่ยวข้องกับความสนใจของตนเองตั้งแต่เด็ก และต่างก็รักงานของตนเองเป็นอย่างมาก มีรายละเอียดดังนี้

ตอน *คืนสุรารักเหง้า* (พ.ศ.2543) นำเสนอ จาว เป็นคนที่ใส่ใจการกินอาหารปลอดภัยตั้งแต่เด็ก และเมื่อเติบโต ได้เปิดร้านอาหารเพื่อสุขภาพเนื่องจากอยากให้คนในสังคมใส่ใจการกินอาหารปลอดภัย ดังความว่า

พิธีกร : คนรุ่นใหม่อย่างจาว มีใจในเรื่องวิธีการกินการอยู่อย่างปลอดภัยมาตั้งแต่เด็ก เมื่อมาทำร้านอาหาร ก็อยากทำอาหารด้วยวัตถุดิบที่สดและสะอาด ปลอดภัยจากสารพิษที่ตกค้าง

ผู้เคยร่วมรายการ : คนยุคนี้จะใส่ใจในเรื่องสุขภาพของตัวเองมากขึ้น ที่นี่อาหารการกิน เขาจะเลือกเป็นพิเศษ แล้วก็จะมีตลาดที่เกี่ยวกับผักออแกนิก ผักอินทรีย์นี้ขายเยอะแยะ คนก็จะมาเลือกซื้อแบบนี้ ไปทานหรือไม่ถ้าเกิดไปทานในร้านอาหาร ก็ต้องเป็นร้านที่ไว้ใจได้นิดนึงค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 2 คืนสุรารักเหง้า (พ.ศ.2543) ออกอากาศ 13 ม.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า จาวได้เปิดร้านอาหารที่ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ และปลอดภัยเนื่องจากใส่ใจการกินอาหารปลอดภัยตั้งแต่เด็ก จาวได้ทำความฝันของตนเองให้เป็นความจริง และยังติดตามการบริโภคอาหารของคนในสังคม จึงทำให้ร้านอาหารของจาวดำเนินไปด้วยดี เพราะทำงานด้วยใจรักและใส่ใจความต้องการของลูกค้า

ตอน *ครูดนตรี* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับฟางเป็นเด็กโฮมสคูล สนใจเรียนเครื่องดนตรี มีพื้นฐานด้านดนตรีที่ดี ได้เรียนดนตรีต่อในมหาวิทยาลัยและปัจจุบันเป็นครูสอนดนตรี ดังความว่า

พิธีกร : ฟางเป็นเด็กโฮมสคูลบ้านเรียน ไปเรียนที่มหาวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ ได้ทุนไปเรียนที่วิทยาลัยดนตรีนครเชียงใหม่ ตอนนี้เป็นครูสอนดนตรีอยู่

ผู้เคยร่วมรายการ : เป็นคนชอบดนตรีอยู่แล้วตั้งแต่เด็ก ๆ แล้วก็ช่วงที่ทำบ้านเรียนโฮมสคูลเนี่ย ก็ยังเรียนดนตรีอยู่ เรียนที่มหิดลนะครับ เรียนวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ได้ปีหนึ่ง ไปเรียนภาษาอยู่ที่จีนประมาณ 2 ปี

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 6 ครูดนตรี ออกอากาศ 10 ก.พ. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ฟางสนใจและชอบเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับดนตรีตั้งแต่อายุน้อย มีความรักต่อการเรียนดนตรี จนทำให้ฟางเลือกสาขาวิชาดนตรีเมื่อเข้ามหาวิทยาลัย และได้เป็นครูสอนดนตรีหลังจบการเรียน ทำให้เห็นว่า ประสบการณ์การเรียนดนตรีในวัยเด็กมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของฟางเป็นอย่างมาก

ตอน จายปอน นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับปอนได้เป็นครูสอนดนตรีที่บ้านให้แก่เด็กที่สนใจดนตรีในชุมชนเนื่องจากปอนรักเล่นดนตรีตั้งแต่วัยเด็กและเชี่ยวชาญดนตรีที่บ้านตั้งความว่า

พิธีกร : วันนี้จะพาขึ้นไปแอ่วเหนือ นะคะ เจอกับน้องปอนค่ะ เขาเคยเป็นนักแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับล้านนาตั้งแต่ 8 ขวบ เก่งมาก ๆ เลย แล้วก็กลายเป็นพ่อครูซึ่งถ่ายทอดวิชาต่าง ๆ ตั้งแต่อายุน้อย ๆ เลยนะคะ...

พิธีกร : จากวัยเด็กที่รักดนตรี มีพ่อครูเอ็นดู ให้เรียนรู้วิชาภูมิปัญญาต่าง ๆ บ่มเพาะประสบการณ์ สร้างตัวตนของตนเองขึ้นมา วันนี้ปอนในฐานะครูได้ถ่ายทอดวิชาทดลองให้กับเด็ก ๆ ค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 4 จายปอน ออกอากาศ 27 ม.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ปอนเป็นคนที่ชอบดนตรีตั้งแต่เด็ก ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ปอนประกอบอาชีพครูสอนดนตรี การเป็นครูสอนตีกลอง สอนเครื่องดนตรีท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีท้องถิ่น นอกจากจะทำให้เด็กในท้องถิ่นได้ทักษะการตีกลองที่สามารถเอาไปใช้ในอนาคต ยังทำให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องราวของชุมชนและเกิดความรักต่อบ้านเกิดมากขึ้นในการเรียนศิลปะท้องถิ่น

3.5.4.2 การค้นหาความรู้

ความรู้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของทุกคน ทำให้ผู้คนได้แนวทางการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และการเลี้ยงชีพที่ดี ผู้เคยร่วมรายการในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 เป็นคนที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตั้งแต่เด็ก จนได้ประกอบอาชีพที่ตนเองสนใจและได้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขเมื่อโตขึ้น มีตัวอย่างดังนี้

ตอน ฟ้าใส พิงอุตม นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับฟ้าใสเป็นเด็กที่อยากจะแข็งแรงและตัดสินใจเริ่มต้นที่การออกกำลังกาย และได้เรียนรู้กีฬาหลายอย่าง เช่น วิ่ง ว่ายน้ำ ยังป็นคนที่ใส่ใจค้นหาความรู้ตลอดในการดำเนินชีวิต ตั้งความว่า

ผู้เคยร่วมรายการ : ตอนเด็กโดนแกล้ง เป็นเด็กเนิร์ดมาก่อน เราก็เลยต้อง
แข็งแแกร่ง ไม่ให้ใครแกล้ง ไม่ได้เริ่มจากการที่อยากหุ่นดี แค่อยากจะแข็งแแกร่ง วิ่งเร็ว
ตกตึกไม่เป็นไร สามารถปีนตึกได้ ว่ายน้ำเป็น ปัจจุบันเรียนยังปีน เรียนศิลปะ
การต่อสู้ ง่ายๆ ๆ คือ ถ้าโลกแตก เราก็พร้อม

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 1 ฟ้าใส พิงอุตุม ออกอากาศ 6 ม.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผู้เคยร่วมรายการเป็นคนที่ชอบเรียนรู้ตั้งแต่เด็ก
จนทำให้เขาเป็นคนที่ค้นหาความรู้เพื่อพัฒนาความสามารถของตนเองและใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ
การได้ความรู้จะทำให้ตนเองเกิดภาคภูมิใจและความมั่นใจ รายการนำเสนอประสบการณ์เกี่ยวกับการ
การเรียนรู้ของฟ้าใส แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการค้นหาความรู้ และเชิญชวนผู้ชมติดตามค้นหา
ความรู้ในชีวิตประจำวันและพัฒนาทักษะของตนเอง

ตอน จายปอน นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับปอนเป็นครูสอนดนตรีพื้นบ้าน
ตอนเด็ก ๆ สนใจและชอบเรียนดนตรีพื้นบ้านกับครู ปัจจุบันเล่นเครื่องดนตรีพื้นบ้านหลายอย่าง เช่น
ซึงพาทย์ล้านนา วงกลองเต่งถึง จุ่ม เป็นต้น ดังความว่า

ผู้เคยร่วมรายการ : พอเข้าโรงเรียนปูป โรงเรียนก็มีกลุ่มดนตรี เราสนใจก็
เลยสมัครเข้าไปเรียนที่โรงเรียนครับผม ก็เริ่มเล่นซึงครับ เป็นเครื่องดนตรีพื้นเมือง
เล่นซึงเล่นสล้อ ซลู่ย กลองอะไรได้ปูป ก็ตามไปถึงปีพาทย์ล้านนาหรือว่ามีคนมา
เรียกวางปาดนะครับ หรือวงกลองเต่งถึง จนมาถึงปัจจุบันนี้ก็เริ่มเรียนปี่จุม ผมเริ่ม
เรียนตอนเข้าพรรษาปีที่แล้วครับ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 4 จายปอน ออกอากาศ 27 ม.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผู้เคยร่วมรายการสนใจเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับ
ดนตรีตั้งแต่อายุน้อย เรียนรู้และสามารถเล่นเครื่องดนตรีได้หลายอย่าง ทำให้ผู้เคยร่วมรายการได้
ออกไปทำการแสดงหลาย ๆ ครั้ง และได้เผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้าน ให้คนอื่นรู้จักดนตรีภาคเหนือ
ในปัจจุบันเขาก็ยังใฝ่หาความรู้ เรียนดนตรีเพิ่มมากขึ้น แสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้เป็นเรื่องที่มี
ความสำคัญและเกิดคุณค่าได้มากมาย คนเราควรจะค้นหาความรู้ตลอดเวลาเพื่อให้ชีวิตเต็มไปด้วยพลัง

ตอน บันทึกรการเรียนรู้ของ นัทธ นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับนัทธเป็น
เด็กโสมสกุล สนใจเรียนรู้จากธรรมชาติตั้งแต่อายุน้อย เชี่ยวชาญในการปีนต้นไม้ และยังเรียนรู้
ประวัติศาสตร์จากการศึกษาเครื่องถ้วยริมแม่น้ำเจ้าพระยา ดังคำอธิบายของพิธีกรและ
ผู้เคยร่วมรายการดังนี้

พิธีกร : จากการปีนต้นไม้ แหวกอากาศ สำนวจธรรมชาติสู่การพายเรือ
แหวกน้ำ เพื่อสำรวจสองฝั่งแม่น้ำ นัทธพบว่าโลกนี้มีสิ่งที่จะต้องเรียนรู้และน่าสนใจ
มากมาย

ผู้เคยร่วมรายการ : สืบเนื่องมาจากป่าป่าไปพบเครื่องถ้วยชิ้นส่วนเครื่องถ้วยโบราณ อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ก็เลยพาหนูไปเก็บ แล้วก็นำชิ้นส่วนเหล่านี้มาศึกษา เป็นการศึกษาจากหลักฐาน เพื่อนำมาหาความรู้ใหม่ เพราะเครื่องถ้วยนี้อยู่ริมแม่น้ำ ก็แสดงว่ามีความเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ในเทอมสอง หนูก็เลยเรียนรู้เรื่องแม่น้ำ คือการสำรวจแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำเจ้าพระยามีแม่น้ำสาขาอะไรบ้าง ก็พบมีแม่น้ำท่าจีน แม่น้ำน้อย แม่น้ำสะแกกรัง แม่น้ำลพบุรีแล้วก็ แม่น้ำปราสาท...

พิธีกร : จากความสนใจอย่างหนึ่งสามารถต่อยอดเรียนรู้เรื่องอื่น ๆ และลงลึกในสิ่งที่สนใจได้หลาย ๆ เรื่อง การเรียนรู้แบบนี้ คือ พื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิตค่ะ ชีวิตของสาวน้อยนัทรเริ่มจากคำถามและข้อสงสัยเสมอ เธอจึงมีพลังมากมายในการออกไปตามหาคำตอบในทุกแห่งหนบนโลกใบนี้

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 7 บันทึกการเรียนรู้ของ นัทร ออกอากาศ 17 ก.พ. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผู้เคยร่วมรายการเรียนรู้จากธรรมชาติตั้งแต่เด็ก ๆ และปัจจุบันสนใจค้นหาความรู้จากธรรมชาติมากขึ้น ในธรรมชาติยังแฝงความรู้มากมาย วิธีการเรียนรู้ของผู้เคยร่วมรายการทำให้รู้ว่า ถ้าเราสังเกตสิ่งของรอบ ๆ ตัว จะค้นพบความรู้ใหม่ ๆ เกิดความรักต่อการสำรวจธรรมชาติ และสามารถนำความใคร่รู้ไปใช้ในวันข้างหน้าเพื่อเรียนรู้ต่อไป

ตอน เรียนแบบแปลน รามิล (พ.ศ.2555) นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับ แปลนเป็นเด็กโฮมสคูลบ้านเรียนที่ชอบคิดเชิงสร้างสรรค์ สนใจเรียนรู้และพัฒนาของเล่นที่บ้านให้ทันสมัย ดังความว่า

ผู้เคยร่วมรายการ : อันนี้ก็ได้โอเดียจาก พวกเมื่อก่อนที่มีคนตำข้าว คนเล่นไม้ที่อู๊ย ๆ ไปทำอันนี้ กลไกก็แค่เป็นจุดหมุนธรรมดา ผมก็อยากเพิ่มเป็นเรื่องของเฟืองเรื่องของลูกเบี้ยวใส่กลไกเข้าไปให้กลายเป็นอัตโนมัติครับ จากเมื่อก่อนที่คนบอกในพื้นที่บ้านว่า มันต้องเป็นของโบราณ แต่ว่าผมคิดว่าตอนนี้ถึงเวลาเปลี่ยนคิดว่าของเล่นที่บ้าน มันคือวัสดุที่เรามีบวกกับอุปกรณ์ที่เรามี เราก็จินตนาการของเราครับ ซึ่งมันจะเป็นอะไรก็ได้แล้วตอนนี้ ของเล่นที่บ้านครับ ของเราที่เราเห็นตั้งแต่เด็กนี่ละครับ งานของเล่นงานไม้ของพ่อที่ผมเนี่ยรู้สึกว่าเป็นแล้วครับ เห็นมาตั้งแต่เด็กตั้งแต่จำความได้ครับ แล้วก็เลยอยากเอาความรู้ที่มี เอากลไก เอาฟันเฟือง อยากรู้ไปเสริมเอาไปพัฒนาต่อยอดให้มันน่าสนใจมากขึ้นครับ ...

ผู้เคยร่วมรายการ : วิธีการเรียนรู้ของหลักสูตรที่ไม่ได้อยู่ในห้องเรียนแต่เป็นชีวิตจริง ๆ เป็นการลงมือทำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากสิ่งที่ได้พบจริง ๆ ครับ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 8 เรียนแบบแปลน รามิล (พ.ศ.2555)

ออกอากาศ 24 ก.พ. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผู้เคยร่วมรายการสนใจเรียนรู้และพัฒนาของเล่นที่บ้านเนื่องจากได้รับประสบการณ์ตอนเด็ก ซึ่งเป็นเด็กชอบเล่นและชอบคิด เมื่อโตขึ้นได้สอดแทรกจินตนาการของตนเองในการพัฒนาของเล่นเพื่อให้ของเล่นที่บ้านทันสมัย ทำให้รู้ว่า แม้ว่าของเล่นที่บ้านดูว่าเป็นของโบราณ แต่เราสามารถพัฒนาให้มันน่าสนใจและสนุกมากขึ้น เราสามารถค้นหาความรู้ในชีวิตประจำวันและใช้ในการพัฒนาสิ่งของที่เราน่าสนใจได้

3.5.4.3 การดูแลสุขภาพ

ผู้เคยร่วมรายการในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 เป็นคนที่เติบโตในสังคมชนบททั้งหมด ได้ใส่ใจเรื่องการดูแลสุขภาพตั้งแต่เด็ก ๆ เมื่อโตขึ้นและทำงานของตนเอง ก็ยังให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพโดยวิธีต่าง ๆ เช่น การออกกำลังกาย และกินอาหารอินทรีย์ มีตัวอย่างดังนี้

ตอน *ฟ้าใส พิงอุดม* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับ ฟ้าใส เป็นคนที่สนใจเรื่องการออกกำลังกายตั้งแต่เด็ก ๆ เมื่อโตขึ้นได้เรียนรู้การกีฬาและเปิดโรงเรียนสอนเทคนิคการออกกำลังกาย ฟ้าใสมองว่าการออกกำลังกายเป็นวิธีที่ดีที่สุดสำหรับการดูแลสุขภาพ ดังความว่า

ผู้เคยร่วมรายการ : ผมชอบศิลปะ ชอบภาษา ผมชอบดนตรี ถูกบังคับให้เรียนดนตรีตั้งแต่ 7 ขวบ ถูกบังคับให้เรียนคอมพิวเตอร์ เรียน Photoshop ออกกำลังกายเป็นสิ่งเดียวที่เราเลือกจะทำที่ไม่มีใครสนับสนุน...

ผู้เคยร่วมรายการ : ปัจจุบันเนี่ย การออกกำลังกาย อยากจะให้มองยาว ๆ เรื่องของการดูแลสุขภาพไม่ใช่แค่การที่จะมีซิกแพคหรือว่าหุ่นดี ได้รับการยอมรับการใช้ร่างกายจะได้นาน ๆ มันทำให้เรามีอายุยืนขึ้นนะครับ มันทำให้เราสามารถที่จะเอาตัวรอดจากภัยง่าย ๆ เลย อายุแก่ขึ้นมาแล้ว หกล้มกระดูกหักก็เพียงเพราะคุณไม่สามารถใช้ร่างกายเป็นไง อันนี้เป็นสิ่งที่ควรจะต้องมองนะครับ ถ้าให้ลิสก็คือเป็นโรคหัวใจนะครับ คอเลสเตอรอลสูง มีเสียงเป็นความดันสูงต่าง ๆ นะครับ กระดูกพรุนข้อต่อเสื่อมทั้งหมดทั้งสิ้นก็สามารถป้องกันได้ตั้งแต่วินาทีนี้ ไม่ว่าคุณอายุเท่าไรตัวเองแค่ออกกำลังกายให้ถูกต้องนะครับ แล้วก็ดูแลอาหารการกิน แค่นี้คุณก็จะมีอายุไขการใช้งานของร่างกายให้ตอบโจทย์ชีวิตของคุณได้มากขึ้น

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 1 ฟ้าใส พิงอุดม ออกอากาศ 6 ม.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การดูแลสุขภาพเป็นสิ่งที่คุณควรให้ความสำคัญสำหรับทุกคน ไม่ว่าจะอายุเท่าไร ประกอบอาชีพอะไร เพราะว่าถ้าไม่ใส่ใจเรื่องการดูแลสุขภาพร่างกายของพวกเราก็จะมีปัญหา จะทำให้ชีวิตของพวกเราขาดคุณภาพ การดูแลสุขภาพไม่ใช่สิ่งที่ไกลตัว พวกเราสามารถใส่ใจดูแลสุขภาพได้ตั้งแต่เรื่องเล็ก ๆ ก็คืออาหารการกินของทุกวัน

ตอน กล้วยไม้ ดี แอนิเมเตอร์ นำเสนอกล้วยไม้เป็นคนที่ชอบออกกำลังกาย ตั้งแต่ใช้ชีวิตอยู่ในชนบทตั้งแต่เด็ก มีสุขภาพแข็งแรง เมื่อทำงานในเมือง ยังออกกำลังกายเป็นประจำ เพื่อรักษาสุขภาพ ดังความว่า

พิธีกร : จากเด็กหญิงในชนบท เข้าป่าหาอาหาร มีความสุขในธรรมชาติ ใช้วันหยุดกับครอบครัวต่างจังหวัด วันนี่กล้วยไม้ใช้ชีวิตที่ค่อย ๆ ต่างออกจากเดิม นี่คือวันหยุดของแอนิเมเตอร์สาว ผู้มีความคิดว่า หากเราสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง จะช่วยให้เราทำงานที่รัก ที่ชอบไปได้นาน ๆ

ผู้เคยร่วมรายการ : สำหรับกล้วยไม้ นะคะ มีพื้นฐานทางสุขภาพที่แข็งแรงค่ะ เพื่อที่เราจะได้ทำงานได้มีประสิทธิภาพ ทำงานนั่งอยู่ในห้อง แล้วก็หน้าคอม อย่างนี้ เมื่อยได้ง่ายมากค่ะ บางทีใช้เมาส์อย่างเนี้ย ก็ปวดแขนง่าย ๆ เลย ถ้าออกกำลังกายวันเว้นวัน ก็ช่วยได้เยอะเลยค่ะ สมองก็จะโปร่ง คิดอะไรก็จะคิด ออกคิได้ง่าย ไม้ดี๊ เหมือนสดชื่นได้ทุกวัน ทำงานได้มีประสิทธิภาพ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 3 กล้วยไม้ ดี แอนิเมเตอร์ ออกอากาศ 20 ม.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า กล้วยไม้มีสุขภาพแข็งแรงเนื่องจากเป็นเด็กโสมรสกลับบ้านเรียนและสนใจเรื่องการดูแลสุขภาพ การดูแลสุขภาพที่ดีที่สุด คือ ออกกำลังกาย คนในยุคนี้มักจะทำงานอยู่ในออฟฟิศ และนั่งหน้าคอมพิวเตอร์เป็นเวลานาน แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่เรื่องการออกกำลังกายการออกกำลังกายเป็นประจำจะทำให้สดชื่นและทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ตอน คีนสุร่ากเหง้า (พ.ศ.2543) นำเสนอเรื่อง จาว เป็นคนที่ใส่ใจเรื่องการกินอาหารอินทรีย์เพื่อรักษาสุขภาพตั้งแต่เด็ก เมื่อเปิดร้านอาหาร ยังให้ความสำคัญกับการเลือกวัตถุดิบที่ปลอดภัยให้แก่ลูกค้า ดังความว่า

พิธีกร : คนรุ่นใหม่อย่างจาว มีใจในเรื่องวิธีการกินการอยู่อย่างปลอดภัยมาตั้งแต่เด็ก เมื่อมาทำร้านอาหาร ก็อยากทำอาหารด้วยวัตถุดิบที่สดและสะอาด ปลอดภัยจากสารพิษที่ตกค้าง

ผู้เคยร่วมรายการ : มีเกษตรกรที่หวังดีกับคนกินอะไรอย่างนี้ค่ะ เขาก็จะปลูก แล้วก็ตลาดที่รองรับ เราก็หาสิ่งดี ๆ แบบนี้ให้กับลูกค้าเราได้ด้วย แล้วก็อยากส่งต่อสิ่งดี ๆ เหล่านี้ค่ะ ให้กับผู้ที่เป็ลูกค้าเราอีกทีนึง คือพอเรารู้จักคนปลูก รู้แหล่งที่มาของวัตถุดิบ เรารู้ว่าอาหารเขาเป็นยังไง บางทีเราไปหาเขาที่สวนเลย เรารู้ว่าเขาใช้ปุ๋ยหมักอะไร ใช้ปลูกยังไง ใส่ใจแค่ไหนค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 2 คีนสุร่ากเหง้า (พ.ศ.2543) ออกอากาศ 13 ม.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผู้เคยร่วมรายการเป็นคนที่ให้ความสำคัญแก่เรื่องการกินการอยู่อย่างปลอดภัยตั้งแต่เด็ก ๆ เมื่อเติบโตขึ้น จึงได้เปิดร้านอาหารเน้นอาหารเพื่อ

สุขภาพ เผยแพร่ความคิดการกินอาหารอย่างมีสีสันและปลอดภัย เห็นได้ว่า ประสบการณ์วัยเด็กสามารถส่งอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ความคิดที่ได้ตอนเด็ก ๆ ยังเป็นปัจจัยในการเลือกอาชีพด้วย

3.5.4.4 การถ่ายทอดความรู้ให้คนอื่น

ผู้เคยร่วมรายการในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 สนใจเรื่องการเรียนรู้ตั้งแต่เด็ก และยังเป็นคนที่มีความสนใจ ชอบถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนอื่น ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม มีตัวอย่างดังนี้

ตอน *จายปอน* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับ ปอน เป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านและเป็นครูสอนดนตรี มีความหวังให้วัฒนธรรมท้องถิ่นสืบทอดอย่างต่อเนื่องในฐานะเป็นคนที่อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ดังความว่า

ผู้เคยร่วมรายการ : เราเป็นฐานะคนที่ยังอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอยู่นะครับ ตามกำลังของเรา ถ้าอยู่ในสถานะไหนก็คือทำในสถานะนั้นให้ดีที่สุด ถ้าเราเป็นครูเนี่ย คือตอนนี้เราได้ฝึกสอนละ ก็คงนำศิลปะเหล่านี้แหละครับ กลับไปสอนเด็กที่โรงเรียนที่เราสอนอยู่ครับ ตามกำลังที่เราพอจะทำได้ดีที่สุด สิ่งเหล่านี้เราก็คงยังไม่ได้ทิ้งมันไปเลยก็คงทำตามอย่างที่พ่อครูมานพ ยาระนะ เขาเคยทำไว้นะครับ ก็คือให้องค์ความรู้ในศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้ที่เหมือนกับที่พ่อครูมานพ ยาระนะเคยให้เรา ไม่ใช่แค่กับศาสตร์แค่ทำกลองที่เราเรียนมานะครับ มันยังรวมไปถึงศาสตร์อื่นที่เราเคยเรียนมาอย่างพวกดนตรี สะล้อซอซึง ปี่จูน พิณเป็ยะอะไรต่าง ๆ ที่เราเคยเรียนมาก็คงนำสิ่งเหล่านี้ไปสอน แล้วก็เผยแพร่แหละครับ ให้กับทั้งเยาวชนและผู้สนใจทั่วไป

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 4 จายปอน ออกอากาศ 27 ม.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ปอนเป็นคนที่รับผิดชอบต่อการเผยแพร่และสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีเหมือนกับที่ครูของตนได้ทำ สอนเด็กคนรุ่นใหม่เรียนรู้ดนตรีท้องถิ่น ช่วยให้เด็กได้ทักษะการเล่นเครื่องดนตรี สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ในอนาคต และยังทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นได้รับการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง ให้คนในสังคมรู้จักวัฒนธรรมของตนเองมากขึ้น บรรลุผลคุณค่าชีวิตของตนเอง

ตอน *ครูดนตรี* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับ ฟาง สนใจเรียนรู้หลายอย่างเรียนภาษาจีนและดนตรีที่ประเทศจีน เมื่อกลับมาประเทศไทยได้เปิดโรงเรียนสอนดนตรีกับเพื่อน ๆ และจัดแคมป์ภาษาจีนเพื่อให้เด็กไทยมีโอกาสไปเรียนรู้ที่จีนด้วย ดังความว่า

พิธีกร : ส่วนศักยภาพด้านภาษาจีน ซึ่งฟางเรียนหนังสืออยู่ที่ประเทศจีนที่เซี่ยงไฮ้เป็นเวลานาน ก็นำความรู้มาจัดทัวร์การศึกษาให้กับเด็กนักเรียน พาไปจีนทุกปีค่ะ

ผู้เคยร่วมรายการ : ผมกับคุณพ่อคุณแม่ร่วมมือกันทำ 3 คนครับ ก็มีพานักเรียนที่เป็นนักเรียนมัธยม ส่วนใหญ่เป็นมัธยมปลาย ม.4 ม.5 ประมาณนี้ครับที่เขาเรียนภาษาจีนอยู่แล้ว เป็นพวกเอกจีน ในโรงเรียนมัธยมรัฐบาล ก็พาเขาเรียนภาษาจีนที่ประเทศจีนนะครับ ส่วนใหญ่ที่กลับมาทุกคนก็แฮปปี้ มีพัฒนา 90 เปอร์เซ็นต์

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 6 ครูดนตรี ออกอากาศ 10 ก.พ. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ในเมื่อตนเองได้ทักษะการใช้ภาษาจีนแล้ว ฟางยังมีความหวังดีต่อเด็กที่เรียนภาษาจีน ให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้มากขึ้นและช่วยติดต่อแคมป์เรียนภาษาจีน ให้เด็กมีการพัฒนาก้าวหน้าด้านการใช้ภาษาจีนและสามารถได้โอกาสขอทุนไปเรียนที่จีน หลังจบการเรียนมัธยม งานที่ฟางทำสามารถสร้างประโยชน์ให้ชีวิตคนอื่น เป็นพฤติกรรมที่น่าชื่นชม

สรุปได้ว่า ผู้เคยร่วมรายการได้ดำรงชีวิตที่ได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์วัยเด็ก ๆ ที่มีความรัก ความสนใจต่อเรื่องที่ตนสนใจและลงมือเรียนรู้ในสิ่งนั้นตั้งแต่เด็กจนโตมา ประกอบอาชีพหลากหลายและได้ประกอบอาชีพตามความสนใจ เมื่อโตขึ้น ยังชอบค้นหาความรู้เหมือนตอนเรียนรู้ในวัยเด็ก อีกทั้งยังใส่ใจเรื่องการดูแลสุขภาพโดยใช้วิธีการออกกำลังกายเป็นประจำ นอกจากนี้ เมื่อประสบความสำเร็จแล้ว ยังห่วงใยใส่ใจชีวิตของคนอื่นและวัฒนธรรมชุมชน ถ่ายทอดความรู้ความสามารถที่เรียนมาให้แก่คนอื่น ให้คนอื่นได้มีโอกาสใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป

จากตัวอย่างข้างต้นยังทำให้เห็นว่า ผู้เคยร่วมรายการส่วนใหญ่เป็นเด็กโสมสุกุลบ้านเรียนในวัยเด็ก ได้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขตามทางเลือกของตนเอง วิธีการดำเนินชีวิตของแต่ละคนได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ตอนเด็กเป็นอย่างมาก ประสบการณ์วัยเด็กเป็นปัจจัยหลักในการเลือกอาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่ได้ประกอบอาชีพตามความสนใจตอนเด็ก แต่ละคนมีความคิดต่อการทำงานไม่เหมือนกัน แต่ต่างก็รับผิดชอบงานของตนเองและมีการปรับตัวและการพัฒนาตนเองเพื่อให้งานดีขึ้นและหวังว่าผลงานของตนเองจะเป็นประโยชน์ต่อคนอื่นและสังคม ในเวลาว่าง ผู้เคยร่วมรายการได้ใช้เวลาให้กับงานอดิเรกและพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง และสนใจเรื่องสุขภาพเนื่องจากได้ใช้ชีวิตตอนเด็ก ๆ ในชนบทเป็นส่วนมาก ได้ใช้เวลาดูแลสุขภาพโดยออกกำลังกายนอกเวลาทำงาน นอกจากนี้ ยังมีความหวังดีต่อเด็ก สอนและถ่ายทอดความรู้ที่ได้มาให้กับเด็กให้เด็กได้ทักษะติดตัวและใช้ในการดำรงชีวิตในวันข้างหน้า

จากการวิเคราะห์เนื้อหาของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 สรุปได้ว่า เนื้อหา มีความหลากหลาย ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นำเสนอเรื่อง

เกี่ยวกับวิธีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของแต่ละชุมชน และผู้คนในชุมชนมีจิตสำนึกการรักษาสิ่งแวดล้อมและป่าชุมชนเพื่อลูกหลานได้ใช้ชีวิตต่อไปและอยู่กับธรรมชาติอย่างกลมกลืน ทำให้เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่มีต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ 2) วัฒนธรรม นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะ อาหาร ประเพณีและความเชื่อของภาคต่าง ๆ ทำให้เห็นถึงวัฒนธรรมไทยที่มีสืบตาดูความสนใจของผู้ชมในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย 3) ภูมิปัญญาท้องถิ่น นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน การจักสานด้วยพืชต่าง ๆ การถนอมอาหารของเล่นพื้นบ้าน และการทำคัมภีร์โบราณด้วยใบลาน ทำให้เห็นถึงความสามารถของผู้คนในท้องถิ่น ให้ผู้ชมได้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์จากการชมรายการ 4) การใช้เวลาว่างของเยาวชน นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้เวลาว่างที่หลากหลายของเยาวชน ประกอบด้วยการพัฒนาความรู้โดยร่วมกิจกรรมส่งเสริมความรู้ต่าง ๆ กับเพื่อน ๆ และครู พัฒนาทักษะการใช้มือด้วยวัสดุจากธรรมชาติและเศษผ้า และเป็นภาคคุเทศก์น้อยของชุมชน เรียนรู้และบอกเล่าเรื่องราวของชุมชนให้แก่คนภายนอก 5) การติดตามผู้เคยออกรายการ ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของผู้เคยออกรายการ แต่ละคนได้ประกอบอาชีพตามความฝันของตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อการทำงาน มีความหวังต่อการทำงานและพยายามให้งานของตนเองมีคุณค่าต่อคนอื่นและสังคม ผู้เคยออกรายการได้บริหารเวลาว่างให้ดี ออกกำลังกาย สังเกตธรรมชาติและพัฒนาความสามารถของตนเองในเวลาว่าง จากการดำเนินชีวิตของผู้เคยออกรายการเห็นได้ว่าผู้ร่วมรายการได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์วัยเด็กเป็นอย่างมาก สามารถให้ผู้ชมรู้ถึงความสำคัญของประสบการณ์ของเด็ก และเกิดแรงบันดาลใจในการดำรงชีวิตต่อไป

บทที่ 4

คุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 เป็นรายการสารคดีที่มีคุณค่าต่อผู้ชมที่เป็นเด็กและบุคคลทั่วไป จึงทำให้ผู้ชมได้รับคุณค่าด้านการให้ความรู้และความคิดต่าง ๆ และความเพลิดเพลินจากการชมรายการ ซึ่งคุณค่าดังกล่าวเป็นคุณค่าต่อตัวผู้ชม นอกจากนี้ ยังมีคุณค่าต่อเด็ก เยาวชน และชาวบ้านที่ได้เป็นผู้ร่วมรายการ คือ ได้มีโอกาสแสดงตัวตนหน้ากล้องและให้คนอื่นมองเห็นความสามารถของตนเอง จากการศึกษาพบว่า รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 เป็นรายการสารคดีที่มีคุณค่า แบ่งหัวข้อคุณค่าของรายการได้เป็น 6 ประเด็น ดังต่อไปนี้

4.1 ด้านการให้ความรู้

- 4.1.1 ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ
- 4.1.2 ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4.1.3 ความรู้เกี่ยวกับชุมชน

4.2 ด้านการให้ความบันเทิง

- 4.2.1 ทำให้เกิดความสนุกสนาน
- 4.2.2 ทำให้เกิดความประทับใจ

4.3 ด้านการให้แง่คิด

- 4.3.1 แง่คิดด้านการรู้จักเรียนรู้
- 4.3.2 แง่คิดด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ
- 4.3.3 แง่คิดด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

4.4 ด้านการเป็นสื่อกลาง

- 4.4.1 เป็นสื่อกลางด้านการเผยแพร่ความรู้และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 4.4.2 เป็นสื่อกลางด้านการเชิญชวนผู้ชมให้ปฏิบัติตาม

4.5 ด้านการแสดงตัวตนของกลุ่มชน

- 4.5.1 การแสดงตัวตนของเด็กชนบท
- 4.5.2 การแสดงตัวตนของชาวบ้าน

4.6 ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมให้ใช้ภาษาถิ่น

4.1 ด้านการให้ความรู้

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” มีคุณค่าด้านการให้ความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับธรรมชาติ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และชุมชน ความรู้เหล่านี้มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อผู้ชม ประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้เกี่ยวกับชุมชน รายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ

ธรรมชาติมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ อันทำให้มนุษย์มีของกินของใช้ มีอากาศที่ดี รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ ทั้งความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และการอนุรักษ์ธรรมชาติของคนในแต่ละชุมชน ซึ่งเนื้อหาที่นำเสนอทำให้ผู้ชมได้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ และยังทำให้ผู้ร่วมรายการภูมิใจในบ้านเกิดของตนเอง ดังตัวอย่างเช่น

ตอน *บุต...จากป่า* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับเด็ก ๆ กับลุงทันเข้าป่าเพื่อเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติในป่าชุมชนบ้านถ้ำผึ้ง ตำบลต้นยวน อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้เด็กรู้จักธรรมชาติ และรู้จักวิธีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เด็ก ๆ กับลุงทันยังเก็บหน่อปุดในป่า ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : นี่รับหน่อปุด ยังกินไม่ได้ครับ ต้องรอให้มีใบ 2-3 ใบก่อน ถึงกินได้ครับ...ลุงทันวิธีเก็บหน่อปุด เก็บยังไง

ผู้ร่วมรายการ 2 (ชาวบ้าน) : เราดูว่าถ้ามี 2 ใบแบบนี้ เวลาเก็บก็คือเอามัดตัดแบบนี้

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : ทำอะไรได้บ้างหรือข้างใน

ผู้ร่วมรายการ 2 (ชาวบ้าน) : ข้างใน เราต้องเอามัดผ่าออก ข้างในจะเป็นไส้สีขาว เอาไปต้ม ลวกจิ้มน้ำพริก หรือก็เอาไปแกงคั่วกับเนื้อหมูย่าง กับปลาย่าง ที่เขาชอบกิน เพราะคนเฒ่าคนแก่ เขาเล่าว่า ถ้าคนท้องอืด กินเข้าไป จะช่วยระบายลม คนที่มีกรดในกระเพาะ กินแล้วจะขับลมออก ป้องกันลม ระบายลม ร่างกายสบาย เป็นยาสมุนไพร

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 26 *บุต...จากป่า* ออกอากาศ 30 มิ.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การเข้าป่าเก็บและเรียนรู้หน่อปุดของเด็ก ทำให้ผู้ชมได้รู้จักลักษณะของหน่อปุด วิธีการเก็บหน่อปุด และประโยชน์ของหน่อปุด ซึ่งหน่อปุดนำมารักษาสุขภาพได้ นอกจากนี้ ยังทำให้เด็กที่เป็นผู้ร่วมรายการได้ประสบการณ์เข้าป่าเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเข้าป่ามาใช้ในวันข้างหน้า

ตอน *สวนของตาสรรค์ จ.นครศรีธรรมราช* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับในสวนของตาสรรค์มีธรรมชาติสวยงาม มีต้นไม้จำนวนมาก ร่มเย็นดี มีสัตว์อาศัยอยู่ในสวนเป็นประจำ ซึ่งสัตว์เป็นมิตรกับ

นักท่องเที่ยวยังทำประโยชน์ได้ด้วย เช่น ปลาตอดในสวนของคุณตาสามารถช่วยกำจัดเซลล์ผิวหนังและมีประโยชน์ต่อร่างกาย ดังความว่า

พิธีกร : ต้นไม้เยอะขนาดนี้ย่อมเป็นที่พึ่งพาของสัตว์นานาชนิด แม้กระทั่ง สัตว์น้ำเล็ก ๆ ที่อาศัยอยู่ตามรากไม้ ปลาชนิดนี้อาศัยอยู่ในลำธารสวนตาธรรมะค่ะ...

พิธีกร : สปลาปลาในลำธารปลาอาศัยอย่างอิสระ น้ำไหลตามธรรมชาติใน สวนผลไม้กิ่งป่า กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้นชื่อของนครศรีธรรมราช

[...]

พิธีกร : ปลาตอดเหล่านี้ช่วยกำจัดเซลล์ผิวหนังที่ตายแล้ว ลดกลิ่นกำจัด แบคทีเรียและยังกระตุ้นประสาทสัมผัสบริเวณเท้าด้วย ปลาร่มไม้ตับ เป็นปลาน้ำจืด ลักษณะคล้าย ๆ ปลาตะเพียนนะคะ แต่ว่าตัวจะเรียวยาวกว่า กินสาหร่ายกับตะไคร้ เป็นอาหาร

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 27 สวนของตาธรรมะ จ.นครศรีธรรมราช ออกอากาศ 7 ก.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับปลาตอดในสวนตาธรรมะ ทำให้ผู้ชมได้รู้จักปลาตอดอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นปลาที่ช่วยกำจัดเซลล์ผิวหนังมนุษย์ได้ ผู้ชมสามารถได้ความรู้เกี่ยวกับสภาพที่อยู่อาศัยและประโยชน์ของปลาตอด

ตอน ต้นกล้าสีชมพู จ.ชัยภูมิ นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับโรงเรียนบ้านหนองใหญ่ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ อยู่ใกล้อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ ดอกกระเจียวดอกกระเจียวบาน ครูพานักเรียนชมความงาม และเรียนรู้การขยายพันธุ์ดอกกระเจียว ดังความว่า

พิธีกร : กระเจียวขาว อีกชื่อหนึ่งเรียกเพราะ ๆ ว่าเทพอักษร บานสะพรั่ง เต็มทุ่งหญ้าเขียว ๆ เป็นพันธุ์ประจำถิ่นที่น่ารักและพบมากในบริเวณนี้ค่ะ...

พิธีกร : ถัดมาจากทุ่งกระเจียวขาวก็มีดอกกระเจียวพันธุ์ท้องถิ่นสีชมพูขึ้น เต็มไปหมด กระเจียวเติบโตได้ดีในที่โล่งแจ้ง ในป่าเบญจพรรณหรือป่าเต็งรัง พึ่งพาอาศัยหญ้าเพชรยิดเกาะหาอาหาร มีหญ้าเพชร กระเจียวจึงอยู่ได้ค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 30 ต้นกล้าสีชมพู จ.ชัยภูมิ ออกอากาศ 28 ก.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การนำเสนอเรื่องเกี่ยวกับดอกกระเจียวจะทำให้ผู้ชมได้รู้จักดอกกระเจียวที่มีหลากหลายสี และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเติบโตของดอกกระเจียว จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ชมในด้านการเรียนรู้ธรรมชาติ และเกิดความรักต่อธรรมชาติ

สรุปได้ว่า รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติทั้ง สัตว์ ต้นไม้ และป่าไม้แก่ผู้ชม ทำให้รู้ว่า ทรัพยากรธรรมชาติมีความสำคัญและคุณค่ามากมายต่อ การใช้ชีวิตของมนุษย์ มนุษย์สามารถได้ของกินของใช้จากธรรมชาติได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อน

มนุษย์ต้องเห็นประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์ธรรมชาติไว้ให้ดี เพื่อให้ลูกหลานได้มีโอกาสชมความสวยงามของธรรมชาติ และได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นประโยชน์อย่างยั่งยืน

4.1.2 ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอวัฒนธรรมพื้นบ้านเกี่ยวกับ ศิลปะ อาหาร ประเพณี และความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน การย้อมสีธรรมชาติ การจักสาน การถนอมอาหาร ของเล่นพื้นบ้าน และการทำคัมภีร์โบราณด้วย ไบลานซึ่งเนื้อหาดังกล่าวทำให้ผู้ชมและผู้ร่วมรายการได้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตอน รักหนึ่ง จ.นครศรีธรรมราช นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวของครู หนึ่งประทีน บัวทอง นายหนึ่งตะลุงชั้นครูผู้ล่วงลับ ที่อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็น ครอบครัวที่รักและมี ความกระตือรือร้นในการแกะรูปหนังตะลุง วัสดุการแกะรูปหนังตะลุงมีทั้ง หนังหมี หนังเสือ และ หนังวัว ลักษณะของรูปหนังตะลุงแต่ละตัวมีความแตกต่างชัดเจน ดังความว่า

พิธีกร : สมัยก่อนก็ใช้หนังเสือและก็หนังหมี หนังวัวจะใช้สำหรับการแกะ ตัวตลก หนังเสือและหนังหมีจะใช้สำหรับแกะรูปสำคัญสำคัญ เช่น เทวดา นางฟ้า ฤๅษี การแกะรูปหนังตะลุงมีมาตั้งแต่เมื่อไหร่หลักฐานก็ไม่แน่ชัดนะคะ แต่ว่าคงจะ พร้อม ๆ กับการแสดงหนังตะลุงแพร่หลายในนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ค่ะ ช่วงแกะรูปหนังจะแกะลวดลายจากส่วนเท้าหรือลำตัวขึ้นไปสู่หัว เป็นนัยยะถึง การก้าวสู่ความสูงส่งหรือขึ้นสู่สุดยอด ไม่แกะจากบนลงล่างเด็ดขาดเลยคะ ตัวนาง เป็นตัวสำคัญ ใส่เสื้อผ้าสีล้วนสวยงาม มีกำไลและแหวน หนูนี้มีอาวุธประจำตัวคือ มีด เป็นคนตลกคะ ลุงเท่ง มีผมหยักคก ใส่ผ้าถุง เป็นแผลที่นิ้ว เป็นคนตลกคะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 17 รักหนึ่ง จ.นครศรีธรรมราช ออกอากาศ 28 เม.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การนำเสนอเกี่ยวกับหนังตะลุงทำให้ผู้ชมได้เรียนรู้เกี่ยวกับ วัสดุที่นำไปทำรูปหนังตะลุง ลักษณะของรูปหนังตะลุงมีความหลากหลาย และความเชื่อเกี่ยวกับการแกะหนังตะลุง การแนะนำหนังตะลุงภาคใต้จะทำให้ผู้ชมที่ไม่คุ้นเคยกับหนังตะลุงได้ความรู้เกิด ความสนใจและเรียนรู้การแสดงหนังตะลุงได้มากขึ้น

ตอน หมอลำหุ่น สิ้นไชน้อย 100 ปี นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับเรื่องสินไซนิทานพื้นบ้านของ ภาคอีสาน มีจิตรกรรมฝาผนังโบราณที่วัดখনอน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เด็ก ๆ โรงเรียน บ้านสวาทยังได้พัฒนาเรื่องสินไซเป็นหุ่นละครตามนิทาน ดังความว่า

พิธีกร : เรื่องราวเริ่มต้นที่นางสุมนหา อาของสินไซ โดนยักษ์มาหลงรักและ ลักพาตัวไป จนพญากุสลาพ่อของสินไซทุกข์ใจมาก บอกให้ลูก ๆ ทุกคนออกไปตาม หาอากลับมาให้ได้ ใครพากลับมาได้ก็จะยกบ้านเมืองให้ เกิดการผจญภัยต่าง ๆ ขึ้น

จิตรกรรมฝาผนังวัดไชยศรีนี้อายุ 100 กว่าปีแล้วนะคะวาดโดยช่างยวนใช้สีคราม และสีจากธรรมชาติผสมกับกาวหนังสัตว์ติดทนทานสวยงามมาก

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 28 หมอลำหุ่น ลินไซน้อย 100 ปี ออกอากาศ 14 ก.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า เรื่องราวของลีนไซมีประวัติยาวนาน ซึ่งเป็นนิทานพื้นบ้านอีสาน การนำเสนอการสร้างสรรค์หุ่นละครจากนิทานลีนไซของเยาวชนในท้องถิ่น ทำให้ผู้ชมได้ความรู้เกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านอีสานและยังได้รับความสนุกสนานในการชมเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับนิทานลีนไซ ทำให้ผู้ชมเกิดความรักต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นและได้ข้อคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต จิตรกรรมฝาผนังวัดไชยศรีได้บันทึกนิทานเรื่องนี้ จะเชิญชวนลูกหลานเรียนรู้ต่อไป

ตอน บ้านของห้อม นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับห้อมเป็นสัญลักษณ์และพืชเศรษฐกิจของจังหวัดแพร่ เด็ก ๆ ในชุมชนบ้านนาคูหา จังหวัดแพร่เรียนรู้เรื่องราวของการย้อมสีธรรมชาติด้วยห้อม และฝึกย้อมผ้าด้วยห้อมตามคำสอนจากวิทยากร ดังความว่า

พิธีกร : มัดย้อมผ้าเช็ดหน้าคือการเรียนรู้การย้อมสีห้อมที่ง่ายที่สุดแล้ว
ละคะ นำผ้าฝ้ายเส้นใยธรรมชาติมาซักน้ำเปล่าก่อนคะ ล้างแป้งล้างฝุ่นออกให้หมดที่
แหล่งน้ำสะอาดของหมู่บ้านคะ

[...]

พิธีกร : ต้นห้อมจะนำมาย้อมผ้าได้ต้องหมักก่อนนะคะ หมักในภาชนะ
ดินเผาแบบโบราณก็เลยเรียกว่าหม้อห้อมนั่นเอง...ต้นห้อมสดตากช่วงยอดประมาณ
1 คืบมาแช่น้ำไว้สัก 2 วันก็ทำสีได้แล้ว นำน้ำห้อม 10 ลิตรมาผสมกับปูนขาว 120
กรัม ชั่วหรือตีจนขึ้นโม่

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 12 บ้านของห้อม ออกอากาศ 24 มี.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การย้อมสีด้วยห้อมมีเทคนิคและขั้นตอน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของจังหวัดแพร่ในการนำต้นไม้ที่ให้สีมาสร้างสีสันทนผ้าให้เกิดความสวยงาม การนำเสนอเรื่องการย้อมสีด้วยห้อม ทำให้ผู้ชมได้มีความรู้เกี่ยวกับจังหวัดแพร่ที่มีธรรมชาติสวยงามพร้อม ๆ ได้เห็นภูมิปัญญาด้านการย้อมสี เกิดความสนใจในการเรียนรู้การย้อมผ้าด้วยห้อม

สรุปได้ว่า รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาไทยในหลาย ๆ ท้องถิ่น ซึ่งวัฒนธรรมไทยมีทั้งศิลปะการแสดง นิทานพื้นบ้าน และจิตรกรรมต่าง ๆ ส่วนการนำเสนอภูมิปัญญาไทยก็สามารถทำให้ผู้ชมรู้ถึงความสามารถของผู้คนในแต่ละภาค วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยที่มีเสน่ห์มาากมาเป็นทรัพย์สินที่วัดค่าไม่ได้ของคนไทย ลูกหลานไทยควรจะสืบทอดอย่างต่อเนื่องเพื่อไม่ให้วัฒนธรรมไทยสูญหาย

4.1.3 ความรู้เกี่ยวกับชุมชน

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ เช่น ประเพณี ความเชื่อ และธรรมชาติของชุมชนแต่ละภาค ทำให้เห็นถึงสภาพของแต่ละชุมชนโดยเฉพาะด้านการพัฒนาชุมชน บางชุมชนพัฒนาตนเองโดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เชิงธรรมชาติ หรือ เชิงวัฒนธรรม บางชุมชนได้ร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น อนุรักษ์ธรรมชาติเพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และเป็นมรดกแก่ลูกหลาน การนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ทำให้ผู้ชมรู้จักการใช้ชีวิตของคนในชุมชน ความเชื่อและประเพณีท้องถิ่น เป็นต้น ความรู้เกี่ยวกับชุมชน มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตอน *ป่าดงภูดิน รวมใจ* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับชุมชนดงภู อำเภอราศีไศลมีความเชื่อเรื่องเจ้าพ่อดงภูดิน ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในป่า ทำให้คนในชุมชนไม่ทำร้ายป่าและรักษาป่าชุมชนเป็นอย่างดี ทุกปีจะมีพิธีบวงสรวงเจ้าพ่อดงภูดินเพื่อขอให้ป่าชุมชนอุดมสมบูรณ์ มีธรรมชาติสวยงาม ดังความว่า

พิธีกร : พื้นที่ป่าเขียวขจี 4,700 กว่าไร่ นี่คือป่าชุมชนดงภู อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษค่ะ ชาวบ้านพึ่งพาหารายได้จากป่านี้มาเป็นร้อยปีแล้ว ป่าดงภู ประกอบไปด้วยดงภูดินและดงภูแดง ชาวบ้านมีความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำป่า จึงมีศาลได้กราบไหว้บูชา ความเชื่อนี้สืบทอดกันมายาวนานแล้วนะค่ะ คือเชื่อกันว่า ป่าดงภูเนี่ย มีเจ้าป่าเจ้าเขาเจ้าพ่อดงภูดินปกปักรักษาทำให้ไม่มีใครกล้าละเมิด ทำร้ายค่ะ ในป่าก็เลยมีต้นไม้ใหญ่ ๆ อายุยืนและมีความอุดมสมบูรณ์

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 50 ป่าดงภูดิน รวมใจ ออกอากาศ 15 ธ.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผู้ชมจะได้ความรู้เกี่ยวกับชุมชนดงภู อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ เป็นพื้นที่มีธรรมชาติอุดมสมบูรณ์และมีป่ากว้างใหญ่ และชาวบ้านของชุมชนพึ่งพาธรรมชาติเป็นอย่างมาก ชาวบ้านที่ชุมชนมีความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อดงภูดิน ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปกปักรักษา ทำให้ชาวบ้านไม่กล้าทำร้ายธรรมชาติในป่าและรักษาทรัพยากรธรรมชาติในป่าเป็นอย่างดี ให้ลูกหลานคนรุ่นหลังในชุมชนได้มีของกินของใช้จากป่าต่อไป การแนะนำสภาพธรรมชาติและ ความเชื่อของชุมชนดงภู ยังจะทำให้ผู้ชมได้รู้ว่า ธรรมชาติมีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตของคนและความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อได้ช่วยอนุรักษ์ธรรมชาติของป่าดงภูอีกด้วย

ตอน *หัวลานหัวเลี้ยว เทียวให้ถึงทะเลน้อย* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับชุมชนหัวลานหัวเลี้ยว ตำบลพนางตอง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ได้พัฒนาการท่องเที่ยวเนื่องจากมีธรรมชาติสวยงาม ได้จัดตลาดหัวลานหัวเลี้ยวค้าขายเครื่องจักสานด้วยกระจูด และอาหารท้องถิ่น ดึงดูดนักท่องเที่ยว มาสัมผัสชีวิตชุมชน ดังความว่า

พิธีกร : พื้นน้ำกว้างไกล ดอกบัวต้นฤดูชวนนักท่องเที่ยวมาสัมผัสความงาม แห่งทะเลน้อย พื้นที่ชุ่มน้ำอันสำคัญของทะเลสาบสงขลา ...

พิธีกร : นักท่องเที่ยวที่มาเยือนทะเลน้อยมักล่องเรือชมธรรมชาติที่สวยงาม
คะ แต่ขอบอกว่าเมื่อเรือเทียบท่า ขอเชิญเดินเข้ามาในชุมชนคะหัวใจของ
การท่องเที่ยวของทะเลน้อยอยู่ที่นี้...

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 14 หัวลานหัวเลี้ยว เทียบให้ถึงทะเลน้อย ออกอากาศ 7 เม.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชุมชนหัวลานหัวเลี้ยวติดทะเลน้อย มีดอกบัว ธรรมชาติ
สวยงาม ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมชุมชน ชุมชนหัวลานหัวเลี้ยวให้ความสำคัญในการท่องเที่ยว
นอกจากจะทำให้ผู้คนรู้จักชุมชน เข้ากับชีวิตชุมชน การพัฒนาการท่องเที่ยวยังทำให้เศรษฐกิจชุมชนดี
ขึ้น และคนในชุมชนสามารถประกอบอาชีพได้ง่าย การนำเสนอเรื่องราวของชุมชนหัวลานหัวเลี้ยว
ทำให้ผู้ชมได้ความรู้เกี่ยวกับชุมชนหัวลานหัวเลี้ยว เป็นชุมชนเชิงท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่
สวยงาม และสามารถนำการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนหัวลานหัวเลี้ยวมาเป็นแนวทางพัฒนา
การท่องเที่ยวชุมชนของตนเองได้

ตอน เด็กจูงม้า ม้าจูงเด็ก นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับบ้านน้ำทรัพย์ อำเภอแก่งกระจาน
จังหวัดเพชรบุรี ได้พัฒนาชุมชนโดยการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถขี่ม้า
แบบควาบอยในหมู่บ้าน และยังสามารถเรียนรู้การปลูกมะนาวอินทรีย์ที่ศูนย์สาธิตเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง
หมู่ 9 ดังความว่า

พิธีกร : คนที่มาที่นี่สนใจเรื่องการจัดการชุมชนและสถานที่ดูงานเชิงเกษตร
ด้วยนะคะ โดยเฉพาะเรื่องมะนาวที่ปลูกแบบปลอดภัยและใช้ต้นทุนต่ำคะ

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : มะนาวที่นี่ก็จะเป็นปลอดสารเคมีนะคะ ก็จะเป็น
แบบนี้คะ อันนี้ลูกก็ยังอ่อนอยู่ เป็นพันธุ์แป้นรำไพนะคะ จะปลูกโดยไม่ใช้สารเคมี
จะใช้ปุ๋ยจากธรรมชาติคะ มะนาวที่นี่ก็จะรับประกันคะว่าเปรี้ยวทุกลูกจริง ๆ คะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 22 เด็กจูงม้า ม้าจูงเด็ก ออกอากาศ 2 มิ.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า บ้านน้ำทรัพย์เป็นชุมชนที่ให้ความสำคัญแก่
การเกษตรอินทรีย์ การพัฒนาการเกษตรจะทำให้ชุมชนเศรษฐกิจก้าวหน้า และการเกษตรอินทรีย์ยังดี
ต่อสุขภาพร่างกาย การนำเสนอเรื่องมะนาวปลอดสารเคมีของบ้านน้ำทรัพย์จะทำให้ผู้ชมรู้จักชุมชน
บ้านน้ำทรัพย์ว่าเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร รู้จักมะนาวปลอดสารเคมี และเกิดความสนใจใน
การกินอาหารปลอดสารเคมีและท่องเที่ยวที่ชุมชนบ้านน้ำทรัพย์

ตอน ปิดป่าเปิดใจ นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับชุมชนบ้านยางโทน ตำบลศรีมิ่งคล อำเภอ
ไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี มีป่าชุมชนขนาดใหญ่ ลักษณะเป็นป่าเบญจพรรณและป่าไผ่รวกที่มี
ความสมบูรณ์ คนในชุมชนจะปิดป่าเป็นช่วงเวลาเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในป่าทุกปี
ดังตัวอย่าง

พิธีกร : ป่าชุมชนบ้านยางโทน อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี มีชาวบ้าน
แวะเข้าป่าหาอาหารเป็นประจำตลอดทั้งปี วันนี้ ปอ บัส และเพื่อน ๆ ขอติดตาม
คุณตาคุณยาย สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และป่าชุมชนบ้านยางโทน
ไปเที่ยวเล่น เรียนรู้ในป่ากัน

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : นี่คือป่าชุมชนบ้านเราค่ะ ตอนนี้ได้ปิดป่าอยู่เลย ไม่มี
คนหักต้นไม้ค่ะ... บัสมาดูนี่ อันนี้คือหน่อไม้ค่ะ ทำเป็นอาหารได้หลายชนิด แต่ตอนนี้
อย่าหัก เพราะว่าเขากำลังปิดป่าอยู่

พิธีกร : ป่าไผ่รวมเป็นแหล่งรายได้สำคัญมากเลยของชาวบ้าน เก็บหน่อไม้ไป
ขาย เมื่อป่ามีคุณค่าแบบนี้ ก็ต้องมีการจัดระเบียบ ไซ้ใหม่คะ เกิดเป็นระบบ
การจัดการป่าที่สำคัญโดยองค์กรชาวบ้านกันเอง กฎสำคัญที่สุดก็คือ การปิดป่าค่ะ
เพื่อให้ป่าได้พัก ลดการเก็บหน่อไม้ทุกชนิด เพื่อให้มีไผ่ไว้เก็บหน่อไม้ได้ทุกปี ไม่มีหมด

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 47 ปิดป่าเปิดใจ ออกอากาศ 24 พ.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชุมชนบ้านยางโทนมีป่าชุมชนอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านจะนำ
หน่อไม้ในป่าไปทำอาหารหรือไปขายเพื่อสร้างรายได้ องค์กรชาวบ้านได้ตั้งกฎในป่าและปิดป่าเป็น
ช่วงเวลาทุกปีเพื่ออนุรักษ์ป่าชุมชน การนำเสนอเรื่องการปิดป่าของชุมชนบ้านยางโทน ทำให้ผู้ชมเห็น
ถึงความพยายามของคนในชุมชน และได้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนอีกด้วย

ตอน บัว มหาสวัสดิ์ นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับอาหารที่ทำจากบัวของชุมชน
คลองมหาสวัสดิ์ ซึ่งเป็นชุมชนที่พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
คนในท้องถิ่นจะนำดอกบัวอินทรีย์ในคลองมาทำอาหาร เช่น เมี่ยงคำดอกบัวหลวง และข้าวห่อใบบัว
และยังมีคนนำอาหารที่ทำด้วยตัวเองไปขายที่ตลาดน้ำของชุมชน ดังตัวอย่าง

ผู้ร่วมรายการ 1 (ชาวบ้าน) : เราจะใช้บัวอินทรีย์ ไม่ฉีดยาเลยคะ ปลอดภัย
สำหรับผู้รับประทาน เราไม่ใช้บัวที่ฉีดยาเพื่อสุขภาพคะ

ผู้ร่วมรายการ 2 (เด็ก) : นี่คือใบบัวคะ เป็นบัวอินทรีย์ จะนำไปทำข้าวห่อ
ใบบัวคะ มีประโยชน์ต่อร่างกาย

ผู้ร่วมรายการ 3 (เด็ก) : เอาไปผ่านน้ำร้อนก่อน แล้วผ่านน้ำเย็นคะ เพื่อ
ไม่ให้ใบบัวแตก แล้วก็เอาไปห่อคะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 13 บัว มหาสวัสดิ์ ออกอากาศ 31 มี.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์มีวัฒนธรรมอาหารพิเศษ ได้แก่
นำดอกบัวอินทรีย์มาทำอาหาร ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ได้นำวัฒนธรรมอาหารของตนมาพัฒนา
เศรษฐกิจชุมชนโดยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดึงดูดคนภายนอกให้สนใจและเที่ยวที่ชุมชน

นักท่องเที่ยวนอกจากได้ท่องเที่ยวชุมชน ยังมีโอกาสสัมผัสอาหารบัวอินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพของชุมชนคลองมหาสวัสดิ์อีกด้วย

จากตัวอย่างทั้งหมดข้างต้นสรุปได้ว่า ชุมชนที่อยู่ในชนบทมักจะมีธรรมชาติที่สวยงามและอุดมสมบูรณ์ และคนในชุมชนต่างก็พยายามรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ชุมชน บางชุมชนนิยมพัฒนาเศรษฐกิจโดยวิธีการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสสัมผัสวิถีชุมชนและซื้อผลิตภัณฑ์ของชุมชน เห็นได้ว่า แต่ละชุมชนจะมีวิธีการอนุรักษ์ธรรมชาติและวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจแตกต่างกัน นอกจากนี้ การนำเสนอเรื่องอาหาร ศิลปะ ประเพณี และการอนุรักษ์ธรรมชาติยังทำให้ผู้ชมได้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชนของแต่ละท้องถิ่นด้วย

สรุปได้ว่า รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ ทำให้ผู้ชมได้รู้ถึงประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์สามารถนำทรัพยากรธรรมชาติทำเป็นของกินของใช้ในชีวิตประจำวัน และผู้ชมสามารถรู้ถึงความสำคัญของการอยู่กับธรรมชาติอย่างกลมกลืนในกระบวนการชมรายการ รายการยังได้นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาไทย ทำให้ผู้ชมเข้าใจวัฒนธรรมไทยที่มีความหลากหลายในแต่ละท้องถิ่น รู้ถึงความสามารถของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น และให้ผู้ชมเกิดภาคภูมิใจของวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาไทย นอกจากนี้ รายการ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ยังได้นำเสนอความรู้เกี่ยวกับชุมชนต่าง ๆ ได้เผยแพร่เรื่องราวการพัฒนาเศรษฐกิจและวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น ทำให้ผู้ชมได้รู้จักชุมชนและเกิดความปรารถนาที่จะไปเยี่ยมชมชุมชน ซึ่งชุมชนจะได้มีโอกาสส่งเสริมเศรษฐกิจของตนให้ดีขึ้นด้วย

4.2 ด้านการให้ความบันเทิง

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” เป็นสารคดีในรูปแบบรายการโทรทัศน์ ที่ต่างจากสารคดีรูปแบบอื่น ๆ มากที่สุด คือ มีภาพและเสียงประกอบตลอดรายการ ทำให้ผู้ชมเกิดความสนุกสนานและเกิดความประทับใจ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 ทำให้เกิดความสนุกสนาน

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 เป็นสารคดีโทรทัศน์ นำเสนอด้วยภาพและเสียง ทั้งยังมีเพลงประกอบ ทำให้การนำเสนอน่าสนใจและสนุกสนาน นอกจากนี้ รายการยังได้เด็กเป็นผู้นำดำเนินรายการในบางตอน นำเสนอประเด็นที่น่าสนใจของผู้คนในสังคมผ่านสายตาเด็กได้เพิ่มความน่าดู มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตอน *ตลาดกรีน มั่งมั่ง* ได้นำเสนอเด็กหญิงอันดาได้เป็นผู้ดำเนินรายการ พาผู้ชมเที่ยวที่ตลาดชุมชน ชื่อตลาดกรีนมั่งมั่ง อยู่ที่อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง อันดาได้อธิบายและ บอกเล่าเรื่องราวในตลาดอย่างสนุกสนาน ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : รู้ยังคะ ความพิเศษของตลาดนี้คืออะไร ตึก-ต๊อก ตึก-ต๊อก ตึก-ต๊อก เฉลยละนะ นี่ไง ตลาดเรานะคะ ใช้ของจากวัสดุธรรมชาติคะ

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : ตอนนี้นะคะ มาถึงร้านตอกคองแล้วคะ ตอกนะคะ ก็คือข้าวตอก “คอง” มันคือภาษาใต้ที่แปลว่าข้าวโพดคะ เป็นป๊อปคอร์นที่อร่อยที่สุดในสามโลกเลยคะ เพราะเป็นร้านของพ่อหนูเองคะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 15 หลาดกรีน มั่งมิ่ง ออกอากาศ 14 เม.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า เด็กได้ดำเนินเรื่องด้วยวิธีการตั้งคำถาม และใช้เสียง “ตึก-ต๊อก ตึก-ต๊อก” เพื่อเพิ่มความตื่นเต้น ทำให้ผู้ชมได้คิดตามผู้ดำเนินรายการและเกิด ความสนุกสนานในการชม และคำพูด “ที่อร่อยที่สุดในสามโลก” กับ “เพราะเป็นร้านของพ่อหนูเอง” ทำให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ ความน่ารักของเด็ก ทำให้ผู้ชมได้รับความเพลิดเพลินด้วย

ตอน พาเที่ยวชุมชนริมน้ำ จ.สุพรรณบุรี ได้นำเสนอธรรมชาติที่สวยงามและกิจกรรม ต่าง ๆ ที่สนุกสนานในชุมชนบ้านแหลม จังหวัดสุพรรณบุรี ขณะนำเสนอยังมีเพลงประกอบช่วยเข้าถึง บริบทการบอกเล่าเรื่องของชุมชนบ้านแหลม ชื่อเพลงว่า ล่องแม่น้ำสุพรรณบุรี โดย พจนาน พจนานพิทักษ์ ดังความว่า

เนื้อเพลง : ความงามเป็นร้อย ๆ ปีจนถึงวันนี้อยากชวนเธอมา สุพรรณอยู่ ไกล ๆ แคว้นว่าง ๆ มาลืมน้ำเธอไป สายน้ำยังมีคนหาปลา ริมฝั่งน้ำยังมีเรือพาย ... บ้านฉันมีแต่ของดี ๆ มาเที่ยวลึกลับรับรองจะติดใจ ...สุพรรณบุรี บ้านแหลม บ้านเรา
(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 20 พาเที่ยวชุมชนริมน้ำ จ.สุพรรณบุรี ออกอากาศ 19 พ.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า เพลงประกอบที่ไพเราะ ๆ จะเป็นประโยชน์ต่อ การเข้าใจการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับชุมชนบ้านแหลมสำหรับผู้ชมเนื่องจากเนื้อเพลงได้แสดงให้เห็น กิจกรรมในบ้านแหลม สามารถให้ผู้ชมได้ความสนุกสนานในการชมพร้อมฟังเพลงจะร้องตามและเกิด ความสนใจต่อเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชนที่นำเสนอผ่านรายการ

ตอน ธรรมชาติประสาของ นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับเด็ก ๆ ที่บ้านช่างทูน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ได้ร่วมกิจกรรมทำขนมรอกโค่ย ซึ่งเป็นขนมดั้งเดิมของชาวของ เด็ก ๆ ได้เล่นสนุกใน การนวดแป้งด้วยมือและได้รับความอร่อยจากการชิมขนมรอกโค่ย ดังความว่า

พิธีกร : ขนมพื้นบ้านมีเสน่ห์ตรงที่ใช้วัตถุดิบในพื้นที่ และที่สำคัญ ใช้มือ ล้วน ๆ แบบนี้คะ... กลุ่มนี้ใช้น้ำใบเตย แล้วกลุ่มนี้ใช้สีจากอะไรคะ

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : ฟักทอง

พิธีกร : รกโค่ย ขนมนี้ทำไม่ยาก และระหว่างทำ ก็สนุกจังเลยคะ

ผู้ร่วมรายการ 2 (เด็ก) : ง่าย ๆ เลยคะ คือเราต้องปั้นให้เป็นวงกลม

เสร็จแล้วเราก็ทำเป็นยาว ๆ แล้วเราจะได้อร่อยคะ

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : น่ากินจ้งเลย

ผู้ร่วมรายการ 3 (ชาวบ้าน) : ลีไหนน่ากิน

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : ลีขาว

ผู้ร่วมรายการ 2 (เด็ก) : ลีเหลืองน่ากิน น่ากินทุกสี

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : เย้ ได้กินขนมแล้ว

ผู้ร่วมรายการ 2 (เด็ก) : ป้าหนูคลุกกะพร้าวกับเกลือคะ น่ากินมาก

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 40 ธรรมชาติประสาของ ออกอากาศ 6 ต.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า เวลาทำขนม เด็ก ๆ ได้แบ่งด้วยตัวเองและหัวเราะตลอด สนุกสนานระหว่างการทำ ได้รับความเพลิดเพลินจากการทำขนมที่บ้านที่มีหลากหลายสี คำพูดของเด็ก “เย้ ได้กินขนมแล้ว” ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกสนุกสนาน ได้เห็นถึงความไร้เดียงสาของเด็กและความตื่นเต้นของเด็กที่ตั้งตารอคอยรับประทานขนมที่ทำด้วยตนเอง

จากตัวอย่างทั้งหมดข้างต้นทำให้เห็นว่า รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 สามารถทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกสนุกสนานในการรับชม ผ่านการใช้ภาพและเสียงประกอบ ทำให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อหาที่น่าสนใจและเข้าถึงบริบทการเล่าเรื่องของผู้ร่วมรายการมากขึ้น การใช้เพลงประกอบทำให้ผู้ชมเกิดความสนใจต่อเนื้อหาและได้รับความเพลิดเพลิน นอกจากนี้ รายการ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ยังได้ให้เด็กเป็นผู้ดำเนินรายการในบางตอน ให้ผู้ชมรู้จักเรื่องราวผ่านสายตาเด็ก ติดตามการบอกเล่าของเด็กด้วยวิธีการดำเนินเรื่องที่ดึงดูดใจ และเด็กที่ร่วมกิจกรรมชุมชนได้รับความเพลิดเพลินและหัวเราะตลอด ทำให้ผู้ชมได้รับความสนุกสนานได้จากความไร้เดียงสา ความน่ารักของเด็ก

4.2.2 ทำให้เกิดความประทับใจ

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอประเด็นที่น่าสนใจในสังคมปัจจุบัน เช่น การอนุรักษ์ธรรมชาติ การสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านสายตาของเด็ก ได้นำเสนอเด็ก ๆ ในชุมชนต่าง ๆ เรียนรู้และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกิจกรรมของชุมชนและโรงเรียน สามารถทำให้ผู้ชมซาบซึ้งประทับใจ มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตอน *ไม้พาเพลิน* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับเด็ก ๆ บ้านใหม่พัฒนา ตำบลป่าซาง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เข้าป่าเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับไม้ไผ่กับครู ช่วยกันทำไม้กวาดด้วยไม้ไผ่ เด็ก ๆ ได้เสนอพรรณไม้ที่มีต่อการร่วมกิจกรรมหลังจากการร่วมกิจกรรมเข้าป่า ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : สนุกแบบได้ทำกิจกรรมอะไรพวกนี้กับเพื่อนครับ

ผู้ร่วมรายการ 2 (เด็ก) : ในโรงเรียนอื่นไม่มีการทำ แต่โรงเรียนพวกหนูมี

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : ผมอยากจะให้ไม้ไผ่ที่โรงเรียนเพิ่มขึ้น แล้วก็

อยากจะทำเครื่องใช้ แล้วก็ของเล่นสำหรับตัวเองครับ

ผู้ร่วมรายการ 2 (เด็ก) : เวลาหน้ามา พวกหนูก็ได้กิน ให้ร่มเย็นนะคะ เวลา
มาที่ป่านี้สดชื่น สบาย

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : ถ้าไม่ไปหมดจากโรงเรียนนี้ ผมรู้สึกเสียใจที่ไม่ได้ทำ
กิจกรรมต่าง ๆ ครับ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 9 ฟ้าพาเพลิน ออกอากาศ 3 มี.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า เด็กมีความสนุกสนานในการร่วมกิจกรรม มีความภูมิใจใน
ท้องถิ่นของตน และรู้จักคิดที่จะอนุรักษ์ไม้ไผ่ในป่าชุมชนของตนต่อไป จึงสร้างความประทับใจให้แก่
ผู้ชมรายการในความช่างคิด ช่างพูด และความไร้เดียงสาของเด็ก

ตอน ปั่นดิน ปั่นสุข นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับเด็ก ๆ ร่วมกิจกรรมปั่นดิน ทำไข่เค็มและ
สร้างบ้านด้วยดิน ได้ความรู้และเล่นสนุกกันที่ตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : วันนี้รู้สึกสนุกมากเลยคะที่ได้มาทำกิจกรรมร่วมกับ
เพื่อน ๆ พี่ ๆ แล้วยังน้อง ๆ ได้ภูมิใจที่ตนเองได้ปั่นดิน และสร้างบ้านดินโดย
ความสามัคคีกันคะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 34 ปั่นดิน ปั่นสุข ออกอากาศ 25 ส.ค. 61)

ภาพที่ 38 เด็ก ๆ สร้างบ้านดินด้วยความสามัคคี

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 34 ปั่นดิน ปั่นสุข ออกอากาศ 25 ส.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การนำเสนอเรื่องเด็กช่วยกันสร้างบ้านดิน จะทำให้ผู้ชม
ประทับใจในความตั้งใจ ความพยายาม ความสามัคคี และความบริสุทธิ์ของเด็ก ซึ่งเด็กที่ร่วมกิจกรรม
สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้เล่นสนุกกัน

ตอน ชัมเมอร์@ผาปัง นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับเด็ก ๆ ชาวอเมริกันร่วมโครงการ
แลกเปลี่ยน ได้มาฝึกสอนภาษาอังกฤษ เรียนรู้วัฒนธรรมไทย สัมผัสวิถีชีวิตไทยที่ตำบลผาปัง

อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง เด็ก ๆ ทั้งชาวไทยและชาวอเมริกันได้ช่วยกันทำอาหารไทยและขนมไทยตามคำสอนของผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : คือพี่เขาบอกว่า delicious ค่ะ อร่อยค่ะ ลำเจ้าหนูคิดว่าน่าจะจดจำไปอีกนานเลยค่ะ เพราะว่าอาหารแบบนี้บรรยากาศแบบนี้ที่อเมริกาน่าจะไม่ค่อยมีค่ะ

ผู้ร่วมรายการ 2 (เด็ก) : หนูคิดว่าพี่ ๆ น่าจะมีความสุขค่ะ พี่เขาบอกว่า yummy

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 37 ซัมเมอร์@ผาปัง ออกอากาศ 15 ก.ย. 61)

ภาพที่ 39 เด็กผาปังสอนพี่ ๆ ชาวอเมริกันทำขนมไทย

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 37 ซัมเมอร์@ผาปัง ออกอากาศ 15 ก.ย. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การนำเสนอเด็กชาวอเมริกันกับเด็กไทยช่วยกันทำอาหารไทยที่ผาปัง จะทำให้ผู้ชมประทับใจในความเป็นเพื่อนระหว่างสองประเทศ เด็กผู้ร่วมรายการอยากให้ทุกคนเข้าใจคำชื่นชมจากพี่อเมริกัน และได้พูด “delicious อร่อยค่ะ ลำเจ้า” ซึ่งเป็นความหมายเดียวในสามภาษา ก็สามารถทำให้ผู้ชมประทับใจในความตั้งใจของเด็ก

สรุปได้ว่า รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” สามารถทำให้ผู้ชมเกิดความประทับใจได้เป็นอย่างมากจากความตั้งใจ ความพยายาม ความน่ารักของเด็กที่ร่วมกันอนุรักษ์ป่าชุมชน และรักษาวัฒนธรรมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และเกิดความประทับใจที่เด็กให้ความช่วยเหลือกันและสามัคคีกันในการร่วมกิจกรรม ยังประทับใจในความเป็นเพื่อนระหว่างคนที่อยู่ต่างวัฒนธรรม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 มีคุณค่าด้านการให้ความบันเทิง โดยใช้ภาพประกอบ เสียงประกอบและเพลงช่วยนำเสนอเนื้อหาของรายการ สามารถให้ผู้ชมเข้าถึงเนื้อหาที่นำเสนอได้ง่าย การที่让孩子เป็นผู้เล่าเรื่อง ให้ผู้ชมได้ความรู้ผ่านการนำเสนอของเด็กและเห็นความบริสุทธิ์ความไร้เดียงสาของเด็ก สามารถทำให้ผู้ชมได้ความเพลิดเพลินในการชม

นอกจากนี้ รายการยังได้เลือกประเด็นที่น่าสนใจในสมัยนี้มานำเสนอผ่านการดำเนินชีวิตของเด็ก ทั้งเด็กไทยและเด็กอเมริกัน ทำให้ผู้ชมประทับใจเป็นอย่างมาก

4.3 ด้านการให้แง่คิด

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 เป็นรายการสารคดีสำหรับเด็กที่มุ่งให้เด็ก ๆ ที่เป็นผู้ร่วมรายการและเด็ก ๆ ที่เป็นผู้ชม และผู้ชมที่เป็นบุคคลทั่วไปได้แง่คิดในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ แ่่คิดด้านการรู้จักเรียนรู้ แ่่คิดด้านการพัฒนาทักษะของเด็ก แ่่คิดด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและ แ่่คิดด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.3.1 แ่่คิดด้านการรู้จักเรียนรู้

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 เป็นสารคดีที่มุ่งให้ความรู้ และได้นำเสนอเรื่องราวการเรียนรู้ของผู้ร่วมรายการ ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้ชมสนใจการเรียนรู้ตลอดเวลา มีตัวอย่างดังนี้

ตอน *เรียนแบบแปลน รามิล (พ.ศ.2555)* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับแปลนเป็นคนที่ชอบเรียนรู้ตั้งแต่เด็ก ๆ สนใจของเล่นที่บ้าน ได้พัฒนาของเล่นที่บ้านให้ทันสมัยและเปิดร้านขายของเล่น แปลนมีวิธีการเรียนรู้ของตนเอง คือ ให้การเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ เชื่อมโยงกัน ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ : เรื่อง (การทำของเล่นที่บ้าน) สำหรับผมเนี่ย มันเป็นเรื่องเหมือนกับจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ไปสู่เรื่องต่าง ๆ เชื่อมโยงไปยังการเรียนรู้อื่น นะครับ อย่างเช่นว่าผมชอบดัดก็ทำออกมาเป็นผลิตภัณฑ์เช่นพวกงานผ้าที่คุณแม่ถนัดนะครับ ก็ให้คุณแม่สอนเป็นงานตุ๊กตาหรือว่าให้ทำมันเป็นงาน DIY มันก็เราเรียกว่าเป็นผลผลิตจากการเรียนรู้ เพราะตอนแรกแม่ก็เริ่มจากที่ผมทำเลยครับ ผมทำออกแบบแล้วก็ลงมือปฏิบัติเองแต่พอหลัง ๆ เนี่ยเริ่มกระจายสินค้าไปขายที่อื่นบ้างหรือว่าออกบูธขายได้เยอะขึ้นก็จ้าง...ตอนนี้ก็เลยกระจายงานให้คนในชุมชนช่วยแล้วก็ควบคุมการผลิตแทนนะครับ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 8 เรียนแบบแปลน รามิล (พ.ศ.2555) ออกอากาศ 24 ก.พ. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การค้นหาความรู้เป็นเรื่องที่ไม่ยาก ซึ่งความรู้ไม่ได้อยู่ห่างไกลหรืออยู่ในหนังสือเท่านั้น ประสบการณ์การเรียนรู้ของแปลน ทำให้ผู้ชมได้เกิดความคิดด้านการค้นหาความรู้จากสิ่งรอบตัว เริ่มต้นจากความชอบ ความสนใจของตนเอง หลังจากนั้นสามารถขยายความรู้ให้มีระบบมากขึ้นและยังสามารถพัฒนาความรู้จนสามารถสร้างเป็นอาชีพและกระจายรายได้สู่ชุมชนได้อีกด้วย

ตอน *นากน้อย บางขุนเทียน* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับในโรงเรียนทวิธาภิเศกบางขุนเทียน มีนากอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ครูท้อพีได้จัดกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับนากเพื่อให้เด็กเกิด

ความรักต่อธรรมชาติ และยังมีคุณสมบัติ สุกดิบ (ที่เต) พาเด็ก ๆ เข้าป่าเรียนรู้และสังเกตการดำเนินชีวิตของนก ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ 1 (ชาวบ้าน) : ตรงนี้เป็นอีกจุดที่ตั้งกล้องเอาไว้ พื้นที่ตรงนี้ มันจะโล่ง ๆ เหมือนกับเป็นมันเลื่อม บางจุดเนี่ย แล้วที่มันมีกิ่งไม้หักด้วย มันแสดงว่ามันจะต้องมีตัวอะไรเดินผ่านทำให้กิ่งไม้หัก เดี่ยวเรามาดูว่ามีนกมาใช้ห้องนั่งเล่นหรือเปล่า

พิธีกร : ดูทั้งภาพจากการถ่าย เปรียบเทียบกับสถานที่จริงแบบนี้ เป็นประสบการณ์ที่เสริมสร้างจินตนาการและให้ความรู้กับเด็ก ๆ เรียนรู้และเข้าใจมากยิ่งขึ้นค่ะ

ผู้ร่วมรายการ 2 (เด็ก) : วันนี้ได้ความรู้จากพี่เยอะมากค่ะ

ผู้ร่วมรายการ 3 (เด็ก) : แล้วก็เอาไปหาความรู้เพิ่มให้แก่คนที่กำลังจะเข้ามาในอาชีพหน้าค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 44 นกน้อย บางขุนเทียน ออกอากาศ 3 พ.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า รายการได้นำเสนอวิธีการเรียนรู้ คือเรียนรู้จากสถานที่จริง พร้อมการบรรยายของผู้สอน สังเกตสถานที่จริงจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจลึกซึ้งสิ่งที่ต้องการเรียนมากกว่าเรียนด้วยหนังสือและจำได้แม่นยำขึ้น ซึ่งการนำเสนอเรื่องดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ชมให้เห็นแนวทางในด้านการเรียนรู้โดยเรียนจากชีวิตจริงและสังเกตอย่างใกล้ชิดธรรมชาติประกอบการศึกษาความรู้เพิ่มเติมจากหนังสือ

ตอน มะม่วง คุณปู่ นำเสนอเรื่องสวนมะม่วงของปู่โมทย์ที่บ้านคลองเขื่อน อำเภอลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา มีสายพันธุ์มะม่วงจำนวนมาก และปู่ก็ชอบทำอาหารด้วยมะม่วง น่องมีลค้ได้เก็บและชิมมะม่วงในสวนเพื่อเรียนรู้สายพันธุ์มะม่วง ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : ที่หนูชิมมากก็มีมะม่วงที่หนูชอบอยู่ 2 สายพันธุ์ คือ เขียวสวยกับขายตึก ขายตึกก็จะมัน กินเปล่า ๆ ก็อร่อย เขียวสวยก็มัน หวาน กลิ่นมันก็หอม ...ก็เราได้รู้สายพันธุ์มะม่วงที่เราไม่เคยรู้จัก เราก็ได้รู้ว่ามันเป็นยังไง ทำไมถึงชื่อนี้อะไรแบบนี้ค่ะ เราได้กินของอร่อยด้วยค่ะ ไม่ต้องเสียดังค์ซื้อ

พิธีกร : ดีจังเลยนะคะ ที่เด็ก ๆ ยังเรียนรู้วิถีชาวสวน ทำความรู้จักมะม่วงที่มีชื่อและสำคัญในบ้านของตนเอง กิจกรรมที่เริ่มต้นจากพื้นที่เล็ก ๆ ใกล้บ้านสร้างการเรียนรู้ที่ดีได้เสมอค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 19 มะม่วง คุณปู่ ออกอากาศ 12 พ.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การใช้ชีวิตแบบชาวสวนจะทำให้เด็กมีโอกาสสัมผัสธรรมชาติมากขึ้น รู้จักสายพันธุ์ผลผลิตเกษตร และได้ชิมของอร่อย ๆ ในสวน สามารถสร้างประสบการณ์ที่ดีใน

กระบวนการเติบโตของเด็ก ให้เด็กรู้จักสังเกตสิ่งของรอบตัว ได้ความรู้และภูมิใจบ้านเกิดของตนเอง การนำเสนอการเรียนรู้ในสวนมะม่วงของน้องมิลค์นอกจากจะทำให้ผู้ชมได้ความรู้เกี่ยวกับสายพันธุ์มะม่วง ได้แก่ ขายตึกและเขียวสวย ยังทำให้ผู้ชมได้แรงบันดาลใจในการใฝ่เรียนรู้รอบตัวด้วย

จากตัวอย่างทั้งหมดข้างต้นสรุปได้ว่า การนำเสนอเรื่องการเรียนรู้ในรายการจะทำให้ผู้ชมได้วิธีการเรียนรู้ คือ ค้นหาความรู้จากธรรมชาติและชีวิตประจำวัน และได้แง่คิดการรู้จักเรียนรู้ ซึ่งเรื่องการค้นหาความรู้เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องปฏิบัติอยู่เสมอ และจะสร้างประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในวันข้างหน้า

4.3.2 แง่คิดด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติจำนวนมาก ทั้งการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ธรรมชาติของผู้คนในแต่ละชุมชน ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการอยู่กับธรรมชาติอย่างกลมกลืน กระตุ้นให้ผู้ชมได้ตระหนักถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติ และเป็นแนวทางต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติในชุมชนอื่นต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

ตอน *ไผ่พาเพลิน* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับที่ตำบลป่าซาง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย มีต้นไผ่จำนวนมาก หลายโรงเรียนที่ตำบลป่าซางได้จัดกิจกรรมให้เด็ก ๆ เข้าป่าเรียนรู้ทำไม้กวาดด้วยไผ่ และสอนเด็กอนุรักษ์ไผ่ ทำให้เด็กถึงความสำคัญและประโยชน์ของไผ่ ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : สนุกแบบได้ทำกิจกรรมอะไรพวกนี้กับเพื่อนครับ

ผู้ร่วมรายการ 2 (เด็ก) : ในโรงเรียนอื่นไม่มีการทำ แต่โรงเรียนพวกหนูมี

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : ผมอยากจะให้ไผ่ไผ่ที่โรงเรียนเพิ่มขึ้น แล้วก็

อยากจะทำเครื่องใช้ แล้วก็ของเล่นสำหรับตัวเองครับ

*ผู้ร่วมรายการ 2 (เด็ก) : เวลาได้หน่อมา พวกหนูก็ได้กิน ร่มเย็นนะคะ เวลา
มาที่ป่านี้สดชื่น สบาย*

*ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : ถ้าไผ่หมดจากโรงเรียนนี้ ผมรู้สึกเสียใจที่ไม่ได้ทำ
กิจกรรมต่าง ๆ ครับ*

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 9 *ไผ่พาเพลิน* ออกอากาศ 3 มี.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมเข้าป่าเรียนรู้เกี่ยวกับไผ่ จะทำให้เด็กเข้าถึงวิธีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและความสำคัญของธรรมชาติ จะให้เด็กมีความปรารถนารักษาสีเขียวสดชื่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในปัจจุบัน การนำเสนอเนื้อหาเหล่านี้นอกจากจะทำให้ผู้ชมรู้ถึงความสำคัญของธรรมชาติ คือธรรมชาติให้มนุษย์ได้มีของกินของใช้ ถ้าไม่อนุรักษ์ให้ดีลูกหลานจะไม่มีของกินของใช้จากธรรมชาติ การนำเสนอดังกล่าวทำให้ผู้ชมได้แง่คิดในการอนุรักษ์ธรรมชาติด้วยวิธีการปลูกฝังให้เด็กเกิดความรักและความผูกพันต่อธรรมชาติโดยตรงจากการให้ร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นกรอนุรักษ์ธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน

ตอน สนสองใบ ไม้สูงในที่ต่ำ นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับ ในชุมชนบ้านห้วยหินเพลิง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี มีต้นสนสองใบจำนวนมาก เด็ก ๆ ได้เข้าป่าเรียนรู้ต้นสนสองใบและยังร่วมกันทำแนวกันไฟให้ต้นสนสองใบเพื่ออนุรักษ์ป่าชุมชน เพราะว่าต้นสนสองใบเป็นต้นไม้ที่ติดไฟง่าย ดังความว่า

พิธีกร : สิ่งที่เคยมีมากมายใช้กันจนไม่เห็นค่าอาจจะหมดไปได้ ถ้าไม่รักษา ดูแล การดึงเด็ก ๆ เยาวชนเข้ามาเรียนรู้จึงถือเป็นการเริ่มต้นที่ดีดูแลทรัพยากรบ้านตนเองค่ะ

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : วันนี้พวกหนูกับพี่ ๆ มาทำแนวกันไฟให้ต้นสนสองใบค่ะ เปลือกของต้นสนสองใบจะแตกเป็นร่อง ๆ แล้วก็หนาแบบนี้ ป้องกันตัวเองจากไฟป่าค่ะ

ผู้ร่วมรายการ 2 (เด็ก) : ต้นนี้ นะคะ คือต้นที่เคยไฟไหม้ค่ะ วันนี้พวกเราก็เลยจะทำแนวกันไฟให้ ต้นนี้คือต้นที่ 115 ค่ะ

พิธีกร : กิจกรรมทำแนวกันไฟชวนเด็ก ๆ มาแบบนี้ ได้มารู้และตระหนักถึงความสำคัญของป่าในบ้านของเรา

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 18 สนสองใบ ไม้สูงในที่ต่ำ ออกอากาศ 5 พ.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า เด็กมีส่วนร่วมในเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติ อนุรักษ์ต้นไม้ อนุรักษ์ป่า ทำให้เด็กได้รู้ว่าเป็นอยู่ของธรรมชาติที่บ้านเกิดเป็นอย่างไร ถ้าไม่อนุรักษ์ไว้ จะทำให้เกิดความเสียหายต่อความสมดุลของธรรมชาติในป่าชุมชน เรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติไม่ได้เป็นเรื่องของคนรุ่นเดียวหรือคนกลุ่มเดียว ต้องทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ลูกหลานได้มีโอกาสอยู่กับธรรมชาติที่สวยงาม การนำเสนอสภาพและวิธีการอนุรักษ์ของต้นสนสองใบก็จะทำให้ผู้ชมได้แง่คิดด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนตนเองที่ต้องร่วมมือกันจากคนในชุมชน โดยเฉพาะการปลูกฝังให้เด็กรู้ถึงความสำคัญของการรักษาธรรมชาติและร่วมมือด้วยปฏิบัติ

ตอน ตลาดกรีน มั่งมั่ง นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับตลาดกรีนมั่งมั่ง อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เป็นตลาดที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ ได้ปลอดเนื้อสัตว์ใหญ่ ปลอดผงชูรส และใช้วัสดุธรรมชาติแทนถุงพลาสติก ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : สวัสดิ์ค่ะผู้บริโภครักทุกท่าน ยินดีต้อนรับสู่ตลาดกรีนมั่งมั่ง ...ลักษณะพิเศษที่ต่างจากตลาดอื่นก็คือปลอดเนื้อสัตว์ใหญ่ ปลอดผงชูรส และเป็นอาหารสุขภาพค่ะ และใช้วัสดุธรรมชาติแทนถุงพลาสติก

พิธีกร : ตลาดนี้เปิดมาไม่กี่เดือนก็เป็นที่รู้จักกว้างขวาง เป็นตลาดที่เน้นเพื่อสุขภาพ ทำให้คนมีทางเลือกในการกินอาหารมากขึ้น ...อาหารที่ตลาดกรีนมั่งมั่ง

พิเศษอีกอย่างหนึ่ง คือ เป็นอาหารที่ปลอดภัยจากแหล่งผลิตที่ไว้วางใจได้ อย่างเช่น พ่อค้าแม่ค้าปลูกเอง เลี้ยงเอง หรือนำวัตถุดิบปลอดภัยจากชาวบ้านในชุมชนมาใช้

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 15 หลาดกรีน มั่งมั่ง ออกอากาศ 14 เม.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ตลาดกรีนมั่งมั่งเป็นตลาดที่มุ่งเน้นความคิดเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพและอนุรักษ์ธรรมชาติ การใช้วัสดุธรรมชาติแทนถุงพลาสติกและปลูกข้าวปลอดภัยเป็นพฤติกรรมที่คุ้มค่า นอกจากเป็นความคิดสร้างสรรค์ สามารถดึงดูดใจลูกค้า ยังลดมลพิษต่าง ๆ มีประโยชน์ต่อธรรมชาติและสุขภาพของผู้คน พฤติกรรมของคนในตลาดมั่งมั่งสามารถทำให้ผู้ชมได้แง่คิดเกี่ยวกับการลดใช้ถุงพลาสติก ลดความร้อนของโลกและภาวะธรรมชาติ ดีต่อการสร้างชีวิตที่ยั่งยืน

จากตัวอย่างทั้งหมดข้างต้นสรุปได้ว่า รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและวิธีการอนุรักษ์ธรรมชาติของชุมชนต่าง ๆ สามารถให้ผู้ชมหันมาสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อมและเกิดความปรารถนาอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยวิธีการอนุรักษ์ธรรมชาติก็มีความหลากหลาย เช่น ลดการใช้ถุงพลาสติก ปลูกข้าวไร้สารพิษ ติดหมายเลขให้ต้นไม้ในป่าชุมชน สั่งสอนเด็กอนุรักษ์ป่า เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นตัวอย่างที่ผู้ชมสามารถนำไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมกับตนเองและชุมชนของตน

4.3.3 แง่คิดด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอวัฒนธรรมพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นของหลาย ๆ ชุมชนของประเทศไทย ทำให้เห็นถึงความหลากหลายของวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความสำคัญของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น สามารถทำให้ผู้ชมรายการหันมาสนใจวัฒนธรรมของตนเองและเกิดความคิดอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน มีตัวอย่างดังนี้

ตอน นายหนังรุ่งจีว ดิวน้อย นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับการแสดงหนังตะลุงของภาคใต้ และได้บอกเล่าเรื่องของลุงเล็กที่ช่วยตั้งหอศิลป์หนังตะลุงเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการแสดงหนังตะลุงของจังหวัดพัทลุง ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ (ชาวบ้าน) : เราตั้งหอศิลป์หนังตะลุง เราตั้งขึ้นมาเพื่ออนุรักษ์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของเราเท่านั้นเอง นั่นคือตัวหลัก เราก็อิงสบายใจว่าเราได้ผลิตเยาวชน คนที่รักเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมตัวนี้ออกไปเรื่อย ๆ กิจกรรมของเราก็มีหัดให้เด็กทำรูปหนัง ก็คือทำตัวหนังตะลุง หัดเล่นหนังตะลุง หัดเล่นดนตรีพื้นบ้าน เพื่อให้เข้ากับคำขวัญบ้านเราว่า เมืองหนังโนรา

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 16 นายหนังรุ่งจีว ดิวน้อย ออกอากาศ 21 เม.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นมรดกที่สวยงามที่ขาดไม่ได้สำหรับคนในท้องถิ่น เพราะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยสร้างความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน ขณะเดียวกัน ยังเป็นของขวัญของคนรุ่นใหม่ ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้มีความจำเป็นต้องสืบทอดต่อไป การก่อตั้งหอศิลป์เป็นวิธีที่น่าสนใจในการอนุรักษ์ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น จะให้เด็ก ๆ มีโอกาสสัมผัสและเรียนรู้วัฒนธรรม ทำให้เกิดภาคภูมิใจในการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น การนำเสนอเรื่องการก่อตั้งหอศิลป์ของลูกเล็ก จะทำให้ผู้ชมเห็นความตั้งใจ ความพยายามของลูกเล็ก ซึ่งเป็นคนธรรมดาในหมู่บ้าน แต่เป็นแบบอย่างที่ดีให้คนอื่น เห็นได้ว่า ทุกคนสามารถอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนเองได้ แต่ต้องมีความตั้งใจและความพยายาม เรื่องของลูกเล็กจะทำให้ผู้ชมตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน

ตอน *เด็กสร้างสื่อ* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับน้อง ๆ และผู้ใหญ่จากบ้านดงบัง จังหวัดมหาสารคาม มาแสดงหนังประโมทัย คณะเพชรอีสานเข้ามาที่กรุงเทพมหานครเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น ดังความว่า

พิธีกร : ยาวชนบ้านดงบัง จังหวัดมหาสารคาม นำหนังประโมทัยหรือหนังตะลุงอีสาน คณะเพชรอีสานเข้ามาเมืองกรุง ผีกซ้อมและฝึกสอนโดยคุณครูและศิลปินท้องถิ่น จนมาถึงวันนี้ เป็นที่ภาคภูมิใจออกงานเผยแพร่ในที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ

พิธีกร : เด็ก ๆ และผู้ใหญ่บ้านดงบังมาทำกิจกรรมดี ๆ ได้แสดงความสามารถและสื่อเรื่องราวพื้นบ้าน วันนี้ขอมการแสดงอยู่กลางเมืองหลวงเลยคะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 39 เด็กสร้างสื่อ ออกอากาศ 29 ก.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การแสดงวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่คนภายนอกชุมชน จะทำให้ผู้คนรู้จักเรื่องราวพื้นบ้านและสนับสนุนวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้เห็นความสามารถของเด็ก ๆ ในชุมชน นอกจากนี้ การเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นจะให้คนรุ่นใหม่เกิดกำลังใจในการเรียนรู้และสืบทอดวัฒนธรรมด้วย การนำเสนอเรื่องเด็กแสดงหนังตะลุงทั่วประเทศ จะทำให้ผู้ชมเห็นถึงความขยันของเด็กอีสานที่เผยแพร่การแสดงพื้นบ้านให้แก่คนอื่น ซึ่งเป็นแบบอย่างให้ผู้ชม และทำให้เกิดความคิด การรักษาและเผยแพร่วัฒนธรรมของตนเองด้วย

ตอน *รักหนัง จ.นครศรีธรรมราช* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวของครู หนังประทีน บัวทอง เป็นครอบครัวที่ให้ความสำคัญกับการแสดงหนังตะลุง เชี่ยวชาญในการแกะรูปหนังตะลุง นื่องไบตอง ต้นตาล และมะเหมี่ยวชอบเรียนรู้หนังตะลุงของภาคใต้ตั้งแต่เด็ก ดังความว่า

พิธีกร : นื่องไบตอง เด็กหญิงเพชรสุชา แก้วมี เหลนทวดครูหนังประทีน อยู่ชั้นป.3 คงจะมีเชื้อทวดอยู่ไม่น้อย แม้เล่นหนังตะลุงไม่เป็น แต่พอได้ลองแกะรูปตัวหนังตัวแรก ก็หลงรักศิลปะการแกะตัวหนังตะลุงทันที...

พิธีกร : ต้นตาลดูว่าจะชอบเหมือนพีไบตองนะคะ พีทำอะไรนั่งทำด้วยคะ
นี่ก็เหลนทวดเดียวกันคะนั่งมดกับพีโมก มาหัดแกะรูปหนึ่งกับไบตอง ส่วน
น้องมะเหมียวก็อยากลองบ้างเหมือนกันคะ เด็ก ๆ บ้านนี้อยากทำอะไรผู้ใหญ่
สนับสนุนเต็มที่ มีอุปกรณ์พร้อมคะ...

พิธีกร : ลูกหลานเหลนทวดประทีน บัวทองยังคงใช้ชีวิตผูกพันอยู่กับ
หนังตะลุงไม่เสื่อมคลาย

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 17 รักหนึ่ง จ.นครศรีธรรมราช ออกอากาศ 28 เม.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การนำเสนอการเรียนรู้เกี่ยวกับหนังตะลุงตั้งแต่เด็กของ
ผู้ร่วมรายการ ทำให้ผู้ชมได้เห็นว่ เด็กเป็นพลังสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรม แ่งคิดที่ผู้ชมจะได้รับ
คือ การส่งเสริมสนับสนุนเด็กให้ได้ทำในสิ่งที่ตนเองสนใจ จึงจะเป็นแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้
ยั่งยืน

ตอน ท่องท่าระณะ นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับตำบลหนองคันทร้ง อำเภอมือง
จังหวัดตราด มีภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายอย่าง ได้แก่ การใช้เปลือกลูกตะปุนย้อมสี การนำหัวร้อยรู
เป็นชา และทำเครื่องจักสานด้วยใบคันทร้ง เด็ก ๆ ในชุมชนบ้านท่าระณะได้เรียนรู้ทำงานฝีมือ
จักสานด้วยใบคันทร้ง ดังความว่า

พิธีกร : ตั้งใจจะทำที่รองจานจากใบคันทร้ง ใบคันทร้งนี้ะคะเหนียวแล้วก็
แข็งแรงมากคะ เมื่อก่อนไปหาเก็บได้ตามสวนยาง แต่ว่าทุกวันนี้กลายเป็นของหา
ยาก นี่ก็เลยเป็นโอกาสดี เด็ก ๆ ได้มาเรียนรู้คะ

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : มันยากครับ ยากตรงที่เย็บ เวลาเย็บเข้าไป มัน
โดนมือ เวลาผมทำชอบโดนมือ เวลาหลุดก็ต้องลอยใหม่

ผู้ร่วมรายการ 2 (เด็ก) : ตอนนี่ถึงขั้นตอนเย็บไปเรื่อย ๆ ครับ เพราะว่ายาย
แซมไปให้ครบแล้ว ก็เลยเย็บง่ายขึ้น ไม่ต้องนั่งแซมไปเอง มันจะได้สวย มีความหนา

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 46 ท่องท่าระณะ ออกอากาศ 17 พ.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การนำเสนอการจักสานด้วยใบคันทร้งของเด็ก
บ้านท่าระณะ ทำให้ผู้ชมเห็นถึงความพยายามของเด็กที่จักสานด้วยใบคันทร้ง ถึงแม้ว่ายาก แต่เด็ก
ยังตั้งใจเรียนรู้วิธีการจักสาน เพราะมีผู้ใหญ่คอยให้ความช่วยเหลือ ดังนั้น แ่งคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์
วัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่สะท้อนออกมาในตอนนี่ คือ การส่งเสริมให้เด็กได้ลงมือทำด้วยตนเองโดยมี
ผู้ใหญ่คอยกำกับช่วยเหลือ ไม่ปล่อยให้เด็กทำงานที่ยากจนเกินไป จนเกิดความท้อแท้ แต่เป็น
ความร่วมมือกัน ซึ่งทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน
ต่อไป จะทำให้ผู้ชมได้ความคิดด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง เรียนรู้และสืบทอด
ภูมิปัญญาต่อไปเพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคงอยู่อย่างถาวร

จากตัวอย่างทั้งหมดข้างต้นเห็นได้ว่า วัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความหลากหลาย เป็นมรดกที่งดงามของประเทศไทย การนำเสนอสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นใน รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 สามารถทำให้ผู้ชมได้แง่คิดการอนุรักษ์และให้ ความสำคัญต่อวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของบ้านเกิดจากการรับชมเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้ร่วมรายการ เนื้อหาที่เกี่ยวกับการเรียนรู้และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ท้องถิ่น จะเชิญชวนผู้ชมสนใจและมีความรักวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า เนื้อหาของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 สามารถให้ผู้ชมได้แง่คิด ต่าง ๆ ในด้านรู้จักการเรียนรู้ทำให้ผู้ชมได้วิธีการเรียนรู้ กล่าวคือ ความรู้สามารถค้นหาได้ในทุกที่ ทุกเวลา การเรียนรู้มาก ๆ จะทำให้คนเราได้ทักษะได้ความสามารถต่าง ๆ และสามารถนำไปใช้เป็น ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตในวันข้างหน้า ในด้านพัฒนาทักษะของเด็ก ทำให้ได้แง่คิดว่า เด็กเป็นกลุ่ม คนที่กำลังเติบโต อยู่ในวัยต้องการเห็นต้องการรู้และมีความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง เราควรส่งเสริม เด็ก ๆ เรียนรู้และปฏิบัติความคิดสร้างสรรค์ของเด็กให้เป็นความจริงเพื่อให้เด็กเกิดกำลังใจใน การค้นหาโลกใบใหม่ ในด้านอนุรักษ์ธรรมชาติ ทำให้รู้ว่า คนเราต้องรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่ออยู่กับ ธรรมชาติอย่างกลมกลืนต่อไปและลูกหลานจะได้มีโอกาสใช้ทรัพยากรธรรมชาติในอนาคต ในด้าน อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้รู้ว่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการรวบรวมปัญญาของ บรรพบุรุษ มีความสำคัญมากมายต่อคนในท้องถิ่น ซึ่งลูกหลานมีหน้าที่เรียนรู้และสืบทอดมรดก วัฒนธรรมต่อไป

4.4 ด้านการเป็นสื่อกลาง

รายการสารคดี “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 เป็นสารคดีโทรทัศน์ มีคุณค่าด้านการเป็น สื่อกลางการเผยแพร่ความรู้และวัฒนธรรมท้องถิ่น และเป็นสื่อกลางในการเชิญชวนให้ผู้ชมปฏิบัติตาม มิรายละเอียดยังต่อไปนี้

4.4.1 เป็นสื่อกลางด้านการเผยแพร่ความรู้และวัฒนธรรมท้องถิ่น

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอทั้งความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและ ชุมชนต่าง ๆ ยังได้นำเสนอวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของหลาย ๆ ชุมชน ทำให้ผู้ชมได้ สัมผัสวัฒนธรรมของคนอื่นได้อย่างสะดวกสบาย มิรายละเอียดยังต่อไปนี้

ตอน *หรรษาประสาของ* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับอาหารของชาวช่องที่จังหวัดตราด มีทั้งขนมโบราณและแกง ป้าหนูเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาด้านอาหาร ได้สอนเด็กทำอาหารชาวช่อง เพื่อให้เด็กสืบทอดภูมิปัญญาของชาวช่อง ดังความว่า

พิธีกร : แกงกล้วยพระ ทำอาหารสไตล์ของ ต้องตำเครื่องแกงเองค่ะ ป้าหนู

ครูภูมิปัญญาด้านอาหารจะสอนเด็ก ๆ ค่ะ

ผู้ร่วมรายการ 1 (ชาวบ้าน) : อันนี้เป็นเครื่องแกงนะ มีตะไคร้ ชিং หัวหอม กะปิ พริก เกลือ...

ผู้ร่วมรายการ 2 (เด็ก) : วันนี้ป้าหนูจะสอนทำเครื่องแกงของกล้วยพระค่ะ วันนี้พวกหนูจะช่วยกันทำค่ะ

ผู้ร่วมรายการ 1 (ชาวบ้าน) : ตะไคร้เราต้องหั่นบาง ๆ นะ เวลาตำจะได้ง่าย อันนี้จะเป็นผิวมะกรูด เราจะใช้สัก 4-5 ชิ้นพอนะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 40 ธรรมชาติประสาของ ออกอากาศ 6 ต.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า รายการได้นำเสนออาหารชาวของ แกงไก่กล้วยพระ ได้บอกเล่าวัตถุดิบในการทำแกงไก่กล้วยพระให้แก่ผู้ชม รายการได้เป็นสื่อกลางที่เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับชาวของและวัฒนธรรมอาหารชาวของ จะทำให้ผู้ชมได้รู้จักชาวของ และวัฒนธรรมอาหารชาวของมากขึ้น

ตอน ลานธัมม์ นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับการใช้ใบลานทำคัมภีร์ของวัฒนธรรมล้านนา และปัจจุบันนี้ได้พัฒนาคัมภีร์โบราณล้านนาของวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ให้ทันสมัยด้วยการติด QR โค้ดเพื่อให้คนในสังคมได้เรียนรู้วัฒนธรรมคัมภีร์ใบลานได้สะดวกมากขึ้น ดังความว่า

พิธีกร : คัมภีร์โบราณตัวอักษรล้านนาของวัดสูงเม่น จังหวัดแพร่ มีพื้นที่กว่า เล่ม ครูบามหาเถรรวบรวมจากอาณาจักรล้านนา ล้านช้างไปจนถึงพม่าเมื่อ 200 ปีที่แล้ว ของเก่านำมาเก็บรักษา เพิ่มความทันสมัยเติมลงไปด้วยความร่วมมือของ มัคคุเทศก์น้อยลานธัมม์ค่ะ

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : คัมภีร์ได้ติด QR โค้ดครับ ถ้าคุณสแกนเข้าไป ตัวหนังสือที่เป็นภาษาล้านนาข้างในจะกลายเป็นภาษาไทย แปลให้เขาดู ให้เขาอ่านครับ ดีกว่าแบบเก่าคือ คนที่อ่านบ่อยจะได้มาอ่านได้ครับ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 10 ลานธัมม์ ออกอากาศ 10 มี.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า คนสูงเม่นให้ความสำคัญแก่คัมภีร์โบราณของวัดสูงเม่นเป็นอย่างมากเนื่องจากคัมภีร์โบราณตัวอักษรล้านนาเป็นเอกลักษณ์ของตน คนที่สามารถอ่านคัมภีร์โบราณได้มีจำนวนไม่มาก การติด QR โค้ดของคัมภีร์จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมาอ่านคัมภีร์และเรียนรู้วัฒนธรรมล้านนา การนำเสนอเรื่องนี้ผ่านรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” จะทำให้คนที่รู้จักคัมภีร์โบราณของวัดสูงเม่นมีจำนวนมากขึ้น รายการจึงได้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ และได้เผยแพร่วัฒนธรรมคัมภีร์โบราณของวัดสูงเม่นให้แก่ผู้คน

ตอน รักหนึ่ง จ.นครศรีธรรมราช นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวของครูหนึ่งประทีน บัวทอง ที่อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมหนังตะลุงทั้งครอบครัว ได้บอกเล่าลักษณะของรูปหนังตะลุง ดังความว่า

พิธีกร : รูปหนังตะลุงเอกลักษณ์เหมือนกันหมดทุกคณะเลยนะคะ ก็คือแสดงลักษณะด้านข้างคะ แขนส่วนหลังติดกับลำตัวเคลื่อนไหวไม่ได้นะคะ แขนส่วนหน้ามี 3 ชั้นมีจุดเชื่อมเหมือนข้อต่อเคลื่อนไหวไปมาได้สะดวก ปลายแขนผูกไม้สำหรับจับเชิดขนาดอย่างไรก็ได้คะ ลำตัวมีไม้หนีบสำหรับจับเชิดเข้าเชิดออกจากจอ ตัวพระตัวนางขยับแขนได้เพียงข้างเดียว ส่วนอื่นไม่ต้องขยับคะ ส่วนตัวตลกทั้งหลายขยับแขนได้ทั้งสองแขน ปากก็ขยับได้ด้วย เวลาเล่นหนังตะลุงเราจะเห็นตัวตลกขยับร่างกายออกท่าทางสนุกสนานปนฮา ๆ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 17 รักหนัง จ.นครศรีธรรมราช ออกอากาศ 28 เม.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า รูปหนังตะลุงเป็นส่วนสำคัญในการแสดงหนังตะลุง แต่แต่ละตัวจะมีลักษณะเฉพาะของตน คนทั่วไปอาจจะรู้เรื่องเกี่ยวกับการแสดงหนังตะลุงบ้าง แต่ไม่ได้รู้จักรูปหนังตะลุงเป็นอย่างมาก รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” ได้เปิดโอกาสนำเสนอรูปหนังตะลุงด้วยทั้งภาพและเสียง จะทำให้ผู้ชมได้ความรู้และเกิดความสนใจต่อวัฒนธรรมการแสดงหนังตะลุง

จากตัวอย่างทั้งหมดข้างต้นสรุปได้ว่า รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้เป็นสื่อกลางที่นำเสนอสาระในหลาย ๆ ด้าน ทั้งประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมต่าง ๆ ของแต่ละท้องถิ่น ได้เผยแพร่ความรู้และวัฒนธรรมให้แก่ผู้ชม สามารถทำให้ผู้ชมเกิดความสนใจในวัฒนธรรมต่าง ๆ และเรียนรู้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิต

4.4.2 เป็นสื่อกลางด้านการเชิญชวนผู้ชมให้ปฏิบัติตาม

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 เป็นสารคดีโทรทัศน์ที่นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นสื่อกลางที่นำเสนอสาระ ความรู้ และแนวทางการใช้ชีวิตให้แก่ผู้ชมเพื่อเชิญชวนผู้ชมปฏิบัติตาม เช่น อนุรักษ์ป่าชุมชนและสิ่งแวดล้อม สนใจปัญหาของชุมชน เป็นต้น มีตัวอย่างดังนี้

ตอน บ้านของห้อม นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับที่บ้านนาคูหา จังหวัดแพร่ ผู้คนนิยมใช้ห้อมมาย้อมผ้าและทำค้าขายเกี่ยวกับเสื้อผ้าที่ย้อมสีธรรมชาติ ซึ่งห้อมเป็นสัญลักษณ์และพืชเศรษฐกิจของจังหวัดแพร่ บ้านนาคูหามีห้อมมากเนื่องจากธรรมชาติดี ดังความว่า

พิธีกร : ต้นห้อมปลูกง่ายโตง่ายแต่ว่าไม่ค่อยมีคนปลูกมากนัก ต้นห้อมตามธรรมชาติแล้วชอบขึ้นในที่อากาศดี แสงรำไร มีความชื้นตลอดปี บ้านนาคูหาแห่งนี้ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ชุมชนและนักวิชาการที่เกี่ยวข้องจึงช่วยกันทำหลักสูตรให้เด็ก ๆ รักพืชท้องถิ่น รักษาให้ดีต่อไปจะเป็นพืชเศรษฐกิจที่ดีของชุมชนคะ

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : ที่นาคูหาอากาศดีเจ้า ห้อมขึ้นด้วยดีเจ้า

ผู้ร่วมรายการ 2 (เด็ก) : บ้านนาคูหาธรรมชาติดี เลยมียต้นห้อมเยอะเจ้า

พิธีกร : บ้านนาคูหาเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารของจังหวัดแพร่อากาศดี น้ำ
อุดมสมบูรณ์มีพืชเศรษฐกิจที่มีความพิเศษหลายอย่าง ทุ่งแสงตะวันเคยมาถ่ายทำ
เรื่องเตาพิชน้ำสุดอร่อย ซึ่งขึ้นในที่น้ำสะอาดเท่านั้น

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 12 บ้านของห้อม ออกอากาศ 24 มี.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า พืชต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมจึงเจริญงอกงาม
ได้ดี และพืชบางอย่างขึ้นเฉพาะที่สภาพอากาศดี ๆ และน้ำสะอาดเท่านั้น คนในชุมชนได้มีของกินของ
ใช้อย่างพอเพียง ก็เพราะว่าธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ในบริเวณของชุมชน ถ้าไม่อนุรักษ์ธรรมชาติ
เป็นอย่างดี ลูกหลานก็คงไม่มีโอกาสใช้ชีวิตอยู่ในธรรมชาติที่ดี ทั้งอาจจะไม่มีของกินของใช้จาก
ธรรมชาติ เป็นการสูญเสียของมนุษย์ การนำเสนอเรื่องสภาพภูมิศาสตร์ที่ดีของจังหวัดแพร่เป็น
การเชิญชวนผู้ชมให้กลับไปดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของบ้านเกิดเพื่ออยู่กับธรรมชาติอย่างกลมกลืน และ
ได้รับคุณประโยชน์จากธรรมชาติ

ตอน *นักข่าวรุ่นจิ๋ว* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับเด็ก ๆ ร่วมกิจกรรมเข้าค่ายเรียนรู้เพื่อเป็น
นักข่าวของชุมชนที่ตำบลทองเนียน อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังความว่า

*ผู้ร่วมรายการ 1 (ครู) : เราจัดค่ายนี้มา ปีนี้เป็นปีที่ 5 แล้วค่ะ อยากจะให้
เด็ก ๆ ในชุมชน เขาสามารถสื่อสารเรื่องราวในชุมชนออกไป ให้คนภายนอกรับรู้ได้
แต่ปีนี้เรามีหัวข้อเรื่องของการลดขยะ ลดภาวะชุมชน ก็คืออยากจะให้เด็ก ๆ หัน
กลับมามองในชุมชนของตัวเองว่า ในช่วงนี้ เราใช้ชีวิตกันอยู่ทุก ๆ วัน มันเป็น
การสร้างขยะทีละนิด ๆ จนกระทั่งมันพอกพูนใหญ่ขึ้นมาเรื่อย ๆ ค่ะ*

*ผู้ร่วมรายการ 2 (เด็ก) : ตอนนี เราอยู่กันที่บ่อขยะควนทอง ตำบลควนทอง
อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราชนะคะ จากที่เห็นบริเวณรอบ ๆ นี้ เต็มไปด้วย
ขยะนะคะ...*

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 24 *นักข่าวรุ่นจิ๋ว* ออกอากาศ 16 มี.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชุมชนเป็นที่พึ่งพาอาศัยของผู้คน ถ้าไม่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ให้ดี อาจจะทำให้ปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น คนรุ่นใหม่เป็นกำลังสำคัญของชุมชน ต้องปลูกฝังความคิดที่ดี
ให้คนรุ่นใหม่ ให้เด็กรู้ถึงปัญหาของชุมชน และรู้ถึงความสำคัญของการฟื้นฟูชุมชนเพื่อให้ชุมชนมี
โอกาสพัฒนาให้เจริญมากขึ้นและคนในชุมชนได้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข การนำเสนอการเข้าค่ายของ
เด็ก เป็นการเชิญชวนผู้ชมให้สนใจเรื่องการลดขยะในชุมชนและการปลูกฝังความรักต่อชุมชนของ
เด็ก เพื่อให้เด็กได้ใช้ชีวิตต่อไปอย่างมีความสุขมากขึ้น

ตอน *บ้านไม้เสียว จ.นครราชสีมา* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับน้องครีมและเพื่อน ๆ เข้า
ป่าชุมชนเก็บเห็ดกับผู้ใหญ่เพื่อนำไปทำแกงเห็ด และหลังจากการเก็บเห็ดเรียบร้อยแล้ว พวกเขาได้ตัด
ขาเห็ดเพื่อให้เห็ดงอกมาใหม่ได้ ดังความว่า

พิธีกร : ทำแบบนี้จะทำให้มีเห็ดไวเกินในปีต่อไป ตัดขาเห็ด เช็ดหมวกให้เห็ดเสร็จ ทั้งเชื้อทั้งสปอร์ไว้ให้เติบโตต่อคะ สะอาดเยี่ยม เป็นเห็ดพร้อมรับประทานคะ

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : ทำไมเราถึงต้องตัดดินเห็ด เพราะว่าเชื้อเห็ดจะไต่อกขึ้นมาใหม่คะ ถ้าไปตัดที่บ้านเชื้อเห็ดจะตาย ถ้าเราทำแบบนี้ก็มีเห็ดกินไปเรื่อย ๆ คะ ถ้าแบบฝนตกชุก แล้วก็ถ้าบางทีฝนไม่ตกเลย บางทีมันก็ไม่งอก นี่เป็นวิธีรักษาตู้เย็นของเราคะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 45 บ้านไม้เลื้อย จ.นครราชสีมา ออกอากาศ 10 พ.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การอนุรักษ์ป่าชุมชนไม่ได้เป็นเรื่องยากอย่างที่คิด แคใส่ใจมากพอก็สามารถทำให้ป่าอุดมสมบูรณ์ได้ การตัดขาเห็ดเป็นวิธีที่รักษาเห็ดที่ดีของคนนครราชสีมา รายการ “ทุ่งแสงตะวัน” ได้เป็นสื่อกลางที่นำเสนอเรื่องนี้และเชิญชวนผู้ชมเรียนรู้วิธีรักษาป่าและนำไปใช้ในชีวิตของตนเอง รักษาธรรมชาติ

ตอน หนึ่งใหญ่วัดখনอน 2018 นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการแสดงหนังใหญ่เป็นการแสดงท้องถิ่นของวัดখনอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ทุกเสาร์อาทิตย์ จะมีเด็กมาแสดงหนังใหญ่ให้นักท่องเที่ยว ครูฉลาดเป็นคนที่เชี่ยวชาญในการสอนหนังใหญ่ ได้สอนเด็กเรียนรู้และฝึกฝนแสดงหนังใหญ่ที่วัดখনอน ดังความว่า

พิธีกร : หนังใหญ่จัดว่าเป็นการแสดงชั้นสูงนะคะ บันทึกันว่ามีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยนั่นเลยคะ ที่วัดখনอนเริ่มต้นกัน ในสมัยรัชกาลที่ 5 และสืบทอดมาถึงปัจจุบัน...

พิธีกร : หนังใหญ่วัดখনอนยังคงอยู่คู่ชุมชนคู่สังคมไทยไม่หายไปไหน ที่สำคัญคือได้รับการปลูกฝังและฝึกฝนให้เด็ก ๆ รักและรู้คุณค่า

ผู้ร่วมรายการ (ครู) : การสืบทอดก็จะมีรุ่นต่อรุ่นนะครับ เพราะว่าลูกศิษย์ก็ได้ปฏิบัติทววิชาไว้ให้เป็นครูได้ถึงสามสี่คนแล้ว ที่ผมตั้งใจไว้ว่าจะฝึกชุดนี้ชุดสุดท้ายแล้วก็จะเลิก จะให้พวกลูกศิษย์เป็นครูสอนต่อไป

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 31 หนึ่งใหญ่วัดখনอน 2018 ออกอากาศ 4 ส.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า หนังใหญ่เป็นการแสดงสืบทอดกันมายาวนานและเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย การนำเสนอประวัติศาสตร์ของหนังใหญ่และการอนุรักษ์หนังใหญ่ของวัดখনอนเป็นอย่างดี เป็นการเชิญชวนผู้ชมเรียนรู้และอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านของตนเอง

จากตัวอย่างทั้งหมดข้างต้นสรุปได้ว่า รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้เป็นสื่อกลางนำเสนอความสำคัญและวิธีการอนุรักษ์ธรรมชาติ ความสำคัญของการพัฒนาความสามารถของเด็กและสร้างความผูกพันระหว่างเด็กกับชุมชน และความสำคัญของการอนุรักษ์

และสืบทอดวัฒนธรรม ซึ่งการนำเสนอเนื้อหาดังกล่าวมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้ชม เป็น การเชิญชวนให้ปฏิบัติตามพฤติกรรมของผู้ร่วมรายการเพื่อใช้ชีวิตอย่างมีความสุขมากขึ้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 มีคุณค่าด้านการเป็น สื่อกลาง นำเสนอข้อมูล สาระ ความรู้ด้านการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาต่าง ๆ ให้แก่ผู้ชม ซึ่งผู้ชมสามารถเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยผ่านรายการ โทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” เรื่องราวที่เกี่ยวกับการรักษาธรรมชาติ การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาความสามารถของเด็กและสร้างความผูกพันระหว่างเด็กกับชุมชนที่นำเสนอ ผ่านรายการ ยังสามารถให้ผู้ชมได้อรรถรสและปฏิบัติตามพฤติกรรมที่ดีของผู้ร่วมรายการ เกิดคุณค่า ในการดำเนินชีวิต

4.5 ด้านการแสดงตัวตนของกลุ่มชน

รายการสารคดี “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 เป็นส่วนหนึ่งของสื่อโทรทัศน์ สามารถทำให้ผู้ชม มองเห็นชีวิตของคนอื่น ได้แก่ เด็กชนบทและชาวบ้าน คุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ด้านการแสดงตัวตนของกลุ่มชน มีรายละเอียดดังนี้

4.5.1 การแสดงตัวตนของเด็กชนบท

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้ให้เด็กชนบทเป็นผู้ดำเนินรายการใน บางตอน และนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจในสังคมปัจจุบันและเรื่องราวการใช้ชีวิตของเด็กชนบท ทำให้เห็นถึงความสามารถ ความน่ารักของเด็กชนบทในด้านการเป็นผู้ดำเนินรายการ เป็น มัคคุเทศก์น้อยของชุมชน และเป็นนักออกแบบของเล่น มีตัวอย่างเช่น

ตอน *ตลาดกรีน มั่งมั่ง* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับ ตลาดกรีนมั่งมั่ง เป็นตลาดที่เป็นมิตรกับ ธรรมชาติ ใช้วัสดุธรรมชาติแทนถุงพลาสติก ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและผองชूरส เด็กหญิงอันตาและเพื่อน ได้เป็นไกด์ท้องถิ่น พาชมตลาดและแนะนำลักษณะเด่นของตลาดกรีนมั่งมั่ง ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : ตลาดนี้นะคะก็จะดูแลความสะอาดด้วยการที่ พ่อค้าแม่ค้ารับฝากขยะจากลูกค้าคะ และลูกค้าก็สามารถไปฝากขยะกับร้านค้าได้ ทุกร้านเลยคะ เลยต้องมีการใช้วัสดุธรรมชาติอย่างเช่น ใบตอง ใบโพธิ์ กะลามะพร้าว แทนโฟมพลาสติกอะไรแบบนี้คะ ที่นี่ก็เลยสะอาด

[...]

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : หนูมาตลาดนี้เพราะว่ามาเจอเพื่อนแล้วก็มาเอา ความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ ค่ะ แล้วก็มาชิมอาหาร จนได้มาเป็นมัคคุเทศก์คะ เพราะว่าหนู ก็ชอบพูดอยู่แล้วคะ เป็นคนพูดมากคะ

ผู้ร่วมรายการ 1 และ 2 (เด็ก) : เชิญชวนพ่อแม่พี่น้องมาเที่ยวตลาด
มั่งมั่งแบบไทย ๆ ทุกวันอาทิตย์ด้วยนะคะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 15 หลาดกรีน มั่งมั่ง ออกอากาศ 14 เม.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า เด็กได้เป็นผู้ดำเนินรายการและนำเสนอบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ของตลาดมั่งมั่งอย่างมั่นใจและคล่องแคล่ว ทำให้ผู้ชมเห็นถึงเด็กที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชน และได้เห็นถึงความสามารถ ความร่าเริง ความไร้เดียงสาของเด็ก การเป็นผู้ดำเนินรายการ ทำให้เด็กได้ฝึกฝนตนเอง ได้ประสบการณ์ และยังทำให้คนในชุมชนภูมิใจในตัวเด็กด้วย

ตอน เด็กจุงมัว ม้าจุงเด็ก นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับเด็กมัคคุเทศก์น้อยของบ้านน้ำทรัพย์ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ตั้งใจฝึกฝนตนเอง ดูแลม้าในชุมชน นำนักท่องเที่ยวชมชุมชนและสัมผัสวิถีชีวิตแบบควาบอย ดังความว่า

พิธีกร : ทุกวันหยุดหรือวันที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวหมู่บ้าน เด็ก ๆ จะเตรียมตัวดูแลม้าต้อนรับผู้มาเยือน ...เด็ก ๆ ในชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ แก่งกระจานมีส่วนร่วมดูแลม้าเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มาสัมผัสกับหมู่บ้านท่องเที่ยวแบบควาบอย...

พิธีกร : เด็ก ๆ หลายคนไม่ค่อยมีสมาธิ แต่พอมาทำกิจกรรมแบบนี้เริ่มดีขึ้น เพราะว่าอยู่กับม้าเป็นสัตว์ใหญ่ ชี้ตักใจ เด็ก ๆ ต้องระมัดระวังและฝึกฝนตนเอง รู้จักสังเกตและนุ่มนวลค่ะ ...กว่าจะได้เรียนรู้และเข้าใจม้า เด็ก ๆ ต้องฝึกฝนหลายปีค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 22 เด็กจุงมัว ม้าจุงเด็ก ออกอากาศ 2 มิ.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า เด็ก ๆ ชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ได้ใช้เวลาว่างมาฝึกฝนความสามารถของตนเองโดยการเป็นมัคคุเทศก์น้อยของชุมชน ทำให้ตนเองได้คุณธรรมหลายอย่าง ทั้งความอดทน ความพยายาม และความรับผิดชอบ เด็ก ๆ เหล่านี้ได้แสดงตัวตนผ่านรายการสามารถทำให้ผู้ชมรู้ถึงความขยันของเด็กและชื่นชมความสามารถของเด็กชนบทได้

ตอน ปูนปั้น @มิวเซียมสยาม นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับน้องปูนได้มาเรียนรู้ที่มิวเซียมสยามในเวลาว่าง และได้นำของเล่นชุดฟาร์มที่ออกแบบด้วยตนเองตามจินตนาการมาที่พิพิธภัณฑ์ด้วย ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : ผมออกแบบแล้วแม่กับผมช่วยกันทำครับ ผมจะช่วยทำทุ่งหญ้า เป็นอาหารของสัตว์ และจะช่วยทำต้นไม้ครับ ก็เป็นจินตนาการของผม แต่ละชุดจะไม่เหมือนกันครับ เช่น ชุดนี้มีหญ้า จานเก็บหญ้า จานน้ำ ต้นไม้ แผ่นปูนดินหญ้า และวัวสองตัว พวกชุดฟาร์มเนี่ยครับ ผมก็เห็นฟาร์มของลุง แล้วก็อยากมีฟาร์มของตัวเองครับ...

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 41 ปูนปั้น @มิวเซียมสยาม ออกอากาศ 13 ต.ค. 61)

ภาพที่ 40 นื่องปูนกับของเล่นที่ออกแบบด้วยตนเอง

ที่มา: “ทุ่งแสงตะวัน” ตอนที่ 41 ปูนปูน@มิวเซียมสยาม ออกอากาศ 13 ต.ค. 61

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า เด็กเป็นกลุ่มคนที่มีจินตนาการเป็นอย่างมาก การลงมือทำความฝันให้เป็นความจริงเป็นเรื่องที่น่าชื่นชม ทำให้เห็นว่า นื่องปูนนอกจากมีความคิดสร้างสรรค์แล้ว ยังมีความตั้งใจที่จะสร้าง “ฟาร์ม” ของตนเอง การนำเสนอเรื่องของปูนจะทำให้ผู้ชมเกิดความสนใจต่อความสามารถของเด็กชนบทได้

จากตัวอย่างทั้งหมดข้างต้นสรุปได้ว่า รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้ให้เด็กเป็นผู้ดำเนินรายการในบางตอน และได้บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ของชีวิตเด็กชนบท ทำให้เด็กชนบทได้มีเวทีแสดงตัวตน ให้ผู้ชมรู้จักถึงความสามารถ ความอดทน ความตั้งใจและความน่ารักของเด็กชนบท และชื่นชมเด็กชนบท

4.5.2 การแสดงตัวตนของชาวบ้าน

ชาวบ้านเป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้รับความสนใจจากคนในสังคม มักจะถูกมองข้ามความสามารถไป รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 เน้นนำเสนอชีวิตในสังคมชนบทและได้ทำให้ผู้ชมรู้จักการใช้ชีวิตของชาวบ้านและความสามารถของชาวบ้านในด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมอาหาร และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีตัวอย่างดังนี้

ตอน *สวนของตาสรรค์ จ.นครศรีธรรมราช* นำเสนอเรื่องคุณตาสรรค์เปิดสวนของตนเองที่ตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช และอนุรักษ์ธรรมชาติในสวนเป็นอย่างดี ได้ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาพักผ่อนจำนวนมาก ดังความว่า

พิธีกร : ลูกหลานของคุณตาสรรค์ แท้เที่ยง ต่างรู้กันดีว่าสวนของคุณตานั่น รมเย็นเป็นธรรมชาติเช่นนี้มานานแล้ว วันหนึ่ง คุณตาสรรค์เปิดสวนให้คนที่รักธรรมชาติเข้ามาพักผ่อนหย่อนใจ ใครไปใครมาต่างก็หลงเสน่ห์ของสวนตาสรรค์ ตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ...

พิธีกร : พื้นที่สวนของคุณตาสรรคมีลำธารไหลผ่าน ลำธารสายนี้มาจากแหล่งต้นน้ำป่าพรุ แม้เวลาจะผ่านไปคุณตาสรรคยังคงรักษาต้นไม้ดั้งเดิมเอาไว้ ต้นไม้ใหญ่ ๆ ที่เห็นนั้นะคะ ของเดิมทั้งนั้นเลยคะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 27 สวนของคุณตาสรรค จ.นครศรีธรรมราช ออกอากาศ 7 ก.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า คุณตาสรรคได้เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ และยังเป็นคนที่มีความใจ เปิดให้ผู้คนมาพักผ่อนและสัมผัสบรรยากาศของธรรมชาติ ทำให้เห็นถึงความดีของคุณตา การนำเสนอสวนของคุณตาสรรค ทำให้ผู้ชมรู้จักคุณตาสรรคที่มีน้ำใจต่อธรรมชาติและผู้คน และถึงความสามารถและเกิดความเคารพต่อคุณตาสรรค

ตอน พระราชประสงค์ของ นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับอาหารชาวช่องมีลักษณะพิเศษของตนเอง แต่เด็กรุ่นใหม่รู้จักวัฒนธรรมอาหารชาวช่องน้อย ป้าหนูเป็นผู้อนุรักษ์อาหารชาวช่อง ได้สอนเด็กทำอาหารชาวช่องเพื่อให้เด็กสืบทอดภูมิปัญญาของชาวช่องที่บ้านช้างทุน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ดังความว่า

พิธีกร : อาหารของนั้นมีหลายอย่าง วันนี้ป้าหนูจะสอนทำขนมดั้งเดิมของคนช่อง ชื่อขนมก็ช่องของคะ

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : วันนี้มาทำขนมมรกโค้ยคะ เป็นขนมของคนช่อง แต่เดิมนี่มีสีชาวลีเดียว แต่วันนี้ป้าหนูทำแบบสีเขียวจากใบเตย และสีเหลืองจากฟักทองเพิ่มคะ หนูเคยชิมแล้วอร่อยมาก แต่ยังไม่เคยทำเลย ครั้งนี้จะเป็นครั้งแรกเลยคะ

พิธีกร : คนช่องหรือชาวช่องตั้งถิ่นฐานอยู่แถบจันทบุรีและตราดมานานมาก ๆ คาดว่าน่าจะเป็นกลุ่มคนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในละแวกนี้ตั้งแต่โบราณคะ ผสมกลมกลืนกับกลุ่มชนอื่น ๆ จนภาษาและวัฒนธรรมหลาย ๆ อย่างค่อย ๆ ลดลง การนำภูมิปัญญาบางอย่างกลับมาให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้จึงเป็นสิ่งที่ดีและสำคัญคะ

ผู้ร่วมรายการ 2 (ชาวบ้าน) : วันนี้ก็ตั้งใจจะสอนทำขนมมรกโค้ย หรือขนมควยลิง แล้วก็สอนทำแกงไก่ใส่กล้วยพระ คืออันนี้จะหายไปเรื่อย ๆ เหมือนกัน อันนี้จะกินกับข้าวเหนียวมูน เพราะที่อื่นก็ไม่มีกินแบบนี้ คือทุกอย่างในสมัยนี้จะไม่เป็นแล้ว

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 45 พระราชประสงค์ของ ออกอากาศ 6 ต.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ป้าหนูมีความสามารถด้านทำอาหารแบบชาวช่อง ได้พัฒนาขนมของชาวช่องให้มีสีสัน และยังสอนเด็ก ๆ ชาวช่องมาเรียนรู้วิธีทำอาหารช่องเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมชาวช่อง ให้มีความรับผิดชอบต่อวัฒนธรรมดั้งเดิม เป็นเรื่องราวที่น่าบอกเล่าต่อการนำเสนอ

เรื่องป่าหนุ ได้ทำให้ป่าหนุ ซึ่งเป็นคนที่ถ่ายทอดปัญญาท้องถิ่น ได้มีโอกาสแสดงตัวตน ให้บุคคลทั่วไป รู้จักและสนใจอาหารชาวของ และสำนักเรียนรู้และสืบทอดวัฒนธรรมของตนเอง

ตอน *โรงเล่น เรียนรู้* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับคนที่ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัด เชียงราย ช่วยกันเปิดโรงเล่นเรียนรู้เพื่อให้คนมารู้จักของเล่นพื้นบ้านที่มีความหลากหลาย ดังความว่า

พิธีกร : โรงเล่นเรียนรู้เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มคนเฒ่าคนแก่ที่ตำบล ป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย เมื่อประมาณ 2541 โดยมีคนหนุ่มสาว นักกิจกรรมช่วยประสานงานและสื่อสารบอกเล่าสู่สาธารณะ มีของเล่นพื้นบ้านและ การละเล่นจากภูมิปัญญาโบราณเป็นเครื่องมือ เปิดพื้นที่เพื่อการเล่น ของเล่นฝีมือ พ่ออู๋แม่อู๋จึงมีความหมายมากกว่าเดิม ใช้ชื่อว่าพิพิธภัณฑ์เล่นได้ เมื่อก่อนตั้งอยู่ ใกล้วัดป่าแดด ปัจจุบันขยับขยายมาเป็นโรงเล่นเรียนรู้แห่งนี้ค่ะ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 11 โรงเล่น เรียนรู้ ออกอากาศ 17 มี.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า คนป่าแดดได้ให้ความสำคัญแก่ของเล่นพื้นบ้านและพัฒนา ให้นำสนใจขึ้น จนเปิดโรงเล่นให้กว้างขวางขึ้น ทำให้เห็นถึงความพยายาม ความตั้งใจของคนป่าแดด ในด้านรักษาและพัฒนาภูมิปัญญาของตนเอง เป็นกลุ่มคนที่มีความรับผิดชอบต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น การนำเสนอเรื่องการเปิดโรงเล่นเรียนรู้ของคนป่าแดด สามารถให้ผู้ชมชื่นชมความสามารถของกลุ่มคนอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากตัวอย่างต่าง ๆ ข้างต้นสรุปได้ว่า ชาวบ้านในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้แสดงตัวตนในด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติเพื่อให้คนได้อยู่กับธรรมชาติที่สวยงามและ สิ่งแวดล้อมที่ดี บางคนเป็นผู้อนุรักษ์วัฒนธรรมของตนเอง พยายามให้เด็กรุ่นใหม่เรียนรู้วัฒนธรรม ท้องถิ่น เกิดความรักต่อวัฒนธรรมของตนเอง และสืบทอดต่อไป ยังมีชาวบ้านได้เปิดศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้คนภายนอกรู้จักภูมิปัญญาของตนเอง ทำให้เห็นถึงความพยายามความสามารถของชาวบ้านได้ อย่างชัดเจน

สรุปได้ว่า รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 มีคุณค่าด้านการแสดงตัวตนของ กลุ่มชน ซึ่งได้ทำให้เห็นถึงความสามารถของเด็กชนบทในด้านการเป็นพิธีกรน้อยและมัคคุเทศก์น้อย ของชุมชน และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นตามความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง ยังทำให้เห็นถึงชาวบ้านที่ พยายามอนุรักษ์ธรรมชาติ อยู่กับธรรมชาติอย่างกลมกลืน ถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้แก่ลูกหลาน พัฒนาภูมิปัญญาให้นำสนใจขึ้น ขณะเดียวกัน ผู้ร่วมรายการที่เป็นเด็กชนบทและ ชาวบ้านได้แสดงตัวตนในการถ่ายทำรายการ เห็นได้ว่า รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้เป็นช่องทางของเด็กชนบทและชาวบ้านในการแสดงความสามารถของตนเอง

4.6 ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมให้ใช้ภาษาถิ่น

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้ถ่ายทำรายการในแต่ละภาคของประเทศไทย ผู้ร่วมรายการได้พูดภาษาถิ่นเวลาออกรายการ ให้เห็นถึงการอนุรักษ์และส่งเสริมให้ใช้ภาษาถิ่นของคนในท้องถิ่น คุณค่าด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมให้ใช้ภาษาถิ่น มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตอน *นายหนังรุ่งจิ๋ว ดิวน้อย* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับน้องดิวเป็นเด็กที่ชอบเรียนรู้การแสดงหนังตะลุง และสามารถแสดงได้ดี น้องดิวมีความรู้เกี่ยวกับรูปหนังตะลุงและได้แนะนำตัวละครในหนังตะลุงด้วยภาษาใต้ ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : อันนี้จื้อวา นายหนุ่มๆครับ นายหนุ่มๆนี้มีชีวิตอยู่จริง ไม่ทราบประวัติแต่ว่ารู่วามีชีวิต ส่วนนายเตง เป็นคู่หูไอนายหนู่น้อย นายเตงเป็นคนพูดจาตรงไปตรงมาโผงผางไม่เกรงใจใคร ต่อไปเป็นนายหยอดตองนะครับ นายหยอดตองนี้มีชีวิตอยู่จริงนะครับ เป็นคนเจ้าชู้ อวดตัวเองวาตัวเองเก่ง ต่อไปฤษีนกเค็ด ฤษีนกเค็ดจะไม่อยู่ในธรรมชาติ แต่ว่าสอนวิชาแก้ปัญหาเรื่องธรรมชาติได้ แต่ว่าไม่อยู่ในธรรมชาติ มีขวดเหล้าอยู่ด้วยครับ

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 16 นายหนังรุ่งจิ๋ว ดิวน้อย ออกอากาศ 21 เม.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า หนังตะลุงเป็นการแสดงของภาคใต้ การแนะนำรูปหนังตะลุงด้วยภาษาถิ่นภาคใต้จะช่วยให้ผู้ชมได้รับบรรยากาศรับชมยิ่งขึ้น ยังได้เห็นถึงเด็กได้สืบทอดและอนุรักษ์ภาษาถิ่นเป็นอย่างดี เป็นโอกาสที่ดีที่เผยแพร่วัฒนธรรมภาคใต้ ซึ่งผู้ชมสามารถรู้จักภาษาถิ่นของภาคใต้ในการชมรายการ และเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ใช้ภาษาถิ่น

ตอน *รักหนัง จ.นครศรีธรรมราช* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับน้องใบตอง ต้นตาล และมะเหมี่ยว เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของภาคใต้หนังตะลุงกับครอบครัว และได้บอกเล่าลักษณะของรูปหนังตะลุงด้วยยอดทองด้วยภาษาถิ่นใต้ ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : ตัวยอดทองเป็นตัวตลกก้องจ๊วนครณะ ตัวยอดทองจะใส่กางเกงฝ้ายกเมืองนครศรีธรรมราช ยอดทองจะถือกริช สั้งเกดตัวตลกตูกตัวจะถืออาวุธ ยอดทองจะเป็นคนซี้ๆ ชอบจับบู้หญิง ถ้าเจอนางเอ้กสวย ๆ ไม่ว่าจะให้ยอดทองไปทำไอไร ยอดทองจะทำได้มด

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 17 รักหนัง จ.นครศรีธรรมราช ออกอากาศ 28 เม.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การบอกเล่าวัฒนธรรมของภาคใต้ด้วยภาษาถิ่นเป็นวิธีหนึ่งที่อนุรักษ์และส่งเสริมให้ใช้ภาษาถิ่น เป็นแบบอย่างให้ผู้ชม การแนะนำรูปหนังตะลุงหน้ากล้องด้วยภาษาถิ่น ทำให้เห็นถึงความมั่นใจของผู้ร่วมรายการ และได้ให้กำลังใจแก่ผู้ชมพูดภาษาถิ่นในชีวิตประจำวัน

ตอน *ต้นกล้าศิลปะ* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับน้องมายด์มีนบอกเล่าประสบการณ์การเข้าค่ายเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติและวาดต้นกล้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ด้วยภาษาถิ่น ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : วันนี้มาหางานเกี่ยวกับต้นกล้าศิลปะคะ ก็สอนเรื่อง
การวาดรูป เกี่ยวกับธรรมชาติ ละก็สอนนั่งสมาธิคะ แต่ยากตรงที่เธอต้องวาดแสง
[...]

ผู้ร่วมรายการ (เด็ก) : อันนี้ก็คือต้นไม้ของหนูเจ้า เดี่ยวหนูวาดเพื่อนของหนู
วาดสีสวยป...

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 52 ต้นกล้าศิลปะ ออกอากาศ 29 ธ.ค. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผู้ร่วมรายการบอกเล่าเรื่องราวด้วยภาษาถิ่น สามารถทำให้ผู้ชมเข้าถึงอารมณ์ที่แสดงออกจากผู้ร่วมรายการได้อย่างชัดถ้อยชัดคำ และมีความมั่นใจ ความสุขของผู้ร่วมรายการเวลาพูดภาษาถิ่น ก็ทำให้เห็นผู้ร่วมรายการได้อนุรักษ์ภาษาถิ่นของตนเอง

ตอน *ยกชั้นหมากปฐุม* นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับหลังจากเด็ก ๆ ได้ร่วมงานประเพณียกชั้นหมากปฐุมของชุมชนคลองแดน จังหวัดสงขลา ได้ร่วมกันมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และคุยเรื่องต่าง ๆ ในงานยกชั้นหมากปฐุมปีนี้ ดังความว่า

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : เขาเอาไปสร้างทะเลาะด ตรงนั้น เอาไวด์ักบาตร

ผู้ร่วมรายการ 2 (เด็ก) : คือปีนี้เขาซ่อมแซมโรงเรียน

ผู้ร่วมรายการ 1 (เด็ก) : บ้านเราละ ดีจังเลยที่เขาจัดงานชั้นหมากปฐุมนี้
ได้ทำเงินมาบูรณะ

ผู้ร่วมรายการ 3 (เด็ก) : น้องชอบตรงที่ได้ทำบุญกัน ได้ร่วมงาน น้องได้
แต่งตัวสวย ๆ เป็นเจ้าสาว

(“ทุ่งแสงตะวัน” : ตอนที่ 23 ยกชั้นหมากปฐุม ออกอากาศ 9 มิ.ย. 61)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผู้ร่วมรายการแนะนำและบอกเล่าประเพณีของบ้านด้วยภาษาถิ่น ทำให้ผู้ชมได้สัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง ผู้ร่วมรายการกล้าพูดภาษาถิ่นหน้ากล้องและภูมิใจในบ้านเกิดของตนเอง ยังเป็นกำลังใจให้แก่คนที่ไม่กล้าพูดภาษาถิ่นในชีวิตประจำวันด้วย

สรุปได้ว่า รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 มีคุณค่าด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมให้ใช้ภาษาถิ่น โดยนำเสนอเรื่องราวของแต่ละภาค และผู้ร่วมรายการได้นำเสนอเรื่องราวและวัฒนธรรมของตนเองด้วยภาษาถิ่น ทำให้ผู้ชมรู้จักแต่ละท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง เห็นถึงการอนุรักษ์ภาษาถิ่นของผู้ร่วมรายการ การนำเสนอด้วยภาษาถิ่นอย่างภูมิใจของผู้ร่วมรายการยังเป็นกำลังใจต่อคนที่ไม่กล้าพูดภาษาถิ่น และเป็นการส่งเสริมผู้คนที่พูดภาษาถิ่นในชีวิตประจำวัน

จากการวิเคราะห์คุณค่ารายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ทำให้เห็นว่า รายการมีคุณค่าหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการให้ความรู้ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้เกี่ยวกับชุมชน ความรู้ที่นำเสนอผ่านรายการ ทำให้ผู้ชมได้รู้ถึงความสำคัญของการรักษาสิ่งแวดล้อมและวิธีการอนุรักษ์ธรรมชาติ รู้ถึงความหลากหลายของวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาไทย เสน่ห์ของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาแต่ละท้องถิ่น ยังทำให้รับรู้ การให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติของชุมชนและสภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนต่าง ๆ 2) ด้านการให้ความบันเทิง ประกอบด้วยทำให้เกิดความสนุกสนาน และทำให้เกิดความประทับใจ รายการ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอประเด็นที่น่าสนใจในสมัยนี้ โดยใช้ภาพประกอบ เสียงประกอบและเพลงมาช่วยเข้าถึงบริบทการนำเสนอ และดึงดูดความสนใจของผู้ชม นอกจากนี้ ยังให้เด็กเป็นผู้เล่าเรื่องและดำเนินรายการเพื่อให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ความน่ารักของเด็ก ซึ่งทำให้ผู้ชมเกิดความสนุกสนานและประทับใจ 3) ด้านการให้แง่คิด ประกอบด้วยแง่คิดด้านการรู้จักเรียนรู้ แ่งคิดด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ และแง่คิดด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น แ่งคิดดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อ การดำเนินชีวิตของผู้ชม ทำให้ผู้ชมค้นหาความรู้จากสิ่งรอบตัวตลอดเวลา รู้ถึงความสำคัญและวิธีการอนุรักษ์ธรรมชาติ และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาและสืบทอดต่อไป 4) ด้านการเป็นสื่อกลาง ประกอบด้วยเป็นสื่อกลางด้านการเผยแพร่ความรู้และวัฒนธรรมไทย และเป็นสื่อกลางด้านเชิญชวนผู้ชมให้ปฏิบัติตาม รายการได้นำเสนอความรู้ด้านการอยู่กับธรรมชาติ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาต่าง ๆ ให้แก่ผู้ชมเพื่อให้ผู้ชมใช้เป็นประโยชน์ได้ในการดำเนินชีวิต ยังได้บอกเล่าเรื่องเกี่ยวกับการรักษาธรรมชาติ อนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาทักษะของเด็กและสร้างความผูกพันระหว่างเด็กกับชุมชน เป็นการเชิญชวนผู้ชมปฏิบัติพฤติกรรมที่ดีของผู้ร่วมรายการและทำให้ชีวิตมีคุณภาพมากขึ้น 5) ด้านการแสดงตัวตนของกลุ่มชน ประกอบด้วยการแสดงตัวตนของเด็กชนบท และการแสดงตัวตนของชาวบ้าน รายการได้เปิดโอกาสให้เด็กชนบทแสดงความสามารถ ความตั้งใจ ความอดทน และความพยายามในการดำเนินชีวิตของตนเอง ได้เป็นผู้ดำเนินรายการและมักคุเทศก์น้อยของชุมชน ยังทำให้เห็นว่า ชาวบ้านพยายามอยู่กับธรรมชาติอย่างกลมกลืน อีกทั้งยังถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่เด็ก และ 6) ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมให้ใช้ภาษาถิ่น รายการได้ถ่ายทำที่แต่ละภาคของประเทศไทย นำเสนอเรื่องราวและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ผู้ร่วมรายการได้นำเสนอบอกเล่าด้วยภาษาถิ่น ซึ่งผู้ชมจะสัมผัสวัฒนธรรมของผู้ร่วมรายการโดยตรง สัมผัสภาษาถิ่นของแต่ละภาค การบอกเล่าด้วยภาษาถิ่นหน้ากล้องอย่างมั่นใจของผู้ร่วมรายการ เป็นการอนุรักษ์ภาษาถิ่น สามารถให้กำลังใจแก่ผู้ที่ไม่กล้าพูดภาษาถิ่นของตนเอง เป็นการส่งเสริมผู้ชมพูดภาษาถิ่นและภูมิใจวัฒนธรรมบ้านเกิดด้วย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาของรายการโทรทัศน์ ทุ่งแสงตะวัน พ.ศ. 2561 และเพื่อวิเคราะห์คุณค่าของรายการโทรทัศน์ ทุ่งแสงตะวัน พ.ศ. 2561 โดยศึกษาจากโปรแกรมของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 6 มกราคม 2561 ถึงวันที่ 29 ธันวาคม 2561 ทั้งหมดจำนวน 52 ตอนที่มีการบันทึกจากยูทูป ใช้วิธีศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์ตัวบทรายการโทรทัศน์ และนำเสนอผลการศึกษารวบรวมแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) สรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 มีผลการวิจัยสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

5.1.1 เนื้อหาของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561

เนื้อหาของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 สามารถแบ่งเป็น 5 ประเด็น ได้แก่ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์ธรรมชาติ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้เวลาว่างของเยาวชน และการติดตามผู้เคยออกรายการ

1) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการอยู่กับธรรมชาติ ธรรมชาติทำให้มนุษย์มีของกิน ของใช้ มนุษย์จะนำทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายไปสร้างบ้าน นำเป็นอาหาร ทำเป็นของใช้ประจำวัน ต่าง ๆ เห็นได้ว่า การพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติของมนุษย์อยู่ในระดับสูง เพราะฉะนั้น มนุษย์จำเป็นต้องรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในป่าเพื่อให้ลูกหลานได้ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ คนในชนบทให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติด้วยวิธีหลากหลาย เช่น ตัดหมายเลขให้ต้นไม้ในป่า ตักดินของสวน ปลูกต้นไม้เพิ่ม เป็นมิตรกับสัตว์ธรรมชาติ เป็นต้น เวลาจัดกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติ ต้องให้เด็กคนรุ่นใหม่ร่วมด้วยเพื่อให้เด็กรู้ถึงความสำคัญของธรรมชาติ เกิดความรักต่อธรรมชาติ และให้ธรรมชาติได้รับการอนุรักษ์จากมนุษย์อย่างต่อเนื่อง เป็นประโยชน์ต่อการสร้างชีวิตที่ยั่งยืน รายการยังได้นำเสนอธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ในหลาย ๆ ท้องถิ่น รวมทั้งป่าไม้เขียวขจี สัตว์ป่าหายาก ทุ่งดอกไม้ และผลไม้ที่มีหลากหลายสายพันธุ์ ให้เห็นถึงความสำคัญของธรรมชาติที่ดีสำหรับสิ่งที่มีชีวิต ยังได้สร้างมูลค่าให้กับคนในท้องถิ่น ทำให้คนในท้องถิ่นได้ทำการเกษตร และเลี้ยงชีพได้ดีขึ้น

2) วัฒนธรรม วัฒนธรรมที่นำเสนอผ่านรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 มีความหลากหลาย ประกอบด้วยศิลปะ อาหาร ประเพณี และความเชื่อ ด้านศิลปะ ได้นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับนาฏศิลป์และดุริยางค์ศิลป์ สถาปัตยกรรม และจิตรกรรมของหลาย ๆ ท้องถิ่น ยังทำให้เห็นว่าผู้ใหญ่ในชุมชนพยายามถ่ายทอดศิลปะให้แก่เด็ก ๆ เพื่อไม่ให้ศิลปะท้องถิ่นสูญหาย เนื้อหาที่เกี่ยวกับอาหาร ทำให้เห็นถึงการกินอาหารของแต่ละท้องถิ่น คนในท้องถิ่นจะนำอาหารจากธรรมชาติ เช่น เห็ด จิ้งหรีด ดอกบัว เป็นต้น บางท้องถิ่นยังได้พัฒนาอาหารให้มีสีสันขึ้น กลายเป็นวัฒนธรรมอาหารที่มีเสน่ห์ของชุมชน เนื้อหาที่เกี่ยวกับประเพณี ได้เสนอประเพณีของหลาย ๆ ชุมชน เช่น ประเพณียกขันหมากปฐม ประเพณีตากธรรม เป็นต้น ประเพณีดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความคิดของคนในท้องถิ่น และเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้คน นอกจากนี้ คนในชุมชนยังได้สนิทสนมมากขึ้นจากการร่วมงานประเพณี และเด็ก ๆ ที่ร่วมงานก็สามารถเรียนรู้และสืบทอดต่อไป เนื้อหาที่เกี่ยวกับความเชื่อ ทำให้เห็นถึงคนในท้องถิ่นเชื่อสิ่งที่เหนือธรรมชาติและปฏิบัติหน้าที่ตนเอง ไม่ละเมิดข้อห้าม การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 นอกจากแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของแต่ละภาค ยังทำให้เห็นถึงแต่ละท้องถิ่นพยายามให้เด็กรุ่นใหม่เรียนรู้และสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิใจต่อบ้านเกิดและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในวันข้างหน้าได้

3) ภูมิปัญญาท้องถิ่น รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่น 6 ประการ ได้แก่ การใช้สมุนไพรพื้นบ้าน การย้อมสีธรรมชาติ การจักสาน การถนอมอาหาร ของเล่นพื้นบ้าน และการทำคัมภีร์โบราณด้วยใบลาน การนำเสนอเนื้อหาดังกล่าว ทำให้เห็นถึงการใช้ชีวิตและปัญญาของคนไทยในแต่ละภาค ผู้ใหญ่ในชุมชนยังพยายามถ่ายทอดภูมิปัญญาเหล่านี้ให้แก่ลูกหลานเนื่องจากคนในสมัยนี้สนใจภูมิปัญญาท้องถิ่นน้อยลง เนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจะทำให้ผู้ชมรู้จักวิถีคนไทยมากขึ้น และทำให้คนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจและสืบทอดภูมิปัญญาต่อไป

4) การใช้เวลาว่างของเยาวชน เนื้อหาที่เกี่ยวกับการใช้เวลาว่างของเยาวชนในรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ พัฒนาความรู้ พัฒนาทักษะการใช้มือ และเป็นมัคคุเทศก์น้อยของชุมชน ผู้ร่วมรายการที่เป็นเยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ได้พัฒนาความรู้ทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ ยังสนใจพัฒนาทักษะการใช้มือของตนเอง และร่วมกิจกรรมที่สร้างความผูกพันกับชุมชน เป็นมัคคุเทศก์น้อยของชุมชน บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชนให้แก่คนภายนอก

5) การติดตามผู้เคยออกรายการ รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้เพิ่มรายการสารคดีชุดพิเศษที่ติดตามผู้ร่วมรายการที่ออกรายการเกินสิบปี ทำให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่และความเปลี่ยนแปลงของผู้เคยออกรายการ ซึ่งผู้เคยร่วมรายการล้วนเป็นเด็กโสมรสคู่บ้านเรียนและเติบโตที่ชนบท เนื้อหาที่เกี่ยวกับการติดตามผู้เคยร่วมรายการแบ่งเป็น 4

ส่วน ได้แก่ การประกอบอาชีพ ทักษะคติในการทำงาน การใช้เวลาว่าง และผลจากประสบการณ์วัยเด็ก ด้านการประกอบอาชีพ นำเสนอเรื่องอาชีพของผู้เคยร่วมรายการ ประกอบด้วย แอนิเมเตอร์ ฟุตสไตลิสต์ พิธีกร โค้ช ครู และฟิล์มเมคเกอร์ ต่างก็ได้ประกอบอาชีพในด้านที่ตนเองถนัดและปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างมีความรับผิดชอบ ด้านทักษะคติในการทำงาน ผู้เคยร่วมรายการต่างก็รักและมีความสุขในการทำงาน รับผิดชอบต่องานของตนเอง เวลาเผชิญปัญหาที่สามารถปรับตัวและผ่านไปได้ดี และค้นหาความรู้ตลอดเพื่อให้งานได้พัฒนาและก้าวหน้า ด้านการใช้เวลาว่าง นำเสนอให้เห็นว่าผู้เคยร่วมรายการมีงานอดิเรกของตนเอง และได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงานและการดำเนินชีวิตต่อไป ด้านผลจากประสบการณ์วัยเด็ก ได้นำเสนอ 4 ประเด็น คือ การเลือกอาชีพตามความสนใจ การค้นหาความรู้ การดูแลสุขภาพ และการถ่ายทอดความรู้ให้คนอื่น ทำให้เห็นว่าวิธีการดำเนินชีวิตของแต่ละคนได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์วัยเด็กเป็นอย่างมาก ประสบการณ์วัยเด็กจะเป็นก้าวแรกที่มีบทบาทในการดำเนินชีวิตเมื่อเติบโตใหญ่ต่อไป

5.1.2 คุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561

คุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 สามารถแบ่งเป็น 6 ประเด็น ได้แก่ ด้านการให้ความรู้ ด้านการให้แง่คิด ด้านการให้ความบันเทิง ด้านการเป็นสื่อกลาง ด้านการแสดงตัวตนของกลุ่มชน และด้านการให้ความสำคัญต่อภาษาถิ่น

1) ด้านการให้ความรู้ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้เกี่ยวกับชุมชน ทำให้ผู้ชมได้รู้ถึงความสำคัญของธรรมชาติที่มีต่อมนุษย์ และควรอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างต่อเนื่องโดยวิธีที่มีประสิทธิภาพ เข้าใจวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายและความสามารถของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น เกิดความใคร่รู้และใช้เป็นประโยชน์ และรู้ถึงแต่ละชุมชนจะให้ความสำคัญต่อการรักษาป่าชุมชนและพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ ยังทำให้ผู้ร่วมรายการมั่นใจและเกิดความรักต่อวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของตนเองมากขึ้น

2) ด้านการให้ความบันเทิง ประกอบด้วยการทำให้เกิดความสนุกสนาน และการให้เกิดความประทับใจ รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้ใช้ภาพประกอบ เสียงประกอบและเพลงช่วยให้ผู้ชมเข้าถึงบริบทการนำเสนอได้ง่าย การที่ให้เด็กเป็นผู้เล่าเรื่อง ทำให้ผู้ชมได้ความรู้ผ่านการนำเสนอที่สนุกสนานของเด็กและเห็นความบริสุทธิ์ และความไร้เดียงสาของเด็ก จนเกิดความเพลิดเพลินในการชม นอกจากนี้ รายการยังคัดเลือกประเด็นที่น่าสนใจในสมัยนี้มาเสนอผ่านการใช้ชีวิตของเด็ก ทั้งเด็กไทยและเด็กอเมริกัน สามารถทำให้ผู้ชมเห็นการผสมผสานของวัฒนธรรมและเกิดความประทับใจได้เป็นอย่างมาก

3) ด้านการให้แง่คิด ประกอบด้วยแง่คิดด้านการรู้จักเรียนรู้ แง่คิดด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ และแง่คิดด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ผู้ชมได้ความคิดว่า เรา

สามารถค้นหาความรู้ได้ในทุกที่ทุกเวลา ควรจะให้ความสำคัญต่อเรื่องการพัฒนาทักษะของเด็ก เนื่องจากเด็กอยู่ในวัยต้องการรู้ต้องการเห็น จำเป็นที่จะพัฒนาความสามารถของตนเองเพื่อนำไปใช้ในอนาคต ธรรมชาติมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของพวกเรา การอนุรักษ์ธรรมชาติเป็นเรื่องของทุกคน และมีวิธีหลากหลาย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาเป็นมรดกที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ ซึ่งคนเราควรจะต้องเห็นคุณค่าของมัน ภูมิใจในบ้านเกิดและสืบทอดอย่างต่อเนื่องเพื่อไม่ให้สูญหาย

4) ด้านการเป็นสื่อกลาง ประกอบด้วยเป็นสื่อกลางด้านการเผยแพร่ความรู้และวัฒนธรรมไทย และเป็นสื่อกลางด้านการเชิญชวนผู้ชมให้ปฏิบัติตาม รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอความรู้หลาย ๆ ด้านและวัฒนธรรมไทยที่หลากหลาย ได้เปิดโอกาสให้ผู้ชมเปิดสายตาเรียนรู้และให้คุณค่าของวัฒนธรรมไทยและการอยู่กับธรรมชาติอย่างกลมกลืน รายการได้นำเสนอเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติ สืบทอดวัฒนธรรมไทย พัฒนาความสามารถของเด็กและสร้างความผูกพันระหว่างเด็กกับชุมชน เป็นการเชิญชวนผู้ชมปฏิบัติตามพฤติกรรมที่ดีที่ปรากฏอยู่ในรายการเพื่อได้ใช้ชีวิตอย่างยั่งยืนและมีความสุข

5) ด้านการแสดงตัวตนของกลุ่มชน ประกอบด้วยการแสดงตัวตนของเด็กชนบท และการแสดงตัวตนของชาวบ้าน ทำให้เห็นถึงความสามารถของเด็กชนบทในด้านการเป็นพิธีกรน้อยและมัคคุเทศก์น้อยของชุมชน ยังทำให้เห็นถึงความตั้งใจของชาวบ้านในการอนุรักษ์ธรรมชาติ การถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ลูกหลาน และการพัฒนาภูมิปัญญาที่น่าสนใจขึ้น ซึ่งรายการได้เป็นช่องทางในการแสดงตัวตนของสองกลุ่มชน

6) ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมให้ใช้ภาษาถิ่น รายการได้นำเสนอเรื่องราวของแต่ละภาคและผู้ร่วมรายการได้บอกเล่าเรื่องราวของชุมชนหน้ากล้องด้วยภาษาถิ่นในบางตอน เป็นการอนุรักษ์ภาษาถิ่นของชุมชน ยังได้ทำให้ผู้ชมรู้ถึงเรื่องราวในท้องถิ่นพร้อมสัมผัสวัฒนธรรมภาษาของผู้ร่วมรายการ นอกจากนี้ การนำเสนอด้วยภาษาถิ่นอย่างภูมิใจของผู้ร่วมรายการยังช่วยให้ผู้ชมเข้าถึงการบอกเล่าและอารมณ์ของผู้ร่วมรายการได้ดีขึ้นและเป็นกำลังใจต่อคนที่ไม่กล้าพูดภาษาถิ่น เป็นการส่งเสริมให้ผู้ชมใช้ภาษาถิ่นในชีวิตประจำวัน

5.2 อภิปรายผล

1) เนื้อหาของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 คัดเลือกประเด็นที่น่าสนใจในยุคนี้นี้ ได้นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับการอยู่กับธรรมชาติ บอกเล่าความหลากหลายและความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ แนะนำวิธีการอนุรักษ์ธรรมชาติ นำเสนอเรื่องเด็กร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติ ท้องถิ่น ซึ่งเด็กได้เกิดความรักต่อธรรมชาติและรู้ถึงความสำคัญและวิธีการอนุรักษ์ธรรมชาติ เป็นประโยชน์ต่อการสร้างชีวิตที่มีความยั่งยืนของเด็ก รายการได้นำเสนอความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและ

ภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่นเพื่อให้เห็นถึงความหลากหลาย สถานการณ์การพัฒนาและการสืบทอดของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นมรดกที่ได้จากบรรพบุรุษ และลูกหลานมีหน้าที่สืบทอดต่อไป รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอการดำเนินชีวิตของผู้ร่วมรายการและผู้เคยร่วมรายการ นำเสนอเนื้อหาต่าง ๆ ผ่านเด็ก ๆ และผู้ใหญ่ในชุมชน ทำให้ผู้ชมได้สัมผัสโลกผ่านคนธรรมดา

เนื้อหาดังกล่าวล้วนเป็นเนื้อหาส่วนสำคัญของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ในฐานะที่เป็นรายการสารคดีสำหรับเด็ก ได้สอดคล้องกับแนวคิดของ ธัญญา สังขพันธานนท์ (2553 : 24-25) ว่า สารคดีเกี่ยวกับเด็กมุ่งนำเสนอเรื่องราวของเด็ก ๆ ทั้งในด้านของความบริสุทธิ์ น่ารัก ความไร้เดียงสา และอาจนำเสนอชีวิตของเด็กคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มของเด็กกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ปัญหาของเด็กในแคมป์งานก่อสร้าง ความสำเร็จของเด็กอนุรักษ์ป่า ฯลฯ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้พบว่า รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ของเด็กในชุมชนต่าง ๆ ทำให้เห็นถึงความน่ารักของเด็ก แต่ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่ใช้ชีวิตอยู่ในชนบท ได้บอกเล่าเรื่องเกี่ยวกับ การอยู่กับธรรมชาติ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของประภาศรี เทียนประเสริฐ (2559 : 156) ว่า สารคดีสำหรับเด็กต้องนำเสนอเรื่องราวที่ตรงกับความสนใจของเด็กแต่ละวัย และควรจะเป็นเนื้อหาที่เสริมความรู้ทางวิชาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมไทย และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้พบว่า รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้ส่งเสริมเด็กเรียนรู้วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของรายการ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 อีกด้วย ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสินีนากู เทพบุญ (2553) ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในการส่งเสริมสติปัญญาเยาวชนไทย ผลการวิจัยพบว่า รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ Thai PBS พบเนื้อหาในรายการที่เกี่ยวกับพหุปัญญาด้านภาษา ด้านธรรมชาติวิทยา ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว และด้านดนตรีเนื่องจากการวิจัยทั้งสองเรื่องได้ศึกษารายการสำหรับเด็ก และรายการที่นำมาศึกษาได้ให้ความสำคัญกับเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ ดนตรี ภาษา ร่างกายและการเคลื่อนไหว นอกจากนี้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของพิกุล รุ่งศรีกนก (2554) ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สารคดีเยาวชน เรื่อง โสภโฆโฆโฆ และลมแล้งเริงระบำ ผลการวิจัยพบว่า สารคดีเยาวชนเรื่องโสภโฆโฆโฆโฆ และลมแล้งเริงระบำมีการเสนอเนื้อหาที่เป็นความรู้ ประกอบด้วย วิถีชีวิต ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของคนอีสาน และเนื้อหาที่เป็นทรศนะของผู้เขียน ส่วนใหญ่เป็นทรศนะที่มีต่อธรรมชาติ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการใช้ชีวิตของคนอีสาน และทรศนะเกี่ยวกับการปลูกฝังให้ผู้คนใช้ชีวิตด้วยกัน ตั้งใจทำงานและเห็นคุณค่าของข้าว แม้รายการ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ แต่การวิจัยครั้งนี้มีความแตกต่างจาก

งานวิจัยดังกล่าว คือได้ศึกษาสารคดีโทรทัศน์สำหรับเด็กที่เน้นนำเสนอเรื่องราวระหว่างเด็กกับธรรมชาติและวัฒนธรรม ถ่ายทำในทุกภาคของประเทศไทย ไม่ได้เน้นภาคอีสานเป็นพิเศษ

2) คุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561

รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 เป็นรายการสารคดี มีคุณค่าด้านเผยแพร่ความรู้ต่าง ๆ เช่นเดียวกับสารคดีประเภทอื่น ๆ สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ การสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้เกี่ยวกับชุมชน ซึ่งผู้ชมสามารถนำความรู้เหล่านี้มาใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต รายการได้นำเสนอประเด็นที่น่าสนใจหลาย ๆ ประเด็น สามารถให้ผู้ชมได้ความคิดต่าง ๆ ทั้งการอยู่กับธรรมชาติอย่างกลมกลืน การเรียนรู้และสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น สนใจพัฒนาความสามารถของเด็กและสร้างความผูกพันระหว่างเด็กกับชุมชน และค้นหาความรู้ได้ที่ทุกที่ทุกเวลา รายการนำเสนอเรื่องราวผ่านการนำเสนอที่สนุกของเด็ก และใช้ภาพ เสียงประกอบ และเพลงมาช่วยการนำเสนอ สามารถทำให้ผู้ชมได้ความเพลิดเพลิน และเกิดความประทับใจต่อการนำเสนอของรายการ นอกจากนี้ รายการยังเป็นช่องทางการแสดงตัวตนของเด็กชนบทและชาวบ้าน โดยเด็กชนบทและชาวบ้านมักพูดภาษาถิ่นในการดำเนินรายการ ทำให้ผู้ชมได้สัมผัสวัฒนธรรมภาษาถิ่นของผู้ร่วมรายการและได้กำลังใจพูดภาษาถิ่นในชีวิตประจำวัน

ผลการศึกษาคุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 สอดคล้องกับแนวคิดของ สมสุข หินวิมาน และคณะ (2557 : 102) กล่าวว่า สารคดีให้ความรู้ ไม่ว่าจะสารคดีจะนำเสนอประเด็นอะไรก็ตาม จุดมุ่งหมายของผู้ผลิตสารคดีคือ การให้ความรู้แก่ผู้ชม หรือผู้ฟังในเรื่องนั้น ๆ แม้ว่าสารคดีมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ แต่ต่างจากรายการเพื่อการศึกษาที่มุ่งให้ผู้รับสารได้รับความรู้เฉพาะเรื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ เกศินี จุฑาวิจิตร (2557 : 183) กล่าวว่า ชาวหรือเหตุการณ์บางเรื่องสามารถนำมาเขียนเป็นสารคดีได้ จะทำให้ผู้อ่านได้รับรู้จุดยืน มุมมองและแง่คิดด้านที่มีอารมณ์สอดแทรกในงานเขียน ซึ่งสามารถกระตุ้นเตือนและสะกิดให้ผู้อ่านสำนึกผิดชอบชั่วดี และสะท้อนใจในเรื่องที่กล่าวถึง ยังสอดคล้องกับ สายทิพย์ นุกูลกิจ (2543 : 241) กล่าวว่า สารคดีไม่ใช่หนังสือที่มุ่งให้ความเพลิดเพลินเหมือนนวนิยายและเรื่องสั้น เนื่องจากจุดมุ่งหมายหลักของสารคดีไม่ได้อยู่ที่ความเพลิดเพลิน แต่หนังสือสารคดีหลายเรื่องสามารถให้ผู้อ่านได้ความบันเทิงใจเหมือนบันเทิงคดี ทั้งในด้านวิธีการนำเสนอเรื่อง วิธีการแสดงความคิดเห็นและวิธีการใช้ถ้อยคำสำนวน นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Liu Sunyue (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์สารคดีที่ได้รับรางวัลแว่นแก้วปี พ.ศ. 2553-2556 ผลงานวิจัยพบว่า สารคดีที่ได้รับรางวัลแว่นแก้วปี พ.ศ.2553-2556 มีคุณค่าในด้านการให้ความรู้ ข้อคิดและความบันเทิง

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรวิเคราะห์รายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ในด้านอื่น ๆ เช่น กลวิธีการนำเสนอ เป็นต้น
2. ควรวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของรายการสารคดีอื่น ๆ เช่น “ส่องโลก” “ท่องโลกสุดสัปดาห์” เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กนกวลี เตือนฉาย. (2553) **เนื้อหารายการสารคดีเด็ก ทัศนศึกษา รายการทุ่งแสงตะวัน**. สารนิพนธ์ ว.บ. (สาขาวิชาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์) กรุงเทพมหานคร : คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กันยารัตน์ ผ่องสุข. (2553) **เนื้อหาและกลวิธีทางภาษาในงานเขียนสารคดีท่องเที่ยวของ “นิวกลม”**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (สาขาวิชาภาษาไทย) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2552) **การวิเคราะห์สื่อ : แนวคิดและเทคนิค**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- เกศราพร มากจันทร์. (2548) **การวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีน พระราชนิพนธ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (สาขาวิชาภาษาไทย) นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เกศินี จุฑาวิจิตร. (2557) **การเขียนสร้างสรรค์ทางสื่อสิ่งพิมพ์ : Idea ดี ๆ ไม่มีวันหมด (ฉบับปรับปรุง)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- คมสัน รัตนะสิมากุล. (2555) **หลักการเขียนบทวิทยุกระจายเสียงและบทวิทยุโทรทัศน์**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ. (2555) **ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และบาทยัน อิมสำราญ. (2548) **ภาษากับการสื่อสาร**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เพรส.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และวีรวัดน์ อินทรพร. (2556) **ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร**. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชลลิสสา มากแผ่นทอง. (2538) **การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการผลิตรายการสารคดีทางโทรทัศน์ชุดทุ่งแสงตะวัน**. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (สาขาวิชานิเทศศาสตร์) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลอ รอดลอย. (2551) **การเขียนสารคดี**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์, นิคม ทาแดง และไพบูรณ์ คะเชนทรพรรค. (2546) **เอกสารการสอนชุดความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยุโทรทัศน์ หน่วยที่ 11**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ญาติดา แสงเพชร. (2556) **การวิเคราะห์เนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังพาไป**. วิทยานิพนธ์
นศ.ม. (สาขาวิชานิติศาสตร์) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2553) **การเขียนสารคดีภาคปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :
อินทนิล.
- ธีรภาพ โลหิตกุล. (2552) **กว่าจะเป็นสารคดี**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : อ่านเอาเรื่อง.
- นภาพรรณ พันธุ์จินดา. (2554) **การวิเคราะห์สารคดีชีวประวัติพระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ
เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์**. สารนิพนธ์ อ.ม.
(สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการพัฒนาชีพ) นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2540) **คู่มือผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประภาศรี เทียนประเสริฐ. (2559) **ปั่นฝัน...เป็นหนังสือ คือนักเขียน**. กรุงเทพมหานคร :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิกุล รุ่งศรีกนก. (2554) **การวิเคราะห์สารคดีเยาวชน เรื่อง โสภโฆไบข้าว และลมแล้งเริงระบำ**.
สารนิพนธ์ อ.ม. (สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการพัฒนาชีพ) นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภัสวาลี นิติเกษตรสุนทร. (2547) “บทบาทหน้าที่ของวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์” ใน
เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยุและโทรทัศน์ หน่วยที่ 1-7.
ปรับปรุงครั้งที่ 1 พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชานิติศาสตร์. (2545) **เอกสารการสอนชุดวิชา
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยุและโทรทัศน์ 15203 หน่วยที่ 1-8**. ฉบับปรับปรุง. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มานพ ถนอมศรี. (2543) “การเขียนสารคดีสำหรับเด็ก” ใน **การเขียนหนังสือสารคดีสืบสานมรดก
วัฒนธรรมไทย**. หน้า 66-77. กรุงเทพมหานคร : ภูมิปัญญา.
- ยุพา รอดเกลี้ยง. (2551) **ความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและ
ทรัพยากรธรรมชาติของเยาวชนในรายการทุ่งแสงตะวัน**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
(สาขาวิชาชนบทศึกษาและการพัฒนา) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- รักษนก สมศักดิ์ และ ทิฆัมพร เอี่ยมเรไร. (มกราคม-มิถุนายน 2559) “บทบาทหน้าที่ของรายการโทรทัศน์ในการสื่อสารอัตลักษณ์อาหารไทย” ใน วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่. 9(1) หน้า 1-17.
- รัชนิดา ชำนาญมนต์. (2539) **ประสิทธิผลของรายการ ทุ่งแสงตะวัน ในด้านความรู้และทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก**. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์) กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตน์ดา อางวิชัย. (2547) **วิเคราะห์สารคดีของธีรภาพ โลหิตกุล (พ.ศ. 2533-2545)**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาภาษาไทย) มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รุ่งรัตน์ ชัยสำเร็จ. (2553) **การเขียนเพื่อการประชาสัมพันธ์**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งฤดี แผลงศร. (2548) **การใช้ภาพพจน์ในงานเขียนสารคดี**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วนิดา บำรุงไทย. (2545) **สารคดี : กลวิธีการเขียนและแนววิจารณ์**. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- วิชญ์ สุวรรณเพิ่ม. (ตุลาคม-ธันวาคม 2555) “การเขียนสารคดีสำหรับรายการวิทยุโทรทัศน์และภาพยนตร์” ใน วารสารรามคำแหง. 29 (4) หน้า 90-103.
- ศิริมิตร ประพันธ์ธุรกิจ และคณะ. (2558) **ธุรกิจสื่อสารมวลชน**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภางค์ นันดา. (2552) **หลักการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมสุข หินวิมาน และคณะ. (2557) **ความรู้เบื้องต้นทางวิทยุและโทรทัศน์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมิทธิ์ บุญชุติมา. (2561) **การใช้เครื่องมือสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ (การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อกระจายภาพและเสียง สื่อเว็บไซต์ และสื่อกิจกรรมพิเศษ)**. นนทบุรี : บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2543) **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : เอสอาร์พริ้นติ้งแมสโปรดักส์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สายสวรรค์ ขยันยิ่ง. (2558) LIGHTNING TALK กับ สายสวรรค์ ขยันยิ่ง ตอน 25 ปี รายการ
ทุงแสงตะวัน แรงบันดาลใจในป่าใหญ่แห่งชีวิต. [วีดิทัศน์] กรุงเทพมหานคร :
 บริษัท ไลท์นิ่ง โปรดักชั่น จำกัด.
- สินีนามู เทพบุญ. (2553) **การวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในการส่งเสริมสติปัญญา
 เยาวชนไทย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาการสื่อสารศึกษา) เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สิริมา เถนะพันธ์. (2540) **ทิศทางรายการสารคดีเพื่อสิ่งแวดล้อมในอนาคต : ศึกษาเฉพาะกรณี
 “รายการทุงแสงตะวัน”**. สารนิพนธ์ ว.บ. (สาขาวิชาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์)
 กรุงเทพมหานคร : คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุชาภรณ์ ตั้งจิตสาธุกิจ. (2549) **การศึกษาปัญหาสังคมและค่านิยมของเยาวชนไทยใน
 รายการโทรทัศน์**. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ)
 กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธิ ชัดติยะ. (2555) **หลักการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์**. กรุงเทพมหานคร :
 บริษัทประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2560) **สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. แพร์ :
 หจก.แพร์ไทยอุตสาหกรรมพิมพ์.
- อมรรัตน์ ศรีตระกูลกิจการ. (2549) **การศึกษาวิเคราะห์สารคดีของอรสม สุทธิสาคร**. วิทยานิพนธ์
 ศศ.ม. (สาขาวิชาไทยศึกษา) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อรนุช เลิศจรรยารักษ์. (2558) **หลักการเขียนบทโทรทัศน์**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร :
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ และ เมธา เสรีธนาวงศ์. (2547) “โทรทัศน์” ใน **สื่อสารมวลชนเบื้องต้น :
 สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม**. หน้า 433-471. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย
- อุษณีย์ ศิริสุนทรไพบูลย์. (2552) **หลักการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์**. กรุงเทพมหานคร :
 วี.พรินท์.
- Feng Ni. (2557) **การวิเคราะห์สารคดีชีวประวัติชาวจีนอพยพในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
 (สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง) สมุทรปราการ : บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Liu Sunyue (2558) การวิเคราะห์สารคดีที่ได้รับรางวัลแว่นแก้ว ปี พ.ศ. 2553-2556.
 วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง) สมุทรปราการ :
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- Shi Gang. (2557) การวิเคราะห์สารคดีชีวประวัติลูกหลานชาวจีนอพยพในประเทศไทย.
 วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง) สมุทรปราการ :
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- Siyuan Duan. (2557) การวิเคราะห์สารคดีรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดระหว่าง พ.ศ. 2548-2553.
 วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง) สมุทรปราการ :
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- Zhao Yanyan. (2561) วิถีชีวิตของสังคมเมืองที่สะท้อนผ่านในรายการโทรทัศน์
วัฒนธรรมชูปแบ่งทอด. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทย
 เป็นภาษาที่สอง) สมุทรปราการ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

ฐานข้อมูลออนไลน์

- ณัฐกิจ ชันแก้ว. (ม.ป.ป.) “สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่ออินเทอร์เน็ต”
กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา. [ออนไลน์] แหล่งที่มา :
<https://sites.google.com/site/natthakij56/sux-thorthasn-laea-sux-withyu-kracay-seiyng-1> (14 มิถุนายน 2562)
- “ณเดชน์-ชมพู่” คว้ามารานำชาย-หญิง ‘รางวัลเมขลา ครั้งที่ 24’” (10 มีนาคม 2555) **ไทยรัฐออนไลน์**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://www.thairath.co.th/content/244507> (3 กันยายน 2562)
- “ทุ่งแสงตะวัน” (ม.ป.ป.) **ch3thailand**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา :
<http://www.ch3thailand.com/%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%8A%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%873/juvenile/37/%E0%B8%97%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B9%81%E0%B8%AA%E0%B8%87%E0%B8%95%E0%B8%B0%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%99.html> (14 มิถุนายน 2562)

บรรณานุกรม (ต่อ)

“บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน” (27 มีนาคม 2559) **kopong58016841**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา :

<https://kopong58016841.wordpress.com/2016/03/27/%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%97%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%AA%E0%B8%B7%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%A1%E0%B8%A7%E0%B8%A5/> (14 มิถุนายน 2562)

“พิธีกรหญิงเก่ง “นิรมล เมธีสุวกุล” คว่ำรางวัลเกียรติยศคนที่วี งานโทรทัศน์ทองคำ ครั้งที่ 33”

(29 มกราคม 2562) **tunkhao**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา :

<http://www.tunkhao.zocialx.com/28461> (3 กันยายน 2562)

“รางวัลผู้อุทิศตนเพื่อสิ่งแวดล้อม ปี 2561” (25 มิถุนายน 2561) **มูลนิธิสิ่งแวดล้อมศึกษา**

สิ่งแวดล้อมศึกษา. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.found-ee.com/2018/award-61/> (3 กันยายน 2562)

“รายการทุ่งแสงตะวัน” (12 พฤศจิกายน 2561) **สถาบันลูกโลกสีเขียว**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา :

<https://pttweb10.pttplc.com/greenglobeinstitutewebsite/Frontend/Content.aspx?ContentID=4dfb3767-0a6f-4792-bd32-508d6b3ecf45> (3 กันยายน 2562)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เอกสารรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

เอกสารรับรอง

(Certificate of Exemption)

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่ 10 ตุลาคม 2562

ชื่อเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561
ชื่อนักวิจัย/หัวหน้าโครงการ MISS WANG ZHIZI
คณะวิชา/หลักสูตร หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ขอรับรองว่า งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบโดยสอดคล้องกับ
ประกาศเอลซิงกิ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ลงนาม

(รองศาสตราจารย์ ดร.จริยาวัตร คมพโยคนธ์)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่รับรอง

วันที่ 10 ตุลาคม 2562

เลขที่รับรอง

ธ.862/2562

วันที่ให้การรับรอง: 10 ตุลาคม 2562

วันหมดอายุใบรับรอง: 9 ตุลาคม 2564

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล MISS WANG ZHIZI (เจนจิรา)
วัน เดือน ปีเกิด 20 มีนาคม 2538
ที่อยู่ปัจจุบัน 243 ซอยสุขุมวิท 89 ถนนสุขุมวิท แขวงบางจาก เขตพระโขนง
กรุงเทพมหานคร 10260
ประวัติการศึกษา
พ.ศ. 2556 - 2560 คณะการศึกษาภาษาจีนนานาชาติ มหาวิทยาลัยบูรพา
ศิลปศาสตรบัณฑิต (การสอนภาษาจีนให้ชาวต่างชาติ)

